

**DZIAŁALNOŚĆ
PAŃSTWOWEJ KOMISJI AKREDYTACYJNEJ
W 2010 ROKU**

PAŃSTWOWA KOMISJA AKREDYTACYJNA

**DZIAŁALNOŚĆ
PAŃSTWOWEJ KOMISJI AKREDYTACYJNEJ
W 2010 ROKU**

Warszawa 2011

Opracowanie koncepcji i redakcja publikacji
Barbara Wojciechowska

Projekt okładki
Barbara Kuropiejska-Przybyszewska

Skład i łamanie
OFI, Warszawa

© Copyright by Państwowa Komisja Akredytacyjna, Warszawa 2011

ISBN 978-83-7545-266-2

Na zlecenie Państwowej Komisji Akredytacyjnej
Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR
www.aspra.pl

Spis treści

Wstęp	7
<i>Autor: mgr inż. Barbara Bryzek</i>	
Rozdział I. Podstawowe informacje o Państwowej Komisji Akredytacyjnej	11
<i>Autor: mgr Karolina Martyniak</i>	
1. Zadania Komisji.	11
2. Skład i organizacja pracy Komisji.	11
3. Biuro Państwowej Komisji Akredytacyjnej.	17
Rozdział II. Działalność Zespołów Kierunków Studiów PKA w 2010 roku. Analiza, ocena wyników, wnioski	21
1. Zespół Kierunków Studiów Humanistycznych.	22
<i>Autorzy: prof. dr hab. Andrzej Staniszewski, mgr Ludmiła Grudniak-Wal</i>	
2. Zespół Kierunków Studiów Przyrodniczych.	47
<i>Autor: prof. dr hab. Andrzej Stefan Górniak, mgr Agnieszka Socha-Woźniak</i>	
3. Zespół Kierunków Studiów Matematyczno-Fizyczno- -Chemicznych.	63
<i>Autorzy: prof. dr hab. Zenon Łukaszewski, mgr Karolina Martyniak</i>	
4. Zespół Kierunków Studiów Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych.	77
<i>Autorzy: prof. dr hab. Bogdan J. Wosiewicz, mgr Agnieszka Socha-Woźniak</i>	
5. Zespół Kierunków Studiów Medycznych.	100
<i>Autor: prof. dr hab. Tadeusz Laudański, mgr Jakub Kozieł</i>	
6. Zespół Kierunków Studiów Wychowania Fizycznego	118
<i>Autor: prof. dr hab. Sławomir Drozdowski, mgr Edyta Lasota-Belżek</i>	
7. Zespół Kierunków Studiów Technicznych	134
<i>Autorzy: prof. dr hab. inż. Krzysztof Kędzior, mgr Agnieszka Zagórska</i>	
8. Zespół Kierunków Studiów Ekonomicznych.	151
<i>Autorzy: prof. dr hab. Danuta Strahl, mgr Hanna Chrobak-Marszał</i>	
9. Zespół Kierunków Studiów Społecznych i Prawnych	185
<i>Autorzy: dr hab. Tadeusz Bodio, mgr Grzegorz Laskowski</i>	
10. Zespół Kierunków Studiów Artystycznych	230
<i>Autorzy: prof. Joachim Pichura, mgr inż. Bożena Wasilewska</i>	
11. Zespół Kierunków Studiów Wojskowych.	249
<i>Autorzy: prof. dr hab. Czesław Flanek, mgr Edyta Lasota-Belżek</i>	

Rozdział III. Analiza wyników prac Komisji oraz procesu ankietyzacji.	252
1. Podsumowanie wyników ocenionych wniosków.	252
<i>Autor: mgr Karolina Martyniak</i>	
1.1. Informacje ogólne.	252
1.2. Analiza merytoryczna wydanych opinii.	261
2. Podsumowanie wyników wydanych ocen.	266
<i>Autor: mgr inż. Maciej Markowski</i>	
2.1. Informacje ogólne.	266
2.2. Analiza merytoryczna wydanych ocen.	267
3. Ocena wewnętrznych systemów zapewnienia jakości w uczelniach podlegających procesowi akredytacji w roku 2010.	276
<i>Autor: mgr inż. Maciej Markowski</i>	
4. Sprawy studenckie.	280
<i>Autorzy: Grzegorz Kołodziej, mgr inż. Maciej Markowski</i>	
5. Analiza wyników ankiet.	283
5.1. Pytania zamknięte: analiza, wnioski, statystyka.	283
<i>Autor: mgr Karolina Martyniak</i>	
5.2. Pytania otwarte: analiza, wnioski, statystyka.	289
<i>Autor: mgr inż. Maciej Markowski</i>	
Rozdział IV. Działalność innych stałych zespołów Państwowej Komisji Akredytacyjnej	293
1. Zespół ds. Kryteriów Oceny Jakości Kształcenia.	293
<i>Autorzy: prof. dr hab. Danuta Strahl, mgr Karolina Martyniak</i>	
2. Zespół ds. Polityki Informacyjnej i Relacji z Otoczeniem.	294
<i>Autorzy: prof. dr hab. Danuta Strahl, mgr Karolina Martyniak</i>	
3. Zespół ds. Etyki.	294
<i>Autor: mgr Grzegorz Laskowski</i>	
4. Zespół ds. Współpracy ze Środowiskiem Pracodawców.	295
<i>Autor: mgr inż. Maciej Markowski</i>	
5. Rada Konsultacyjna.	296
<i>Autorzy: mgr Izabela Kwiatkowska-Sujka, mgr Wojciech Wrona</i>	
Rozdział V. Współpraca krajowa Państwowej Komisji Akredytacyjnej. Opiniowanie aktów prawnych	300
<i>Autor: mgr Łukasz Łukomski</i>	
1. Opiniowanie aktów prawnych.	300
2. Współpraca krajowa.	301
Rozdział VI. Międzynarodowa działalność Państwowej Komisji Akredytacyjnej	304
<i>Autorzy: mgr Izabela Kwiatkowska-Sujka, mgr Wojciech Wrona</i>	
Podsumowanie	309
<i>Autor: mgr inż. Barbara Bryzek</i>	

Wstęp

Oddajemy w Państwa ręce publikację zawierającą podsumowanie wyników aktywności Państwowej Komisji Akredytacyjnej i Biura Komisji w kolejnym roku ich intensywnej pracy, wynikającej przede wszystkim z realizacji ustawowych obowiązków Komisji związanych z oceną jakości prowadzonego w uczelniach kształcenia oraz opiniowaniem wniosków przedstawionych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, dotyczących nadania uprawnień do prowadzenia kształcenia na danym kierunku i poziomie studiów.

Poszukiwanie przez uczelnie nowych obszarów zainteresowań potencjalnych studentów i związane z tym starania o uzyskanie uprawnień dotyczących kolejnych kierunków studiów, oraz rozbudzanie aspiracji do kontynuowania kształcenia na studiach drugiego stopnia sprawiły, iż w minionym roku liczba takich wniosków skierowanych do Komisji znacząco wzrosła w stosunku do lat ubiegłych. Wpłynęło ich do Komisji 501, spośród których rozpatrzono 447 (w 2009 roku odpowiednio 449 i 390, w 2008 – 460 i 400), przy czym znacząco wzrosła liczba wniosków dotyczących studiów drugiego stopnia (do 109 z 77 w roku poprzednim i 66 w 2008 r.). O procesie modyfikowania przez uczelnie oferty edukacyjnej świadczy również utrzymująca się na podobnym do ubiegłorocznego poziomie liczba uchwał podjętych przez PKA w sprawie odstąpienia lub zawieszenia dokonania oceny jakości kształcenia, którego powodem najczęściej było podjęcie przez uczelnie decyzji o zaprzestaniu prowadzenia kształcenia lub zawieszenie rekrutacji na dany kierunek i poziom studiów z powodu braku chętnych do podjęcia nauki.

W porównaniu z rokiem ubiegłym zwiększyła się również liczba przeprowadzonych przez Komisję ocen jakości kształcenia – dokonano ich ogółem 629 (582 w 2009 r.), przy czym wzrósł udział ocen wyróżniających i pozytywnych – z 85,4% do 90,3%, natomiast udział ocen warunkowych zmalał – z 10,1% do 6,5%, a negatywnych – z 4,5% do 3,2%.

Komisja sformułowała także więcej niż w poprzednim okresie pozytywnych opinii dotyczących wniosków o przedłużenie pozwolenia na działalność uczelni niepublicznych które, zgodnie z przyjętą zasadą, wydawane były tylko wówczas, gdy co najmniej połowa z wizytowanych w danej uczelni kierunków studiów uzyskała ocenę pozytywną. W 2009 r. na 80 wniosków pozytywnie zaopiniowano 45 (65%), natomiast w 2010 r. na 81 – 55 (68%).

Z satysfakcją należy stwierdzić, że powyższe świadczy niewątpliwie o dokonującym się w uczelniach procesie oczekiwanych, pozytywnych zmian dotyczących jakości kształcenia, które są wynikiem nie tylko kon-

sekwentnej działalności PKA jako gremium oceniająco – doradczego, lecz także stopniowej, ale ciągłej ewolucji podejścia zarówno władz szkół wyższych i kadry akademickiej, jak i studentów do tego zagadnienia.

W 2010 roku Komisja, poza wykonywaniem ustawowo określonych obowiązków, kontynuowała działania wynikające z realizowania zadań określonych w ramach strategii na lata 2007–2011, w szczególności związane z procesem wzmocnienia wewnętrznego systemu zapewnienia jakości jej pracy, systemowym włączeniem przedstawicieli pracodawców w proces oceny jakości kształcenia, ustaleniem zasad i kryteriów współpracy w tym zakresie, a także rozwijaniem współpracy w ramach Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego. Powołane zostało gremium doradczo-opiniotwórcze PKA – Rada Konsultacyjna, w skład której weszli reprezentanci środowiska akademickiego, pracodawców, ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego oraz uznani międzynarodowi specjaliści z zakresu jakości kształcenia w obszarze szkolnictwa wyższego. Grono ekspertów Komisji powiększyli przedstawiciele pracodawców, którzy uczestniczyć będą w jej pracach. Przyjęto także kryteria oceny spełnienia wymagań w zakresie dostosowania procesu kształcenia do potrzeb otoczenia społeczno-gospodarczego uczelni. W minionym roku działalność Komisji była również poddana ocenie zarówno w procesie ankietyzacji uczelni, przeprowadzanej po każdej wizytacji związanej z oceną jakości kształcenia, jak i poprzez kolejną weryfikację dokonaną przez Najwyższą Izbę Kontroli. Ponadto, na wniosek przewodniczącego PKA, Zespół ds. Etyki badała zgodność postępowania dwóch członków Komisji z zasadami ustalonymi w Kodeksie.

2010 rok był wreszcie niezwykle istotnym czasem intensywnych dyskusji i prac nad ustawą, która w znaczący sposób zmieni szkolnictwo wyższe, a której kształt zaproponowano po przeprowadzonych w 2009 r. prezentacjach założeń do reformy tej sfery. Ten niezwykle ważny obszar kształtowania przyszłości Państwa oraz jego statusu w Europie i poza nią, podlega nieustającym przemianom, związanym nie tylko z realizowaniem szeroko rozumianej polityki edukacyjnej, ale także z rosnącą świadomością istnienia prostej korelacji pomiędzy potencjałem gospodarczym i kulturowym kraju a jakością kształcenia, zwłaszcza prowadzonego na poziomie studiów wyższych. Komisja od początku włączyła się aktywnie w tę dyskusję wytrwale przedstawiając uwagi i propozycje dotyczące projektowanych zmian ustawy, wynikające z bogatego, wieloletniego doświadczenia, praktycznej znajomości nie tylko mechanizmów funkcjonowania szkolnictwa wyższego oraz możliwości i wyników korzystania przez uczelnie z autonomii uzyskanej po wprowadzeniu ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym w obowiązującym obecnie kształcie, ale także wiedzy na temat obowiązków związanych z uczestnictwem w realizacji założeń Procesu Bolońskiego. Ustawa wprowadzając zasadę zwiększenia samodzielności uczelni i elastyczności w kształtowaniu przez nie oferty edukacyjnej, znacznie zmienia i rozszerza zakres działalności Państwowej Komisji Akredytacyjnej wprowadzając możliwość dokonywania

przez Komisję akredytacji instytucjonalnej w jednostkach, w których jakość kształcenia na większości prowadzonych kierunków studiów została oceniona pozytywnie, oraz zwiększając obszar kompetencji Komisji, który obejmie również studia trzeciego stopnia oraz studia podyplomowe.

Gdy zapoznawać się Państwo będą z podsumowaniem działalności Państwowej Komisji Akredytacyjnej w 2010 r. będzie już wiadomym jaki ostateczny kształt ustawa otrzymała oraz w jakim stopniu i zakresie ustawodawca uwzględnił stanowisko Komisji i jej Rady Konsultacyjnej. Z pewnością jednak o skutkach tych zmian przeczytać można będzie w opracowaniach dotyczących prac PKA w 2011 roku i latach następnych.

Rozdział I.

Podstawowe informacje o Państwowej Komisji Akredytacyjnej.

Autor: mgr Karolina Martyniak

1. Zadania Komisji.

Zadania Państwowej Komisji Akredytacyjnej określa ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.). Najważniejszym z nich jest dokonywanie oceny jakości kształcenia na danym kierunku, w tym kształcenia nauczycieli oraz przestrzegania warunków prowadzenia studiów. Ponadto Komisja przedstawia ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego opinie i wnioski w sprawach:

- 1) utworzenia uczelni i nadania jej uprawnień do prowadzenia kształcenia,
- 2) nadania uczelni uprawnień do prowadzenia kształcenia:
  - a) na danym kierunku studiów i określonym poziomie kształcenia,
  - b) w ramach makrokierunku,
  - c) w ramach studiów międzykierunkowych,
- 3) przyznania istniejącemu lub nowo tworzonemu wydziałowi zamiejscowemu, filii lub zamiejscowemu ośrodkowi dydaktycznemu uprawnień do prowadzenia kształcenia,
- 4) przedłużenia pozwolenia na funkcjonowanie uczelni niepublicznej,
- 5) przywrócenia uprawnień do prowadzenia kształcenia na danym kierunku,
- 6) utworzenia przez polską uczelnię jednostki zagranicznej,
- 7) utworzenia przez uczelnię zagraniczną uczelni z siedzibą na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Komisja opiniuje również projekty aktów prawnych dotyczących nauki i edukacji oraz regulujących funkcjonowanie sfery szkolnictwa wyższego, a także przedstawiane przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego projekty rozwiązań systemowych w tym obszarze.

2. Skład i organizacja pracy Komisji.

Członków Państwowej Komisji Akredytacyjnej – zgodnie z wyżej wymienioną ustawą – powołuje minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego spośród kandydatów zgłoszonych przez senaty uczelni, Radę Główną Szkolnictwa Wyższego, Konferencję Rektorów Akademickich

Szkół Polskich, Konferencję Rektorów Zawodowych Szkół Polskich, Parlament Studentów Rzeczypospolitej Polskiej oraz ogólnokrajowe stowarzyszenia naukowe i organizacje pracodawców. Członkiem Komisji może być nauczyciel akademicki posiadający co najmniej stopień naukowy doktora, zatrudniony w uczelni jako podstawowym miejscem pracy. Jej członkiem jest także, z mocy prawa, Przewodniczący Parlamentu Studentów RP. Członek Komisji może zostać odwołany przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego jedynie na wniosek Prezydium Komisji.

Tabela 1. Skład Państwowej Komisji Akredytacyjnej w 2010 roku.

Przewodniczący	dr hab. Marek Rocki
Wiceprzewodniczące	prof. dr hab. Danuta Strahl prof. dr hab. Anna Zielińska – Głębocka (do 11.02.2010)
Sekretarz	dr hab. Mieczysław Waćław Socha
Przewodniczący Parlamentu Studentów RP	Bartłomiej Banaszak
Zespół Kierunków Studiów Humanistycznych	Przewodniczący – prof. dr hab. Andrzej Staniszewski Członkowie: prof. dr hab. Wojciech Bałus prof. dr hab. Bohdan Krzysztof Bogacki prof. dr hab. Krzysztof Mikulski prof. dr hab. Joanna Pyszny ks. prof. dr hab. Stanisław Rabiej dr hab. Marek Cieszkowski
Zespół Kierunków Studiów Przyrodniczych	Przewodniczący – prof. dr hab. Andrzej Stefan Górniak Członkowie: prof. dr hab. Grzegorz Gabryś dr hab. Katarzyna Potyrała dr hab. Bożena Witek dr Maria Młot
Zespół Kierunków Studiów Matematyczno-Fizyczno- Chemicznych	Przewodniczący – prof. dr hab. Zenon Łukaszewski Członkowie: prof. dr hab. Sławomir Kołodziej prof. dr hab. inż. Zbigniew Lonc prof. dr hab. Jerzy Marcinkowski dr hab. Jarosław Górnicki dr Zofia Muzyczka
Zespół Kierunków Studiów Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych	Przewodniczący – prof. dr hab. Bogdan Józef Wosiewicz Członkowie: prof. dr hab. Stanisław Kondracki prof. dr hab. Janusz Pala prof. dr hab. inż. Franciszek Rudnicki dr hab. Renata Dobromilska dr inż. Karol Krajewski

<p>Zespół Kierunków Studiów Medycznych</p>	<p>Przewodniczący - prof. dr hab. Tadeusz Laudański Członkowie: prof. dr hab. Jacek Szebietowski prof. dr hab. Hubert Wanyura dr hab. Zbigniew Celewicz dr hab. Maciej Wilczak dr Tomasz Dawiskiba dr Iwona Maciąg-Tymecka</p>
<p>Zespół Kierunków Studiów Wychowania Fizycznego</p>	<p>Przewodniczący - prof. dr hab. Sławomir Drozdowski Członkowie: prof. dr hab. Czesław Urbanik dr hab. Krystyna Dwucet dr hab. Janusz Iskra dr hab. Krzysztof Prusik dr Maria Długosielska</p>
<p>Zespół Kierunków Studiów Technicznych</p>	<p>Przewodniczący - prof. dr hab. inż. Krzysztof Kędzior Członkowie: prof. dr hab. inż. Marian Chudy prof. dr hab. inż. Leszek Kiełtyka prof. dr hab. inż. Krzysztof Kozłowski prof. dr hab. inż. Andrzej Królikowski prof. dr hab. Jerzy Świątek dr hab. Tadeusz Chrzan dr hab. inż. Zbigniew Kierzkowski dr hab. inż. Adam Marciniec dr hab. Jarosław Stepaniuk dr inż. Waldemar Mironiuk</p>
<p>Zespół Kierunków Studiów Ekonomicznych</p>	<p>Przewodnicząca - prof. dr hab. Danuta Strahl Członkowie: prof. dr hab. Piotr Dominiak (od 10.03.2010) prof. dr hab. Eugeniusz Gatnar (do 21.01.2010) prof. dr hab. Ryszard Janikowski prof. dr hab. Tadeusz Kufel (od 26.02.2010) prof. dr hab. Marek Lisiński prof. dr hab. Łucja Tomaszewicz prof. dr hab. Wojciech Wiszniewski (do 10.03.2010) prof. dr hab. Anna Zielińska – Głębocka (do 11.02.2010) dr hab. Wojciech Popławski dr hab. Józef Rogowski</p>

Zespół Kierunków Studiów Społecznych i Prawnych	<p>Przewodniczący – dr hab. Tadeusz Bodio Członkowie: prof. dr hab. Maria Kenig-Witkowska (od 15.09.2010) prof. dr hab. Janusz Mucha prof. dr hab. Wojciech Witkowski prof. dr hab. Andrzej Wójtowicz ks. dr hab. Jerzy Kułaczkowski (do 10.03.2010) dr hab. Wawrzyniec Konarski dr hab. Bożena Muchacka (od 26.02.2010) dr hab. Stanisław Leszek Stadniczeńko dr hab. Krzysztof Szewior dr Piotr Sitniewski</p>
Zespół Kierunków Studiów Artystycznych	<p>Przewodniczący – prof. Joachim Pichura Członkowie: prof. Andrzej Banachowicz prof. Andrzej Godek prof. Stanisław Górka prof. Adam Romaniuk dr hab. Paulina Komorowska-Birger</p>
Zespół Kierunków Studiów Wojskowych	<p>Przewodniczący – prof. dr hab. Czesław Flanek Członkowie: dr hab. Janusz Karpowicz dr hab. inż. Włodzimierz Miszański dr hab. Stanisław Sirko dr inż. Andrzej Urban</p>

W 2010 r. w składzie Komisji nastąpiły kolejne zmiany, w wyniku których obecnie w ogólnej liczbie członków Komisji zmniejszył się udział profesorów (o 1,9%), przy jednoczesnym zwiększeniu udziału doktorów habilitowanych (o 4,7%) i doktorów (o 0,15%). Mimo tych zmian profesorem nadal są dominującą grupą stanowiąc 54% składu Komisji; doktorzy habilitowanych i doktorzy stanowią odpowiednio 34% i 11%.

Od początku kadencji skład Komisji został zmieniony w 23%. Zmiany te utrudniały wykonywanie przez Komisję nałożonych przez ustawę zadań, bowiem zdarzało się, iż w jej składzie nieobecni byli przez pewien okres reprezentanci ważnych, ze względu na dużą liczbę ocen i wniosków, kierunków studiów.

Niezbędne jest zatem ustalenie takich kryteriów doboru kandydatów do Komisji, aby jej członkami zostały osoby posiadające uznaną pozycję naukową, duże doświadczenie dydaktyczne oraz w ocenie jakości kształcenia (akredytacji), które obowiązki związane z członkostwem w Komisji będą wykonywały na należytych poziomach, i które będą mogły poświęcić im znaczną część swojego czasu. Średniorocznie każdy członek Komisji, w zależności od zespołu kierunków studiów, uczestniczy w kilku / kilkunastu wizytacjach, po zakończeniu których przygotowuje raporty i projekty uchwał, opracowuje od kilku do nawet kilkudziesięciu recenzji wniosków o uruchomienie nowych kierunków studiów i wniosków o ponowne rozpa-

trzenie sprawy, co najmniej raz w miesiącu bierze udział w posiedzeniach zespołów kierunków studiów, a także w posiedzeniach organów Komisji i zespołów roboczych.

W składzie Komisji działa 11 Zespołów Kierunków Studiów, które w 2010 r. odbyły 122 posiedzenia.

Tabela nr 2. Liczba posiedzeń Zespołów Kierunków Studiów w 2010 r.

Zespół Kierunków Studiów	Liczba posiedzeń
Humanistycznych	9
Przyrodniczych	7 (+ 1 głosowanie elektroniczne)
Matematyczno-Fizyczno-Chemicznych	7 (+ 5 głosowań elektronicznych)
Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych	11
Medycznych	10
Wychowania Fizycznego	11
Technicznych	11
Ekonomicznych	17
Społecznych i Prawnych	18
Artystycznych	9
Wojskowych	11

Zespoły Kierunków Studiów formułują sprawozdania zawierające opinie i wnioski w sprawach należących do zakresu działania Komisji, stanowiące podstawę do podjęcia przez Prezydium Komisji stosownych uchwał. Wykaz kierunków studiów pozostających w kompetencjach poszczególnych Zespołów został ustalony przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Akredytacyjnej po zasięgnięciu opinii Prezydium PKA.

W roku 2010 odbyło się 1 posiedzenie plenarne oraz 19 posiedzeń Prezydium PKA.

Posiedzenie plenarne połączone było z konferencją podsumowującą projekt systemowy „Wsparcie Państwowej Komisji Akredytacyjnej poprzez organizację szkoleń oraz wyjazdów dla osób wchodzących w skład zespołów PKA przeprowadzających ocenę jakości kształcenia w uczelniach”, realizowany w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, w związku z czym porządek obrad, poza przedstawieniem przez Przewodniczącego PKA ogólnych informacji dotyczących działalności Komisji w 2010 r., obejmował także podsumowanie zadań realizowanych w ramach projektu, w tym cyklu wizyt studyjnych członków PKA w zagranicznych agencjach akredytacyjnych, zaprezentowane przez dr Andrzeja Kurkiewicza, Zastępcę dyrektora Departamentu Strategii w MNiSW, oraz prezentację ekspertyz wykonanych w ramach projektu „Wsparcie Państwowej Komisji Akredytacyjnej poprzez organizację szkoleń oraz wyjazdów dla osób wchodzących w skład zespołów PKA przeprowadzających ocenę jakości kształcenia w uczelniach”, tj.:

- „Opracowanie modelu akredytacji instytucjonalnej i programowej uwzględniające specyfikę szkolnictwa wyższego w Polsce oraz standardy i kryteria stosowane w ocenie” (autor: Nick Harris, niezależny ekspert);
  - „Opracowanie systemu ustawicznego doskonalenia standardów oceny jakości kształcenia, procedur oraz narzędzi akredytacji zorientowanych na ocenę jakości kształcenia” (autor: prof. dr hab. Jerzy Świątek, członek Zespołu Kierunków Studiów Technicznych);
  - „Wewnętrzny system jakości Państwowej Komisji Akredytacyjnej” (autor: Izabela Kwiatkowska – Sujka, zastępca dyrektora Biura PKA).
- Spotkanie zakończyła dyskusja, podczas której poruszono kwestie związane z porównaniem funkcjonujących w Europie systemów akredytacyjnych, proponowanymi zmianami w polskim systemie szkolnictwa wyższego oraz możliwością wdrożenia zawartych w ekspertyzach propozycji, m.in. w świetle projektowanych zmian przepisów ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym.

W 2010 r. na posiedzeniach Prezydium rozpatrzono 582 wniosków przedstawionych przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego, 153 wniosków o ponowne rozpatrzenie sprawy, sformułowano 672 ocen oraz zaopiniowano 17 projektów aktów prawnych.

W związku z prowadzonymi pracami nad nowelizacją ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym w **posiedzeniu Prezydium w dniu 10 października 2010 r.** udział wzięli dr inż. Andrzej Smirnow Przewodniczący Sejmowej Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży oraz dr Krystyna Łybacka Przewodnicząca Podkomisji Stałej do spraw Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Przewodniczący PKA zapoznał gości z wynikami działalności Komisji, a także z niekorzystnymi w opinii członków PKA – w świetle roli jaką odgrywa Komisja w sferze polskiego szkolnictwa wyższego, osiągniętej pozycji i dalszego funkcjonowania w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego – propozycjami zmian ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Natomiast Sekretarz Komisji podkreślił, iż niepokojącym zjawiskiem jest brak wiedzy na temat procesu akredytacji i szerzej – Procesu Bolońskiego nie tylko wśród polityków, ale również w instytucjach systemu szkolnictwa wyższego. Uczestniczący w posiedzeniu posłowie uznali oczekiwania członków Komisji wobec nowego Prawa o szkolnictwie wyższym za uzasadnione.

Państwowa Komisja Akredytacyjna w swoich pracach wspierana jest przez grupę ok. 1000 ekspertów krajowych i zagranicznych powoływanych przez Przewodniczącego Komisji zgodnie z ustaloną procedurą, określającą warunki wstępne jakie musi spełniać kandydat na eksperta, sposób ich wyłaniania, przebieg postępowania kwalifikacyjnego, odrębny dla każdej grupy ekspertów, oraz zasady udziału ekspertów w postępowaniu opiniodawczym. Ekspertki uczestniczą zarówno w procesie opiniowania wniosków, jak i w ocenie jakości kształcenia jako członkowie zespołów wizytujących.

W 2010 r. grono ekspertów zostało poszerzone o osoby wskazane przez organizacje pracodawców, których zadaniem będzie ocena spełnienia wymagań w zakresie dostosowania procesu kształcenia do potrzeb otoczenia społeczno – gospodarczego.

W minionym roku powołana również została **Rada Konsultacyjna***.

3. Biuro Państwowej Komisji Akredytacyjnej.

Obsługę administracyjną i finansową Komisji wykonuje Biuro Państwowej Komisji Akredytacyjnej, będące państwową jednostką budżetową, finansowaną ze środków ustalonych w części budżetu państwa, której dysponentem jest minister właściwy ds. szkolnictwa wyższego. Strukturę organizacyjną i szczegółowy zakres działania Biura określa regulamin organizacyjny nadany Zarządzeniem nr 1/2005 Przewodniczącego Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia 25 listopada 2005 r.

Tabela nr 4. Zadania Biura Państwowej Komisji Akredytacyjnej.

Do zadań Biura należy:
1. zapewnianie warunków organizacyjnych przeprowadzania wizytacji i dokonywania przez Komisję ocen jakości kształcenia;
2. prowadzenie dokumentacji związanej z realizacją ustaleń podjętych przez organy Komisji oraz na posiedzeniach plenarnych i zespołów kierunków studiów;
3. zapewnianie warunków organizacyjnych oraz współdziałanie w prowadzonej przez Komisję współpracy międzynarodowej;
4. współpraca z urzędem obsługującym ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego oraz urzędami obsługującymi innych właściwych ministrów, w tym nadzorujących szkoły wyższe;
5. organizowanie i protokołowanie posiedzeń plenarnych, Prezydium Komisji oraz zespołów kierunków studiów, a także udział w posiedzeniach zespołów kierunków studiów;
6. prowadzenie spraw związanych z powoływaniem ekspertów Komisji oraz organizowanie ich pracy na rzecz Komisji;
7. opracowywanie materiałów statystycznych oraz promocyjno-informacyjnych o działalności Komisji, w tym prowadzenie strony internetowej Komisji;
8. prowadzenie archiwum dokumentacji związanej z działalnością Komisji;
9. prowadzenie bieżących spraw kierowanych do Komisji.

W celu zapewnienia prawidłowej realizacji ustawowych zadań, tj. właściwej obsługi administracyjnej i finansowej Państwowej Komisji Akredytacyjnej, a także umożliwienia identyfikacji ryzyka działań podejmowanych przez pracowników Biura Państwowej Komisji Akredytacyjnej oraz monitorowania skuteczności ich realizacji, dyrektor Biura wydał zarządzenie w sprawie zarządzania ryzykiem w Biurze Państwowej Komisji Akredytacyjnej, w którym określonych zostało 6 procedur postępowania obowiązujących pracowników Biura, tj.:

* Szczegóły dotyczące prac Rady zostały zawarte w rozdziale IV. niniejszej publikacji.

- 1) procedura oceny jakości kształcenia,
- 2) procedura powtórnej oceny jakości kształcenia w związku z dokonaną uprzednio oceną warunkową,
- 3) procedura opiniowania wniosków,
- 4) procedura opiniowania wniosków o ponowne rozpatrzenie sprawy,
- 5) procedura obiegu dokumentów w Biurze Państwowej Komisji Akredytacyjnej w przypadku oceny jakości kształcenia i opiniowania wniosków przez Państwową Komisję Akredytacyjną,
- 6) procedura obiegu umów i delegacji w Biurze Państwowej Komisji Akredytacyjnej oraz zasady odbywania podróży służbowych za granicę przez członków Państwowej Komisji Akredytacyjnej oraz pracowników Biura Państwowej Komisji Akredytacyjnej.

Procedury te są skorelowane z procedurami stosowanymi przez Komisję, co umożliwia poprawne merytorycznie i terminowe wykonywanie jej zadań. Przyjęte procedury umożliwiają również bieżącą ocenę czynności związanych z realizacją poszczególnych etapów postępowania opiniodawczego i oceniającego oraz szybką ich korektę.

Każdy z pracowników odpowiadający za sprawy pozostające w kompetencjach danego zespołu kierunków studiów prowadzi w formie elektronicznej bazę wniosków i bazę ocen dotyczących tych kierunków, na podstawie których możliwe jest dokładne określenie stopnia zaawansowania, bądź wyniku realizacji określonej sprawy. Ponadto centralnie prowadzone są arkusze terminów ocen oraz arkusze terminów wniosków, służące pracownikom do bieżącej kontroli realizowanych przez zespoły spraw, monitorowania przez kierownictwo Komisji i Biura ich terminowości, a także internetowa baza ocen, stanowiąca dla wszystkich zainteresowanych źródło informacji o wynikach dokonywanych przez Komisję ocen.

Niezależnie od zadań wynikających z ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, do zakresu działania Biura należą także zadania związane z jego funkcjonowaniem jako państwowej jednostki budżetowej, w tym m.in. dotyczące spraw pracowniczych określonych w Kodeksie pracy i przepisach innych ustaw, spraw finansowych wynikających z ustawy o finansach publicznych i rachunkowości, czy dotyczących zamówień publicznych uregulowane ustawą Prawo zamówień publicznych. Biuro, podobnie jak Komisja, finansowane jest ze środków części 38 działu 803 budżetu państwa. Środki finansowe przekazywane są przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, będące dysponentem II stopnia, a ich wysokość ustalana jest na podstawie sporządzanych corocznie przez Biuro planów finansowych. W 2010 r. Biuro i Komisja dysponowały środkami w wysokości: 8 655 000,00 zł.

Pracownicy Biura prowadzą rozliczenia finansowe zgodnie z procedurą obiegu dokumentów finansowych, sporządzają zewnętrzne i wewnętrzne sprawozdania finansowe oraz dokonują analizy wykorzystania środków budżetowych.

Ponadto czuwają także nad archiwizacją wytworzonych dokumentów, zgodnie z instrukcją kancelaryjną, instrukcją archiwalną oraz jednolitym rzeczowym wykazem akt, które to dokumenty zostały zatwierdzone przez

Dyrektora Archiwum Akt Nowych. Dokumentacja spraw, które prowadzone były w Komisji, jest archiwizowana w archiwum zakładowym Biura.

W 2010 r. w Biurze Państwowej Komisji Akredytacyjnej zatrudnionych było łącznie 26 pracowników (dwie osoby, które nie przepracowały pełnego roku), w tym 6 osób w niepełnym wymiarze czasu pracy i jedna na zastępstwo.

Tabela 5. Skład Biura Państwowej Komisji Akredytacyjnej.

	Dyrektor Biura	mgr Barbara Wojciechowska
	I Zastępca Dyrektora Biura	mgr inż. Barbara Bryzek
	II Zastępca Dyrektora Biura	mgr Izabela Kwiatkowska-Sujka
	Sekretariat	inż. Anna Trojak-Żurawska
Stanowiska ds.	współpracy międzynarodowej, organizacji i informatyzacji	mgr Wojciech Wrona
	publikacji, sprawozdań i współpracy międzynarodowej	mgr Karolina Martyniak
	obsługi administracyjnej organów Komisji i jej Wiceprzewodniczących oraz prowadzenia sprawozdawczości statystycznej	mgr Łukasz Łukomski
	studenckich, organizacji, współpracy międzynarodowej, analizy i sprawozdań	mgr inż. Maciej Markowski <i>(rozwiązano stosunek pracy)</i>
	zamówień publicznych	mgr Bogumiła Bernatowicz
Sekretarze Zespołu Kierunków Studiów	Artystycznych	mgr inż. Bożena Wasilewska
	Ekonomicznych	mgr Hanna Chrobak-Marszał Artur Gawryszewski
	Humanistycznych	mgr Ludmiła Grudniak-Wal
	Matematyczno-Fizyczno-Chemicznych Wojskowych	mgr Izabela Sadurska*
	Medycznych	mgr Jakub Kozieł
	Przyrodniczych Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych	mgr Agnieszka Socha-Woźniak
	Społecznych i Prawnych	mgr Grzegorz Laskowski mgr Monika Sularzycka <i>(rozwiązano stosunek pracy)</i>
	Technicznych	mgr Monika Stachowiak-Kudła mgr Agnieszka Zagórska <i>(w zastępstwie mgr inż. Katarzyny Nowak)</i>
	Wychowania Fizycznego	mgr Edyta Lasota-Bełżek

* Z powodu nieobecności Sekretarza Zespołu Kierunków Studiów Matematyczno-Fizyczno-Chemicznych oraz Wojskowych jej obowiązki przejęły odpowiednio: mgr Karolina Martyniak oraz mgr Edyta Lasota-Bełżek.

Księgowość	Główna Księgowa	mgr Jolanta Janas
	Samodzielne księgowe	Mirosława Kurowska mgr Beata Sejdak
	Księgowa	Teresa Kryszylowicz
	Archiwum zakładowe	dr Stanisław Stasiaczek

Rozdział II.

Działalność Zespołów Kierunków Studiów PKA w 2010 roku. Analiza, ocena wyników, wnioski.

Podsumowanie działalności 11 Zespołów Kierunków Studiów PKA w 2010 roku zawiera informacje ogólne o pracy danego Zespołu, analizę statystyczną i merytoryczną wyników ocen jakości kształcenia przeprowadzonych na kierunkach studiów pozostających w kompetencjach Zespołu, w tym informacje dotyczące jakości raportów samooceny, a także analizę statystyczną i merytoryczną opiniowanych wniosków oraz ocenę terminowości realizacji czynności przewidzianych procedurą oceny jakości kształcenia oraz procedurą opiniowania wniosków. Poszczególne Zespoły Kierunków Studiów opracowały sprawozdania ze swej działalności, zgodnie ze wzorem przyjętym przez Prezydium Komisji.

1. Zespół Kierunków Studiów Humanistycznych.

*Autorzy: prof. dr hab. Andrzej Staniszewski,
mgr Ludmiła Grudniak-Wal*

I. Informacje ogólne o pracy Zespołu.

1. W roku 2010 odbyło się 9 posiedzeń Zespołu.

II. Ocena jakości kształcenia na kierunkach studiów pozostających w kompetencjach Zespołu. Uwagi ogólne, w tym dotyczące jakości raportów samooceny.

1. Analiza statystyczna, uwzględniająca: liczbę i rodzaj sformułowanych ocen, rodzaje uczelni, poziomów kształcenia i kierunki studiów.

Tabela nr 1.

Rodzaje ocen	Ogółem	Oceny											
		Uczelnie publiczne						Uczelnie niepubliczne					
		Razem	Oceny dokonywane					Razem	Oceny dokonywane				
			Po raz pierwszy	Po ocenie warunkowej	Po ocenie pozytywnej		Po ocenie wyróżniającej		Po raz pierwszy	Po ocenie warunkowej	Po ocenie pozytywnej		Po ocenie wyróżniającej
Ogółem	Z tego ze skróconym okresem				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem							
Oceny wyróżniające													
Oceny pozytywne	103	89	14	2	73	2		14	3	2	9	1	
Oceny warunkowe	4	2	1		1			2			2		
Oceny negatywne													
Odstąpienie/ zawieszenie wydania oceny	6	5	3	1	1	1		1	1				
Razem	113	96	18	3	75	3		17	4	2	11	1	

Tabela nr 2.

Kierunki studiów	Grupy uczelni	Nazwy uczelni	Rodzaje ocen						
			Oceny wyróżniające	Oceny pozytywne		Oceny warunkowe	Oceny negatywne	Odstąpienie/ zawieszenie wydania oceny	Razem (grupy uczelni)
				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem				
filologia	Uniwersytety*	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu		7				1	46
		Uniwersytet Jagielloński w Krakowie		19					
		Uniwersytet Szczeciński					1		
		Uniwersytet Wrocławski		12					
		Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie		6					
	Uczelnie Techniczne	Politechnika Koszalińska		1					1
	Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Szymona Szymonowica w Zamościu		1					5
		Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Płocku		1		1			
		Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Oświęcimiu		1					
		Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wielkopolskim		1					
	Akademickie uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach		4					12
		Spółeczna wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi – Wydział Zamiejscowy w Warszawie		1					
		Akademia Polonijna w Częstochowie		1					
		Wyższa Szkoła Języków Obcych im. Samuela B. Lindego w Poznaniu		4		2			
	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Szczecińska Szkoła Wyższa Collegium Balticum w Szczecinie		1					1
	Razem				60		3	2	65

* Dotyczy uniwersytetów, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.).

kulturoznawstwo	Uniwersytety*	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	2	2				10
		Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	1					
		Uniwersytet Warszawski	5		1			
		Uniwersytet Łódzki	1					
	Akademickie uczelnie niepubliczne	Warszawska Wyższa Szkoła Humanistyczna im. B. Prusa w Warszawie	2					3
Wyższa Szkoła Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa w Poznaniu	1							
Razem			12	2	1			13
filologia polska	Uniwersytety*	Uniwersytet Warszawski	1					10
		Uniwersytet Opolski	1					
		Uniwersytet Zielonogórski	1					
		Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	2					
		Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie	1					
		Uniwersytet Wrocławski	1					
		Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	1					
		Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	1					
		Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie	1					
	Uczelnie Techniczne	Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej	1					1
	Uczelnie Pedagogiczne	Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy w Siedlcach	1					1
	Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Szymona Szymonowicza w Zamościu	1					7
		Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Skierniewicach					1	
		Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Elblągu	1					
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jana Grodka w Sanoku		1						
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Krośnie		1						
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wielkopolskim		1				1		

* Dotyczy uniwersytetów, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.).

	Akademickie uczelnie niepubliczne	Warszawska Wyższa Szkoła Humanistyczna im. Bolesława Prusa w Warszawie						1	2
		Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztorą w Pułtusku	1	1					
Razem			18	1				3	21
teologia	Uniwersytety*	Uniwersytet Śląski w Katowicach	1						6
		Uniwersytet Opolski	1						
		Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie	1						
		Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	1						
		Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie	1						
		Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	1						
	Akademie Teologiczne	Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie	1					1	1
Razem			7					7	
etnologia	Uniwersytety*	Uniwersytet Szczeciński	1	1					1
Razem			1	1					1
historia sztuki	Uniwersytety*	Uniwersytet Gdański	1						1
Razem			1						1
filozofia	Uniwersytety*	Uniwersytet Gdański	1						1
Razem			1						1
makroterunek filologiczno-kulturoznawczy	Uniwersytety*	Uniwersytet Warszawski						1	1
Razem								1	1
historia	Uniwersytety*	Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach	2						3
		Uniwersytet Zielonogórski	1						
Razem			3						3
Ogółem wszystkie kierunki			103	4	4			6	113

* Dotyczy uniwersytetów, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.).

2. Ocena spełnienia standardów jakości kształcenia (dane z Części IX. Podsumowanie. raportów z wizytacji przeprowadzonych w okresie od 01.03.2010 do 31.12.2010).

Tabela nr 3.

Część raportu	Nazwa Standardu	Ocena spełnienia standardów				
		wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
Cz. II	Struktura kwalifikacji absolwenta	1	13	10	2	
Cz. II	Plany studiów i programy nauczania		9	12	5	
Cz. IV	Kadra naukowo-dydaktyczna	4	12	5	5	
Cz. II	Efekty kształcenia	1	12	8	5	
Cz. V	Badania naukowe	3	9	12	1	
Cz. III	Wewnętrzny system zapewnienia jakości	2	6	11	6	
Cz. VI	Baza dydaktyczna	4	9	9	4	
Cz. I, VII	Sprawy studenckie		9	12	4	
Cz. I, IV, VIII	Kultura prawna uczelni i jednostki		15	10	1	
Cz. I, II, III	Kontakty z otoczeniem	1	15	8	2	
Cz. II, V	Poziom umiędzynarodowienia		6	11	8	1
Razem		16	115	108	43	1

3. Analiza wyników ocen jakości kształcenia w następujących obszarach, z uwzględnieniem m.in.: grup uczelni, poziomów kształcenia i specyfiki poszczególnych kierunków studiów, misji i strategii ocenianej uczelni:

1) Struktura kwalifikacji absolwenta

a) Filologia Polska

Zespół oceniał jakość kształcenia w trzech typach uczelni: uniwersytetach (Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Warszawski), akademiach (Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej, Uniwersytecie Humanistyczno-Przyrodniczym w Siedlcach) i w Państwowych Wyższych Szkołach Zawodowych (w Sanku, Gorzowie Wielkopolskim, Krośnie, Zamościu). W uniwersytetach i akademiach kształcenie było realizowane na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia, w wyższych szkołach zawodowych – na poziomie

licencjatu (w jednym przypadku na obydwu poziomach). W wymienionych środowiskach akademickich sylwetka absolwenta na kierunku „filologia polska” jest zgodna z uregulowaniami zawartymi w standardach.

W przypadku uczelni niepublicznej (Akademia Humanistyczna im. A. Gieysztorą w Pułtusku) struktura kwalifikacji absolwenta nie odbiegała od tej oferowanej przez akademickie uczelnie publiczne.

Absolwent studiów pierwszego stopnia w zakresie filologii polskiej zdobywa ogólne wykształcenie humanistyczne i podstawową wiedzę z zakresu nauki o języku i literaturze oraz specjalistyczne w zakresie przedmiotów specjalnościowych, potrafi samodzielnie gromadzić i przetwarzać informacje, poszerzać swoją wiedzę oraz rozwiązywać problemy zawodowe, wykorzystywać technologie informacyjne w pracy zawodowej, jest też jest przygotowany do kontynuowania edukacji na poziomie studiów II stopnia.

Absolwent studiów drugiego stopnia posiada wykształcenie humanistyczne i gruntowną wiedzę z zakresu „filologii polskiej” oraz wiedzy o kulturze współczesnej i dawnej. Zdobył wiedzę i umiejętności pozwalające na samodzielne rozwiązywanie problemów zawodowych oraz podjęcie studiów trzeciego stopnia.

W uniwersytetach dominują następujące specjalności:

- **nauczycielska** – absolwent studiów I stopnia jest przygotowany do wykonywania zawodu nauczyciela języka polskiego i historii lub języka polskiego i wiedzy o kulturze w szkole podstawowej i gimnazjum, a kontynuując wybraną specjalność na studiach II stopnia – także w szkołach ponadgimnazjalnych.
- **redaktorsko-medialna** – absolwent jest przygotowany do wykonywania zawodu redaktora w redakcjach prasowych, radiowych, telewizyjnych, w placówkach kulturalnych i wydawnictwach, umie napisać tekst krytyczny i publicystyczny.
- **teatrolologiczna** – absolwent jest przygotowany do wykonywania zawodu teatrologa w teatrach i innych instytucjach kultury, redakcjach czasopism teatralnych i kulturalnych, a także do prowadzenia warsztatów teatralnych.
- **logopedyczna** – absolwent jest przygotowany do diagnozowania i prowadzenia terapii zaburzeń mowy na poziomie poradnictwa ogólnego oraz do współpracy z nauczycielami, psychologami i pedagogami.

Także absolwenci polonistyki w Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej i Uniwersytecie Humanistyczno-Przyrodniczym w Siedlcach otrzymują wszechstronne wykształcenie sprzyjające zatrudnieniu po zakończeniu studiów. Np. absolwent studiów polonistycznych II stopnia w Uniwersytecie Humanistyczno-Przyrodniczym w Siedlcach specjalność *Filologia dla mediów i biznesu z językiem obcym* może podjąć pracę w reklamie, tzw. *public relations* oraz biznesie. Potrafi tworzyć i stosować w pracy medialnej i biurowej różnorakie teksty usługowe, teksty reklamowe i promocyjne; posiada pogłębioną, ukierunkowaną praktycznie, znajomość języka obcego (do wyboru: język angielski lub język rosyjski).

Podobna struktura kwalifikacji absolwenta jest realizowana na kierunku „filologia polska” na poziomie studiów pierwszego stopnia w państwowych wyższych szkołach zawodowych. Absolwent posiada ogólne wykształcenie humanistyczne i podstawową wiedzę z zakresu nauki o języku i o literaturze. Rozumie i umie analizować zjawiska i procesy literackie, językowe i kulturowe przeszłości i współczesności. Absolwent **specjalności nauczycielskiej** ze specjalnością dodatkową **bibliotekoznawstwo** jest przygotowany do nauczania języka polskiego w szkole podstawowej i w gimnazjum, a także do pracy w bibliotekach różnego typu. Absolwent specjalności **komunikacja medialna** jest przygotowany do pracy w mediach, w redakcjach, wydawnictwach, w rozgłośniach radiowych i stacjach telewizyjnych, a także do wykonywania zajęć związanych z komunikacją społeczną.

b) Filologia

Akredytacja na kierunku „filologia” obejmowała następujące środowiska akademickie: 5 uniwersytetów, 1 uczelnię techniczną, 4 państwowe wyższe szkoły zawodowe oraz 5 uczelni niepublicznych. Bardzo wysoko oceniono strukturę kwalifikacji absolwenta na kierunku filologia prowadzonym w uniwersytetach.

Absolwent uzyskujący tytuł zawodowy licencjata reprezentuje bardzo wysoki poziom przygotowania filologicznego obejmującego gruntowne wykształcenie językoznawcze, znajomość literatury, kultury i historii danego obszaru językowego. Płynnie posługuje się studiowanym językiem (poziom C1 ESOKJ*) oraz co najmniej jeszcze jednym językiem obcym. W zależności od wybranej specjalizacji posiada również szczegółową wiedzę praktyczną w wybranej przez siebie dziedzinie (translatoryka/nauczanie języka obcego). Jest przygotowany do pełnienia takich ról zawodowych, jak nauczyciel języka, tłumacz, redaktor w wydawnictwach, urzędnik administracji publicznej lub pracownik firmy na stanowiskach wymagających znajomości języka obcego, cywilizacji i kultury danego kraju. Absolwent studiów I stopnia ma umiejętność dalszego samokształcenia i jest przygotowany do podjęcia studiów II stopnia.

Absolwent studiów II stopnia uzyskuje tytuł magistra i jest specjalistą we wszystkich wymienionych wyżej zakresach na poziomie odpowiednio pogłębionym. Operuje językiem na poziomie C2 ESOKJ. Posiada umiejętność komunikacji interkulturowej i kwalifikacje do podjęcia pracy tłumacza/nauczyciela języka obcego (w zależności od specjalizacji). Jest dobrze przygotowany do samodzielnego myślenia, ustawicznego samokształcenia, poszerzania wiedzy i umiejętności praktycznych oraz podejmowania studiów III stopnia.

Absolwenci studiów II stopnia znajdują zatrudnienie jako tłumacze w wydawnictwach i biurach tłumaczeń, środkach masowego przekazu, w administracji i gospodarce, w przedstawicielstwach dyplomatycznych i handlowych, w sektorze usług, kultury i turystyki, w szkołach językowych. Znajomość drugiego języka obcego zwiększa szanse zatrudnienia absolwentów.

* ESOKJ - Europejski System Opisu Kształcenia Językowego Rady Europy

Także aspekt praktyczny wyróżniono w ocenie struktury kwalifikacji absolwenta na kierunku „filologia” na poziomie studiów I stopnia w wyższych szkołach zawodowych. Podstawowym celem procesu edukacyjnego na studiach I stopnia na kierunku filologia jest wykształcenie absolwentów, którzy będą swobodnie posługiwać się językiem specjalności, zarówno w mowie jak i w piśmie, w tematyce spraw codziennych, włączając w to także rozmowy na tematy literackie, językowe, polityczne, kulturalne i wszelkie inne będące w kręgu zainteresowań człowieka kulturalnego, jak i w tematach fachowych, takich jak ekonomia, prawo, sprawy biznesu czy marketing.

W opinii ekspertów efekty kształcenia w odniesieniu do struktury kwalifikacji absolwenta na kierunku „filologia” na poziomie studiów pierwszego stopnia w państwowych wyższych szkołach zawodowych zostały spełnione, bowiem absolwent posiada umiejętność realizowania swych planów i interesów zarówno na rynku lokalnym jak i globalnym w kontekście zmieniających się realiów społeczno-ekonomicznych oraz oczekiwań rynku pracy. Programy nauczania z kolei pozwalają absolwentowi uzyskać zarówno ogólnohumanistyczne jak i specyficzne (zawodowe) kompetencje. Absolwenci przygotowani są do kontynuowania studiów na poziomie magisterskim.

c) Kulturoznawstwo

Eksperci oceniali poziom studiów na kierunku „kulturoznawstwo” na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia zarówno na wydziałach uniwersyteckich (np. Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Wydział Filologiczny Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Wydział Orientalistyki i Wydział Neofilologii w Uniwersytecie Warszawskim), jak też w Warszawskiej Wyższej Szkole Humanistycznej im. Bolesława Prusa w Warszawie oraz Wyższej Szkole Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa w Poznaniu. We wszystkich przypadkach uznano, że sylwetka absolwenta studiów kulturoznawczych zgodna jest z uregulowaniami zawartymi w standardzie. Na wyróżnienie zasługuje opinia, że studia kulturoznawcze mają – w swych założeniach – przygotowywać specjalistów o wszechstronnej wiedzy humanistycznej i wysokim poziomie umiejętności merytorycznych, i organizacyjnych. Pozwalają zdobyć kompetencje przydatne w wielu dziedzinach współczesnego życia kulturalnego i społecznego. Absolwenci są przygotowywani do prowadzenia badań terenowych, do pracy w instytucjach kultury, samorządach, muzeach, mediach, dyplomacji, edukacji, reklamie, agencjach PR.

d) Teologia

Ocena kierunku „teologia” dotyczyła wyłącznie jednolitych studiów magisterskich na wydziałach teologicznych w 6 uniwersytetach oraz w Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie (również studia drugiego stopnia). Opinia odnosząca się do struktury kwalifikacji absol-

wenta na wymienionych kierunkach jest pozytywna. Eksperci zwracali uwagę m.in. na specyfikę studiów, ale też na wszechstronny i praktyczny charakter studiów teologicznych. Studia te zapewniają studentom osiągnięcie odpowiedniej wiedzy teologicznej z elementami wiedzy z zakresu filozofii, nauk humanistycznych i społecznych, kształtują umiejętności: wyrażania poglądów i ich argumentowania, nauczania (po ukończeniu specjalności nauczycielskiej) i zaangażowania społecznego (po ukończeniu specjalności komunikacja społeczno-religijna), prowadzenia dialogu kulturowego, dzięki rozwojowi kształcenia językowego na poziomie B2 ESOKJ, oraz rozbudzają świadomość ustawicznego kształcenia.

2) Plany studiów i programy nauczania

a) Filologia polska

Najwięcej uwag krytycznych ekspertów wzbudziły plany studiów na kierunku „filologia polska” w państwowych wyższych szkołach zawodowych (Sanok, Gorzów Wielkopolski, Krosno, Zamość). Oto najbardziej wyraziste zastrzeżenia:

– **przeladowany program studiów**

Na kierunku „filologia polska” realizowane są dwie specjalności: nauczycielska oraz komunikacja medialna. Program studiów dla studentów wybierających specjalność nauczycielską obejmuje 2610 godzin, dla wybierających specjalność komunikacja medialna – 2355 godzin. W obu wypadkach wymiar godzinowy znacznie przekracza ministerialne standardy i jest jednym z powodów nadmiernego obciążenia studentów

Głównym powodem jest natomiast liczba godzin przeznaczonych na przedmioty podstawowe (240) oraz kierunkowe (1065), zwłaszcza w drugim przypadku znacznie przekraczająca standardy ministerialne (odpowiednio 180 i 420). W grupie treści podstawowych na przykład o 100% przekroczono określony standardami wymiar godzin historii Polski i historii filozofii.

– **brak bloku przedmiotów do wyboru**

W programie ocenianego kierunku wszystkie przedmioty podstawowe, kierunkowe i kształcenia ogólnego są obowiązkowe, brak bloku przedmiotów do wyboru (uwaga ta nie dotyczy specjalności nauczycielskiej), siatka jest sztywna, co dodatkowo ogranicza możliwości profilowania wykształcenia i zdobywania wiedzy ogólnej przez studentów. Możliwości te sprowadzają się do wskazania jednej z dwóch specjalności; w programie każdej z nich pojawiają się wprawdzie przedmioty do wyboru w wymiarze 120 godzin, trudno tu jednak mówić o profilowaniu edukacji. Spełnione są standardy programowe dla kierunku studiów. Należałoby jednak skorygować programy studiów zmniejszając wymiar godzin zajęć tradycyjnie historycznoliterackich i językoznawczych na rzecz przedmiotów poszerzających ogólną wiedzę humanistyczną.

b) Filologia

Wyjątkowo wysokiej oceny ekspertów doczekały się plany studiów i programy nauczania na kierunkach filologicznych prowadzonych na UMK w Toruniu i w Uniwersytecie Wrocławskim. Oceniający zwracali w szczególności uwagę na to, że w omawianych przypadkach programy studiów są zgodne co do zawartości merytorycznej oraz obciążenia godzinowego z obowiązującymi standardami, zapewniają także realizację deklarowanych celów kształcenia oraz osiągnięcie właściwej struktury kwalifikacji. Przedmioty są prawidłowo rozłożone w perspektywie trzyletniej na studiach licencjackich oraz dwuletniej na studiach magisterskich tak, by studenci stopniowo poszerzali umiejętności językowe, wiedzę ogólną oraz umiejętności praktyczne właściwe dla wybranej przez siebie specjalizacji. Treści merytoryczne programów opracowane są dokładnie. Cele zajęć są ambitne i dobrze sprecyzowane. Myślą przewodnią programów jest zaoferowanie studentom maksymalnego wyboru zajęć przy zachowaniu wysokiego poziomu kształcenia. Zajęcia do wyboru stanowią ok. 15% całości na stopniu I i sięgają 30% na stopniu II. W toku poszczególnych semestrów studenci stopniowo opanowują narzędzia służące opisywaniu złożonych procesów językowych, analizy dzieł literackich i zjawisk kulturowych w krajach studiowanego obszaru językowego. Zajęcia prowadzone są w języku specjalizacji (oprócz przedmiotów z grupy ogólnych). Wśród stałych wykładowców uczelni znajdują się rodowici użytkownicy wykładanych języków. Część zajęć przewidzianych w programie jest prowadzona przez zapraszanych gości zagranicznych.

Jednocześnie w ocenie planów studiów i programów nauczania na kierunkach filologicznych realizowanych w państwowych wyższych szkołach zawodowych eksperci dostrzegali niedociągnięcia, które powinny być usunięte jak najszybciej. Oto przykładowy zarzut dotyczący standardów kształcenia:

– na studiach niestacjonarnych II stopnia jednostka realizowała wymagane przez standardy 180 godzin w zakresie grupy treści podstawowych (praktyczna nauka języka angielskiego). Natomiast w zakresie grupy treści kierunkowych jednostka realizowała znacznie mniej niż wyznaczone przez standardy minimum 300 godzin. Przy zachowaniu istniejącej oferty przedmiotów do wyboru (zajęcia specjalizacyjne I i II; wykłady monograficzne z literaturoznawstwa, językoznawstwa i kulturoznawstwa) konieczne było skonstruowanie siatki przedmiotowo-godzinowej.

c) Kulturoznawstwo

Studia kulturoznawcze w uniwersytetach prowadzone są w zgodzie ze standardami. Trzonem studiów kulturoznawczych I stopnia są bloki przedmiotów ogólnoantropologicznych i historycznokulturowych. Program studiów łączy więc perspektywę diachroniczną z ujęciem problemowym i dziedzinowym. Program jest dobrze przemyślany, bogaty w treści, spójny pod względem logicznym i merytorycznym. Oferta przedmiotów

do wyboru jest jednak zbyt uboga. Plany studiów są zgodne z sylwetką absolwenta i zakładaną strukturą jego kwalifikacji. Istotną wartością ocenianego programu jest wielość specjalności, które studenci mogą wybierać na studiach I i II stopnia. I tak na studiach stacjonarnych I stopnia są to specjalności: antropologiczno-folklorystyczna, z historii kultury, teatrologiczno-filmoznawcza, medioznawcza, judaistyczna. Na studiach stacjonarnych II stopnia specjalności: folklorystyczno-etnologiczna oraz związana ze sztuką i turystyką, z krytyką i promocją sztuk plastycznych. W pozostałych ośrodkach studia kulturoznawcze prowadzone są formalnie w zgodzie ze standardami. Sam program jest bardzo atrakcyjny i w zasadniczych ramach koresponduje z sylwetką absolwenta. Nie mniej jednak pod nazwami niektórych przedmiotów podstawowych i kierunkowych na studiach I i II stopnia pojawiają się treści zawężone do specjalności. Nazwy przedmiotów zostały w tych przypadkach zaczerpnięte ze standardów i jedynie opatrzone przymiotnikami sygnalizującymi dopasowanie do koncepcji kształcenia danej specjalności (np. kształcenie w zakresie antropologii kultury zamieniło się w antropologię dziejów regionu).

d) Teologia

Plany studiów i programy nauczania na „teologii” zostały bardzo pozytywnie ocenione podczas akredytacji w minionym roku. Programy studiów umożliwiają wszystkim studentom indywidualny wybór szeregu przedmiotów oraz dostosowanie zdobywanego wykształcenia do własnych zainteresowań i dotychczasowych doświadczeń zawodowych. Najlepsi studenci kierunku podejmują kształcenie według indywidualnego programu studiów i pod opieką wybranego opiekuna naukowego łącząc zajęcia prowadzone na różnych kierunkach studiów.

Na uwagę zasługuje struktura programowa obowiązująca na kierunkach teologicznych, opracowywana przez wiele lat w tym środowisku. Zgodna ze standardami, logiczna i skuteczna jest sekwencja przedmiotów przewidzianych programami na poszczególne lata. Także proporcje przedmiotów podstawowych, kierunkowych i przeznaczonych do wyboru zachowują ogólnie przyjęte wskaźniki. Wykłady obejmują 50,1% godzin kształcenia, ćwiczenia – 42,8%, seminaria naukowe – 3%, inne rodzaje zajęć – 4% (w tym tzw. „wsparcie procesu dydaktycznego” w postaci wykorzystania sieci Internetu).

3) Efekty kształcenia

a) Filologia polska

Ocena efektów kształcenia na polonistykach uniwersyteckich nie wzbudziła entuzjazmu ekspertów. Obok faktów pozytywnych (przede wszystkim dostrzeżono wysoki poziom merytoryczny tych studiów) pojawiły się w ich opiniach uwagi krytyczne (dotyczące przede wszystkim konserwatywnych metod przekazywania wiedzy). Definiowane przez po-

lonistyki uniwersyteckie efekty kształcenia obejmują określoną wiedzę ogólnie humanistyczną i umiejętności przede wszystkim z zakresu historii literatury polskiej i teorii literatury oraz językoznawstwa polskiego, umożliwiające wykonywanie zawodu nauczycielskiego lub pracę w placówkach informacji medialnej, a także kontynuowanie nauki na studiach II stopnia. W planach i programach studiów istnieje zabezpieczenie tych efektów kształcenia, jednakże ewidentnie przeważa tendencja do faworyzowania tradycyjnych przedmiotów kierunkowych (historycznoliterackich i językoznawczych) przy oszczędnym dozowaniu godzin na nowatorskie pomysły programowe i na przedmioty do wyboru.

Natomiast program realizowany na polonistykach w państwowych wyższych szkołach zawodowych („filologia polska” na poziomie studiów I stopnia) proponuje słuchaczom pewien ograniczony, ale jednak wystarczający (zwłaszcza ze względu na liczebność studentów) wachlarz specjalności. W ich realizacji wykorzystuje się potencjał specyficzny dla tego środowiska oraz potrzeby rynku pracy regionu. Wszystkie proponowane specjalności mają wyraźny profil zawodowy. Należy domniemywać, że są to zawody poszukiwane na lokalnym rynku pracy. Zdefiniowane przez uczelnię efekty kształcenia zgodne są ze standardami kształcenia.

b) Filologia

Eksperti dokonali wyjątkowo szczegółowej analizy i oceny efektów kształcenia na kierunku filologicznym we wszystkich środowiskach akademickich. W każdym z nich – jak wynika z raportów – stworzono własny model kształcenia dotyczący języków obcych, skuteczny i pragmatyczny zarazem, uwzględniający potrzeby lokalnego rynku absolwentów. W modelu uniwersyteckim efekty kształcenia są w pełni zgodne ze standardami kształcenia i realizowanym programem.

Studia I stopnia

Efektom kształcenia w zakresie praktycznej nauki języka obcego jest doprowadzenie studenta do poziomu swobodnej komunikacji w różnych sytuacjach i rozwijanie wszystkich sprawności językowych umożliwiających tworzenie i rozumienie różnorodnych tekstów (poziom biegłości C1 ESOKJ Rady Europy). W zakresie drugiego języka, realizowany program prowadzi studenta co najmniej do poziomu poprawnego posługiwania się językiem w podstawowych sytuacjach komunikacyjnych. W zależności od wariantu wybranego przez studenta, może on osiągnąć poziom biegłości B1 lub B2 ESOKJ Rady Europy.

Studia II stopnia

Efektom kształcenia jest poziom biegłości C2 ESOKJ Rady Europy. Przedmioty praktycznej nauki języka obcego kładą nacisk na aktywizację studenta i maksymalizację znajomości języka. Dla treści kierunkowych opracowano programy obejmujące kształcenie w zakresie językoznawstwa i językoznawstwa stosowanego, literaturoznawstwa i kulturoznaw-

stwa. Zakładane w programie efekty kształcenia obejmują rozwinięcie u studenta umiejętności wyboru i zastosowania właściwej metody badawczej, opisu, analizy i interpretacji zjawisk językowych, historyczno-literackich i kulturowych, kompetencje z zakresu tłumaczenia i oceny jego jakości i przeszłości danej kultury dla wymiaru językowego.

Także na kierunkach filologicznych prowadzonych w pozostałych, poddanych akredytacji uczelniach koncepcja kształcenia studentów jest zgodna ze standardami, a jej realizacja prawidłowa i odpowiadająca profilowi absolwenta. Program nauczania gwarantuje osiągnięcie wymaganej wiedzy. Proces dydaktyczny jest nastawiony na potrzeby studenta i uwzględnia elementy przygotowujące do zawodu m.in. w postaci sukcesywnie rosnącej ilości zajęć do wyboru i praktyk. Duże znaczenie przykładają się do wysokiego poziomu opanowania języka kierunkowego i dodatkowego. Oferowane materiały dydaktyczne są wysokiej jakości. Dobrze działa system tutoriatu. Wykorzystywane są możliwości, jakie niesie dostęp do Internetu, w mniejszym stopniu niż na innych kierunkach jest wykorzystywany e-learning. Organizacja toku nauczania, układ programu, treści programowe, realizacja treści programowych spełniają wszelkie wymagania.

c) Kulturoznawstwo

Ocena studiów kulturoznawczych w środowiskach uniwersyteckich okazała się dość zróżnicowana. Właściwie na każdym z opiniowanych kierunków dostrzeżono – obok zalet – także ewidentne słabości, których nie powinno być w procesie dydaktycznym w tak renomowanych środowiskach. Np. studia kulturoznawcze na Wydziale Filologicznym UMK mają prawidłowo określoną sylwetkę absolwenta, natomiast realizacja programu nauczania obciążona jest nadmierną ilością przedmiotów filologicznych. Zbyt mało jest przedmiotów do wyboru. Część prac licencjackich nie ma charakteru kulturoznawczego, a polonistyczny. Metody dydaktyczne, sylabusy i zasady dyplomowania nie budzą zastrzeżeń. Natomiast poprawić trzeba organizację procesu dydaktycznego.

Na kierunku „kulturoznawstwo” na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia na Wydziale Humanistycznym UMCS w Lublinie ewidentnym mankamentem jest natomiast zbyt mała oferta przedmiotów do wyboru – nie spełnia wymogów 30% do wyboru przez studentów. Wszystkie hospitowane przez zespół wizytujący zajęcia stały na wysokim poziomie merytorycznym i metodycznym. Prace dyplomowe prezentują dobry i średni poziom. Niepokoi pozostawienie prac licencjackich bez kontroli samodzielnych pracowników nauki.

Na kierunku „kulturoznawstwo” na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia w Warszawskiej Wyższej Szkole Humanistycznej im. B. Prusa zastrzeżenia budzi zbyt mała liczba przedmiotów do wyboru, brak punktacji ECTS oraz opracowanie części sylabusów. Organizacja procesu dydaktycznego, praktyki, metody dydaktyczne i system opieki dydaktycznej nie budzą zastrzeżeń. Część prac dyplomowych jest na wy-

sokim poziomie, zdarzają się jednak tematy zbyt szerokie lub wykraczające poza kompetencje prowadzących. Część recenzji jest zbyt zdawkowa.

d) Teologia

W raportach oceniających efekty kształcenia na kierunku „teologia” (jednolite studia magisterskie) nie znajdujemy uwag krytycznych odnoszących się do tego procesu. Przeważa opinia, że określone przez wydział efekty kształcenia są zgodne ze standardami i realizowanym programem. W wyniku studiów student uzyskuje podstawową wiedzę w zakresie nauk filozoficzno-teologicznych i nabywa umiejętności potrzebne do odpowiedzialnego działania w płaszczyźnie pracy społeczno-obywatelskiej, opiekuńczo-wychowawczej, redakcyjnej oraz charytatywnej.

4) Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia:

a) Opis i ocena wewnętrznych procedur zapewnienia jakości kształcenia odnosząca się do:

1) struktury organizacyjnej wewnętrznego systemu zapewnienia jakości oraz stosowanej polityki i procedur w zakresie zapewnienia jakości

Ekspertcy wyróżnili procedury obowiązujące w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej. 25 listopada 2009 roku Uchwałą nr XII – 12.03/09 Senatu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie na UMCS został wprowadzony Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia, który jest obecnie wdrażany przez powołane do tego zespoły: Uczelniany Zespół ds. Jakości Kształcenia i Wydziałowe Zespoły ds. Jakości Kształcenia. W skład każdego z zespołów wchodzi nauczyciele akademicy oraz studenci (2 osoby) i doktoranci (1 osoba). Do zadań Zespołu Uczelnianego należy m.in. opracowywanie wewnętrznych aktów związanych z wdrożeniem i funkcjonowaniem systemu, opracowywanie i kontrola realizacji procedur związanych z jakością kształcenia, gromadzenie i udostępnianie informacji na temat krajowych i międzynarodowych wymogów dotyczących jakości kształcenia, opracowywanie projektów ankiet i przeprowadzanie badań ankietowych dotyczących procesu kształcenia. Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia powołany na Wydziale Humanistycznym zajmuje się m.in. wdrażaniem opracowanych procedur, inicjowaniem okresowych spotkań władz wydziału ze studentami, analizą wyników oceny jakości kształcenia.

2) okresowych przeglądów planów i programów nauczania oraz ich efektów (np. adekwatności konstrukcji oraz treści realizowanych planów i programów nauczania w kontekście zamierzonych efektów kształcenia, uwzględnienie specyfiki poziomów kształcenia i form studiów, formalnych procedur zatwierdzania programów nauczania, udziału studentów w działaniach dotyczących zapewnienia jakości, opinii zwrotnych od pracodawców, przedstawicieli rynku pracy oraz innych organizacji)

Specyfika studiów teologicznych powoduje, że okresowe przeglądy dydaktyczne różnią się w tym względzie od akademickiej rutyny, tak jak w przypadku Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego. Działa tam Komisja ds. Rewizji Programu Studiów, która na bieżąco poszukuje możliwości optymalizacji planów i programów nauczania. Władze Wydziału kładą też nacisk na współpracę z władzami Archidiecezji Katowickiej (w szczególności zaś Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego), która jest podstawowym „odbiorcą” absolwentów Wydziału. Ponadto nad jakością studiów III stopnia czuwa Wydziałowa Komisja ds. Studiów Doktoranckich.

3) oceniania studentów (np. stosowanych form i kryteriów weryfikacji wiedzy oraz oceny wyników kształcenia)

Najwięcej uwagi w tej kwestii – jak wynika z raportów – poświęcano w UMK w Toruniu. Zasady zdawania egzaminów, zaliczania przedmiotu i oceniania zarysowane są w Regulaminie studiów UMK, wprowadzonym uchwałą nr 26 Senatu UMK z dnia 27 marca 2007r. późniejszymi zmianami. Obowiązki nauczycieli akademickich, związane z przeprowadzaniem egzaminów i zaliczeń oraz ich dokumentowaniem w systemie USOS, zostały określone w *Zarządzeniu Nr 167 Rektora Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu z dnia 24 listopada 2009r.* Procedury formalne regulują również proces oceny postępów studentów. Są one wskazywane przez Regulamin studiów, a z wyprzedzeniem podawane uczestnikom zajęć bezpośrednio lub za pośrednictwem programów zajęć (sylabusów), do których dostęp jest stosunkowo prosty (znajdują się one w wersji elektronicznej na stronach internetowych – zob. <http://www.umk.pl/ilp>). System prowadzenia zaliczeń jest ustalany standardowo w obrębie zakładów prowadzących zajęcia z określonego przedmiotu. Również w ich obrębie ustala się stosowane kryteria oceny.

4) zapewnienia jakości kadry dydaktycznej (np. okresowych ocen pracowników, hospitacje, ankiet dla studentów oceniających zajęcia dydaktyczne, częstotliwość ankietyzacji)

Pod tym względem wyróżnia się – znów zdaniem ekspertów – system opracowany w Uniwersytecie Warszawskim. W tej uczelni działa bowiem ogólnouniwersytecki program zapewnienia jakości kształcenia, a ocenie podlegają wszystkie zajęcia w chwili ich kończenia. Jego elementem jest ankieta ewaluacyjna, która jest przeprowadzana przez Pracownię Ewaluacji Jakości Kształcenia w systemie USOS. Dodatkowo przeprowadzana jest wewnętrzna ankieta ewaluacyjna. Wcześniej miała ona charakter papierowy, forma ta została zmieniona na elektroniczną. Ankieta składa się z 4 pytań, ze skalą ocen. Wyniki ankiety są analizowane, a przykładowe wyniki zbiorczego opracowania ankiet zespół otrzyma do wglądu. Są one podstawą oceny pracowników. Zajęcia młodszych pracowników są hospitowane; wynik hospitacji omawia się z zainteresowanymi. Plan hospitacji przygotowywany jest na cały rok i podawany do wiadomości pracowni-

kom. Przeprowadzana jest też okresowa ocena pracowników naukowych. Elementem każdorazowej oceny okresowej nauczyciela akademickiego jest opinia na temat jego zaangażowania w proces dydaktyczny.

5) form wsparcia studentów (np. informacji o wsparciu ze strony nauczycieli akademickich, w tym opiekunów roku oraz pracowników administracyjnych, ankiet dla studentów dotyczących pracy administracji)

Dokumentacja akredytacyjna w tej kwestii wyróżnia zdecydowanie UMCS w Lublinie. Pracownicy naukowo-dydaktyczni i administracji uniwersyteckiej służą studentom informacją i wsparciem w sprawach dydaktycznych i socjalnych. Każdy rok studiów i każda grupa ma swojego opiekuna, którym jest pracownik naukowo-dydaktyczny. Studenci ankietowo oceniają pracę administracji. W UMCS działa też poradnia psychologiczna prowadzona przez studentów dla studentów. Studenci w Lublinie oceniają opiekę naukową i dydaktyczną za wystarczającą, w przypadku zarówno działalności w kołach naukowych jak i innych organizacjach związanych ze studiowaniem. Zgłaszane były podczas spotkania pozytywne przykłady indywidualnego podejścia do studenta przez pracowników dydaktycznych, którzy organizowali a następnie kierowali działalnością koła naukowego. Studenci zwracali uwagę, że ze względów liczbowych nie są uruchamiane niektóre specjalności na danym kierunku, ale jednocześnie wskazywali pozytywne rozwiązanie dotyczące możliwości wyboru więcej niż jednej specjalności.

6) stosowanego systemu informacyjnego (np. gromadzenia, analizowania i wykorzystywania informacji o poziomie zadowolenia studentów oraz o wynikach kształcenia osiągniętych przez studentów, możliwościach zatrudnienia absolwentów itp.)

W raportach ekspertów znajdujemy na ten temat najskromniejszą partię materiału źródłowego. Upoważnia on do wniosku, że system informacyjny umożliwiający gromadzenie, analizowanie i wykorzystanie informacji o poziomie zadowolenia studentów oraz o wynikach kształcenia osiągniętych przez studentów jest dopiero budowany – wraz ze stopniowym wdrażaniem Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia.

7) publikowania informacji (np. dostępu do aktualnych i obiektywnych informacji na temat m.in. oferty kształcenia, posiadanych uprawnień, stosowanych procedur toku studiów, planowanych efektów kształcenia)

Tym razem zwracamy uwagę na relacje: uczelnia macierzysta – oddziały zamiejscowe. Zdaniem ekspertów dobrze tę wymianę informacji zorganizował UMCS i to zarówno na kierunku „filologia polska”, jak i „kulturoznawstwo”. Bowiem np. kierunek „kulturoznawstwo” realizowany na UMCS i Kolegium Licencjackim w Radomiu ma swoją stronę internetową, na której zamieszczane są – ważne dla studentów – zarówno podstawowe informacje ogólne (plany i programy studiów, sylwetka ab-

solwenta, sylabusy, zasady rekrutacji) jak ogłoszenia związane z aktualnymi wydarzeniami, inicjatywami, zmianami w harmonogramie.

b) Opinie prezentowane na spotkaniach.

Analiza raportów samooceny, rozmowy z pracownikami i studentami dowodzą, że w polskich uczelniach przykładą się dużą wagę do – konsekwentnie budowanego w ostatnich latach – Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia. Większość uczelni ma wdrożony system utrzymywania i zapewnienia jakości kształcenia w różnych obszarach, na różnych szczeblach działalności i w zróżnicowanych formach.

1) Opinie studentów na temat wewnętrznego systemu zapewnienia jakości oraz efektywności działań podejmowanych w tym zakresie w uczelni (z części studenckiej)

Na poszczególnych kierunkach studiów („filologia polska”, „filologia”, „kulturoznawstwo”, „teologia”) rozbudowano – jak wynika z raportów samooceny – Wewnętrzne Systemy Zapewnienia Jakości Kształcenia, zgodnie z charakterem i tradycją akademicką poszczególnych uczelni. Wyróżniają się pod tym względem jednolite studia magisterskie na „teologii” (Toruń, Olsztyn, Katowice). Poza regularnym przeprowadzeniem ankiety oceny nauczyciela akademickiego (w zakresie działalności dydaktycznej) na Wydziale jest przeprowadzana również ankieta absolwenta oraz ankieta studencka (mająca na celu zebranie opinii studentów nt. funkcjonowania wydziału jako całości, przede wszystkim obsługi administracyjnej oraz stopnia jego zadowolenia z podjęcia studiów na danym kierunku studiów). Wydział zasięga również opinii wśród pracowników na temat absolwentów swojego wydziału. Po każdym rodzaju ankietyzacji powstaje kompleksowe opracowanie zbiorcze wraz ze spostrzeżeniami, uwagami i wnioskami (w przypadku ankiety zasięgającej opinii studentów na temat nauczyciela akademickiego również personalne na temat każdego nauczyciela akademickiego osobno). Istotne jest to, że studenci z aprobatą na wymienionych uczelniach wypowiadali się na temat ankietyzacji twierdząc, że zauważają zmiany w procesie dydaktycznym po każdej ankietyzacji. Studenci byli zapoznawani z wynikami ankiet (opracowaniami zbiorczymi ankietyzacji). Na spotkaniach z ekspertami studenci nie zgłaszali żadnych uchybień w stosunku do proponowanego przez wydziały systemu zapewnienia jakości kształcenia ani też nie zasugerowali żadnych form udoskonalenia dotychczasowego systemu.

Nie zawsze jednak – jak wynika z raportów – studenci akceptują realizację wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia przez uczelnię. Szczególnie krytycznie na ten temat wypowiadali się studenci „filologii” Wyższej Szkoły Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach, którzy na spotkaniu z ekspertami uznali, że nie biorą czynnego udziału w kształtowaniu systemu jakości kształcenia w Uczelni w szerokim zakresie. Brak jest przedstawicieli studentów w komisjach ds.

doskonalenia jakości kształcenia, dydaktycznych czy senackich. Studenci nie biorą także udziału w formułowaniu kryteriów oceny jakości kształcenia. Jedyną formą udziału studentów w tym procesie jest ankietyzacja nauczycieli akademickich – przeprowadzana anonimowo, w trakcie zajęć dydaktycznych przez pracowników administracji (praca administracji nie podlega ankietyzacji). Ankiety są w formie papierowej, zawierają pytania zamknięte i otwarte. Studenci oceniają pracowników naukowych po zakończonym kursie i odbytym egzaminie według następujących kryteriów: punktualności prowadzącego, wykorzystania materiałów multimedialnych, zainteresowania tematyką zajęć, postawy prowadzącego zajęcia, sposobu oceniania prowadzącego, sposobu przekazywania treści, a także dostępności prowadzącego na dyżurach. Ankiety studentów wykorzystywane są do ogólnej oceny danego pracownika naukowego, ich wyniki nie są publikowane do wiadomości studentów, aczkolwiek pracownicy uczelni deklarują możliwość zapoznawania się z ich wynikami w odpowiedniej jednostce administracji. Studenci podczas spotkania wskazywali na niewielką liczbę przeprowadzanych ankiet, tylko kilka osób spośród kilkudziesięciu obecnych uczestniczyło w ogóle w procesie ankietyzacji, nie więcej niż raz w toku odbywanych studiów. Studenci w swoich opiniach nie przywiązywali wagi do przeprowadzanych ankiet, nie byli w stanie powiedzieć ani o wynikach ankiet, ani o podejmowanych przez uczelnię działaniach opartych na uzyskanych wynikach.

Na spotkaniach z ekspertami zwracano wielokrotnie uwagę, że wyniki ankiet nie są podawane do wiadomości studentów, chociaż chcieliby wiedzieć, jak poszczególni wykładowcy zostali przez nich ocenieni. Sugerowali podawanie wyników ankiet do wiadomości studentów, ponieważ może to m.in. wpłynąć na rzetelność, z jaką ankiety będą wypełniane przez studentów. Generalnie studenci chcą uczestniczyć w realizacji wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia, ale chcą mieć w tym procesie bezpośredni udział. Wielokrotnie potwierdzali, że brali dobrowolnie udział w ankietach na temat jakości kształcenia i oceny nauczycieli akademickich. Ocenili system jako miarodajny i sprawiedliwy. Wielość ankiet pozwala na obiektywizację oceny poszczególnych nauczycieli akademickich. Jednocześnie stwarza możliwość eliminacji opinii krańcowych bez uszczerplenia miarodajności oceny. Część nauczycieli akademickich z własnej inicjatywy informuje studentów o wynikach dokonanej przez nich oceny jego działalności dydaktycznej. Studenci podkreślali, iż dydaktycy zwracają dużą uwagę na opinie studentów, co wpływa na jakość prowadzonych przez nich zajęć. Na studiach teologicznych po ankietyzacji i opracowaniu wyników jest organizowane spotkanie studentów i władz wydziału, na którym omawiane są wyniki a przede wszystkim płynące z nich wnioski. Studenci widzą poprawę w pracy nauczycieli akademickich, których słabiej ocenili.

2) Opinie prezentowane przez nauczycieli akademickich w czasie spotkania z zespołem oceniającym na temat wewnętrznego systemu zapewnienia jakości oraz efektywności działań podejmowanych w tym zakresie w uczelni.

W raportach ekspertów ten rozdział jest niespodziewanie słabo rozbudowany i mało inspirujący. Nie brakuje opinii, że część kadry w ogóle nie interesuje się wewnętrznym systemem zapewnienia jakości. Zaskakiwać też może informacja, że tylko młodszy pracownicy akademicy uczestniczą w tym procesie („Starsi uważają to za zbyteczny balast”). Znalazła się nawet w raportach opinia, że podczas spotkania z zespołem oceniającym nauczyciele akademicy w kwestii jakości kształcenia „wykazali dużą dozę powściągliwości”. Wielokrotnie też nie zgłaszali żadnych uwag krytycznych na temat wewnętrznego systemu zapewnienia jakości. Zatem do rzadkości należy opinia, że „Pracownicy Instytutu brali aktywny udział w tworzeniu tegoż systemu, jego struktury organizacyjnej, w opracowywaniu potrzebnych materiałów, np. ankiet ewaluacyjnych wypełnianych przez studentów, które uważają za ważny element kształtowania systemu jakości”. Wszyscy uczestnicy spotkania podkreślali, że system zapewniania jakości wymaga stałej obserwacji i analizy jego efektów.

3) Informacja na temat działalności Biura Karier, monitorowania losów absolwentów i ocena podejmowanych w uczelni działań w tym zakresie

Znajdujemy w raportach opinie studentów, że Biura Karier działają nieskutecznie i brakuje informacji o charakterze ich ofert, to niewątpliwie te instytucje akademickie rozwijają się sukcesywnie przybierając różne formy administracyjnej działalności. Np. w UMK działa Biuro Zawodowej Promocji Studentów i Absolwentów UMK, w Uniwersytecie Warszawskim – Uczelniane Biuro Karier Studenckich, w Zamościu – Biuro Karier i Praktyk Studenckich PWSZ. Najwyżej jednak należy ocenić działalność Biura Karier Wyższej Szkoły Języków Obcych w Poznaniu, głównie ze względu na jakość i wszechstronność podjętych przedsięwzięć:

- poszukiwanie ofert pracy/staży/praktyk dla studentów/absolwentów Uczelni przez kontakt telefoniczny, e-mailowy, z pracodawcami, doradcami zawodowymi itp., nawiązywanie nowych kontaktów: spotkania Biura z ww. instytucjami;
- pośrednictwo pracy poprzez umieszczanie otrzymanych ofert na tablicy informacyjnej Biura Karier, stronie internetowej oraz udostępniania ich szczegółów w biurze, przekazywanie ofert drogą e-mailową i telefoniczną studentom/absolwentom;
- prowadzenie bazy danych studentów/absolwentów Uczelni zainteresowanych znalezieniem pracy;
- prowadzenie bazy pracodawców – uzupełnianie i aktualizacja danych, wprowadzanie nowych firm (na podstawie formularza pracodawcy);
- prowadzenie strony internetowej Biura – umieszczanie nowych informacji, ogłoszeń o zbliżających się targach pracy, dniach kariery, szkoleniach, seminariach itp., czy też działaniach promocyjno-informacyj-

nych organizowanych przez podmioty zainteresowane znalezieniem pracowników;

- utrzymywanie współpracy z innymi biurami karier w Polsce, celem poszukiwania nowych informacji o rynku pracy (w ramach Ogólnopolskiej Sieci Biur Karier);
- organizacja spotkań studentów/absolwentów Uczelni z doradcą zawodowym (tzw. rozmowy doradcze) w zakresie poszukiwania pracy i przygotowania czy też korekty dokumentów aplikacyjnych, zakładania własnej działalności gospodarczej, czy też kształtowania własnej kariery zawodowej – testy zawodoznawcze;
- wysyłka biuletynu informacyjnego do danych studentów/absolwentów z informacjami o bieżących wydarzeniach, konkursach, szkoleniach, dniach kariery oraz targach pracy i innych możliwościach podnoszenia kwalifikacji zawodowych (studia podyplomowe, specjalistyczne kursy, szkolenia) organizowanych przez inne instytucje;
- udostępnianie studentom/absolwentom zgromadzonych przez Biuro poradników, broszur oraz codziennej prasy dot. rynku pracy;
- monitoring losów zawodowych absolwentów poprzez przeprowadzanie badania w formie krótkiej rozmowy telefonicznej, indywidualnej rozmowy bezpośredniej oraz listu e-mailowego (w zależności od sytuacji).

4) Liczba jednostek podstawowych / uczelni, w których jedną z przyczyn oceny pozytywnej na krótszy okres, warunkowej lub negatywnej był wewnętrzny system zapewnienia jakości (według kierunków studiów).

Wewnętrzny system zapewnienia jakości nie był jedną z przyczyn wydania oceny pozytywnej na krótszy okres, warunkowej lub negatywnej.

5) Podstawowe słabości wewnętrznych systemów zapewnienia jakości wskazane w uchwałach PKA.

5) Kadra naukowo-dydaktyczna

- niewłaściwe proporcje kadrowe między językoznawcami i literaturoznawcami (filologia polska, filologia), także między badaczami dziejów a „nowożytnikami” (historia);
- prowadzenie seminariów magisterskich przez niesamodzielnych pracowników naukowo-dydaktycznych;
- niewłaściwa proporcja odnosząca się do pracowników zaliczonych do minimum kadrowego i studentów na danym kierunku;
- słabnąca proporcja kadry samodzielnych pracowników naukowo-dydaktycznych firmujących dany kierunek.

6) Badania naukowe

- słabe zaangażowanie wykładowców w pozyskiwaniu grantów;
- słaba współpraca kadry ze studentami w ramach badań naukowych;
- ograniczenie współpracy międzynarodowej do udziału tylko indywidualnych pracowników w konferencjach i projektach badawczych.

7) Baza dydaktyczna

- brak bazy gastronomicznej w pomieszczeniach wydziału;
- trudny dostęp do obiektów sportowych;
- niewystarczający dostęp do Internetu;
- brak odpowiednich pojazdów ułatwiających komunikację osobom niepełnosprawnym;
- niestarannie opracowane sylabusy z brakującymi informacjami na temat przedmiotu wykładowcy, liczby godzin itd.
- brak infrastruktury dla wdrożenia nauczania na odległość.

8) Sprawy studenckie

- niesprawnie działające wydziałowe Biuro Karier;
- zmniejszająca się systematycznie liczba kandydatów na studia humanistyczne;
- wadliwa organizacja praktyk studenckich;
- brak systemu nagród ze środków własnych dla studentów z wybitnymi osiągnięciami naukowymi czy sportowymi.

9) Poziom umiędzynarodowienia

- nieobecność wykładowców i studentów w międzynarodowym programie ERASMUS;
- brak międzynarodowej wymiany studenckich i międzynarodowych programów badawczych.

10) Kontakty z otoczeniem

- brak konkurencyjności ze strony uczelni wobec innych jednostek publicznych i niepublicznych w danym regionie;
- ograniczenie kontaktów uczelni (wydziału) tylko do własnego środowiska.

4. W jaki sposób uczelnie wykorzystały zgłoszone uprzednio uwagi i wnioski dotyczące poszczególnych standardów przedstawionych w pkt. 2?

Oceny przeprowadzone po upływie okresu na jaki zostały wydane oceny pozytywne pozwala stwierdzić, iż przez ten czas w większości uczelni nastąpiły zmiany in plus: uzupełniono minima kadrowe, wprowadzone niezbędne korekty w planach i programach studiów dotyczące specjalności nauczycielskiej, rozbudowano księgozbiory biblioteczne odnoszące się do ocenianych kierunków oraz bazę techniczną.

5. Ile uczelni zlikwidowało prowadzone / ocenione uprzednio kierunki i z jakich przyczyn?

W roku 2010 żadna z wyznaczonych do oceny uczelni nie zlikwidowała prowadzonego lub ocenianego uprzednio kierunku studiów, kilka natomiast zawiesiło ich prowadzenie, głównie ze względu na brak chętnych. Sytuacja ta dotyczyła przede wszystkim kierunku „filologia polska” i to prowadzonego zarówno w uczelni niepublicznej, jak i państwowej wyższej szkole zawodowej.

Inne zawieszenia/odstąpienia od oceny jakości kształcenia na kierunku „filologia”, „filologia polska” oraz makrokierunku filologiczno-kulturoznawczym wynikały z braku absolwentów.

III. Opiniowanie wniosków.

a) Informacje ogólne: jakich spraw i jakich kierunków studiów dotyczyły przedstawione wnioski.

Tabela nr 5.

Wnioski	Ogółem	Kierunki studiów	Razem kierunki	Stan prac w Zespole				
				Pozytywne	Negatywne	PKA nie mogła wydać opinii pozytywnej	W toku	
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia w nowo tworzonych uczelniach	2	filologia	1		1			
		kulturoznawstwo	1		1			
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I stopnia	14	archeologia	1	1				
		etnologia	1	1				
		filologia	7	4	1		2	
		filologia polska	2	1	1			
		historia	1	1				
		kulturoznawstwo	1	1				
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia i jednolitych studiach magisterskich	7	filologia	3	2	1			
		historia	1		1			
		kulturoznawstwo	3	1	2			
Wnioski o przyznanie istniejącemu lub nowo tworzonemu wydziałowi zamiejscowemu, filii lub zamiejscowemu ośrodkowi dydaktycznemu uprawnień do prowadzenia kształcenia	4	historia	1		1			
		kulturoznawstwo	1	1				
		filologia	2	2				
Wnioski o przywrócenie uprawnień do prowadzenia kształcenia na kierunku	2	filologia	1	1				
		teologia	1				1	

Wnioski o przedłużenie pozwolenia na funkcjonowanie uczelni niepublicznej	10		10	8		2	
Inne	1		1				1
Razem	40		40	24	10	2	4

Tabela nr 6.

Rodzaje opinii	Ogółem	Wnioski	
		Uczelnie publiczne	Uczelnie niepubliczne
Pozytywne	24	3	21
Negatywne	10	1	9
PKA nie mogła wydać opinii pozytywnej	2		2
W toku	4		4
Razem	40	4	36

b) Analiza merytoryczna wydanych opinii.

Tabela nr 7.

Lp.	Nazwa kierunku studiów	Poziom kształcenia	Kryteria ocen									
			Struktura kwalifikacji absolwenta	Plany studiów i programy nauczania	Sylabusy	Kadra naukowo-dydaktyczna	Obsada kadrowa	Badania naukowe	Baza dydaktyczna	Zasoby biblioteczne, czytelnia	Praktyki studenckie	Inne (brak zasad rekrutacji)
1	historia	I				1				1	1	
		II	1	1				1		1		
2	filologia	I		2								
		II		1					1	1		1
3	filologia polska	I		1		1	1					
		II										
4	kulturoznawstwo	I		1		1						
		II	1	1		2						
5	ochrona dóbr kultury	I		1	1							
		II										
	Razem	I		5	1	3	1			1		
		II	2	3		2		1	1	2		1

c) Krótki komentarz odnoszący się do wydanych opinii.

Zwracamy w szczególności uwagę na opinie negatywne odnoszące się do wniosków o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I i II stopnia na dwóch kierunkach: „filologia” i „kulturoznawstwo”, albowiem na tych wymienionych kierunkach ukształtował się powtarzalny rejestr zastrzeżeń uniemożliwiający wydanie pozytywnej opinii.

a/ **filologia** na poziomie studiów I stopnia (7 opinii pozytywnych, 4 – negatywne na uczelniach niepublicznych) – zastrzeżenia dotyczą sylwetki absolwenta.

Wnioskodawca w sylwetce absolwenta stwierdza, iż będzie on przygotowany do wykonywania zawodu nauczyciela. Natomiast w planach i w programach studiów I stopnia na kierunku „filologia” w zakresie filologii angielskiej nie wskazano przedmiotu dodatkowego i nie uwzględniono co najmniej 400 godzin, które powinny być przeznaczone na przedmioty z zakresu dodatkowej specjalności nauczycielskiej.

b/ **filologia** na poziomie studiów II stopnia (3 oceny pozytywne, 2 negatywne na uczelniach niepublicznych) – zastrzeżenia dotyczą treści kształcenia i zasobów bibliotecznych.

Treści kształcenia umożliwiają jedynie w ograniczonym zakresie ukształtowanie zakładanego profilu kształcenia i powinny być zweryfikowane. Przedłożona dokumentacja nie zawiera osobno określonej sylwetki absolwenta studiów II stopnia dla poszczególnych specjalności.

Księgozbiór biblioteki jest niewystarczający do realizacji zajęć dydaktycznych oraz badań naukowych na poziomie oczekiwanym od jednostki prowadzącej studia II stopnia.

Składa się przede wszystkim z podręczników, słowników oraz materiałów źródłowych, jest bardzo ubogi w pozycje naukowe, monografie czy literaturę naukowo-badawczą. Brakuje pozycji uznawanych za literaturę podstawową.

c/ **kulturoznawstwo** na poziomie studiów I i II stopnia – zastrzeżenia dotyczą planów studiów (2 oceny negatywne) oraz kadry naukowo-dydaktycznej (3 oceny negatywne)

- **Zastrzeżenia dotyczące minimum kadrowego**

Uczelnie proponują najczęściej do minimum kadrowego filozofów, językoznawców, literaturoznawców, historyków, nawet socjologów, którzy w swoich pracach nie podejmują problematyki z zakresu kulturoznawstwa. W związku z tym przedstawiony program zajęć nie w pełni odpowiada standardowi kształcenia określonego dla wnioskowanego kierunku studiów. W grupie treści podstawowych silnie wyeksponowane są przedmioty stricte filozoficzne, językoznawcze, literaturoznawcze, prawne czy ekonomiczne, zgodnie z profilem wykształcenia wykładowców. Brakuje zdecydowanie historyków kultury i sztuki, badaczy z dorobkiem stricte kulturoznawczym.

- Zastrzeżenia dotyczące sylwetki absolwenta

Wprawdzie sylwetka absolwenta wpisuje się w model kształcenia, jaki przyjęty jest w danej uczelni, jednakże we wniosku przeważają ogólne sformułowania dotyczące kształtowania osobowości i wyposażania jej w umiejętności organizatorskie i animatorskie, a więc zdania, które zaczerpnięte są z ogólnych sformułowań zawartych w standardach dla kierunku. Podobnie trzeba oceniać deklaracje o kształceniu językowym i informatycznym. Nie widać tu żadnej specyfiki uczelni (misji).

IV. Analiza wykonania zadań zaplanowanych na 2010 r. oraz ocena współpracy z wizytowanymi uczelniami, ekspertami, a także ocena obowiązujących procedur i kryteriów dokonywania ocen oraz opiniowania wniosków.

Zespół zrealizował plan wizytacji zaplanowanych na rok 2010. Uwaga Zespołu była skoncentrowana na ocenie dwóch kierunków studiów, czyli filologii polskiej oraz filologii, a także została zakończona ocena kierunku teologia. Rozpoczęto również akredytację nowego kierunku – kulturoznawstwo.

Wśród ocenionych jednostek znalazły się nie tylko te, którym skończył się okres obowiązywania uchwały pozytywnej. Zespół dokonał oceny po raz pierwszy w 22 jednostkach (obejmuje ona zarówno uniwersytety, państwowe uczelnie zawodowe oraz uczelnie niepubliczne).

Współpraca z wizytowanymi uczelniami układała się w zasadzie dobrze.

V. Jakie zadania będzie realizował Zespół w roku następnym oraz w jaki sposób zamierza wykorzystać dotychczasowe doświadczenie w planowaniu i realizacji tych zadań?

Zespół w 2011 r. będzie kontynuował ocenę jakości kształcenia na kierunku „filologia”, „historia” i „historia sztuki”. Są to głównie oceny ponowne, po poprzedniej ocenie pozytywnej, choć wyznaczono również kilka jednostek i uczelni nigdy nie wizytowanych przez Zespół. Przede wszystkim Zespół skupi się na ocenie kierunku „kulturoznawstwo” zarówno w uniwersytetach, państwowych uczelniach zawodowych, jak i uczelniach niepublicznych.

2. Działalność Zespołu Kierunków Studiów Przyrodniczych.

*Autorzy: prof. dr hab. Andrzej Stefan Górniak,
mgr Agnieszka Socha-Woźniak*

I. Informacje ogólne o pracy Zespołu

W 2010 r. Zespół odbył 7 posiedzeń oraz 1 głosowanie elektroniczne.

W roku 2010 akredytacje oraz przedstawione do opinii wnioski dotyczyły niemal wszystkich kierunków studiów pozostających w kompetencjach Zespołu (oprócz kierunku „oceanografia”).

II. Ocena jakości kształcenia na kierunkach studiów pozostających w kompetencjach Zespołu. Uwagi ogólne, w tym dotyczące jakości raportów samooceny.

1. Analiza statystyczna, uwzględniająca: liczbę i rodzaj sformułowanych ocen, rodzaje uczelni, poziomów kształcenia i kierunki studiów.

Tabela nr 1.

Rodzaje ocen	Ogółem	Oceny											
		Uczelnie publiczne					Uczelnie niepubliczne						
		Oceny dokonywane					Oceny dokonywane						
		Razem	Po raz pierwszy	Po ocenie warunkowej	Po ocenie pozytywnej		Po ocenie wyróżniającej	Razem	Po raz pierwszy	Po ocenie warunkowej	Po ocenie pozytywnej		
Ogółem	Z tego ze skróconym okresem				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem					Po ocenie wyróżniającej		
Oceny wyróżniające													
Oceny pozytywne	22	21	2		19		1	1					
Oceny warunkowe													
Oceny negatywne	1						1		1				
Odstąpienie/ zawieszenie wydania oceny	1						1			1			
Razem	24	21	2		19		3	1	1	1			

Tabela nr 2.

Kierunki studiów	Grupy uczelni	Nazwy uczelni	Rodzaje ocen						Razem (grupy uczelni)
			Oceny wyróżniające	Oceny pozytywne		Oceny warunkowe	Oceny negatywne	Odstąpienie/zawieszenie wydania oceny	
				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem				
biologia	Uniwersytety*	Uniwersytet Gdański		1					8
		Uniwersytet Jagielloński w Krakowie		1					
		Uniwersytet Łódzki		1					
		Uniwersytet Marii Skłodowskiej -Curie w Lublinie		1					
		Uniwersytet Opolski		1	1				
		Uniwersytet Szczeciński		1					
		Uniwersytet w Białymstoku		1					
		Uniwersytet Warszawski		1					
	Uczelnie Pedagogiczne	Akademia Podlaska w Siedlcach		1					3
		Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach		1					
		Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie		1					
	Uczelnie Rolnicze	Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu		1					2
		Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu		1					
	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza Studium Generale Sandomiriense w Sandomierzu						1	1
	Razem				13	1			1

* Dotyczy uniwersytetów, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.).

biotechnologia	Uniwersytety*	Uniwersytet Śląski w Katowicach		1				1	
	Uczelnie Medyczne	Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach		1				1	
Razem				2				2	
geologia	Uniwersytety*	Uniwersytet Jagielloński w Krakowie		1	1			4	
		Uniwersytet Śląski w Katowicach		1					
		Uniwersytet Warszawski		1					
		Uniwersytet Wrocławski		1					
Razem				4	1			4	
ochrona środowiska	Uniwersytety*	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu		1				2	
		Uniwersytet Zielonogórski		1					
	Akademickie uczelnie niepubliczne	Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie		1				1	
	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Zawodowa w Kostrzynie nad Odrą					1	1	
Razem				3		1		4	
Ogółem wszystkie kierunki				22	2		1	1	24

* Dotyczy uniwersytetów, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.).

Oceniane kierunki, prowadzone w różnych rodzajach uczelni, uzyskały przede wszystkim pozytywne oceny, bowiem tylko jedna otrzymała ocenę negatywną. Kierunek „biotechnologia” jako jedyny otrzymał wyłącznie oceny pozytywne na pełny, sześcioletni okres. Na pozostałych kierunkach studiów tj. „biologii” i „geologii” wśród ocen pozytywnych były pojedyncze oceny wydane na skrócony okres, a na kierunku „ochrona środowiska” – jedna ocena negatywna. Oceny pozytywne wynikały z pełnego lub w znaczącym stopniu spełnienia wymagań dotyczących sylwetki absolwenta, kadry, badań naukowych i bazy dydaktycznej. Najniżej oceniany jest wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia, plany studiów oraz klarowność efektów kształcenia. Należy podkreślić, iż oceny dokonywane po raz pierwszy były również ocenami pozytywnymi.

Przygotowywane przez uczelnie raporty samooceny nie wspomagają znacząco procesu akredytacyjnego gdyż :

- zawierają niepełne dane, a w przypadku informacji o uzyskanych stopniach naukowych doktora podawane były dane dotyczące studiów doktoranckich, a nie kadry ocenianego kierunku,

- często dołączane były nieaktualne plany studiów, nie uwzględniające zmian wnoszonych przez rady wydziałów,
- przedstawiano bazę dydaktyczną instytutu lub wydziału bez wyodrębnienia części wykorzystywanej dla potrzeb ocenianego kierunku,
- dorobek naukowy nie zawierał syntetycznej charakterystyki i sprowadzał się zazwyczaj do wydruku „in extenso” spisu publikacji,
- opisy wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia były mało precyzyjne, a działalność Biura Karier zazwyczaj pomijana,
- sylabusy przedmiotowe, z uwagi na formę i zawartość, nie dają pełnego obrazu zakładanych celów kształcenia, oczekiwanych efektów, w związku z czym są w małym stopniu przydatne dla studentów,
- dołączano do raportów szereg załączników zbędnych dla procesu akredytacji.

Ponadto treść raportów samooceny właściwie znana była tylko wąskiej grupie jej autorów, natomiast niezwykle rzadko były one przedmiotem dyskusji na radach wydziałów oraz przez nie merytorycznie opiniowane czy akceptowane.

2. Ocena spełnienia standardów jakości kształcenia (dane z Części IX. Podsumowanie. raportów z wizytacji przeprowadzonych w okresie od 01.03.2010 do 31.12.2010).

Tabela nr 3.

Część raportu	Nazwa Standardu	Ocena spełnienia standardów				
		wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
Cz. II	Struktura kwalifikacji absolwenta		9	2	2	
Cz. II	Plany studiów i programy nauczania		5	5	3	
Cz. IV	Kadra naukowo-dydaktyczna		7	6		
Cz. II	Efekty kształcenia		5	6	2	
Cz. V	Badania naukowe	2	8	3		
Cz. III	Wewnętrzny system zapewnienia jakości		3	7	3	
Cz. VI	Baza dydaktyczna	1	4	8		
Cz. I, VII	Sprawy studenckie		6	7		

Cz. I, IV, VIII	Kultura prawna uczelni i jednostki		8	4	1	
Cz. I, II, III	Kontakty z otoczeniem		8	4	1	
Cz. II, V	Poziom umiędzynarodowienia		4	9		
Razem		3	67	61	12	

Oceniane kierunki w większości spełniały w pełni lub znacząco standardy kształcenia, zastrzeżenia dotyczyły przede wszystkim wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia oraz – przede wszystkim na kierunku „geologia” – planów studiów.

3. Analiza wyników ocen jakości kształcenia w następujących obszarach, z uwzględnieniem m.in.: grup uczelni, poziomów kształcenia i specyfiki poszczególnych kierunków studiów, misji i strategii ocenianej uczelni:

Kierunki przyrodnicze posiadają zazwyczaj bogatą kadram naukową realizującą rozliczne badania naukowe, których wyniki publikowane są głównie w zagranicznych czasopismach o zasięgu międzynarodowym i z tzw. listy filadelfijskiej. Jedynie na kierunkach związanych z naukami o Ziemi („geologia”) dorobek naukowy publikowany w tych czasopismach jest mniej liczny, z dominacją publikacji krajowych.

Kształcenie na kierunkach przyrodniczych podejmują szkoły wyższe o długiej tradycji, odpowiednich zasobach lokalowych, ze stacjami terenowymi włącznie. Są one przygotowane do ponoszenia wysokich kosztów kształcenia, przy zewnętrznym dofinansowaniu mniejszym niż koszty prowadzenia kierunku. Kłopoty finansowe jednostek są pokonywane poprzez włączanie studentów w proces badawczy. Oceniane kierunki, głównie „biologia”, „biotechnologia” i „ochrona środowiska”, są wyposażone w aparaturę analityczną i pomiarową w stopniu dobrym i bardzo dobrym. Jak wskazują doświadczenia zespołów wizytujących, w ciągu ostatnich kilku lat placówki dydaktyczne prowadzące kierunki przyrodnicze wzbogaciły się w istotny sposób w zaawansowany technologicznie sprzęt pomiarowy i analityczny, ułatwiający kształtowanie umiejętności specjalistycznych, ważnego elementu kwalifikacji wskazywanych w sylwetce absolwenta. Stają się one ważnym atrybutem w pozyskiwaniu pracy przez absolwentów ocenianych kierunków nie tylko na rynku krajowym, ale także poza granicami. Fakt ten był często podkreślany podczas spotkań z kadram dydaktyczną ocenianych kierunków, jako konkurencyjny walor absolwentów, decydujący o sukcesie w zatrudnianiu. Wyraźnie odstającym od tej prawidłowości jest kierunek „geologia”, gdyż tylko w części jednostek odnotowano obecność zaawansowanych technik analitycznych i badawczych. Zapisy w sylwetkach absolwentów studiów I stopnia często nie zawierają efektów kształcenia będących w polu zainteresowania pracodawców.

Struktura kwalifikacji absolwentów ocenianych kierunków jest zgodna z uregulowaniami zawartymi w standardzie i zawiera umiejętności stosowania w praktyce zdobytej wiedzy, dokonywania ocen i formułowania sądów, komunikowania się z otoczeniem, kontynuacji kształcenia przez całe życie. W części akredytowanych uczelni i kierunków charakterystyka sylwetki absolwenta I i II stopnia bywa mało zróżnicowana.

Plany studiów i programy nauczania spełniają podstawowe wymagania określone w standardach. Analizy planów studiów i programów kształcenia wskazują uchybienia na studiach I stopnia powodujące nadmierne rozbudowanie treści ogólnych przy jednoczesnym zmniejszeniu treści obszarów kształcenia specjalistycznego, mimo nie najmniejszej liczby specjalizacji na danym kierunku. W konsekwencji liczba godzin do wyboru na studiach I stopnia jest mniejsza niż wymagane 30%. Zjawisko to było najczęściej obserwowane na kierunkach „geologia” i „ochrona środowiska”. W mniejszym stopniu niż w poprzednich latach odnotowano niewielkie nieprawidłowości w przypisywaniu poszczególnym przedmiotom punktów ECTS w stosunku do liczby godzin zajęć i nakładu pracy studenta. Wskazuje to na sukcesywne doskonalenie w uczelniach zasad punktacji ECTS.

Efekty kształcenia są nadal dość niejednolicie wypełnianym standardem na akredytowanych kierunkach i uczelniach. Po pierwsze uczelnie mało precyzyjnie je określają w celach kształcenia i rzadko podejmują systemową ocenę ich realizacji. Generatywne efekty kształcenia niejednokrotnie są ważniejsze niż specyficzne dla danego kierunku. Ponadto znaczna liczba studentów pojawiająca się na studiach I stopnia wymusza na uczelniach zmianę organizacji i sposobu procesu ewaluacji efektów kształcenia, szczególnie w procesie dyplomowania. W coraz większym stopniu przygotowywanie prac dyplomowych (licencjackich) jest zastępowane ustnym egzaminem dyplomowym, którego dokumentacja utrudnia pełną ocenę uzyskanych efektów kształcenia na danym kierunku.

4. Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia:

a) Opis i ocena wewnętrznych procedur zapewnienia jakości kształcenia odnosząca się do:

1) struktury organizacyjnej wewnętrznego systemu zapewnienia jakości oraz stosowanej polityki i procedur w zakresie zapewnienia jakości

W większości dużych uczelni państwowych wewnętrzne systemy zapewniania jakości kształcenia (WSZJK) zostały uruchomione na mocy uchwał ich senatów, lecz zaawansowanie ich funkcjonowania jest bardzo zróżnicowane. Dlatego charakterystyka tych systemów jest niezależna od liczby i różnorodności kierunków prowadzonych w danej uczelni.

W dotychczasowej praktyce polskich uczelni powstały systemy, gdzie głównym elementem jest procedura ogólnouczelniana, realizowana przez wszystkie jednostki, a wyniki działań ewaluacyjnych i sposoby dojścia do

wniosków i działań poprawiających efektywność kształcenia pozostawia się wydziałom, czy instytutom prowadzącym określony kierunek. Tego typu system odnotowano m.in. w Uniwersytecie Śląskim czy Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, oraz w mniejszych uczelniach niepublicznych. Najczęściej systemy tego typu są uruchamiane w powolnym tempie, lecz liczba uzyskiwanych danych i informacji już w pierwszym okresie jego funkcjonowania jest bardzo duża. Przy małym doświadczeniu uczelni i osób w to zaangażowanych, efekty systemu nie są w pełni wykorzystywane. Władze jednostek podstawowych otrzymują syntetyczne wskaźniki liczbowe i nie wykorzystują ich do podejmowania kolejnych działań systemowych.

Inny typ czy idea systemów polega na ogólnouczelnianym opracowaniu celów działania systemu, ram działalności i zalecanych procedur czy dokumentacji i oczekiwanych działań zapewniających najwyższą jakość kształcenia. Taki system ma za zadanie stymulowanie kreatywnych działań podstawowych jednostek organizacyjnych w celu wypracowania własnego, specyficznego i jak najlepiej funkcjonującego systemu zapewniania jakości kształcenia, którego efekty ewaluacyjne prowadzą do wzrostu liczby studentów, lepszej współpracy z otoczeniem i publicznymi interesariuszami. Znamiona takich systemów odnotowano w Uniwersytecie Warszawskim, Uniwersytecie w Białymstoku.

Strukturę systemów tworzą pełnomocnicy rektora ds. uczelnianego systemu zapewniania jakości kształcenia, uczelniane komisje dydaktyczne lub zespoły WSZJK, wydziałowe komisje ds. zapewniania i jakości kształcenia pracujące najczęściej pod kierunkiem prodziekanów ds. kształcenia lub spraw studenckich. Do pracy w strukturach wewnętrznych systemów wizytowanych uczelni włączani są studenci, ale jedynie na szczeblu wydziałowym lub niższym. Brak jest przedstawicieli pracodawców w zespołach WSZJK, chociaż ich opinia ustna czy pisemna na temat planów studiów, czy powoływanych specjalności jest odnotowywana.

Oprócz elementów strukturalnych, każdy system posiada wiele procedur pozyskiwania informacji o kształceniu i jego jakości, a najczęściej stosowane w uczelniach są: ankiety studenckie, protokoły z hospitacji zajęć dydaktycznych, uchwały i opinie jednostek uczelnianych dotyczące planów studiów, czy tworzonych specjalności. Rzadko wykorzystuje się opinie opiekunów studenckich praktyk zawodowych, bądź ocen pracodawców.

2) okresowych przeglądów planów i programów nauczania oraz ich efektów

Aktualnie realizowane plany studiów na kierunkach będących w kompetencji Zespołu Kierunków Studiów Przyrodniczych PKA zostały wprowadzone w 2006 lub 2007 roku i tylko nieliczne uczelnie wprowadziły je dopiero od roku akademickiego 2008/2009. Był to wynik opublikowania nowych standardów kształcenia dopiero w lipcu 2007 roku. Wprowadzone programy studiów były najczęściej „mechanicznym” podziałem na

dwie części wcześniejszych jednolitych studiów magisterskich, stąd pojawiły się problemy z opisem dwóch sylwetek absolwenta I i II stopnia. Plany studiów I stopnia stały się przeładowane ilościowo, o zbyt dużej liczbie godzin zajęć przeznaczonych na realizację treści ukierunkowanych na wiedzę, z małym nachyleniem zawodowym. Dopiero obecnie, po odbyciu pełnego cyklu studiów I stopnia uczelnie wskazują na konieczność przeglądu planów studiów i dokonanie zmian, co czynią dość często, i co jest jedną z cech charakterystycznych polskiego systemu kształcenia – zbyt częste zmiany planu studiów.

Procedura zmian planów studiów odbywa się z udziałem (opinią) lub na wniosek studentów, a często prowadzących zajęcia, z zachowaniem najczęściej ustawowego terminu 5 miesięcy przed rozpoczęciem nowego roku akademickiego. W ostatnim czasie w związku z określoną sytuacją finansową uczelni państwowych, senaty wielu uczelni lub rady wydziałów podjęły uchwały redukujące maksymalną liczbę godzin na studiach I i II stopnia do wypełniającej tylko minimalnie wymagania standardów kształcenia, co pociągnęło za sobą zmniejszenie liczby zajęć dydaktycznych. W wielu uczelniach władze wydziałowe i instytutowe podkreślają w czasie wizyt akredytacyjnych, iż w konsekwencji ograniczeń finansowych w pierwszej kolejności zmniejsza się liczbę praktycznych zajęć w terenie, praktyk specjalistycznych czy wyjazdów terenowych. Ten, tak ważny element procesu kształcenia na kierunkach przyrodniczych, wyraźnie determinuje postępujące ograniczanie efektów kształcenia, szczególnie w zakresie umiejętności praktycznych.

3) oceniania studentów (np. stosowanych form i kryteriów weryfikacji wiedzy oraz oceny wyników kształcenia),

Formy oceniania studentów na wizytowanych kierunkach należą do standardowych, czyli ocena bieżąca podczas zajęć, sprawdziany wejściowe – przed rozpoczęciem ćwiczeń praktycznych, okresowe pisemne sprawdziany wiedzy, które są zapowiedziane wcześniej, a terminy ustalone w harmonogramie realizacyjnym przedmiotu. W WSZJK brak jest zazwyczaj wspólnych dla kierunku czy wydziału ustaleń w zakresie kryteriów oceniania, znanych też studentom, czyli zakresu wiedzy niezbędnej do uzyskania określonej oceny. Formy pisemne dominują nad ustnymi formami weryfikacji wiedzy. Formy ustne często stosowane w kolejnych podejściach egzaminacyjnych i zaliczeniach przedmiotów. Czas na wykonanie poleceń podczas sprawdzianów jest wystarczający aby wykazać się posiadanym zakresem wiedzy czy umiejętności. Z danych powizytacyjnych wynika, iż przede wszystkim jest egzekwowana wiedza faktograficzna, z małymi wymaganiami w zakresie umiejętności. Rzadko w procesie ewaluacyjnym stosuje się esej, wykonanie projektu, czy napisanie opinii merytorycznej na określony temat. Dla poprawy sytuacji w tym zakresie winny być stosowane częściej metody aktywne, wykazujące kreatywność czy innowacyjność postaw studentów.

4) zapewnienia jakości kadry dydaktycznej (np. okresowych ocen pracowników, hospitacje, ankiet dla studentów oceniających zajęcia dydaktyczne, częstotliwość ankietyzacji),

Na ocenianych kierunkach przyrodniczych kadra dydaktyczna charakteryzuje się kompetencjami, wysokimi kwalifikacjami zawodowymi i wymuszaną zewnętrzną aktywnością publikacyjną (podstawowe kryterium oceny – obecność publikacji w czasopismach z listy filadelfijskiej). Ocena merytoryczna kadry odbywa się z częstotliwością określoną przepisami prawnymi, w tym statutem uczelni. Najczęściej ocenianie pracowników przez studentów odbywa się przy okazji merytorycznej oceny pracowniczek. Dlatego niejednokrotnie ocena studencka nie obejmuje całej kadry i nie ma charakteru oceny jednorodnej, nie zapewnia monitoringu całego procesu dydaktycznego odbywającego się na danym kierunku czy w jednostce. Spotykane są przypadki przeprowadzania ankietyzacji na ostatnich zajęciach, przed zakończeniem procesu oceniania studentów. Skutkuje to uzyskaniem mało wiarygodnych danych. Najlepszą praktyką, spotykaną niestety dość rzadko, jest ankietyzacja prowadzona przez pracownika administracji, na początku semestru i dotycząca zajęć z semestru poprzedniego, po zakończeniu sesji poprawkowych.

W czasie wizytacji i lektury raportów nie spotkano się z merytoryczną oceną procesu dyplomowania na danym kierunku jako elementu WSZJK. Najczęściej pierwszą oceną danego kierunku w tym zakresie jest część zapisana w raporcie powizytacyjnym PKA. Nie spotkano się z wewnętrzną kontrolą procesu dyplomowania czy toku studiów.

Rzadkością jest aby ankietyzacja odbywała się systematycznie, co roku i przez dłuższy czas dla wykazania efektów działań zapewniających wysoką jakość kształcenia. Znane są pojedyncze przypadki systematycznego oceniania kadry także przez samorząd studencki lub koła naukowe, lecz zakres i podstawy metodyczne ankietyzacji są do końca mało znane i obiektywne. Jest to raczej plebiscyt niż profesjonalna ocena. Jako, że powszechność ankietowej oceny kadry naukowej jest w większości uczelni wdrażana, na pełną ocenę efektywności tego narzędzia WSZJK jest za wcześnie.

5) form wsparcia studentów (np. informacji o wsparciu ze strony nauczycieli akademickich, w tym opiekunów roku oraz pracowników administracyjnych, ankiet dla studentów dotyczących pracy administracji),

Liczne są formy wsparcia studentów stosowane na wizytowanych kierunkach, do których zalicza się konsultacje w wyznaczonych godzinach, znanych studentom, konsultacje drogą elektroniczną i przekazywanie tą drogą informacji organizacyjnych, konsultacje kadry ze studentami w zakresie formułowania ostatecznego kształtu prac dyplomowych (również drogą elektroniczną), wykonywanie przez prowadzących z udziałem pracowników biblioteki zestawu odbitek prac zalecanych jako literatura do danego przedmiotu i udostępnianie ich w czytelniach czy wypożyczalniach.

W każdej niemal uczelni istnieje opiekun I roku studiów I stopnia, odgrywający ważną rolę jako osoba wspomagająca studentów rozpoczynających studiowanie. Jego rola na późniejszych latach jest coraz mniejsza ale istotna np. przy organizacji licznych zajęć terenowych, obowiązkowych praktyk zawodowych po II roku, czy wyboru seminarium na specjalnościach.

Ważną funkcję wspomagającą studentów w zakresie pomocy socjalnej pełnią pracownicy dziekanatów. W większości przypadków na spotkaniach zespołów wizytujących ze studentami formułowane są opinie pozytywne, podobnie jak w odniesieniu do pracowników administracyjnych domów akademickich i innych jednostek ogólnouczelnianych. Dość rzadko, mniej niż 20% uczelni, prowadzi ocenę ankietową dotyczącą zapewnienia warunków studiowania, wypoczynku i organizacji życia akademickiego, toteż syntetyczna ocena wyników tych ankiet jest trudna.

6) stosowanego systemu informacyjnego (np. gromadzenia, analizowania i wykorzystywania informacji o poziomie zadowolenia studentów oraz o wynikach kształcenia osiągniętych przez studentów, możliwościach zatrudnienia absolwentów itp.),

Oczekiwania, iż system elektroniczny ułatwi szybkie pozyskiwanie danych dla WSZJK okazały się jak na razie mało realne. Trudności w uzyskaniu drogą elektroniczną dobrowolnych i jak najszerszych danych o poziomie zadowolenia są znaczne, gdyż najczęściej uzyskuje się opinię zwrotną nie więcej niż 10–15% studentów danego kierunku. Dlatego najbardziej skuteczną i miarodajną jest anonimowa ankietyzacja pisemna, odbywająca się pod nadzorem pracownika dziekanatu.

Informowanie zainteresowanych o wynikach ankietyzacji jest niejednorodne, nawet w tej samej uczelni, w zależności od tradycji lub ustaleń władz dziekańskich. W mniej niż połowie uczelni wyniki ankiet są omawiane na posiedzeniach rad wydziału, ale nie spotkano aby ten temat stał się punktem obrad senatu czy informacji tam przedstawianych. Tylko nieliczne jednostki, mniej niż 10%, odważyły się na opublikowanie syntetycznych danych o ocenie studenckiej poziomu zajęć. Nie odnotowano pełnego upublicznienia ocen studenckich o warunkach studiowania i innych opinii o uczelni.

Wyniki ankietyzacji studentów dotyczącej oceny kadry i zajęć przez nią prowadzonych w ponad połowie wizytowanych uczelni nie są znane studentom, ale wszyscy zainteresowani pracownicy są o nich poinformowani. Wynika to z faktu niskiej frekwencji przedstawicieli studentów w posiedzeniach rad wydziału lub innych ciał doradczych w uczelniach, omawiających te zagadnienia. W przypadku niskich ocen lub wyjątkowo odbiegających od przeciętnej prowadzone są rozmowy z zainteresowanymi w celu zmiany sytuacji. W opinii władz wydziałów takie rozmowy przynoszą oczekiwaną poprawę jakości zajęć, lecz studenci w swoich opiniach rzadko potwierdzają takie efekty.

Najtrudniejszym elementem i bardzo rzadko stosowanym w WSZJK jest ankietyzacja studentów ostatniego roku studiów oraz śledzenie losów

absolwentów. Proces ten jest zainicjowany i przyjmuje na razie postać działań organizacyjnych. Brak też jest miarodajnych opinii pracodawców. Władze wydziałów w kilku przypadkach wskazywały na brak możliwości rozwijania tego typu działań, ze względu na brak możliwości organizacyjnych i finansowych dla takich przedsięwzięć. Inne poglądy wyrażane podczas wizytacji w uczelniach w tym zakresie wskazywały na brak poprawnego rozpoznania potencjalnych pracodawców pozabudżetowych, adresatów takich ankiet. Wskazywano jedynie dyrektorów szkół jako potencjalnych pracodawców absolwentów kierunków przyrodniczych.

7) publikowania informacji (np. dostępu do aktualnych i obiektywnych informacji na temat m.in. oferty kształcenia, posiadanych uprawnień, stosowanych procedur toku studiów, planowanych efektów kształcenia).

Formy upowszechniania informacji o ofercie dydaktycznej i jej jakości stosowane przez uczelnie na ocenianych kierunkach są zazwyczaj pasywne, ograniczające się najczęściej do podania na stronach internetowych jednostki informacji zbyt ogólnych. Dlatego studenci podczas spotkań z zespołami wizytującymi wskazywali, iż podstawowym źródłem informacji o kierunku są znajomi, nauczyciele i rodzina. W ponad połowie jednostek brak jest powszechnego dostępu elektronicznego do planów studiów, podobnie do zawartości sylabusów, co tłumaczono autorskim charakterem opracowań. Forma elektroniczna publikacji sylabusów wg pracowników uczelni nie zapewnia w pełni egzekwowania praw autorskich. Zdecydowana większość uczelni eksponuje posiadane pozytywne oceny PKA i UKA lub innych instytucji akredytacyjnych. Brak jest klarownych komunikatów ze strony uczelni lub ich jednostek o planach rozwojowych, przewidywanych nowych ofertach kształcenia na studiach stacjonarnych. Dominacja ofert kształcenia podyplomowego lub różnego rodzaju kursów i szkoleń, niejednokrotnie finansowanych z dotacji UE, przysyłania informacji o podstawowych ofertach edukacyjnych.

b) Opinie prezentowane na spotkaniach.

1) Opinie studentów na temat wewnętrznego systemu zapewnienia jakości oraz efektywności działań podejmowanych w tym zakresie w uczelni (z części studenckiej).

Studenci posiadają zazwyczaj niewielką wiedzę na temat WSZJK, a jedynie osoby aktywnie pracujące w kołach naukowych czy samorządach. Większość studentów potwierdza fakt istnienia procedury ankietyzacji, większość z nich w niej uczestniczyła. Większość studentów potwierdza bardzo rzadkie ankietyzowanie, zaktywizowane często przed wizytą zespołu PKA. Niewielka jest znajomość wśród studentów wyników prowadzonych ocen studenckich i możliwości wpływania samych studentów na poprawę kształcenia w kierunku przez nich oczekiwanym. Rzadko studenci potwierdzali skuteczność niskiej, ankietowej oceny określonych zajęć w celu poprawy sytuacji. Większe efekty wg nich dają rozmowy bezpośrednie

nie z władzami wydziału czy podejmowanie tych tematów na istniejących w niektórych uczelniach wydziałowych radach dydaktycznych.

2) Opinie prezentowane przez nauczycieli akademickich w czasie spotkania z zespołem oceniającym na temat wewnętrznego systemu zapewnienia jakości oraz efektywności działań podejmowanych w tym zakresie w uczelni.

Jak wynika ze spotkań z nauczycielami akademickimi, ich wiedza na temat WSZJK jest fragmentaryczna, nie wskazująca na celowość jego wdrażania. Opinie o wdrażaniu WSZJK wskazują na małą wiarę w skuteczność działania systemu, niewiarę w obiektywizm ocen studenckich wyrażanych w ankietach, bardzo różną interpretację ocen wystawianych nauczycielom w ankietach, ze skrajnymi wskazaniem, że im niższa ocena tym lepszy nauczyciel. Jednie najmłodsza część kadry obecna na spotkaniach wyraża się bardzo pochlebnie o tym systemie. Wszyscy podkreślają delikatność materii i wyciągania zbyt pochopnych wniosków na podstawie pojedynczych lub mało liczebnych ankietyzacji. Zbyt rzadkie stosowanie ankietyzowania utrudnia wykazanie walorów oceniania przez studentów.

Tylko nieliczne uczelnie mogą pochwalić się trwałymi i efektywnymi kontaktami z otoczeniem i pracodawcami. Wybrane kierunki lub specjalności kształcenia przyrodniczego takie jak: „biotechnologia”, *mikrobiologia* czy *genetyka* poprzez ścisłe i wieloletnie związki z pracodawcami zapewniają swoim absolwentom przewagę konkurencyjną na rynku pracy. Jednak jest zbyt wiele przykładów nieskutecznych powiązań z praktyką i zbyt często panująca niewiara w kształcenie uniwersyteckie bardziej ukierunkowane na profil praktyczny i zawodowy.

c) Informacja na temat działalności Biura Karier, monitorowania losów absolwentów i ocena podejmowanych w uczelni działań w tym zakresie.

Jest to najsłabszy element WSZJK zdecydowanej większości uczelni. W czasie spotkań ze studentami podkreślano, że komórki te nie zajmują się lub mają niewielkie osiągnięcia w zakresie szkoleń, praktyk czy ofert pracy dla przyrodników. Tylko niektóre oferty działalności Biura Karier mogą zainteresować studentów kierunków przyrodniczych, a część z nich jest udostępniana w okresie wakacyjnym kiedy to znaczna część studentów przebywa na praktykach, czy zajęciach terenowych. Śledzenie losów absolwentów kierunków przyrodniczych jest w planie większości tych jednostek jak wskazują władze uczelni, lecz posiadane środki i możliwości są zbyt małe aby je rozpocząć.

d) Liczba jednostek podstawowych / uczelni, w których jedną z przyczyn oceny pozytywnej na krótszy okres, warunkowej lub negatywnej był wewnętrzny system zapewnienia jakości (według kierunków studiów). BRAK

e) Podstawowe słabości wewnętrznych systemów zapewnienia jakości wskazane w uchwałach PKA.

- zbyt wolne wdrażanie WSZJK,
- mała aktywność studentów w ankietyzacji, nie gwarantującej obiektywności wyników ocen,
- zbyt mała aktywność władz w poszerzaniu wiedzy o WSZJK wśród kadry nauczycieli akademickich,
- niezadowolające informowanie w wynikach oceniania wśród studentów i pracowników.

5. Sprawy studenckie

W coraz to mniejszym stopniu sprawy studenckie są przedmiotem krytycznych uwag w raportach powizytacyjnych. Coraz mniejsza docieklivość ekspertów studenckich PKA nie jest bez znaczenia w tej materii. Oceniane kierunki przyrodnicze są dobrze oceniane przez studentów w tej kategorii wymagań akredytacyjnych. Zasoby obiektów dydaktycznych i towarzyszących uczelni stopniowo poprawiają się pod względem ilościowym i jakościowym, toteż uwag studentów jest coraz mniej. Studenci wyrażają powszechne zadowolenie z warunków studiowania, odpoczynku. Dostęp do bibliotek i zasobów danych potrzebnych dla studentów jest pełny, jedynie liczba najbardziej popularnych podręczników dostępnych w wypożyczalniach jest często mniejsza niż chętnych. Jednakże zawsze są one dostępne na miejscu w czytelniach, które coraz rzadziej są wykorzystywane przez studentów do studiowania. Duże możliwości wyboru miejsca studiowania stwarzają dogodne warunki do podjęcia decyzji o wyborze uczelni. Obecnie istnieje wiele możliwości uzyskania zadawalającego zakwaterowania w miejscu studiowania, a zakwaterowanie poza obiektami uczelnianymi często jest tańsze i zapewnia większy komfort, toteż uwag do domów akademickich praktycznie nie ma.

6. Poziom umiędzynarodowienia

Zagadnienie umiędzynarodowienia procesu kształcenia na kierunkach przyrodniczych jest specyficzne, gdyż sam typ kierunku studiów predysponuje studentów do pełnego korzystania z oferty uczelni zagranicznych. Okazuje się, że w większości uczelni zainteresowanie wymianą zagraniczną polskich studentów jest niewielkie, przede wszystkim uwarunkowane zbyt wysokimi kosztami studiowania, a tylko niewielu studentów stać na takie wydatki. W części uczelni istnieje wymiana z placówkami które oferują tylko zajęcia w języku narodowym, innym niż angielski, nie znanym zainteresowanym. W części uczelni studenci twierdzą, że nie słyszeli o możliwości uczestnictwa w wymianie międzynarodowej.

Oceniając stopień umiędzynarodowienia kierunków zauważono, że wymiana kadry dotyczy przede wszystkim wyjazdów nauczycieli za granicę, natomiast przyjazdy uczonych w celu przeprowadzenia zajęć z polskimi studentami odnotowano sporadycznie. W części uczelni proponuje się wykłady w języku angielskim prowadzone głównie przez nauczycieli danego wydziału.

7. Kontakty z otoczeniem

W każdej z ocenianych uczelni, wydziały utrzymują kontakt z innymi placówkami naukowymi, jednostkami administracji państwowej odpowiedzialnymi za ochronę środowiska, parkami narodowymi, krajozabiorowymi, samorządami. Na kierunkach „biotechnologia” i „geologia” większe są więzi placówek z firmami zewnętrznymi niż na pozostałych kierunkach. Również w ostatnich latach „ochrona środowiska” realizowana w uniwersytetach zwiększa swoje związki z praktyką. Studenci tych kierunków często odbywają zajęcia bezpośrednio w zakładach pracy lub placówkach przez nich prowadzonych.

8. W jaki sposób uczelnie wykorzystały zgłoszone uprzednio uwagi i wnioski dotyczące poszczególnych standardów przedstawionych w pkt. 2?

W odpowiedzi na raport powizytacyjny uczelnie w większości, przyjmowały sugestie prezentowane przez zespół wizytujący. Uczelnie podejmując działania powizytacyjne w szybkim tempie dostosowywały opis sylwetki absolwenta, efektów kształcenia, plany studiów, a także poprawiały zawartość sylabusów. W swoich odpowiedziach uczelnie dokumentowały powyższe działania uchwałami rad wydziału lub instytutów.

Tylko nieliczne uczelnie prezentowały swoje stanowisko, wskazując na odmiennosc poglądów w niektórych sprawach proceduralnych. W jedynym przypadku, w dyskusji podsumowującej wizytację jednostka zobowiązała się do podjęcia kroków w celu uzyskania większej zgodności programu studiów ze standardami, po czym w odpowiedzi na raport całkowicie je pominęła uznając, że kształci najlepiej w Polsce w danym kierunku.

9. Ile uczelni zlikwidowało prowadzone / ocenione uprzednio kierunki i z jakich przyczyn? – BRAK

III. Opiniowanie wniosków

a) Informacje ogólne: jakich spraw i jakich kierunków studiów dotyczyły przedstawione wnioski.

Opiniowane wnioski dotyczyły przede wszystkim zgody na uruchomienie kształcenia na poziomie studiów I stopnia, a tylko jeden z siedmiu wniosków dotyczył studiów II stopnia. Nieco ponad połowa wniosków uzyskała zgodę na rozpoczęcie kształcenia.

Tabela nr 5.

Wnioski	Ogółem	Kierunki studiów	Razem kierunki	Stan prac w Zespole			
				Pozytywne	Negatywne	PKA nie mogła wydać opinii pozytywnej	W toku
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I stopnia	6	biologia	2	1	1		
		biotechnologia	1	1			
		ochrona środowiska	3	1	2		
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia i jednolitych studiach magisterskich	1	geografia	1	1			
Razem	7		7	4	3		

Tabela nr 6.

Rodzaje opinii	Ogółem	Wnioski	
		Uczelnie publiczne	Uczelnie niepubliczne
Pozytywne	4	2	2
Negatywne	3	2	1
PKA nie mogła wydać opinii pozytywnej			
W toku			
Razem	7	4	3

b) Analiza merytoryczna wydanych opinii.

Tabela nr 7.

Lp.	Nazwa kierunku studiów	Poziom kształcenia	Kryteria ocen									
			Struktura kwalifikacji absolwenta	Plany studiów i programy nauczania	Sylabusy	Kadra naukowo-dydaktyczna	Obsada kadrowa	Badania naukowe	Baza dydaktyczna	Zasoby biblioteczne, czytelnia	Praktyki studenckie	Sylwetka absolwenta
1.	biologia	I		1	1		1					
2.	biotechnologia*	I	1	1								
3.	geografia*	II		1					1	1		
4.	ochrona środowiska	I		1	1		1		1			1
	Razem	I	1	3	2		1		1			1
		II		1					1	1		

* – uchwała pozytywna

c) Krótki komentarz odnoszący się do wydanych opinii.

W opiniowanych wnioskach przede wszystkim zarzuty dotyczyły nie-spójności planu studiów ze standardami na wnioskowanych kierunkach, małej szczegółowości sylabusów. Zastrzeżenia do wniosków o uruchomienie „geografii” na poziomie studiów II stopnia i „ochrony środowiska” na poziomie studiów I stopnia dowodziły konieczności poprawy wyposażenia pracowni specjalistycznych i wzbogacenia księgozbioru.

IV. Analiza wykonania zadań zaplanowanych na 2010 r. oraz ocena współpracy z wizytowanymi uczelniami, ekspertami, a także ocena obowiązujących procedur i kryteriów dokonywania ocen oraz opiniowania wniosków.

Spośród zaplanowanych w roku akademickim 2009/2010 26 wizytacji nie odbyły się 2 w uczelniach poznańskich: w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza na kierunku „geologia” oraz w Uniwersytecie Medycznym im. Karola Marcinkowskiego na kierunku „biotechnologia”. Termin powyższych wizytacji uległ przesunięciu na początek roku akademickiego 2010/2011. Wstępny termin wizytacji został wyznaczony w czasie, w którym studenci odbywali zajęcia terenowe i praktyki, ponieważ w raportach samooceny nie poinformowano o skróceniu zajęć w semestrze letnim na studiach stacjonarnych. Wyznaczeni do zespołów eksperci, w tym przedstawiciele studentów uczestniczyli ze zróżnicowanym zaangażowaniem w procesie akredytacyjnym. Eksperci wyznaczeni do opiniowania wniosków współpracowali z zespołem poprawnie, bez zarzutów.

Większość uczelni, a szczególnie przedstawiciele Instytutów i Katedr prowadzących kształcenie na ocenianych kierunkach, aktywnie współpracuje z zespołami wizytującymi. Niejednokrotnie pojawiają się odmienne stanowiska i informacje przekazywane przez administrację Rektoratów i Dziekanatów, wskazujące na braki w koordynacji działań lub/i znajomości przepisów prawnych dotyczących funkcjonowania szkolnictwa wyższego. Odnotowano prawidłowość małej reprezentacji nauczycieli i studentów na spotkaniach na kierunkach o dużej liczbie studentów i odwrotnie.

V. Jakie zadania będzie realizował Zespół w roku następnym oraz w jaki sposób zamierza wykorzystać dotychczasowe doświadczenie w planowaniu i realizacji tych zadań?

W 2011 roku zespół zakończy akredytację kierunków: „biologia” (II tura ocen) oraz „biotechnologia” (rozpoczętą w 2010 roku). Po raz pierwszy zespół przystąpi do akredytacji makrokierunków prowadzonych w Uniwersytecie Jagiellońskim na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi.

3. Działalność Zespołu Kierunków Studiów Matematyczno – Fizyczno – Chemicznych.

*Autorzy: prof. dr hab. Zenon Łukaszewski,
mgr Karolina Martyniak*

I. Informacje ogólne o pracy Zespołu.

1. Liczba posiedzeń w 2010 r. – 7 oraz 5 głosowań elektronicznych.

II. Ocena jakości kształcenia na kierunkach studiów pozostających w kompetencjach Zespołu. Uwagi ogólne, w tym dotyczące jakości raportów samooceny.

1. Analiza statystyczna, uwzględniająca: liczbę i rodzaj sformułowanych ocen, rodzaje uczelni, poziomów kształcenia i kierunki studiów.

Tabela nr 1.

Rodzaje ocen	Ogółem	Oceny										
		Uczelnie publiczne						Uczelnie niepubliczne				
		Razem	Oceny dokonywane					Razem	Oceny dokonywane			
			Po raz pierwszy	Po ocenie warunkowej	Po ocenie pozytywnej		Po ocenie wyróżniającej		Po raz pierwszy	Po ocenie warunkowej	Po ocenie pozytywnej	
				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem		
Oceny wyróżniające	5	5			5							
Oceny pozytywne	34	33	1	9	22	2	1	1	1			
Oceny warunkowe	5	5	2	2	1							
Oceny negatywne	2	1			1			1	1			
Odstąpienie/ zawieszenie wydania oceny	1	1			1							
Razem	47	45	3	11	30	2	1	2	2			

Tabela nr 2.

Kierunki studiów	Grupy uczelni	Nazwy uczelni	Rodzaje ocen						Razem (grupy uczelni)
			Oceny wyróżniające	Oceny pozytywne		Oceny warunkowe	Oceny negatywne	Odstąpienie/zawieszenie wydania oceny	
				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem				
astronomia	Uniwersytety*	Uniwersytet Zielonogórski		1	1				1
Razem				1	1				1
chemia	Uniwersytety*	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu		1					1
	Uczelnie Pedagogiczne	Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie		1					1
Razem				2					2
edukacja techniczno-informatyczna	Uniwersytety*	Uniwersytet Szczeciński				1			1
	Uczelnie Techniczne	Politechnika Lubelska		1	1				2
		Politechnika Radomska		1	1				
Razem				2	2	1			3
fizyka	Uniwersytety*	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu		1					6
		Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie		1					
		Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu		1					
		Uniwersytet Łódzki		1	1				
		Uniwersytet Szczeciński		1					
	Uczelnie Pedagogiczne	Uniwersytet Zielonogórski		1					3
		Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie		1				1	
		Akademia Pomorska w Słupsku							
		Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Kielcach		1					
Razem				8	1			1	9

* Dotyczy uniwersytetów, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.).

informatyka	Uniwersytety*	Uniwersytet w Białymstoku		1	1				6
		Uniwersytet Jagielloński w Krakowie (WFAiIS)				1			
		Uniwersytet Łódzki (WMIł)		1	1				
		Uniwersytet Łódzki (WFiIS)				1			
		Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie		1	1				
		Uniwersytet Śląski w Katowicach		1	1				
	Uczelnie Pedagogiczne	Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie		1			1		5
		Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy w Kielcach					1		
		Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach		1		1			
	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Administracji i Zarządzania w Zawierciu		1	1				2
		Wyższa Szkoła Matematyki Informatyki i Techniki w Białymstoku					1		
	Razem				7	5	4	2	13
	matematyka	Uniwersytety*	Katolicki Uniwersytet Lubelski		1	1			
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu			1						
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie			1						
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy				1					
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu			1						
Uniwersytet Rzeszowski				1					
Uniwersytet Wrocławski			1						

* Dotyczy uniwersytetów, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.).

Uczelnie Techniczne	Akademia Górniczo – Hutnicza w Krakowie		1					8
	Politechnika Gdańska		1	1				
	Politechnika Krakowska		1					
	Politechnika Łódzka		1					
	Politechnika Radomska		1	1				
	Politechnika Śląska w Gliwicach		1					
	Politechnika Warszawska	1						
	Politechnika Wroclawska		1					
Uczelnie Pedagogiczne	Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie		1					4
	Akademia Pomorska w Słupsku		1	1				
	Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie		1					
	Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach		1	1				
Razem		5	14	5				19
Ogółem wszystkie kierunki		5	34	14	5	2	1	47

2. Ocena spełnienia standardów jakości kształcenia (dane z Części IX. Podsumowanie. raportów z wizytacji przeprowadzonych w okresie od 01.03.2010 do 31.12.2010).

Tabela nr 3.

Część raportu	Nazwa Standardu	Ocena spełnienia standardów				
		wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
Cz. II	Struktura kwalifikacji absolwenta		8	6	1	
Cz. II	Plany studiów i programy nauczania		6	7	2	
Cz. IV	Kadra naukowo-dydaktyczna	3	4	7	1	
Cz. II	Efekty kształcenia		6	6	3	

Cz. V	Badania naukowe	3	4	4	4	
Cz. III	Wewnętrzny system zapewnienia jakości		2	11	2	
Cz. VI	Baza dydaktyczna	1	9	3	2	
Cz. I, VII	Sprawy studenckie		6	8	1	
Cz. I, IV, VIII	Kultura prawna uczelni i jednostki		3	10	2	
Cz. I, II, III	Kontakty z otoczeniem	1	3	9	2	
Cz. II, V	Poziom umiędzynarodowienia		3	4	7	1
Razem		8	54	75	27	1

3. Analiza wyników ocen jakości kształcenia w następujących obszarach, z uwzględnieniem m.in.: grup uczelni, poziomów kształcenia i specyfiki poszczególnych kierunków studiów, misji i strategii ocenianej uczelni:

1) Struktura kwalifikacji absolwenta:

Stosunkowo wysoki stopień spełnienia wymagań standardów kształcenia w tym punkcie wynika głównie z takiej redakcji *Struktury kwalifikacji absolwenta*, aby zawierała ona sformułowania zawarte w standardzie. Bardzo rzadko *Struktura* jest wynikiem głębokich przemyśleń nad celami realizowanego procesu dydaktycznego. Typowe rozwiązanie stanowi połączenie sformułowań zawartych w standardzie z elementami natury marketingowej, wskazującymi optymistyczne perspektywy zatrudnienia po skończeniu studiów na danym kierunku.

2) Plany studiów i programy nauczania:

Plany studiów i programy nauczania na ogół w pełni lub znacząco spełniają wymagania standardów kształcenia. Uczelnie przywiązują duże znaczenie do dotrzymywania standardów. Dostrzeżone niewielkie odstępstwa są w równym stopniu spowodowane małą precyzją analizy programów w uczelniach, co wysokimi kwalifikacjami zespołów wizytujących. Odstępstwa te najczęściej pojawiają się w nowo wprowadzanych programach studiów drugiego stopnia. Nieliczne większe odstępstwa programowe wynikają z nieodpowiednich kwalifikacji części nauczycieli akademickich.

3) Efekty kształcenia:

Efekty kształcenia są bardzo zróżnicowane w zależności od kierunku i są, w znacznym stopniu, pochodną kwalifikacji kadry i proporcji kadry i studentów.

Nasycone wysokokwalifikowaną kadrą kierunki takie, jak: „fizyka”, „fizyka techniczna”, „astronomia” i „chemia” charakteryzuje wysoki poziom prac dyplomowych. Są to głównie prace eksperymentalne, którym

towarzyszą przeglądy literaturowe oparte na analizie literatury oryginalnej, nieprzetworzonej, głównie anglojęzycznej. W trosce o poziom prac dyplomowych stosuje się ograniczenia liczby prac prowadzonych przez jednego promotora. W pracach dyplomowych przejawia się praktyczna realizacja takich deskryptorów bolońskich, jak umiejętności stosowania w praktyce zdobytej wiedzy, dokonywania ocen i formułowania sądów. Konieczność wejścia w zupełnie nowy temat stanowi doskonałe ćwiczenie praktyczne w kształtowaniu umiejętności permanentnego kształcenia. Dokonanie przeglądu literaturowego z zakresu literatury światowej stanowi element rozwijania umiejętności pasywnego komunikowania się. Jeszcze bardziej zaawansowaną formą kształtowania umiejętności komunikowania się z otoczeniem jest obrona prac magisterskich, realizowana w formie naukowej sesji plakatowej. Stosuje to kilka wiodących uczelni. Szkoda tylko, że władze wydziałów prowadzących te kierunki nie potrafią uwidocznić tych istotnych elementów w formułowaniu struktury kwalifikacji absolwenta. Zatem z reguły realizowane programy znacznie przekraczają deklarowane efekty kształcenia.

Całkowicie odmienne są efekty kształcenia na kierunku odczuwającym kłopoty kadrowe takim, jak „edukacja techniczno-informatyczna”. Często stawianym zarzutem jest niski lub bardzo niski poziom prac dyplomowych. Charakterystyczne jest prowadzenie dużej liczby prac przez jednego promotora. Najczęściej są to prace opisowe, bazujące na kompilacji polskich książek i źródeł internetowych w języku polskim. Prace te są pozbawione elementów twórczych. Najgorzej kształtuje się sytuacja w zakresie prac dyplomowych o tematyce informatycznej. Wynika to z dotkliwego braku kadry w tym zakresie i podejmowania promotorstwa prac przez nauczycieli akademickich nie mających w wymienionym wyżej zakresie udokumentowanego dorobku naukowego. Ogólnie negatywna ocena większości prac dyplomowych na kierunku „edukacja techniczno-informatyczna” nie może być rozciągnięta na wszystkie jednostki prowadzące ten kierunek; w kilku jednostkach regułą są prace eksperymentalne stojące na niezłym poziomie. Są to głównie prace z tematyki nauk technicznych i rzadziej o tematyce edukacyjnej. Jednak wspólnym negatywnym mianownikiem tych prac jest brak cytowań źródeł obcojęzycznych.

Lepsze efekty kształcenia dotyczą kształcenia na kierunkach „informatyka” i „matematyka”. Jednak w tych przypadkach obserwuje się duże zróżnicowanie między poszczególnymi jednostkami; obok kilku jednostek wiodących pod względem efektów kształcenia, w tym poziomu prac dyplomowych, wiele jednostek prezentuje umiarkowany poziom, a także jest dość liczna grupa jednostek o niskich efektach kształcenia. To zróżnicowanie jest spowodowane różnym nasyceniem kadrami o najwyższych kwalifikacjach. Kierunek „matematyka” charakteryzuje się ograniczonymi możliwościami wykonywania prac dyplomowych zawierających elementy twórcze. Jest to ogólny pogląd środowiska matematyków. Jednak w wiodących ośrodkach pojawiają się takie prace.

Egzaminy dyplomowe, egzaminy i zaliczenie z przedmiotów oraz odsiew studentów podlegają podobnym prawidłowościom.

Egzaminy dyplomowe w małym stopniu odzwierciedlają efekty kształcenia. Pytania zadawane na egzaminie są częściowo związane z tematem pracy dyplomowej. Rzadko spotyka się zróżnicowanie ocen: dominują oceny bardzo dobre.

Etapowe osiągnięcia studentów, tj. oceny uzyskane z egzaminów i zaliczeń często stosują ograniczoną skalę ocen, np. tylko dobre i bardzo dobre. Ani władze dziekańskie, ani systemy wewnętrznej kontroli na ogół nie badają prawidłowości procesu oceniania.

Znaczący odsiew studentów obserwuje się głównie na pierwszym semestrze pierwszego stopnia kształcenia. Wynika on głównie z nietrafnego wyboru kierunku oraz z braków w zakresie „matematyki” i „fizyki”.

4) Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia:

a) Opis i ocena wewnętrznych procedur zapewnienia jakości kształcenia odnosząca się do:

1) struktury organizacyjnej wewnętrznego systemu zapewnienia jakości oraz stosowanej polityki i procedur w zakresie zapewnienia jakości,

Wszystkie oceniane jednostki formalnie wdrożyły wewnętrzne systemy zapewnienia jakości kształcenia. Najczęściej istnieje uczelniany system i wydziałowy lub instytutowy system zapewnienia jakości kształcenia. Dotychczas z reguły są to działania fasadowe, mające znikomy wpływ na jakość kształcenia.

2) okresowych przeglądów planów i programów nauczania oraz ich efektów (np. adekwatności konstrukcji oraz treści realizowanych planów i programów nauczania w kontekście zamierzonych efektów kształcenia, uwzględnienie specyfiki poziomów kształcenia i form studiów, formalnych procedur zatwierdzania programów nauczania, udziału studentów w działaniach dotyczących zapewnienia jakości, opinii zwrotnych od pracodawców, przedstawicieli rynku pracy oraz innych organizacji),

Przeglądy planów i programów nauczania wynikały głównie z procesu dostosowawczego przejścia z jednolitych studiów magisterskich na studia dwustopniowe. Proces ten przebiegał opornie i był głównie inspirowany działaniami PKA. Trudno go uznać za zakończony. Silne uczelnie niechętnie i z opóźnieniem przystąpiły do modyfikacji programowych. Wynikało to z przeświadczenia o wyższości studiów jednolitych magisterskich nad studiami dwustopniowymi. Nie zaobserwowano zmian programowych, których głównym celem była poprawa procesu dydaktycznego.

3) oceniania studentów (np. stosowanych form i kryteriów weryfikacji wiedzy oraz oceny wyników kształcenia),

Dominują tradycyjne formy weryfikacji wiedzy poprzez zaliczenia i egzaminy. Ciekawą formą odbiegającą od tradycyjnych rozwiązań jest

naukowa sesja plakatowa prac magisterskich. Można mieć nadzieję na upowszechnienie tej formy oceny prac.

4) zapewnienia jakości kadry dydaktycznej (np. okresowych ocen pracowników, hospitacje, ankiet dla studentów oceniających zajęcia dydaktyczne, częstotliwość ankietyzacji),

Okresowe oceny pracowników, hospitacje zajęć i ankiety studenckie oceniające zajęcia dydaktyczne weszły do rutynowych form podnoszenia jakości kadry.

5) form wsparcia studentów (np. informacji o wsparciu ze strony nauczycieli akademickich, w tym opiekunów roku oraz pracowników administracyjnych, ankiet dla studentów dotyczących pracy administracji),

Institucja opiekuna pierwszego roku studiów pierwszego stopnia jest powszechnie stosowana. Ankiety oceniające pracę administracji związanej z obsługą studentów są niezwykle rzadko praktykowane. Należy jednak podkreślić, że nastąpiła znaczna poprawa opinii studenckich na temat pracy tych pracowników.

6) stosowanego systemu informacyjnego (np. gromadzenia, analizowania i wykorzystywania informacji o poziomie zadowolenia studentów oraz o wynikach kształcenia osiągniętych przez studentów, możliwościach zatrudnienia absolwentów itp.),

Nie odnotowano nigdzie stosowania takiego systemu. Dziekanaty sporadycznie zbierają oferty zatrudnienia. Funkcje te zazwyczaj pełni biuro karier.

7) publikowania informacji (np. dostępu do aktualnych i obiektywnych informacji na temat m.in. oferty kształcenia, posiadanych uprawnień, stosowanych procedur toku studiów, planowanych efektów kształcenia).

Zdecydowana większość wizytowanych jednostek posiada strony internetowe zawierające takie informacje.

b) Opinie prezentowane na spotkaniach,

1) opinie studentów na temat wewnętrznego systemu zapewnienia jakości oraz efektywności działań podejmowanych w tym zakresie w uczelni (z części studenckiej).

Oceny studenckie ograniczają się do problemu efektywności ankiet studenckich. Proces ankietowania jest na ogół oceniany pozytywnie. Jednak studenci na ogół oczekują bardziej energicznego wykorzystania wyników ankiet przez władze dziekańskie. Często podnoszonym postulatem jest dyskusja nad wynikami ankietyzacji ze środowiskiem studenckim.

2) opinie prezentowane przez nauczycieli akademickich w czasie spotkania z zespołem oceniającym na temat wewnętrznego systemu zapewnienia jakości oraz efektywności działań podejmowanych w tym zakresie w uczelni.

Nauczyciele akademicy zazwyczaj niechętnie dyskutowali na temat wewnętrznego systemu zapewnienia jakości, a ich opinie na temat ankiet studenckich były podzielone. Stosunkowo łatwo można było prowadzić taką dyskusję w jednostkach mocnych kadrowo. Pojawiały się informacje

o wprowadzaniu ankiet przez poszczególnych nauczycieli akademickich na własnych zajęciach na długo przed ich obligatoryjnym wprowadzeniem przez system zapewnienia jakości kształcenia.

c) Informacja na temat działalności Biura Karier, monitorowania losów absolwentów i ocena podejmowanych w uczelni działań w tym zakresie.

W niemal wszystkich uczelniach działają biura karier; koncentrują się one na poszukiwaniach możliwości zatrudnienia absolwentów. Dotychczas nie podejmowały one monitorowania losów absolwentów.

d) Liczba jednostek podstawowych / uczelni, w których jedną z przyczyn oceny pozytywnej na krótszy okres, warunkowej lub negatywnej był wewnętrzny system zapewnienia jakości (według kierunków studiów).

Tabela nr 4.

Kierunek studiów	Liczba jednostek podstawowych / uczelni	Oceny							
		Uczelnie publiczne				Uczelnie niepubliczne			
		Razem	Oceny pozytywne ze skróconym okresem	Oceny warunkowe	Oceny negatywne	Razem	Oceny pozytywne ze skróconym okresem	Oceny warunkowe	Oceny negatywne
informatyka	1	1		1					
edukacja techniczno-informatyczna	1		1						
Razem	2	1	1	1					

e) Podstawowe słabości wewnętrznych systemów zapewnienia jakości wskazane w uchwałach PKA.

Podstawową słabością wewnętrznych systemów zapewnienia jakości było niezidentyfikowanie oczywistych uchybień takich, jak plagiaty czy rażące uchybienia programowe lub kadrowe.

5) Kadra naukowo-dydaktyczna:

Sytuacja kadrowa jest bardzo zróżnicowana w zależności od kierunku. Kierunki takie jak: „fizyka”, „fizyka techniczna”, „astronomia” i „chemia” charakteryzuje wysokie nasycenie kadrami o najwyższych kwalifikacjach. Kierunki „informatyka” i „matematyka” charakteryzuje skupienie kadry o najwyższych kwalifikacjach w wiodących ośrodkach. Wiele jednostek prowadzących te kierunki odczuwa poważne trudności kadrowe. Sytuacja kadrowa kierunku „edukacja techniczno-informatyczna” jest dramatyczna. Zaledwie kilka jednostek posiada aktywną kadrami z wszystkich trzech obszarów: techniki, informatyki i edukacji. Szczególnie ostry jest deficyt kadry z zakresu informatyki. Jest to główny powód ocen warunkowych.

6) Badania naukowe:

Badania naukowe są funkcją sytuacji kadrowej. Kierunki takie, jak: „fizyka”, „fizyka” techniczna”, „astronomia” i „chemia” charakteryzują wysoką aktywność badawczą. Wiele jednostek uzyskuje aktywność rządu stu publikacji z tzw. „listy filadelfijskiej” rocznie. Doskonale rozwijają się badania naukowe z zakresu „informatyki” i „matematyki” w wiodących jednostkach. Jednak przeciętnie można oceniać aktywność naukową jako słabą lub znikomą. Jednostki kształcące w zakresie „informatyki” i „matematyki” wyłącznie na pierwszym stopniu z reguły nie prowadzą żadnych badań. Badania w jednostkach prowadzących kierunek „edukacja techniczno-informatyczna” są głównie prowadzone w zakresie nauk technicznych i sporadycznie pedagogiki. Jednostki kształcące wyłącznie na pierwszym stopniu z reguły nie prowadzą żadnych badań.

7) Baza dydaktyczna:

Baza dydaktyczna jest zróżnicowana bardziej w zależności od uczelni niż od kierunku, a także w odniesieniu do różnych elementów bazy.

Wizytowane jednostki w zasadzie posiadają wystarczające zasoby sal wykładowych i seminaryjnych. Dobre wyposażenie audiowizualne takich zasobów na ogół ogranicza się do dużych sal wykładowych, stanowiących wizytówki jednostek. Sale seminaryjne najczęściej są wyposażone jedynie w tablice. Istotnym problemem kilku uczelni jest rozproszenie bazy, wynikające z utworzenia uczelni poprzez połączenie mniejszych uczelni. Innym problemem jest działalność w budynkach zabytkowych, ze względu na ograniczone możliwości unowocześnienia i adaptacji. Trzeba jednak podkreślić olbrzymi rozmach inwestycyjny obserwowany w ostatnim okresie, którego skutki są odczuwalne w wizytowanych jednostkach, a także nadzieje wyrażane w związku z inwestycjami w toku.

W przypadku kierunków: „chemia”, „edukacja techniczno-informatyczna”, „astronomia”, „fizyka techniczna” i „fizyka” oraz w nieco mniejszym stopniu „informatyka”, istotnym elementem bazy jest wyposażenie. Można tu wyróżnić wyposażenie laboratoriów dydaktycznych oraz pracowni, w których są wykonywane prace dyplomowe, głównie magisterskie. Pod względem wyposażenia laboratoriów dydaktycznych sytuacja jest daleka od doskonałości. Wyposażenie zdecydowanej większości laboratoriów jest wprawdzie sprawne technicznie, jednak jest minimum o jedną generację zapóźnione w odniesieniu do oferty firm dostarczających wyposażenie. W wyniku tego zapóźnienia studenci są wdrażani do technik laboratoryjnych poprzedniej generacji. Sytuacja taka wynika ze zbyt małego strumienia środków finansowych na ten cel. Wiodące uczelnie posiadają pojedyncze pracownie wyposażone w sprzęt laboratoryjny najnowszej generacji, co daje studentom możliwość skonfrontowania technik starych i nowych generacji.

Prace dyplomowe są z reguły prowadzone na stanowiskach badawczych. Ich stopień wyposażenia aparaturowego zależy od poziomu naukowego promotora i jest przeciętnie dużo lepszy niż wyposażenie dydaktyczne.

Większość wizytowanych jednostek posiada biblioteki dobrze wyposażone w podręczniki. Część uczelni posiada imponujące, dobrze zorganizowane i wyposażone gmachy biblioteczne. Znacznie gorsza jest sytuacja w zakresie czasopism. Problem jest jednak istotnie łagodzony dzięki dostępowi do baz czasopism pełnotekstowych.

Dostęp do Internetu jest powszechnie zapewniony.

8) Sprawy studenckie:

Uprawnienia samorządu są powszechnie respektowane. Stosunkowo drobne odstępstwa od przepisów w zakresie spraw studenckich, wykrywane podczas wizytacji, są niezwłocznie naprawiane. Na ogół działa ruch naukowy, którego aktywność jest zależna od poziomu naukowego wizytowanej jednostki.

9) Poziom umiędzynarodowienia:

Poziom wymiany międzynarodowej kadry i studentów jest zależny od kierunku. Kierunki mocne kadrowo: „fizyka”, „chemia”, „fizyka techniczna” charakteryzuje wysoki stopień wymiany kadry; jednak stosunkowo niski stopień wymiany studentów. To samo dotyczy wiodących ośrodków w zakresie „informatyki” i „matematyki”. Pozostałe ośrodki prowadzące kierunki „informatyka” i „matematyka” oraz kierunek „edukacja techniczno-informatyczna” w całości w zasadzie nie uczestniczą w wymianie kadry i studentów.

10) Kontakty z otoczeniem

Dobre kontakty z otoczeniem są charakterystyczne dla uczelni zlokalizowanych w mniejszych ośrodkach.

4. W jaki sposób uczelnie wykorzystały zgłoszone uprzednio uwagi i wnioski dotyczące poszczególnych standardów przedstawionych w pkt. 2?

Zwrotna informacja dotyczące poszczególnych standardów przedstawionych w pkt. 2 jest z zasadzie dostępna tylko w przypadku ocen warunkowych i odwołań oraz działań możliwych między wysłaniem raportu a podjęciem uchwały. Uchybienia natury programowej lub dotyczącej spraw studenckich są bardzo szybko naprawiane. Rzadziej jest możliwe dokonanie zmian w minimum kadrowym; takie zmiany wymagają więcej czasu. Uwagi dotyczące bazy są realizowane w miarę posiadanych środków. W kilku przypadkach wnioski z wizytacji PKA doprowadziły do szybkiej poprawy elementów bazy materialnej wymagających mniejszego nakładu środków. Natomiast usterki natury formalno – prawnej są w niektórych uczelniach poprawiane błyskawicznie, często odgórnym zarządzeniem (np. wzory decyzji podejmowanych w indywidualnych sprawach studentów). W innych natomiast uwagi odnoszące się do tej sfery działalności uczelni, a zwłaszcza jej administracji są całkowicie ignorowane – co można zaobserwować na kolejnych wizytacjach w danej uczelni.

5. Ile uczelni zlikwidowało prowadzone / ocenione uprzednio kierunki i z jakich przyczyn?

Decyzją Nr MNiSW-DNS-WUN-6012-10428-3/IŻ/10 z dnia 9 sierpnia 2010 r. Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego zawiesił Wyższej Szko-

le Matematyki i Informatyki Użytkowej w Białymstoku uprawnienia do prowadzenia studiów pierwszego stopnia na kierunku „informatyka” i zobowiązał Wydział Matematyki i Informatyki do spełnienia (najpóźniej do dnia 30 września 2013 r.) wymagań określonych rozporządzeniem MNiSW z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia.

Decyzja ta była spowodowana uzyskaniem przez Uczelnię negatywnej oceny jakości kształcenia wydanej Uchwałą Nr 219/2010 Prezydium PKA z dnia 11 marca 2010 r. i podtrzymanej Uchwałą Nr 3/3/2010 z dnia 10 czerwca 2010 r. (po odwołaniu się Uczelni). Mimo, że w stosunku do roku 2007, kiedy oceniany kierunek uzyskał ocenę warunkową (Uchwała Nr 645/2007 Prezydium PKA z dnia 6 września 2007 r.), Uczelnia podjęła działania naprawcze i poprawiła stan kadry na ocenianym kierunku, to w dalszym ciągu w minimum kadrowym brakowało jednego nauczyciela akademickiego z tytułem naukowym profesora lub stopniem naukowym doktora habilitowanego mającego dorobek naukowy w zakresie „informatyki”.

III. Opiniowanie wniosków.

- a) **Informacje ogólne: jakich spraw i jakich kierunków studiów dotyczyły przedstawione wnioski.**

Tabela nr 5.

Wnioski	Ogółem	Kierunki studiów	Razem kierunki	Stan prac w Zespole		
				Pozytywne	Negatywne	W toku
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I stopnia	7	informatyka	5	3	2	
		edukacja techniczno-informatyczna	2	1	1	
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia i jednolitych studiach magisterskich	2	informatyka	1		1	
		matematyka	1		1	
Wnioski o przywrócenie uprawnień do prowadzenia kształcenia na kierunku	2	chemia	2		1	1
Razem	11		11	4	6	1

Tabela nr 6.

Rodzaje opinii	Ogółem	Wnioski	
		Uczelnie publiczne	Uczelnie niepubliczne
Pozytywne	4	1	3
Negatywne	6	2	4
W toku	1		1
Razem	11	3	8

b) Analiza merytoryczna wydanych opinii.

Wnioski o nadanie uprawnień do kształcenia na pierwszym stopniu dotyczą wyłącznie „informatyki” (5 wniosków) i „edukacji techniczno-informatycznej” (2 wnioski). W istocie wnioski dotyczące kierunku „edukacja techniczno-informatyczna” też są zorientowane głównie na informatyczny komponent kierunku. Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów drugiego stopnia dotyczyły w równym stopniu „informatyki” i „matematyki”, jednakże oba zostały ocenione negatywnie, gdyż uznano je za przedwczesne i nie spełniające wszystkich wymagań stawianych takim wnioskowi. Wniosek o przywrócenie uprawnień do prowadzenia kształcenia na kierunku „chemia” składany był dwukrotnie z powodu niedostatecznego udokumentowania posiadanych zasobów.

Wnioski uzyskują ocenę pozytywną zazwyczaj jako efekt końcowy procesu, tzn. po uprzednio negatywnym zaopiniowaniu wniosku, odrzuceniu przez Prezydium odwołania złożonego przez uczelnię, uzupełnieniu dokumentacji i złożeniu go ponownie.

Wnioskodawcy w przewadze reprezentują uczelnie niepubliczne.

Tabela nr 7.

Lp.	Nazwa kierunku studiów	Poziom kształcenia	Kryteria ocen												
			Struktura kwalifikacji absolwentów	Plany studiów i programy nauczania	Sylabusy	Kadra naukowo-dydaktyczna	Obsada kadrowa	Badania naukowe	Baza dydaktyczna	Zasoby biblioteczne, czytelnia	Praktyki studenckie	Inne			
												Sekwencja przedmiotów	Zasady rekrutacji na studia II st.	Zasady dyplomowania na studia II st.	
1	chemia	I		1		1			1	1					
2	edukacja techniczno-informatyczna	I		1		1	1		1						
3	informatyka	I	2	2		2	1			1	1	1			
		II	1	1		1		1							

Lp.	Nazwa kierunku studiów	Poziom kształcenia	Kryteria ocen											
			Struktura kwalifikacji absolwenta	Plany studiów i programy nauczania	Sylabusy	Kadra naukowo-dydaktyczna	Obsada kadrowa	Badania naukowe	Baza dydaktyczna	Zasoby biblioteczne, czytelnia	Praktyki studenckie	Inne		
												Sekwencja przedmiotów	Zasady rekrutacji na studia II st.	Zasady dyplomowania na studia II st.
4	matematyka	II		1	1		1	1		1		1	1	1
	Razem	I	2	4		4	2		2	2	1	1	1	1
		II	1	2	1	1	1	2		1		1	1	1

c) Krótki komentarz odnoszący się do wydanych opinii.

Przyczyny uwag krytycznych dotyczących wniosków obejmują szerokie „spektrum” przyczyn i na ogół opinie negatywne były formułowane na podstawie kilku przyczyn. Do najczęściej występujących przyczyn uwag krytycznych należały uchybienia programowe i braki w minimum kadrowym.

IV. Analiza wykonania zadań zaplanowanych na 2010 r. oraz ocena współpracy z wizytowanymi uczelniami, ekspertami, a także ocena obowiązujących procedur i kryteriów dokonywania ocen oraz opiniowania wniosków.

Wykonano wszystkie zaplanowane zadania. Wizytowane uczelnie tworzyły przyjazny klimat i na ogół wykazywały zrozumienie misji PKA. Współpraca z ekspertami układała się niezwykle pomyślnie, w tym również z ekspertami studenckimi i formalno-prawnymi. Procedury przeprowadzania wizytacji dobrze się sprawdziły.

V. Jakie zadania będzie realizował Zespół w roku następnym oraz w jaki sposób zamierza wykorzystać dotychczasowe doświadczenie w planowaniu i realizacji tych zadań?

Obok planowych zajęć, Zespół zamierza przygotować wnioski o wyróżnienie najlepszych wizytowanych jednostek prowadzących kierunki: „informatyka”, „chemia” i „fizyka”. W 2010 roku Zespół będzie kontynuował ocenę jakości kształcenia na kierunkach: „chemia”, „edukacja techniczno-informatyczna”, „fizyka”, „fizyka techniczna”, „informatyka” oraz „matematyka”. Większość z tych kierunków została wyznaczona do wizytacji w związku z upływem pięcioletniego lub skróconego okresu na jaki została wydana ocena pozytywna, część będzie przeprowadzona jako wizytacja powtórna po uzyskaniu przez uczelnię warunkowej oceny jakości kształcenia. Natomiast pozostałe kierunki studiów, uczelnie oraz jednostki organizacyjne, które będą oceniane w roku akademickim 2010/2011, nigdy wcześniej nie podlegały takiej ocenie.

4. Działalność Zespołu Kierunków Studiów Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych.

*Autorzy: prof. dr hab. Bogdan J. Wosiewicz,
mgr Agnieszka Socha-Woźniak*

I. Informacje ogólne o pracy Zespołu

1. Posiedzenia w roku sprawozdawczym

Zespół w 2010 roku odbył 11 posiedzeń, w tym sześć w pełnym składzie (frekwencja 91% – dwie osoby uczestniczyły we wszystkich posiedzeniach, dwie nie uczestniczyły w jednym, dwie nie uczestniczyły w dwóch posiedzeniach, ale nieobecności były zawsze usprawiedliwione). Posiedzenia odbywały się generalnie raz w miesiącu, zwykle w tygodniach pomiędzy posiedzeniami Prezydium PKA. Zespół uczestniczył także w posiedzeniu plenarnym PKA (18.11.10).

Na posiedzeniach Zespołu dokonywano przede wszystkim podsumowania ocen jakości kształcenia (na podstawie raportów z wizytacji oraz odpowiedzi uczelni) z wypracowaniem i uzasadnieniem propozycji ocen akredytacyjnych, opiniowano wnioski uczelni, głównie o nadanie uprawnień do prowadzenia kierunków studiów oraz przedłużenie działalności uczelni, a także analizowano szczegółowo kilka wniosków uczelni o powtórne rozpatrzenie. Ponadto zweryfikowano znowu listę ekspertów, opiniowano projekty aktów prawnych, dyskutowano przygotowywane nowe zasady i rozwiązania w PKA (np. przygotowania do publikacji podsumowań wizytacji, przymiarki do akredytacji instytucjonalnej), dyskutowano składy zespołów wizytujących i przebieg wizytacji (szczególne sytuacje), terminowość sporządzania raportów (zwłaszcza raportów cząstkowych).

Przewodniczący informował o działalności Prezydium (zwłaszcza sprawy trudniejsze, nie omówione w przesyłanych po każdym posiedzeniu notatek), o poruszanych tam sprawach i przyjmowanych zasadach.

W kompetencji Zespołu Kierunków Studiów Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych jest **trzynaście kierunków studiów**¹, a mianowicie: „architektura krajobrazu”, „biotechnologia”, „leśnictwo”, „ochrona środowiska”, „ogrodnictwo”, „rolnictwo”, „rybactwo”, „technika rolnicza i leśna”, „technologia drewna”, „technologia żywności i żywienie człowieka”, „weterynaria”, „zootechnika”, „towaroznawstwo”.

W kompetencji Zespołu są też studia na kierunku „biotechnologia” oraz „ochrona środowiska”, w wyniku których absolwenci uzyskują tytuły zawodowe inżyniera lub magistra inżyniera. Pozostałe zaś, w wyniku

---

¹ Decyzja Nr 9/2008 Przewodniczącego Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia 10 czerwca 2008 r. w sprawie ustalenia wykazu kierunków studiów pozostających w kompetencjach poszczególnych zespołów kierunków studiów

których absolwenci uzyskują tytuły licencjata lub tylko magistra, znajdują się w kompetencji Zespołu Kierunków Studiów Przyrodniczych. Kierunek „towaroznawstwo” jest natomiast w kompetencji dwóch zespołów: Zespołu Kierunków Studiów Ekonomicznych oraz Zespołu Kierunków Studiów Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych.

Spośród wymienionych wyżej 13 kierunków studiów, kilka to kierunki realizowane w małej liczbie uczelni (prawie unikatowe). Na przykład „technologia drewna” jest realizowana obecnie w trzech jednostkach (w jednej nie ma jeszcze absolwentów), „rybactwo” w trzech, zaś „leśnictwo” i „weterynaria” – każdy tylko w czterech. Dla porównania „ochrona środowiska” prowadzona jest w ponad 50 jednostkach, w tym w 30 prowadzących studia inżynierskie.

II. Ocena jakości kształcenia na kierunkach w kompetencjach Zespołu

1. Uwagi ogólne

W roku 2010 zakończono ocenę w **trzydziestu trzech jednostkach kształcenia**. Wydano jednak **trzydzieści cztery oceny akredytacyjne**, na jednym kierunku sformułowano, bowiem odmienne oceny dla studiów pierwszego oraz drugiego stopnia.

Procedura oceny rozpoczyna się uchwałą Prezydium PKA (na wniosek Zespołu) o wyznaczeniu kierunków do oceny. Kierunki ocenione w 2010 roku (rok akademicki 2009/10) zostały wyznaczone jeszcze w roku poprzednim. Sukcesywnie kierowano pisma do uczelni o przygotowanie **raportów samooceny**. Spływały one na ogół terminowo i przygotowane były zgodnie z wymaganiami Uchwały Nr 873/2007 Prezydium PKA z dnia 8 listopada 2007 roku w sprawie wytycznych do przygotowania raportu samooceny. Wraz z załącznikami zawierały z reguły większość wymaganych danych i informacji. Najczęściej był dłuższy niż 40 stron (a czcionka mała) i rzadko dokumenty drukowano dwustronnie, stąd objętość (waga) niektórych była bardzo duża. O terminach wizytacji uczelnie były powiadamiane ze stosownym wyprzedzeniem, choć zwykle niewiele dłuższym niż wymagane. **Wizytacje** w uczelniach przebiegały z reguły dość sprawnie, zgodnie z wypracowanymi w PKA regułami, w dobrej na ogół atmosferze. Uczelnie były na ogół dobrze do wizytacji przygotowane (pomieszczenie do pracy zespołu wizytującego, sprawny dostęp do dodatkowych informacji i dokumentów, pełna mobilizacja kadry, itd.), choć nie wszędzie. Zespół wizytujący przygotowywał **raport z wizytacji** (na podstawie oceny warunków kształcenia dokonanej w uczelni i ewentualnie także w ZOD-ach), analizy przedłożonych materiałów, dokumentacji kadrowej oraz z zakresu toku studiów, rozmów przeprowadzonych ze studentami i pracownikami, a także wniesionych w czasie wizytacji uzupełnień i ewentualnych korekt do raportu samooceny). Konfrontowano także zapisy z ewentualnych poprzednich ocen kierunku. Oceny dokonywano według stanu w dniach wizytacji. Raport-

ty z wizytacji przesyłano do uczelni, która miała możliwość ustosunkowania się do wszystkich zapisów. Zdecydowana większość **odpowiedzi uczelni** była wyważona, staranna i odnosiła się do większości sformułowanych uwag. Pojedyncze były lakoniczne, lub słabo udokumentowane (np. zapowiedzi podjęcia czynności, bez uchwał i konkretów, przesłano nowy plan studiów z nowymi przedmiotami, ale bez sylabusów, itp.). Oba dokumenty (raport z wizytacji oraz odpowiedź uczelni) stanowiły podstawę do przygotowania propozycji oceny kierunku. Członkowie Zespołu zapoznawali się z pełnym raportem z wizytacji oraz z odpowiedzią uczelni. Przewodniczący zespołu wizytującego (zawsze członek ZKSRLiW) przedstawiał najważniejsze fakty i propozycje oceny. Następnie przeprowadzano dyskusję, aby wyjaśnić wątpliwości i maksymalnie zbliżyć poglądy, w sytuacjach mniej jednoznacznych. **Propozycja oceny akredytacyjnej** w Zespole zapadała zawsze w drodze głosowania, z reguły jednomyślnego (niekiedy z pojedynczymi głosami odmiennymi, wstrzymaniem się od głosu, czy wyłączeniem się z głosowania). Trzeba podkreślić, że w okresie sprawozdawczym przygotowane przez Zespół propozycje ocen (i ich uzasadnienia dla ocen pozytywnych skróconych, warunkowych czy negatywnych) zostały przyjęte w **uchwałach Prezydium PKA**, jakkolwiek uzasadnienia były niekiedy korygowane, czy przeredagowywane. Dla jednego kierunku studiów („ogrodnictwo”) stwierdzono spełnienie w pełni wszystkich standardów i wskazano jako kandydata do wyróżnienia. Procedura nadania oceny wyróżniającej nie została jeszcze zakończona. Zwrócić warto uwagę, że wraz z raportem z wizytacji do uczelni przesyłana jest także **ankieta oceny pracy zespołu wizytującego**. W roku sprawozdawczym tylko przy dwóch kierunkach uczelnie zwróciły się o **ponowne rozpatrzenie**. Obie dotyczyły kierunku „ochrona środowiska” w małych uczelniach niepublicznych. W jednej uznano argumenty uczelni i zmieniono ocenę warunkową na pozytywną skróconą. W drugiej, w przesłanym wniosku nie znaleziono wystarczających argumentów do zmiany oceny warunkowej na studiach pierwszego stopnia. Utrzymano także ocenę negatywną na studiach drugiego stopnia (brak minimum kadrowego, nikła działalność naukowa, sporo prac dyplomowych usytuowanych poza kierunkiem, itd.). PKA rozpoczęła (począwszy od wizytacji w marcu 2010 roku) **publikowanie raportów z wizytacji** na stronie internetowej Komisji. Po uprawomocnieniu się ocen kierunku studiów przewodniczący zespołu wizytującego przygotowuje do publikacji (we współpracy z Biurem PKA) główną część raportu z wizytacji (bez załączników). Wymaga to ponownej redakcji tekstu, uwzględnienia w jego treści odpowiedzi uczelni, a niekiedy korektę tekstu lub/i nawet ocen standardów. Dopiero około 1/3 raportów z ocen Zespołu w roku sprawozdawczym została udostępniona, pozostałe są w trakcie przygotowywania.

ZKSRLiW przedstawił propozycję kierunków i jednostek do oceny na rok akademicki 2010/2011, przyjęte stosownymi uchwałami Prezydium PKA.

2. Analiza statystyczna przeprowadzonych i sformułowanych ocen

W roku 2010 w Zespole Kierunków Studiów Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych zakończono ocenę w **trzydziestu trzech jednostkach kształcenia**, a dotyczyły one „ochrony środowiska” (7), „ogrodnictwa” (7), „technologii żywności i żywienie człowieka” (7), „zootekniki” (5), „rolnictwa (3), „techniki rolnicza i leśna” (2). „leśnictwa” (1) oraz „towaroznawstwa” (1). Tylko **pięć** ocen przeprowadzono **po raz pierwszy** (2 w uczelniach publicznych i 3 niepublicznych). Jedną ocenę realizowano po pozytywnej skróconej, bez wizytacji na podstawie przesłanych dokumentów. Nie realizowano natomiast żadnej oceny powtórnej (po uprzedniej ocenie warunkowej). Zdecydowana większość ocen przeprowadzonych w 2010 roku przez Zespół dotyczyła uczelni publicznych (3/4 ocen, 26 z 34 wydanych).

Wśród przyznanych ocen dominowały zdecydowanie **oceny pozytywne**, było ich aż **trzydzieści** (24 w uczelniach publicznych, 6 w niepublicznych), z czego dwadzieścia sześć po uprzedniej ocenie pozytywnej a cztery po raz pierwszy. Większość ocen pozytywnych przyznano na pełny, sześciolletni okres. Dla jednego kierunku studiów („ogrodnictwo”) stwierdzono spełnienie w pełni wszystkich standardów i wskazano jako kandydata do wyróżnienia. Procedura nadania oceny wyróżniającej nie została jeszcze zakończona. Tylko trzy oceny pozytywne przyznano na skrócony okres (wszystkie dotyczyły uczelni niepublicznych). Sformułowano **trzy oceny warunkowe**, wszystkie dotyczyły studiów pierwszego stopnia (jedna w uczelni niepublicznej a dwie w uczelniach publicznych). Wydano **jedną ocenę negatywną** dotyczącą studiów drugiego stopnia w uczelni niepublicznej. W roku sprawozdawczym nie podejmowano uchwał o odstąpieniu od wydania oceny lub zawieszeniu terminu wydania oceny.

W tabeli 1 przedstawiono zestawienie ostatecznych ocen akredytacyjnych przyjętych przez Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej (po procedurach odwoławczych dotyczących trzech ocen) z rozbiciem na uczelnie publiczne i niepubliczne, wykonywanych po raz pierwszy, powtórnie (po ocenie warunkowej) lub ponownie (po upływie okresu, na który nadano uprzednio ocenę pozytywną) z wyszczególnieniem nadanych ocen i ewentualną sygnalizacją odstąpienia lub zawieszenia wydania oceny.

Tabela nr 1.

Rodzaje ocen	Ogółem	Oceny										
		Uczelnie publiczne					Uczelnie niepubliczne					
		Oceny dokonywane					Oceny dokonywane					
		Razem	Po raz pierwszy	Po ocenie warunkowej	Po ocenie pozytywnej		Po ocenie wyróżniającej	Razem	Po raz pierwszy	Po ocenie warunkowej	Po ocenie pozytywnej	
Ogółem	Z tego ze skróconym okresem				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem						
Oceny wyróżniające												
Oceny pozytywne	30	24	1	23			6	3	3			
Oceny warunkowe	3	2	1	1	1		1		1			
Oceny negatywne	1						1		1			
Odstąpienie/ zawieszenie wydania oceny												
Razem	34	26	2	24	1		8	3	5			

W tabeli 2 zestawiono natomiast szczegółowo oceny zaproponowane przez Zespół i przyjęte przez Prezydium PKA dla poszczególnych kierunków studiów, z rozbiciem na uczelnie rolnicze (SGGW w Warszawie, UP w Poznaniu, UP we Wrocławiu, UR w Krakowie) – 14 ocen kierunków studiów, uniwersytety (UWM w Olsztynie) – 2 oceny kierunków, uczelnie techniczne (w tym UTP w Bydgoszczy i ZUT w Szczecinie) – 5 ocen kierunków, państwowe wyższe szkoły zawodowe – 2 oceny, uczelnie pedagogiczne (w tym obecny Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach) – 1 ocena), oraz zawodowe uczelnie niepubliczne – 10 ocen kierunków. Dla każdego z kierunków wskazano liczbę **ocen: pozytywnych** (w tym na skrócony okres), **warunkowych** i **negatywnych**. Z tabel widać przeobrażenia w obszarze kierunków rolniczych, wyraźne wchodzenie uczelni technicznych, państwowych wyższych szkół zawodowych i zawodowych uczelni niepublicznych w ten obszar kształcenia. Dotyczy to także ocenianych w roku sprawozdawczym kierunków, zwłaszcza „ochrony środowiska”, ale także „technologii żywności i żywienia człowieka”, „leśnictwa”, „ogrodnictwa” czy „rolnictwa”.

Tabela nr 2.

Kierunki studiów	Grupy uczelni	Nazwy uczelni	Rodzaje ocen							
			Oceny wyróżniające	Oceny pozytywne			Oceny warunkowe	Oceny negatywne	Odstąpienie/ zawieszenie wydania oceny	Razem (grupy uczelni)
				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem					
leśnictwo	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Zarządzania Środowiskiem w Tucholi		1	1				1	
Razem				1	1				1	
ochrona środowiska	Uczelnie Techniczne	Politechnika Białostocka		1					2	
		Politechnika Częstochowska		1						
	Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Elblągu		1					2	
		Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Gnieźnie		1						
	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Śląska Wyższa Szkoła Zarządzania im. Generała Jerzego Ziętka		1					4	
		Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Rozwoju Regionalnego w Falentach		1	1					
Wyższa Szkoła Środowiska w Bydgoszczy						1	1			
Razem				6	1	1	1		8	
ogrodnictwo	Uniwersytety*	Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie		1					1	
	Uczelnie Techniczne	Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie		1					1	
	Uczelnie Rolnicze	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie		1					4	
		Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu		1						
		Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu		1						
		Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja w Krakowie		1						
	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna im. prof. Sz. A. Pieniąka w Skierniewicach		1					1	
Razem				7					7	
rolnictwo	Uczelnie Pedagogiczne	Akademia Podlaska w Siedlcach**		1					1	
	Uczelnie Rolnicze	Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy i m. J. i J. Śniadeckich w Bydgoszczy		1					1	
	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Agrobiznesu w Łomży		1					1	
Razem				3					3	

* Dotyczy uniwersytetów, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.).

**Obecnie Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

technika rolnicza i leśna	Uczelnie Rolnicze	Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu	1						2
		Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja w Krakowie	1						
Razem			2						2
technologia żywności i żywienie	Uczelnie Techniczne	Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie	1						1
		Uczelnie Rolnicze	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie	1					
	Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu		1						
	Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu		1						
	Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja w Krakowie		1						
	Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie				1			2
		Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży				1			
Razem			5		1			7	
towaroznawstwo	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Zawodowa Kosmetyki i Pielęgnacji Zdrowia w Warszawie	1	1					1
Razem			1	1					1
zootechnika	Uniwersytety*	Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie	1						1
	Uczelnie Techniczne	Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie	1						1
		Uczelnie Rolnicze	Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie	1					3
	Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja w Krakowie		1						
	Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy i m. J. i J. Śniadeckich w Bydgoszczy		1						
Razem			5					5	
Ogółem wszystkie kierunki			30	3	3	1			34

3. Ocena spełnienia standardów jakości kształcenia

Nowe zasady przygotowywania i publikacji raportu z wizytacji, obowiązujące od 1.03.2010 r., wprowadziły umieszczenie w raporcie (Części IX. Podsumowanie) syntetycznej tabeli określających stopień spełnienia ('wyróżniająco'; 'w pełni'; 'znacząco'; 'częściowo'; 'niedostatecznie') jedenastu wyszczególnionych standardów (struktura kwalifikacji absolwenta; plan studiów i programy nauczania; kadra naukowo-dydaktycznej; efekty kształcenia; badania naukowe; wewnętrzny system zapewnienia jakości; baza dydaktyczna; sprawy studenckie; kultura prawna uczelni i jednostki; kontakty z otoczeniem; poziom umiędzynarodowienia). W sumie tabele oceny spełnienia tych standardów wypełniono w okresie sprawozdawczym w **dziewiętnastu raportach** z wizytacji (niekiedy bez oceny badań naukowych jeśli jednostka nie była zobligowana do ich prowadzenia). Zestawienie tych ocen zawarto w tabeli 3. Generalnie najlepsze oceny dotyczyły kadry naukowo dydaktycznej (4 wyróżniająco i 11 ocen w pełni), badań naukowych (3 wyróżniająco i 10 ocen w pełni), bazy dydaktycznej (2 wyróżniająco i 12 ocen w pełni), głównie na klasycznych kierunkach rolniczych w dużych i znaczących uczelniach, prowadzących te kierunki od wielu lat. Do tej grupy można zaliczyć chyba jeszcze strukturę kwalifikacji absolwenta (1 wyróżniająco i 15 ocen w pełni) oraz kulturę prawną (1 wyróżniająco i 13 ocen w pełni). Dominuje ocena 'w pełni', dotycząca dziewięciu standardów, z wyjątkiem wewnętrznych systemów zapewnienia jakości (aż 11 ocen 'znacząco') oraz poziomu umiędzynarodowienia (7 ocen 'znacząco', ale aż 6 ocen tylko 'częściowo'). Pojawiły się także dwie oceny 'niedostatecznie', dotyczące badań naukowych (w jednostce prowadzącej studia II stopnia) oraz kultury prawnej.

Tabela nr 3.

Część raportu	Nazwa Standardu	Ocena spełnienia standardów				
		wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
Cz. II	Struktura kwalifikacji absolwenta	1	15	2	1	
Cz. II	Plany studiów i programy nauczania		12	6	1	
Cz. IV	Kadra naukowo-dydaktyczna	4	11	2	2	
Cz. II	Efekty kształcenia		13	5	1	
Cz. V	Badania naukowe	3	10	2	2	1

Cz. III	Wewnętrzny system zapewnienia jakości		5	11	3	
Cz. VI	Baza dydaktyczna	2	12	4	1	
Cz. I, VII	Sprawy studenckie		11	7	1	
Cz. I, IV, VIII	Kultura prawna uczelni i jednostki	1	13	4		1
Cz. I, II, III	Kontakty z otoczeniem		12	7		
Cz. II, V	Poziom umiędzynarodowienia	2	4	7	6	
Razem		13	118	57	18	2

3. Analiza wyników ocen jakości kształcenia

Przeprowadzone w roku sprawozdawczym oceny kierunków studiów poddano analizie w kilku obszarach, dotyczących mianowicie: struktury kwalifikacji absolwentów, planów studiów i programów nauczania, efektów kształcenia, wewnętrznych systemów zapewnienia jakości kształcenia, kadry naukowo-dydaktycznej, badań naukowych, bazy dydaktycznej, spraw studenckich, poziomu umiędzynarodowienia oraz kontaktów z otoczeniem. W analizie podjęto pewną próbę uwzględnienia grup uczelni, poziomów kształcenia i specyfiki poszczególnych kierunków studiów.

Zespół w roku 2010 dokonywał ocen aż ośmiu różnych kierunków studiów, wszystkie realizowane na studiach pierwszego stopnia, co warto przypomnieć, jako studia inżynierskie. Zdecydowana większość ocen dotyczyła uczelni publicznych (ponad 75%). Wśród przeprowadzonych ocen dominowały trzy kierunki: kierunek „ochrona środowiska” (7 ocen), „ogrodnictwo” (7 ocen), „technologia żywności i żywienie człowieka” (7 ocen). Razem stanowiły one ponad 60% ocen. Podkreślić warto sporą różnorodność tych kierunków, wynikającą właśnie z różnorodności realizujących je uczelni, różnej bazy dydaktycznej, zasobów kadrowych, specyfiki podejścia do kierunku itd. W zdecydowanej większości (prawie 75% ocen) w tym roku oceniano typowe kierunki rolnicze („ogrodnictwo”, „technologia żywności i żywienie człowieka”, „zooteknika”, „rolnictwo”, „technika rolnicza i leśna” oraz „leśnictwo”), kierunki prowadzone tradycyjnie, od wielu już lat, głównie przez uczelnie rolnicze, stąd o stosunkowo zunifikowanym sposobie kształcenia (choć specyfikę uczelni można wyraźnie dostrzec). Jednakże uniwersytety, uczelnie techniczne oraz niepubliczne uczelnie zawodowe wchodzą także w obszar tradycyjnych kierunków rolniczych oraz kierunków o wyraźnej podbudowie przyrodniczej, prowadzących jednak do tytułu zawodowego inżynier lub magister inżynier. Zdecydowana większość ocenianych kierunków studiów była oceniana ponownie, a zaledwie ok. 15% oceniano po raz pierwszy. Uczelnie oceniane ponownie (po ocenie pozytywnej) znały już dobrze procedurę oceny, wagę raportu samooceny i przygotowania wizytacji, oraz

z reguły wymagania w poszczególnych obszarach oceniania i poczyniły w tych obszarach stosowne korekty (jeśli oczywiście były potrzebne). Być może właśnie z tych powodów zdecydowana większość wydanych ocen akredytacyjnych to oceny pozytywne (30 na 34 oceny, to prawie 90%), tylko jedna ocena negatywna na studiach drugiego stopnia (utrzymana po wniosku o ponowne rozpatrzenie) i trzy oceny warunkowe. Wśród 30 ocen pozytywnych, tylko 3 oceny (10%) wydano na skrócony okres (w tym jedna podwyższona z warunkowej, po wniosku o ponowne rozpatrzenie), ale uchybienia były tam zdecydowanie mniejsze, umożliwiające ocenę pozytywną, ze wskazaniem obszarów wymagających naprawy.

1. Struktura kwalifikacji absolwenta

Uczelnie w opisie struktury kwalifikacji nadal ograniczają się głównie do opisu sylwetek absolwenta, czasami formułując oddzielne sylwetki absolwenta dla poszczególnych specjalności, lub podkreślając wartość dodaną przez specjalności. Sylwetki absolwentów były na ogół zgodne ze standardami dla poszczególnych kierunków, niekiedy zbyt zgodne, nie wnoszące nic własnego. Zakładane cele kształcenia oraz deklarowane w sylwetskach kompetencje absolwentów kierunku mogły zostać osiągnięte. Realizowane specjalności na ogół mieściły się dobrze w obrębie wizytowanych kierunków studiów, choć niekiedy jednak wchodziły w zakres innych kierunków (w pojedynczych sytuacjach drastycznie). Uczelnie powinny jednak dla prowadzonych inżynierskich studiów pierwszego stopnia oraz studiów drugiego stopnia dopracować te sylwetki, z precyzyjniejszym określeniem ogólnych i specyficznych kompetencji absolwentów, nabywanych umiejętności i kształtowanych na kierunku postaw, w tym umiejętności stosowania w praktyce zdobytej wiedzy, dokonywania ocen i formułowania sądów, komunikowania się z otoczeniem, kontynuacji kształcenia przez całe życie, itd.. Wydaje się to osiągalne dopiero po przejściu na kształcenie oparte na krajowych ramach kwalifikacji.

2. Plany studiów i programy nauczania

Na nielicznych wizytowanych kierunkach realizowane były nadal jeszcze studia prowadzone **według standardów z 2002 r.**, z reguły na ostatnich latach studiów i wyraźnie wygasające. Na większości prowadzone były już **tylko studia dwustopniowe**, z reguły w pełni już **oparte na standardach z 2007 roku**. Studia niestacjonarne realizowane były z reguły, tradycyjnie, jako studia dwustopniowe (cztery lata studia inżynierskie, półtora lub dwa lata studia magisterskie). Wymagane w standardach praktyki w większości były realizowane w wymaganym okresie i odpowiednich instytucjach. Na niektórych kierunkach utrzymano duży wymiar praktyk i duży wymiar kształcenia praktycznego. Plany studiów, zwłaszcza dotyczące studiów opartych na nowych standardach skonstruowano z reguły poprawnie, zawierały wymagana liczbę godzin zajęć ogółem i w poszczególnych grupach (ogólne, podstawowe i kierunkowe), zawierały na ogół wszystkie wymagane treści kształcenia, odpowiedni udział zajęć

aktywnych (laboratoriów, ćwiczeń i zajęć terenowych) oraz przedmiotów inżynierskich (rolniczych i technicznych) dla spełnienia wymogów nadawania dyplomu inżynierskiego. Zawierały także odpowiednią liczbę treści programowych do wyboru (w dużej części głównie poprzez oferowane specjalności, czy specjalizacje dyplomowe). Sekwencja przedmiotów była na ogół właściwa, choć tutaj częściej pojawiały się uchybienia. W części planów studiów występowały także powtórzenia treści programowych. W niektórych kierunkach (np. „ochrona środowiska”) pojawiało się pewne niezrównoważenie programów (np. duży udział przedmiotów ogólnych kosztem kierunkowych, realizacja pewnych treści kierunkowych tylko w wymiarze minimalnym innych przesadnie rozbudowanych, itp.), co wymagało pewnych, mniejszych lub większych korekt. Większe uchybienia dotyczyły w zasadzie jednego tylko z ocenianych kierunków. Warto ponadto zaznaczyć, że w jednostkach prowadzących więcej niż jeden kierunek studiów (a jest dziś sytuacja typowa) pojawiały się częściej sytuacje wychodzenia poza obszar realizowanego kierunku (w stronę głównego obszaru kształcenia dla jednostki).

3. Efekty kształcenia

Efekty kształcenia podczas wizytacji określone były pośrednio, głównie poprzez badanie procesu dyplomowania (wybór pracy, seminaria, egzamin dyplomowy, itp.) oraz szczegółową analizę samych prac dyplomowych, ich tematyki (w obrębie kierunku czy wychodzą poza, różnorodność prac, itp.), układu pracy i kompletności, ich poziomu w ocenie ekspertów i uczelni itp. Tylko dla jednego kierunku większa liczba prac dyplomowych (magisterskich oraz inżynierskich) wybiegała poza realizowany kierunek, co stanowiło poważne uchybienie i było jedną z przyczyn obniżenia oceny. Prace dyplomowe magisterskie z reguły były pracami eksperymentalnymi lub opartymi na badaniach (różnego typu). Na ogół były to prace na przyzwoitym poziomie, często bardzo dobre i lepsze niż dobre. Prace dyplomowe inżynierskie z reguły oparte były na ograniczonym eksperymencie (niepełna praca magisterska), przede wszystkim oparte na literaturze. Nadal w zdecydowanej większości uczelni (choć można wskazać wyraźne wyjątki) w małej tylko części były to prace o charakterze inżynierskim (projekt, ekspertyza, model, case study, itp.). Oceny ekspertów i uzyskane w uczelni były często, choć nie zawsze zbieżne. Zwykle odnotowywano jednak nieco wyższe oceny wystawione przez opiekuna i recenzenta (choć także nie zawsze). Egzamin dyplomowy inżynierski, co warto podkreślić, nie zawsze wystarczająco sprawdzały wiedzę kierunkową studentów, często wiązały się zdecydowanie zbyt blisko z tematyką dyplomu. Na egzaminach dyplomowych magisterskich jest to bardziej zrozumiałe jeśli pełną wiedzę kierunkową zapewniają studia inżynierskie.

4. Wewnętrzne systemy zapewnienia jakości kształcenia

W ocenie spełnienia standardów obszar wewnętrznych systemów zapewnienia jakości był zdecydowanie gorzej oceniany. Z 19 tak sformu-

lowanych ocen aż 11 określało, że standardy są spełnione ‘znacząco’, w 3 tylko ‘częściowo’, a tylko w 5 spełnione ‘w pełni’.

Struktura organizacyjna oraz procedur zapewnienia jakości. W wizytowanych uczelniach istnieją formalnie wewnętrzne systemy zapewnienia jakości kształcenia (lub ich elementy). Podjęto bowiem stosowne uchwały, powołano komisje czy zespoły. Niekiedy systemy mają hierarchiczną strukturę (na szczeblu: uczelni, wydziału, kierunku). W części uczelni powołano biura karier, jednakże ich działalność skierowana jest raczej na oferty pracy dla absolwentów, rzadziej na analizy losów absolwentów (zwłaszcza starszych). Takie analizy wykonywane są rzadko, można wskazać zaledwie pojedyncze uczelnie. Systemy oparte są głównie na systemie ankiet studenckich i hospitacjach zajęć, czasami na ankietach wśród absolwentów. W większości wizytowanych kierunków badania ankietowe są prowadzone, choć z analizą ankiet i wyciąganiem wniosków jest zdecydowanie gorzej. Niekiedy ankiety pozostają nie opracowane (choć wprowadzane systemy elektroniczne poprawiają ten aspekt), rzadko stanowią przedmiot szerszej dyskusji, np. na radach wydziałów, choć można wskazać dobre przykłady. Rzadziej działa dobrze system hospitacji. Prowadzone są one często niesystematycznie, akcyjnie, ograniczają się niekiedy do nauczycieli niesamodzielnych lub nowoprzyjętych, oceny hospitacyjne są z reguły wysokie lub bardzo wysokie, itp. Nie zawsze można było też dostrzec sprzężenie pomiędzy prowadzonymi badaniami ankietowymi i hospitacjami a działaniami poprawiającymi kształcenie. Jakkolwiek w kilku przypadkach studenci wskazywali na przykłady takich działań (np. decyzje personalne).

Okresowe **przeglądy planów i programów nauczania** są prowadzone, ale głównie pod kątem spełnienia standardów czy wprowadzania nowych specjalności. Na jednym z kierunków studenci opracowali własną, obszerną analizę realizowanego planu studiów (w wielu aspektach). Głębsze analizy dotyczące adekwatności konstrukcji planów oraz treści realizowanych planów i programów nauczania w kontekście zamierzonych efektów kształcenia raczej nie były dotąd prowadzone (brak takich informacji i zapisów). W uczelniach istnieją formalne procedury zatwierdzania programów nauczania (stosowne komisje dydaktyczne oraz procedura zatwierdzania przez radę wydziału). Udział studentów w działaniach dotyczących zapewnienia jakości nie jest duży (nawet przy tworzeniu czy korektach planów studiów). Opinie zwrotne od pracodawców, przedstawicieli rynku pracy oraz innych organizacji nie są na ogół sformalizowane, choć kierownictwa jednostek często takowe przytaczają na stosowne zapytanie. **Ocenianie studentów** jest na ogół tradycyjne (kolokwia, oceny prac przejściowych czy projektów oraz egzaminy, w których dominują egzaminy pisemne, często testowe).

Zapewnienie jakości kadry dydaktycznej dotyczy wskazania osób do minimum kadrowego, okresowych ocen pracowników przeprowadzanych w ustawowym terminie (raz na cztery lata). Dominuje ocena pracowników oparta na osiągnięciach naukowych i liczbie zrealizowanych zajęć

dydaktycznych. Wyniki hospitacji i ankiet wśród studentów oceniających zajęcia dydaktyczne nie mają zwykle istotnego wpływu na ocenę, choć w części uczelni są w ankietach uwzględniane. Częstotliwość ankietyzacji nie jest zwykle duża, choć i tu można wskazać na dobre przykłady. Hospitacje najczęściej dotyczą pracowników niesamodzielnych lub nowo przyjętych. W większości uczelni istnieją **formy wsparcia studentów**. W części uczelni istnieje instytucja opiekuna roku, zwłaszcza pierwszego. Studenci mają dostęp do nauczycieli akademickich, zwłaszcza poprzez system konsultacji, korzystają z nich i uzyskują stosowne wsparcie. Na niektórych kierunkach realizowane są specjalne, dodatkowe, nieobowiązkowe kursy wyrównawcze. W wielu uczelniach szczególnego wsparcia poszukują (zwłaszcza studenci ambitniejsi) w bogatej ofercie kół naukowych. Dziekanaty były przez studentów na ogół dobrze oceniane (niekiedy wskazywano potrzebę wydłużenia godzin dostępu). Ankiety wśród studentów dotyczące oceny pracy administracji w ocenianych kierunkach wykonywano rzadko (pojedyncze przykłady). Do gromadzenia i analizowania ankiet studenckich stosowane są coraz częściej stosowne **systemy informacyjne**. Wyniki kształcenia osiągnięte przez studentów także są coraz częściej gromadzone i udostępniane (upoważnionym) przez specjalistyczne oprogramowanie (wirtualny dziekanat). Uczelnie na ogół **publikują informacje** (zarówno w formie drukowanej jak i przez strony internetowe) na temat oferty kształcenia, posiadanych uprawnień, stosowanych procedur toku studiów (regulamin studiów), planowanych efektów kształcenia i możliwości zatrudniania absolwentów. Na ogół są to informacje obiektywne, zwłaszcza w dużych uczelniach publicznych.

Opinie prezentowane na spotkaniach. Wypowiedzi studentów potwierdzają na ogół prowadzenie ankiet, także hospitacje (choć wielu tego nie odnotowało). Uważają, że są one potrzebne, mogą się wypowiadać, choć nie zauważają na ogół większego sprzężenia zwrotnego. Wyniki nie zawsze są prezentowane (choćby syntetycznie), nie są prowadzone dyskusje. Często więcej głosów krytycznych pojawia się w wypowiedziach samorządu (np. dotyczące sposobu ankietyzacji). Nie wszyscy studenci są zainteresowani wynikami i sposobem ich wykorzystania. Nie zawsze chętnie takie ankiety wypełniają. **Nauczycieli akademickich** nie łatwo na ogół zachęcić do otwartych wypowiedzi na ten temat. W opiniach prezentowanych w czasie spotkania z zespołem oceniającym na ogół sygnalizują potrzebę takich ankiet, pojedyncze wypowiedzi w jakimś sensie kwestionują jednak pełną obiektywność studentów („wymagający nauczyciele akademicy oceniani są niżej”) albo konstrukcję ankiety (liczba i zadawane pytania).

Biura Karier. W większości dużych uczelni powołano takie jednostki, na ogół o niezbyt licznej obsadzie pracowniczej. Z reguły nie mają one długiej tradycji i specjalnych osiągnięć, choć w pojedynczych uczelniach mogą wskazać obszary analiz i konkretne wyniki. Nie podejmują monitorowania losów absolwentów. Ich działalność skierowana jest raczej na oferty pracy dla absolwentów.

Wpływ systemu zapewnienia jakości kształcenia na ocenę akredytacyjną. Tam gdzie system zapewnienia jakości kształcenia wymagał wyraźnego dopracowania, lub aktywnego, działania wnioskowano przy ocenie pozytywnej o skrócenie okresu do następnej oceny. W tabeli 4 zestawiono kierunki studiów, w których jedną z przyczyn oceny pozytywnej na krótszy okres, był właśnie wewnętrzny system zapewnienia jakości. W ocenianych kierunkach większe zastrzeżenia sformułowano w stosunku do dwóch kierunków, oba w niepublicznych uczelniach zawodowych. **Podstawowe słabości** tych wewnętrznych systemów zapewnienia jakości wskazane w uchwałach PKA dotyczyły przede wszystkim braku efektów funkcjonowania systemu dla zapewnienia jakości kadry dydaktycznej (brak opracowania wyników hospitacji i ankiet wśród studentów), brak systemu gromadzenia informacji o wynikach tych badań, nieprawidłowości w samym ankietowaniu (trudności w zapewnieniu pełnej anonimowości) w jednej oraz brak aktywności tegoż systemu, a zwłaszcza zwrotności informacji o wynikach działań (ankietyzacji).

Tabela nr 4.

Kierunek studiów	Liczba jednostek podstawowych / uczelni	Oceny							
		Uczelnie publiczne				Uczelnie niepubliczne			
		Razem	Oceny pozytywne ze skróconym okresem	Oceny warunkowe	Oceny negatywne	Razem	Oceny pozytywne ze skróconym okresem	Oceny warunkowe	Oceny negatywne
leśnictwo	1					1			
towaroznawstwo	1					1			
Razem	2					2			

5. Kadra naukowo-dydaktyczna

Na ocenianych w roku sprawozdawczym tradycyjnych kierunkach rolniczych („ogrodnictwo”, „rolnictwo”, „technika rolnicza i leśna”, „technologia żywności i żywienie człowieka” czy „zooteknika”), w jednostkach od lat prowadzących takie kształcenie minimum kadrowe było spełnione na ogół z dużym nadmiarem, było bogate i urozmaicone. Także pozostała kadra nauczająca była odpowiednia i nie była kwestionowana obsada przedmiotów. Na tychże kierunkach, ale prowadzonych krócej („leśnictwo”, „rolnictwo” i „technologia żywności i żywienie człowieka”), w uczelniach publicznych i niepublicznych minimum kadrowe było także spełnione. Pewne problemy pojawiały się w obsadzie przedmiotów.

Na kierunku „ochrona środowiska”, o zdecydowanie krótszej historii i braku odpowiedniej dyscypliny naukowej sytuacja jest zdecydowanie odmienna. Zwykle eksperci, na podstawie analizy tematyki publikacji, zaliczali wymaganą liczbę osób do minimum kadrowego. Odnotowywano

natomiast problemy dużej jednorodności minimum kadrowego i wyraźnego zawężenia grona specjalistów: z obszaru dyscyplin przyrodniczych i rolniczych w uczelniach rolniczych, czy dyscyplin technicznych lub chemicznych w uczelniach technicznych. Pojawiały się wówczas niekiedy także większe kłopoty z właściwą obsadą przedmiotów. Zalecenia dotyczyły zatem poszerzenia czy wzbogacenia różnorodności specjalności naukowych osób z minimum kadrowego. W jednym wypadku braki kadrowe były jedną z przyczyn oceny negatywnej na studiach magisterskich.

6. Badania naukowe

Wizytowane w roku sprawozdawczym jednostki, realizujące kształcenie na poziomie studiów drugiego stopnia prowadzą niewątpliwie badania naukowe w obrębie prowadzonego kierunku studiów (poza jedną), posiadają odpowiednią bazę i zaplecze badawcze. W wielu jednostkach prowadzone są bardzo zaawansowane badania, realizowane w ramach sporej liczby grantów (także z funduszy unijnych), a jednostki posiadają pełne prawa akademickie do nadawania stopnia doktora i doktora habilitowanego w dyscyplinie odpowiadającej wprost kierunkowi studiów (lub zbliżonej) oraz wysoką kategorię naukową. Część jednostek realizujących kształcenie tylko na poziomie studiów pierwszego stopnia także takie badania naukowe prowadzi lub rozpoczyna, choć na ogół w bardzo ograniczonym zakresie.

W części jednostek, gdzie kierunek „ochrona środowiska” lub „towaroznawstwo” jest drugim (czy kolejnym) kierunkiem studiów, badania naukowe koncentrują się wokół głównych, tradycyjnych obszarów badawczych. W jednej uczelni niepublicznej bardzo słaba działalność naukowa, której znikoma skala nie uzasadniała kompetencji do prowadzenia studiów drugiego stopnia, była jednym z głównych powodów przyznania oceny negatywnej na drugim stopniu kształcenia.

7. Baza dydaktyczna

Baza dydaktyczna zdecydowanej większości wizytowanych jednostek była odpowiednia do prowadzenia wizytowanych kierunków studiów. W uczelniach była odpowiednia liczba dostępnych sal wykładowych (w części dużych, amfiteatralnych, nowych lub odnowionych z pełnym wyposażeniem audiowizualnym), należycie wyposażonych laboratoriów i pracowni dydaktycznych (ale także pola i ogrody doświadczalne, hale vegetacyjne itd.), były biblioteki z odpowiednimi zasobami, studenci mieli dostęp do literatury, do komputerów i sieci komputerowych (włącznie z Internetem). Baza zdecydowanej większości ocenianych jednostek umożliwiała zatem prowadzenie procesu dydaktycznego na kierunku zarówno na poziomie studiów inżynierskich jak i studiów drugiego stopnia (gdy były one prowadzone). Spełniały w pełni wymagania stosownego rozporządzenia w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia. Przy dwóch ocenach kierunku „technologia żywności

i żywienie człowieka”, o wyraźnie technologicznym charakterze i dużych wymaganiach dotyczących laboratoriów i bazy technologicznej przyznano oceny warunkowe. Obie dotyczyły państwowych wyższych szkół zawodowych. Poważne zastrzeżenia do bazy dotyczyły także jednego z kierunków „ochrona środowiska”.

8. Sprawy studenckie

Baza socjalna uczelni publicznych jest na ogół odpowiednia, niektórych nawet dobra. Studenci poprzez samorząd mają na ogół (choć nie zawsze) pewien wpływ na opracowanie planów i programów studiów oraz istotny wpływ na rozdział stypendiów i miejsc w domach studenckich. Studenci mogą uczestniczyć w studenckim ruchu naukowym, i w części uczelni uczestniczą aktywnie. Mogą uczestniczyć w życiu kulturalnym uczelni, z czego (w różnym stopniu) korzystają. Mają zwykle dostęp do bazy rekreacyjno sportowej, w części uczelni nawet bardzo dobrej (hale sportowe, pływanie, stadiony). W części uczelni istnieją pewne udogodnienia dla niepełnosprawnych. W uczelniach niepublicznych baza socjalna nie odgrywa tak istotnej roli z uwagi na dominujące w nich studia niestacjonarne. Sprawy socjalne, w tym opłaty i umowy ze studentami, nie były jednak kwestionowane. Choć dostrzeżono pewną liczbę klauzul niedozwolonych. W pojedynczej liczbie uczelni procentowy udział studentów w organach kolegialnych uczelni i/lub wydziału nie odpowiadał w pełni wymaganiom ustawowym, co wskazywano a uczelnie korygowały w nowych wyborach.

9. Poziom umiędzynarodowienia

Poziom umiędzynarodowienia w obszarze badawczym w większości wizytowanych dużych uczelni publicznych, należy uznać za dobry. W obszarze studenckim trzeba stwierdzić, że wymiana studentów i wykładowców, zwłaszcza przyjazdów na uczelnie nie zaspokaja na ogół aspiracji uczelni. Jednakże trzeba zwrócić uwagę, że poziom umiędzynarodowienia w ocenie syntetycznej (na 19 kierunków z 33 oceniane jednostki) otrzymał tylko 7 ocen ‘znacząco’, ale aż 6 ocen tylko ‘częściowo’. Niewątpliwie wymaga to większych starań uczelni w tym obszarze.

10. Kontakty z otoczeniem

Wizytowane uczelnie publiczne posiadają w większości dobre i wieloletnie kontakty z otoczeniem, zarówno z organami samorządu terytorialnego (wojewódzkiego, powiatowego, nawet gminnego), ale także w obszarze samorządów zawodowych, jak i organizacji naukowych i technicznych. Część uczelni ulokowanych w mniejszych miejscowościach, także uczelnie niepublicznych, stanowi swoiste centrum kulturalne i kulturotwórcze regionu.

4. Inne uwagi dotyczące przeprowadzonych ocen

Zaplanowane na rok akademicki 2009/2010 wizytacje i oceny zostały w pełni zrealizowane. Ponieważ już w roku 2008 zakończono pierwszą

ocenę wszystkich kierunków studiów będących w kompetencjach Zespołu Kierunków Studiów Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych, w roku sprawozdawczym prowadzono wyłącznie ponowne oceny kierunków studiów, a nowe tylko dla kierunków niedawno uruchomionych, z chwilą pojawienia się absolwentów. Nie było także w okresie sprawozdawczym ocen powtórnych (po ocenach warunkowych).

Trzeba podkreślić, że uczelnie w większości dobrze wykorzystały zgłoszone uprzednio uwagi i wnioski w bieżącej pracy, poprawiły większość uchybień związanych z planami i programami studiów (zwłaszcza na studiach niestacjonarnych, gdzie przy pierwszych ocenach notowano sporo ocen warunkowych), ale także w obszarze minimum kadrowego (choć zmiany w poszerzaniu spektrum specjalności w obrębie niektórych kierunków są dość wolne) i obszarze bazy (nie tylko tam gdzie to wyraźnie sugerowano). Wprowadzone zmiany miały istotnie korzystny wpływ na jakość kształcenia o czym świadczą zaproponowane w roku sprawozdawczym oceny.

W okresie sprawozdawczym nie było żadnych sygnałów o likwidacji ocenianych uprzednio kierunków studiów. Nie podejmowano także żadnych uchwał dotyczących odstąpienia czy zawieszenia okresu oceny.

III. Opiniowanie wniosków

1. Informacje ogólne. Sprawy i kierunki studiów których dotyczyły wnioski

W 2010 roku do Zespołu Kierunków Studiów Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych wpłynęło **piętnaście wniosków** dotyczących **nadania uprawnień** do prowadzenia kształcenia na nowym kierunku studiów (w istniejącej lub nowo tworzonej uczelni, albo istniejącemu lub nowo tworzonemu wydziałowi zamiejscowemu, filii lub zamiejscowemu ośrodkowi dydaktycznemu). Tylko dwa wnioski dotyczyły uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów drugiego stopnia („ochrona środowiska”) oraz jednolitych studiów magisterskich („weterynaria”). Pozostałe wnioski dotyczyły inżynierskich studiów pierwszego stopnia. Cztery wnioski dotyczyły „ochrony środowiska”, także cztery „towaroznawstwa”, dwa dotyczyły „leśnictwa”, po jednym z „architektury krajozbrazu”, „biotechnologii” oraz „ogrodnictwa”. Większość z tych wniosków (aż 13) zgłosiły uczelnie niepubliczne, ale pewien udział miały państwowe wyższe szkoły zawodowe (2 wnioski). Zespół opiniował także **trzy wnioski o przedłużenie pozwolenia** na funkcjonowanie uczelni niepublicznej.

Łącznie wpłynęło 18 wniosków, z czego 2 są w toku, procedura opiniowania nie została zakończona. Z wniosków, których opiniowanie zakończono w roku sprawozdawczym nieco **ponad połowę** (9 wniosków) **zaopiniowano negatywnie**, pozostałe (7) uzyskały opinie pozytywne, przy czym aż 3 z nich dotyczyły opiniowania zgody na przedłużenie działalności uczelni.

W okresie sprawozdawczym w stosunku do pięciu negatywnie zaopiniowanych wniosków o uruchomienie kierunków studiów wnioskodawcy wnosili o ich ponowne rozpatrzenie. Dotyczyły one „leśnictwa” (2), „ar-

chitektury krajobrazu” (1) „ochrony środowiska” (1) i „towaroznawstwa” (1). Przytoczona argumentacja nie była jednak wystarczająca do zmiany wydanych opinii (zastrzeżenia dotyczyły głównie braku bazy dydaktycznej dla kierunku oraz braku minimum kadrowego).

W tabeli 5 zestawiono wszystkie opiniowane w Zespole wnioski ze wskazaniem kierunku którego dotyczą oraz stanu prac, w tym wydanej opinii o wniosku (pozytywna, negatywna, brak możliwości wydania opinii pozytywnej przy wniosku o przedłużenie pozwolenia). Zwraca znowu uwagę duża liczba wniosków dotyczących kierunku „ochrony środowiska” (6 wniosków) i spora liczba wniosków dotyczących „towaroznawstwa” (4). Zwracają także uwagę próby uruchomienia kierunków wysoce kosztownych: „weterynarii” (jednolite studia magisterskie) i „biotechnologii”.

Tabela nr 5.

Wnioski	Ogółem	Kierunki studiów	Razem kierunki	Stan prac w Zespole			
				Pozytywne	Negatywne	PKA nie mogła wydać opinii pozytywnej	W toku
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia w nowo tworzonych uczelniach	2	architektura krajobrazu	1		1		
		ochrona środowiska	1		1		
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I stopnia	8	biotechnologia	1		1		
		leśnictwo	1		1		
		ochrona środowiska	2	2			
		towaroznawstwo	4	1	2		1
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia i jednolitych studiach magisterskich	2	ochrona środowiska	1		1		
		weterynaria	1				1
Wnioski o przyznanie istniejącemu lub nowo tworzonemu wydziałowi zamiejscowemu, filii lub zamiejscowemu ośrodkowi dydaktycznemu uprawnień do prowadzenia kształcenia	3	leśnictwo	1		1		
		ogrodnictwo	1		1		
		ochrona środowiska	1	1			
Wnioski o przedłużenie pozwolenia na funkcjonowanie uczelni niepublicznej	3			3			
Inne							
Razem	18			7	9		2

W tabeli 6 zestawiono natomiast wyniki opiniowania wniosków (liczbę opinii pozytywnych, negatywnych, liczbę wniosków dla których PKA nie mogła wydać opinii pozytywnej oraz liczbę wniosków w toku) w rozróżnieniu na uczelnie publiczne i niepubliczne.

Tabela nr 6.

Rodzaje opinii	Ogółem	Wnioski	
		Uczelnie publiczne	Uczelnie niepubliczne
Pozytywne	7	1	6
Negatywne	9	1	8
PKA nie mogła wydać opinii pozytywnej			
W toku	2		2
Razem	18	2	16

2. Analiza zastrzeżeń merytorycznych w opiniowanych wnioskach

Zaopiniowane w 2010 roku wnioski dotyczące przyznania uprawnień do prowadzenia kształcenia na określonym kierunku studiów w nowo tworzonej uczelni lub w uczelni już istniejącej lub jednostce poza siedzibą uczelni dotyczyły głównie inżynierskich studiów pierwszego stopnia. Przy opiniowaniu tych wniosków odnoszono się przede wszystkim do wymagań zapisanych w *rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia* (Dz. U. Nr 144, poz. 1048 z późn. zm.). Wymagania te dotyczą przygotowania koncepcji kształcenia, w tym sylwetki absolwenta i struktury kwalifikacji, umiejscowienia specjalności, planów i programów studiów i ich zgodności ze standardami, treści nauczania (poprzez sylabusy), właściwego minimum kadrowego (w tym obsada ważnych dla kierunku przedmiotów), niezbędnej infrastruktury dydaktycznej (zwłaszcza laboratoria i pracownie specjalistyczne, także technologiczne, kolekcje roślin, arboreta, itp.), dostępu do piśmiennictwa zalecanego w sylabusach, realizacji praktyk (ich program, liczba miejsc właściwych dla kierunku, itd.), także organizacji procesu dydaktycznego (zwłaszcza na studiach niestacjonarnych). Przy wnioskach o studia drugiego stopnia konieczna jest jeszcze ocena badań naukowych prowadzonych w obrębie kierunku przez jednostkę wnioskującą (baza do prowadzenia badań i realizacji prac magisterskich, programy badawcze oraz wyniki badań w postaci afiliowanych publikacji naukowych).

Tylko cztery z zaopiniowanych wniosków dotyczących uruchomienia nowych kierunków studiów uzyskały opinię pozytywną. Mimo to, w kilku z nich wskazano w uchwale potrzebę poprawy pewnych elementów, czy pewnych korekt. Sformułowane tam zalecenia, były mniejszej wagi i nie dyskwalifikowały wniosku. Zdecydowana większość ocenionych wniosków o uruchomienie nowych kierunków uzyskała opinię negatywną (9 wniosków). Pięć takich opinii negatywnych utrzymano po odwołaniu wnioskodawcy. Formułowane zastrzeżenia miały w tych wnioskach poważniejszy charakter i z reguły było ich więcej niż jedno. W tabeli 7 zestawiono sformułowane zastrzeżenia do wniosków o prowadzenie kierun-

ków studiów, których opiniowanie zakończono w roku sprawozdawczym, głównie zaopiniowanych negatywnie, ale także przy pozytywnie zaopiniowanych (wskazanych w uchwale, gdy uchybienia były mniejsze).

Tabela nr 7.

Lp.	Nazwa kierunku studiów	Poziom kształcenia	Kryteria ocen										
			Struktura kwalifikacji absolwenta	Plany studiów i programy nauczania	Sylabusy	Kadra naukowo-dydaktyczna	Obsada kadrowa	Badania naukowe	Baza dydaktyczna	Zasoby biblioteczne, czytelnia	Praktyki studenckie	Koncepcja kształcenia	Organizacja studiów
1.	architektura krajobrazu	I		1		1	1		1	1	1		
2.	biotechnologia	I		1		1			1		1		
3.	leśnictwo	I	1	2	1	2	2		2	2	2	1	1
4.	ochrona środowiska	I							3	1	1	1	
		II		1		1		1				1	1
5.	ogrodnictwo	I		1					1	1			1
6.	towaroznawstwo	I	1	3	3	1	1		2	2	2	1	2
	Razem	I	2	8	4	5	4		10	7	7	3	4
		II		1		1		1				1	1

Najwięcej zastrzeżeń przy **studiach pierwszego stopnia** sformułowano w odniesieniu do bazy dydaktycznej bo aż w dziesięciu wnioskach (zdecydowanie mniejszej wagi we wnioskach pozytywnie ocenionych). Dużo zastrzeżeń dotyczyło planów studiów i programów nauczania (w 8 wnioskach), a także zasobów bibliotecznych oraz praktyk (oba w 7 wnioskach). Istotne zastrzeżenia dotyczyły kadry dydaktycznej (5) i obsady przedmiotów (4), także sylabusów (4) i organizacji studiów (4). O negatywnym zaopiniowaniu wniosku decydowała więcej niż jedna przyczyna. Warto jednak uzmysłowić, że głównymi przyczynami negatywnej opinii były braki bazy dydaktycznej lub/i braki kadrowe. Przy **studiach drugiego stopnia** (jeden taki wniosek) zastrzeżenia dotyczyły koncepcji kształcenia, planów i programów oraz organizacji studiów, a także niespełnienie wymagań w zakresie badań naukowych.

W opublikowanym sprawozdaniu z działalności zespołu w roku 2009² szczegółowo omówiono wszystkie zastrzeżenia dotyczące wymienionych w tabeli 7 kryteriów dla studiów pierwszego stopnia. Bez istotniejszych

² **Wosiewicz B.J., Socha-Woźniak A.**: Działalność Zespołu Kierunków Studiów Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych [w:] DZIAŁALNOŚĆ PAŃSTWOWEJ KOMISJI AKREDYTACYJNEJ W 2009 ROKU (red.: B. Wojciechowska). Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2010, s. 43–59 [ISBN 978-83-7545-193-1].

zmian można by ten tekst powtórzyć, korygując jedynie niektóre liczby i przykłady, co wydaje się zbędne. Warto może jednak zwrócić uwagę na istotną kwestię posiadania (dysponowania) właściwej infrastruktury dydaktycznej. Wymagania dotyczące laboratoriów specjalistycznych, niekiedy nawet technologicznych, pracowni specjalistycznych, zbiorów i kolekcji itd. dla większości kierunków będących w gestii Zespołu wcale niełatwo spełnić. Druga kwestia, pojawiająca się przy studiach na poziomie studiów drugiego stopnia, dotyczy konieczności prowadzenia badań naukowych z zakresu kierunku studiów. Powinny być prowadzone w jednostce dużo wcześniej niż występuje się z wnioskiem o zgodę na prowadzenie kierunku. Warunek ten jest trudny do spełnienia zwłaszcza dla studiów prowadzonych wyłącznie jako jednolite studia magisterskie (jak „weterynaria”). Jednostka powinna wykazać, że ma plan badań, infrastrukturę i środki do ich prowadzenia (własne lub/i projekty badawcze), a w końcu, że uzyskała wyniki, które są opublikowane w czasopiśmie naukowych (recenzowanych, o znaczącym zasięgu), przy czym ważna jest tu istotnie autorów.

IV. Analiza wykonania zaplanowanych zadań

Oceny jakości kształcenia. Wszystkie zaplanowane na rok akademicki 2009/2010 oceny jakości zostały zrealizowane, odbyto wizytacje, przygotowano raporty z wizytacji (w sporej części z opóźnieniem niekiedy dużym, o czym dalej), Zespół bez opóźnień, po dyskusji i w drodze głosowania zaproponował oceny akredytacyjne przyjęte przez Prezydium PKA. Wszystkie uchwały już się uprawomocniły. W roku sprawozdawczym realizowano również wizytacje kierunków zaplanowanych do oceny w roku 2010/2011. Przeprowadzono tylko 3 wizytacje (z 33 zaplanowanych ocen na ten rok akademicki) i raporty są przygotowane. Wpłynęły już także raporty samooceny umożliwiające ocenę następnych kierunków.

Opiniowanie wniosków uczelni. Jeśli tylko było to możliwe były one recenzowane bezpośrednio przez jednego z członków Zespołu. Jeśli brak było odpowiedniego specjalisty wśród członków Zespołu wnioski opiniował wówczas ekspert z zakresu odpowiedniego kierunku, a członek Zespołu przygotowywał recenzje wewnętrzną i propozycję uzasadnienia opinii. Łącznie wpłynęło 18 wniosków, z czego 2 są w toku (jeden dotyczy jednolitych studiów magisterskich na kierunku „weterynaria”, drugi studiów inżynierskich na kierunku „towaroznawstwo”), a procedura ich opiniowania nie została jeszcze zakończona.

Współpraca z wizytowanymi uczelniami. Współpraca z wizytowanymi uczelniami ogranicza się w zasadzie do organizacji wizytacji i często spraw logistycznych (przemieszczanie się zespołu wizytującego do i z hotelu, ale także do zamiejscowych ośrodków dydaktycznych). Raporty samooceny spływały na ogół terminowo. O terminach wizytacji uczelnie były powiadamiane ze stosownym wyprzedzeniem, choć zwykle niewiele dłuższym niż wymagane. Wizytacje w uczelniach przebiegały z reguły dość sprawnie, zgodnie z wypracowanymi w PKA regułami, w dobrej na

ogół atmosferze. Uczelnie były na ogół dobrze do wizytacji przygotowane (pomieszczenie do pracy zespołu wizytującego, sprawny dostęp do dodatkowych informacji i dokumentów, pewna mobilizacja kadry, itd.), choć nie wszędzie. Odbywały się wymagane spotkania ze studentami (w tym z samorządem), pracownikami, władzami uczelni i jednostki. Uczelnie mogą (jeśli zechcą) same ocenić w ankiecie przebieg wizytacji z ich punktu widzenia, w tym pracę i postawę zespołu wizytującego.

Współpraca z ekspertami. Nauczyciele akademicki na ogół chętnie podejmują się pracy eksperckiej, traktując to jako swoiste wyróżnienie środowiska. O ile same wizytacje przebiegają sprawnie i rola ekspertów jest niepodważalna, tak już na etapie pisania raportów częściowych pojawiają się pewne niedoskonałości (np. opinie bez bliższego uzasadnienia lub niezbyt precyzyjne uzasadnione, lakoniczność niektórych ustępów, ale także nieterminowość). Zespół stara się przy następnych wizytacjach powierzać funkcje eksperckie najlepszym, zarówno podczas wizytacji, jak i pisania raportu. Eksperci do spraw formalno-prawnych są dobrze przygotowani do swej roli, choć raporty częściowe są sporządzane z różnym poziomem szczegółowości. Eksperci studenccy są nieźle przygotowani do swego zakresu pracy, choć odczuwa się jednak pewien spadek poziomu raportów, i ich sporą szablonowość. Nie wszyscy też terminowo wywiązują się z obowiązku przygotowania raportu częściowego. Na etapie pisania recenzji o wnioskach, merytoryczni eksperci zewnętrzni mają niekiedy tendencję do koncentrowania się na sprawach najmocniej wpływających na ocenę negatywną, pozostałe kwestie dyskutując pobieżnie. Problemem istotnym jest także terminowość przygotowania recenzji. Pewnym problemem jest objęcie przez dobrych ekspertów zewnętrznych funkcji organów jednoosobowych w macierzystych uczelniach, co uniemożliwia wykorzystania ich wiedzy, doświadczenia i umiejętności przy ocenach i opiniach.

Procedury i kryteria dokonywania ocen oraz opiniowania wniosków. Generalnie ani procedury ani kryteria nie są kwestionowane. Zauważa się jednak wyraźne ciągle uszczegóławianie kryteriów i rozbudowywanie opinii i uzasadnień. Zmiana sposobu pisania raportu z wizytacji została dobrze przyjęta, wymagała jednak przestawienia się na nowy sposób redagowania tego dokumentu. Trudno także ocenić (z uzasadnieniem) wszystkie konieczne elementy i utrzymać się w zalecanej objętości. Z dyskusji w Zespole wynika, że warto byłoby rozważyć, aby tabelka dotycząca spełnienia jedenastu wskazanych standardów (część IX raportu z wizytacji – podsumowanie) była wypełniana dopiero po odpowiedzi uczelni i znalazła się w raporcie publikowanym na stronie internetowej PKA.

V. Jakie zadania będzie realizował Zespół w roku następnym

W roku sprawozdawczym, rozpoczęto procedurę oceny jakości kształcenia kierunków wyznaczonych do oceny na rok akademicki 2010/2011. Zaplanowano **ocenę jakości 33 kierunków** studiów. Wszystkie kierunki zostały już do oceny wyznaczone. Są to w zdecydowanej **większości** jed-

nostki i kierunki **oceniane ponownie**, dla których okres oceny pozytywnej upłynął (po 5 latach dla 17 ocen, po 4 latach i po 2 latach po jednej ocenie), **jedną powtórnią** (po ocenie warunkowej) oraz aż **13 nowych kierunków i jednostek**. W roku sprawozdawczym zrealizowano już **trzy zaplanowane** na 2010 rok wizytacje dotyczące już roku akademickiego 2010/2011 i przygotowano raporty z tych wizytacji. Przygotowano także opinie dotyczące jednego z kierunków ocenianego bez wizytacji. Zakończenie tych ocen nastąpi w roku 2011. Wysłano także pisma o przygotowanie raportów samooceny następnych kierunków. Część wpłynęła jeszcze w roku sprawozdawczym.

Doświadczenia związane z przeprowadzonymi w tym roku akademickim wizytacjami Zespół zamierza wykorzystać głównie przy planowaniu terminów następnych wizytacji, przede wszystkim zaś do skrócenia terminów przygotowania raportów z wizytacji i dotrzymywania właściwych terminów oraz efektywniejszego wykorzystania ekspertów, w trakcie wizytacji i przy przygotowaniu raportów. Konieczne jest także dołożenie starań o terminowe opiniowanie wniosków przez ekspertów (zewnątrznych i wewnętrznych).

5. Działalność Zespołu Kierunków Studiów Medycznych.

*Autor: prof. dr hab. Tadeusz Laudański,
mgr Jakub Kozieł*

I. Informacje ogólne o pracy Zespołu.

W skład Zespołu Kierunków Studiów Medycznych wchodzi 7 członków Komisji.

W 2010 r. Zespół odbył 10 posiedzeń.

II. Ocena jakości kształcenia na kierunkach studiów pozostających w kompetencjach Zespołu. Uwagi ogólne, w tym dotyczące jakości raportów samooceny.

1. Analiza statystyczna, uwzględniająca: liczbę i rodzaj sformułowanych ocen, rodzaje uczelni, poziomów kształcenia i kierunki studiów.

Tabela nr 1.

Rodzaje ocen	Ogółem	Oceny											
		Uczelnie publiczne						Uczelnie niepubliczne					
		Razem	Oceny dokonywane					Razem	Oceny dokonywane				
			Po raz pierwszy	Po ocenie warunkowej	Po ocenie pozytywnej		Po ocenie wyróżniającej		Po raz pierwszy	Po ocenie warunkowej	Po ocenie pozytywnej		Po ocenie wyróżniającej
				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem			
Oceny wyróżniające													
Oceny pozytywne	36	26		2	22	4	2	11	6	3	2	1	
Oceny warunkowe	1							1	1				
Oceny negatywne	2							2	1		1		
Odstąpienie/ zawieszenie wydania oceny	1							1		1			
Razem	41	26		2	22	4	2	15	8	4	3	1	

Tabela nr 2.

Kierunki studiów	Grupy uczelni	Nazwy uczelni	Rodzaje ocen						Razem (grupy uczelni)
			Oceny wyróżniające	Oceny pozytywne		Oceny warunkowe	Oceny negatywne	Odstąpienie/zawieszenie wydania oceny	
				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem				
fizjoterapia	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Edukacji i Terapii w Poznaniu		1					8
		Wyższa Szkoła Kosmetologii i Ochrony Zdrowia w Białymstoku		1					
		Spoleczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi		1					
		Wyższa Szkoła Fizjoterapii we Wrocławiu		1					
		Wszecznica Świętokrzyska w Kielcach		1					
		Olsztyńska Szkoła Wyższa im. J. Rusieckiego w Olsztynie		1					
		Wyższa Szkoła Mazowiecka w Warszawie				1			
	Wyższa Szkoła Planowania Strategicznego w Dąbrowie Górniczej					1			
	Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie		1					2
		Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Targu		1					
	Uczelnie Medyczne	Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach		1					1
Razem				9		1	1	11	
zdrowie publiczne	Uczelnie Medyczne	Uniwersytet Medyczny w Białymstoku		1					4
		Uniwersytet Medyczny w Łodzi		1					
		Uniwersytet Medyczny w Poznaniu		1					
		Gdański Uniwersytet Medyczny		1					
	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Śląska Wyższa Szkoła Informatyczno – Medyczna w Chorzowie		1	1				4
		Olsztyńska Szkoła Wyższa im. J. Rusieckiego w Olsztynie		1					
		Wyższa Szkoła Umiejętności w Kielcach					1		
		Wyższa Szkoła Mazowiecka w Warszawie						1	
	Uniwersytety	Uniwersytet Jagielloński w Krakowie Collegium Medicum		1					2
		Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu Collegium Medicum im. L. Rydygiera w Bydgoszczy		1					
Razem				8		1	1	10	

pielęgniarstwo	Uczelnie Medyczne	Uniwersytet Medyczny w Białymstoku	1					7
		Uniwersytet Medyczny w Lublinie	1					
		Uniwersytet Medyczny w Łodzi	1					
		Uniwersytet Medyczny w Poznaniu	1					
		Warszawski Uniwersytet Medyczny	1					
		Gdański Uniwersytet Medyczny	1					
		Akademia Medyczna we Wrocławiu	1					
	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Kosmetologii i Ochrony Zdrowia w Białymstoku	1					2
		Wyższa Szkoła Umiejętności Zawodowych w Pińczowie	1					
	Uniwersytety	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu Collegium Medicum im. L. Rydygiera w Bydgoszczy	1					2
Uniwersytet Rzeszowski		1						
Uczelnie pedagogiczne	Uniwersytet Humanistyczno – Przyrodniczy w Kielcach	1					2	
	Akademia Pomorska w Słupsku	1						
Razem			13				13	
kierunek lekarsko - dentystryczny	Uczelnie Medyczne	Warszawski Uniwersytet Medyczny	1				5	
		Uniwersytet Medyczny im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu	1					
		Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach	1					
		Uniwersytet Medyczny w Białymstoku	1					
		Uniwersytet Medyczny w Lublinie	1					
Razem			5				5	
kosmetologia	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Małopolska Wyższa Szkoła Zawodowa w im. J. Dietla w Krakowie	1				2	
		Wyższa Szkoła Nauk Społecznych w Lublinie	1	1				
Razem			2	1			2	
Ogółem wszystkie kierunki			37	2	1	2	1	41

2. Ocena spełnienia standardów jakości kształcenia (dane z Części IX. Podsumowanie. raportów z wizytacji przeprowadzonych w okresie od 01.03.2010 do 31.12.2010).

Tabela nr 3.

Część raportu	Nazwa Standardu	Ocena spełnienia standardów				
		wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
Cz. II	Struktura kwalifikacji absolwenta		13	2	3	1
Cz. II	Plany studiów i programy nauczania		7	6	7	
Cz. IV	Kadra naukowo-dydaktyczna	4	13	1		1
Cz. II	Efekty kształcenia	2	8	5	3	1
Cz. V	Badania naukowe	5	4	3	4	1
Cz. III	Wewnętrzny system zapewnienia jakości	4	5	6	5	
Cz. VI	Baza dydaktyczna	1	9	7	4	
Cz. I, VII	Sprawy studenckie		3	12	5	
Cz. I, IV, VIII	Kultura prawna uczelni i jednostki		9	8	1	
Cz. I, II, III	Kontakty z otoczeniem	3	7	6	3	
Cz. II, V	Poziom umiędzynarodowienia	2	2	7	3	3
Razem		21	80	63	38	7

3. Analiza wyników ocen jakości kształcenia w następujących obszarach, z uwzględnieniem m.in.: grup uczelni, poziomów kształcenia i specyfiki poszczególnych kierunków studiów, misji i strategii ocenianej uczelni:

Kierunek „lekarsko – dentystyczny”

Oceniono 5 uniwersytetów medycznych prowadzących kształcenie na kierunku „lekarsko – dentystycznym”. We wszystkich jednostkach prezentowana sylwetka absolwenta zgodna była ze standardem kształcenia. Zastrzeżeń nie budziły plany i programy nauczania oraz deklarowane efekty kształcenia.

We wszystkich uczelniach prowadzących oceniany kierunek działań wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia, na który składały

się przede wszystkim ocena procesu dydaktycznego i treści programowych, wiedzy teoretycznej i praktycznej studentów, hospitacje zajęć dydaktycznych oraz anonimowe ankiety wypełnione przez studentów. We wszystkich wizytowanych uczelniach powołane były gremia odpowiedzialne za zapewnienie jakości kształcenia. W jednym przypadku stwierdzono jednak, że Uczelnia zaprzestała ankietyzacji, co w znaczący sposób wpłynęło na funkcjonowanie systemu. Z wyjątkiem jednego wspomnianego przypadku studenci i nauczyciele akademicy pozytywnie ocenili działanie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia w wizytowanych jednostkach. Ponadto w dwóch uczelniach nie funkcjonowało **Biuro Karier** monitorujące losy absolwentów, w związku z czym Zespół Oceniający zalecił jego utworzenie.

Oceniane jednostki przedstawiły bardzo liczną, wysoko wykwalifikowaną **kadre dydaktyczną**, z dorobkiem naukowym głównie w zakresie ocenianego kierunku.

Baza dydaktyczna we wszystkich pięciu wizytowanych jednostkach oceniona została pozytywnie, w dwóch przypadkach zalecono jednak poprawę warunków lokalowych.

Oceniane jednostki prowadzą **badania naukowe** ściśle związane z realizowanym procesem dydaktycznym oraz rozwijają współpracę międzynarodową w tym zakresie. W jednym przypadku działalność naukową i współpracę zagraniczną oceniono wyróżniająco, w pozostałych zaś zalecono rozwój współpracy zagranicznej i większą aktywizację studentów w studenckich kołach naukowych.

Sprawy studenckie w wizytowanych Uczelniach nie budziły zastrzeżeń, studenci wyrażali zadowolenie z warunków, w jakich prowadzone jest kształcenie. Oceniane zasady przyznawania świadczeń z funduszy pomocy materialnej były przejrzyste.

Kierunek „pielęgniarstwo”, „zdrowie publiczne”

Na kierunku „**pielęgniarstwo**” wydano ogółem 13 ocen jakości kształcenia, przy czym wszystkie pozytywne z wyznaczeniem 6-letniego terminu kolejnej akredytacji. 12 spośród ocenianych uczelni wizytowanych było przez PKA już po raz kolejny, choć jednocześnie 2 po uzyskanej wcześniej ocenie pozytywnej ze skróconym do dwóch lat terminem kolejnej akredytacji oraz jedna po uzyskaniu wcześniej oceny warunkowej. Na kierunku „**zdrowie publiczne**” wydano ogółem 9 ocen, w tym 8 pozytywnych, z czego jedna ze skróconym terminem kolejnej akredytacji, oraz jedną negatywną. W jednym przypadku z przyczyn formalnych odstąpiono od wydania oceny. Wśród ocenianych uczelni było 6 uniwersytetów medycznych, 1 akademia medyczna, oraz 2 uniwersytety posiadające w strukturze jednostki typu Collegium Medicum powstałe w efekcie przyłączenia działających wcześniej autonomicznie akademii medycznych. W większości Uczelni wizytowano zarówno kierunek „pielęgniarstwo” jak i „zdrowie publiczne”.

Analiza dokonanych w roku 2010 ocen jakości kształcenia wykazuje, iż w większości uczelnie nie przykładają należytej wagi do właściwego określenia **struktury kwalifikacji absolwenta**. W odniesieniu do kierunku

„zdrowie publiczne” zbyt rzadko uwzględniają one deskryptory dotyczące postaw, jednocześnie zbyt ogólnie przedstawiane są zapisy dotyczące nabywanej wiedzy i umiejętności. Najwięcej zastrzeżeń w odniesieniu do omawianego kierunku budzi fakt określania kwalifikacji absolwenta niezgodnych z teorią i praktyką „zdrowia publicznego”, czego efektem jest prowadzenie takich specjalności jak „elektroradiologia”, „medycyna ratunkowa”, „ratownictwo medyczne”, „bezpieczeństwo i higiena pracy”, „żywienie człowieka”, „dietetyka” czy „pielęgnacja zdrowia i urody”. Należy stwierdzić, iż uczelnie nie posiadając uprawnień do prowadzenia wydzielonych kierunków (odpowiednio: „ratownictwa medycznego”, „bezpieczeństwa i higieny pracy”, „dietetyki”, „kosmetologii” czy unikatowego kierunku „elektroradiologia”) traktują kierunek „zdrowie publiczne”, jako opcję umożliwiającą kształcenie w tym zakresie. Ten poważny zarzut postawiony został aż 4 uczelniom, przy czym jedynie jedna z nich nie zadeklarowała zmiany powyższego stanu rzeczy, co skutkowało oceną negatywną. W odniesieniu do kierunku „pielęgniarstwo” bardzo wyraźna jest tendencja do mechanicznego powielania sylwetki absolwenta zawartej we właściwym standardzie kształcenia bez uzupełniania jej o efekty kształcenia nabywane w uczelni.

Poprawność właściwego opracowania **planów studiów i programów nauczania** na kierunku „zdrowie publiczne” była pochodną założonej sylwetki absolwenta oraz specjalności. I tak w sytuacjach, gdy struktura kwalifikacji określona została prawidłowo, także plany studiów i programy nauczania były w pełni dostosowane do standardów kształcenia. W przeciwnych sytuacjach programy przepełnione były treściami nie mającymi związku z teorią i praktyką zdrowia publicznego (ewentualnie wykazującymi związek bardzo luźny). W odniesieniu do kierunku „pielęgniarstwo” powtarzającą się, podobnie jak w roku poprzednim, sytuacją była stwierdzana na poziomie studiów pierwszego stopnia pełna zgodność planów studiów i programów nauczania z właściwym standardem kształcenia oraz nagminny brak wymaganej oferty zajęć tzw. „do wyboru”. Należy zauważyć, iż z reguły sama konstrukcja szczegółowych programów nauczania wskazywała na ich staranne opracowanie respektujące zalecenia PKA.

Kwestia oceny osiągnięcia założonych **efektów kształcenia** jest zróżnicowana, przy czym uzależnione jest to z reguły od ocenianego kierunku oraz typu uczelni. I tak w odniesieniu do „pielęgniarstwa” rozwiązania zorientowane na osiągnięcie założonych efektów kształcenia należy uznać za normę i to niezależnie od rodzaju uczelni, gdy tymczasem na kierunku „zdrowie publiczne” kształcenie ukierunkowane pod kątem efektów prowadzone jest tylko w dużych uczelniach medycznych, ewentualnie w uczelniach mających doświadczenie w prowadzeniu innych kierunków medycznych. Powyższe wydaje się wynikać z większego zrozumienia istoty „zdrowia publicznego” oraz w dużej mierze z większych możliwości dostępu do bazy szpitalnej oraz specjalistycznych pracowni. Odnosząc się do kwestii samych prac dyplomowych należy zauważyć, iż ich poziom był z reguły zadowalający. Nie obserwowano przy tym tendencji do odcho-

dzenia od klasycznych form prac licencjackich na rzecz np. prezentacji projektów itp.

We wszystkich wizytowanych uczelniach funkcjonują **wewnętrzne systemy zapewnienia jakości kształcenia**, co świadczy o rosnącym zrozumieniu wpływu, jaki wywierają one na działanie tych instytucji. Najczęściej regulacje dotyczące organizacji wewnętrznych systemów zapewnienia jakości mają formę uchwał senatów uczelni lub zarządzeń rektorskich, nierzadko odniesienia do ich funkcjonowania znajdują się w statutach uczelni. Częste (i pożądane) rozwiązania polegają na istnieniu ogólnouczelnianych zespołów zapewnienia jakości kształcenia nadzorujących zespoły wydziałowe, realizacji zaś ich zadań służy m.in. formalna dokumentacja procesu dydaktycznego, ankietyzacja studentów oraz hospitage zajęć dydaktycznych. Optymalnym mechanizmem jest współdziałanie powyższych zespołów z dokonującymi okresowych przeglądów planów i programów nauczania komisjami dydaktyczno – programowymi oraz funkcjonowanie biur jakości kształcenia obsługujących pracę odpowiednich komisji (co niestety jest już wyjątkiem). Należy ponadto stwierdzić, iż w każdej z ocenianych uczelni przeprowadzane są okresowe, najczęściej co cztery lata, oceny nauczycieli akademickich, przy czym mają one realny charakter w uczelniach publicznych, a fasadowy w niepublicznych (co wynika w tym drugim przypadku z dużej najczęściej rotacji kadry naukowo-dydaktycznej). Praktycznie we wszystkich uczelniach funkcjonują **Biura Karier** ułatwiające aktywne wejście w życie zawodowe, choć dostrzegana jest tu również zależność od wielkości uczelni. Największą słabością funkcjonujących w uczelniach systemów zapewnienia jakości kształcenia jest to, iż ich funkcjonowanie jest w większości przypadków wysoce niespójne oraz nieefektywne. Jednym z najważniejszych elementów tych systemów powinna być analiza ankiet studenckich. Wypełniane są one jednak z reguły przez tylko niewielką część studentów, przy czym nie są oni (a często także i pracownicy), informowani o ich wynikach. Kolejną uwagą dotyczącą podobnie jak powyższa praktycznie wszystkich wizytowanych w 2010 roku uczelni jest brak analiz dystansowej oceny przydatności zawodowej absolwentów, zwraca również uwagę brak jakiegokolwiek współpracy prowadzonej z pracodawcami w zakresie ewaluacji treści i programów kształcenia. Sporadycznie zarzuty dotyczyły spraw bardziej podstawowych jak brak funkcjonowania wydziałowych komisji ds. oceny jakości kształcenia czy komisji dydaktyczno-programowych. Wśród ocenianych w roku 2010 uczelni, najbardziej zaawansowany systemy zapewnienia jakości funkcjonował w Gdańskim Uniwersytecie Medycznym. Podobnie na wysoką ocenę zasługiwał pod tym względem Uniwersytet Medyczny w Poznaniu oraz Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. Na przeciwnym biegunie znajduje się w tej materii Warszawski Uniwersytet Medyczny, Akademia Medyczna we Wrocławiu oraz znaczna część wizytowanych uczelni niepublicznych.

Oceniając spełnienie wymagań dotyczących posiadania kadry naukowo-dydaktycznej należy z zadowoleniem stwierdzić, iż w odniesieniu tak

do kierunku „pielęgniarstwo” jak i „zdrowie publiczne” wymogi dotyczące **minimum kadrowego** były spełnione w praktycznie wszystkich wizytowanych jednostkach z wyjątkiem jednej. Podobnie jak w poprzednich latach regułą w odniesieniu do uczelni akademickich jest to, iż stanowią one podstawowe miejsca pracy dla zatrudnionych w nich nauczycieli stanowiących minimum kadrowe. Prowadzenie poszczególnych zajęć dydaktycznych powierzane jest nauczycielom akademickim w większości przypadków w sposób prawidłowy, choć wobec mnogości przedmiotów oraz form kształcenia niemal w każdej uczelni odnotowywane były również pewne uchybienia w tym zakresie.

Aktywność na polu **działalności naukowej** wizytowanych jednostek korelowała w każdym przypadku z rodzajem uczelni. I tak w ocenianych uczelniach niepublicznych (które jak wspomniano powyżej stanowią dla większości kadry dodatkowe miejsca pracy) badania naukowe albo nie były w ogóle prowadzone, albo realizowane były na niskim poziomie. Powyższe było z pewnością wynikiem tego, iż wszystkie one prowadziły wyłącznie studia pierwszego stopnia, przyczyną zaś podstawową, fakt, iż są to instytucje samofinansujące się, mające znacznie bardziej ograniczone możliwości uzyskiwania funduszy na prowadzenie działalności naukowej. Znacznie bardziej intensywna działalność naukowa prowadzona jest w uczelniach akademickich, jednak wydaje się, iż ich potencjał jest nadal bardzo mocno niewykorzystany. Zwraca uwagę rozdrobnienie tematyki badawczej oraz brak dużych projektów (międzynarodowych, zespołowych). Brak jest powiązań nauki z przemysłem innowacyjnym, jednocześnie liczba realizowanych grantów Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz grantów europejskich jest znikoma. We wszystkich wizytowanych w bieżącym roku uczelniach realizujących studia drugiego stopnia istnieją systemy wsparcia finansowego dla rozwoju naukowego pracowników, dostrzegane jest również angażowanie w działalność naukową studentów. Zdecydowana większość uczelni posiadała uprawnienia do nadawania stopni naukowych doktora.

Baza dydaktyczna większości wizytowanych jednostek prowadzących kierunek „pielęgniarstwo” i „zdrowie publiczne” jest na odpowiednim poziomie zapewniającym prawidłową realizację celów kształcenia. Uczelnie te posiadają z reguły właściwie wyposażone specjalistyczne pracownie, dysponują przy tym możliwościami pełnej realizacji zajęć praktycznych oraz praktyk zawodowych na terenie m.in. placówek ochrony zdrowia. Uwagi dotyczą jednostkowych sytuacji niedostosowania liczby studentów do możliwości lokalowych, ponadto posiadana infrastruktura wymagałaby często gruntownych remontów, a optymalnie po prostu nowych, spełniających normy europejskie budynków. Inaczej wygląda sytuacja w uczelniach niepublicznych realizujących wyłącznie kierunek „zdrowie publiczne”. W przeciwieństwie do wyżej opisanego stanu rzeczy bazę lokalową tych jednostek można określić jako stosunkowo nowoczesną, jednak uczelnie te nie posiadają specjalistycznych pracowni lub są one bardzo słabo wyposażone i nie zapewniają z reguły właściwego dostępu

do bazy szpitalnej. Jedną z przyczyn powyższego jest kładzenie nacisku na wyłącznie teoretyczny aspekt kształcenia, co skutkuje brakiem właściwych efektów tak realizowanego procesu dydaktycznego.

Sprawy studenckie. Uczelnie spełniają z reguły w stopniu co najmniej znaczącym wymagania dotyczące organizacji życia studenckiego, zapewniając dobrą opiekę dydaktyczną i organizację studiów oraz starając się dbać o komfort studentów „uczelnie przyjazne studentom”. Najczęściej powtarzające się zastrzeżenia studentów dotyczyły niewystarczającego zaplecza socjalnego oraz braku dostosowania infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych. Jednocześnie nierzadkie były przypadki dotyczące wprowadzania w wewnątrzuczelnianych regulacjach rozwiązań niezgodnych z prawem i jednoznacznie niekorzystnych dla studentów, przy czym przyzwolenie na taki stan rzeczy wydaje się wynikać najczęściej z utrwalonych przez administrację niewłaściwych sposobów załatwiania spraw studenckich oraz niedostatecznej wiedzy studentów co do przysługujących im praw. Symptomatyczne przy tym, iż powyższe sytuacje znacznie częściej dotyczyły uczelni niepublicznych, podczas gdy jednocześnie to właśnie w tych uczelniach poziom satysfakcji studentów z warunków studiowania wydawał się niemal zawsze paradoksalnie wyższy (zarazem pomimo relatywnie często niższego poziomu jakości prowadzonego kształcenia).

Poziom umiędzynarodowienia uczelni w ogólnej ocenie był zdecydowanie zbyt niski i to zarówno w zakresie wymiany studentów, jak i wymiany kadry oraz realizacji projektów badawczych. Rzadkością są sprofilowane wieloletnie plany współpracy międzynarodowej realizowane przez uczelnie, ich substytutem są raczej kontakty indywidualne. Jedynie w zakresie uczelni akademickich obserwowane jest dążenie do zmiany tej sytuacji, jednak i w ich przypadku zdecydowanie lepiej wyglądają zapisy zawarte w raportach samooceny niż rzeczywistość dnia codziennego. Na kierunkach zarówno „zdrowie publiczne” jak i „pielęgniarstwo” żadna z wizytowanych uczelni nie miała w ofercie prowadzonych regularnie zajęć w języku obcym, rzadkością są wizyty obcojęzycznych wykładowców. Mimo teoretycznej łatwości nawiązywania współpracy międzynarodowej na wielu płaszczyznach związanych tak z realizacją dydaktyki jak i z nauką (co związane jest chociażby z członkostwem Polski w UE), powyższa sytuacja wydaje się być niezmienną od lat.

Oceniając charakter oraz intensywność **kontaktów z otoczeniem** wizytowanych w bieżącym roku uczelni należy stwierdzić, iż jest ona ściśle związana z wielkością tychże uczelni. I tak jednostki będące największymi i najważniejszymi tego typu instytucjami miasta i regionu (np. Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) aktywnie współpracują z administracją państwową i samorządową uczestnicząc w różnorodnych forach gospodarczych czy festiwalach nauki i sztuki, realizują ponadto zróżnicowane prace i ekspertyzy na rzecz podmiotów gospodarczych i administracji samorządowej. Jednocześnie nie do przecenienia jest rola wizytowanych uniwersytetów medycznych oraz

akademii jako organów założycielskich szpitali klinicznych pełniących dużą rolę w zakresie działalności leczniczej dla mieszkańców nie tylko miasta, w którym działają, ale z reguły całego regionu, a nawet kraju. Na przeciwnym biegunie znajdują się akredytowane w tym roku niewielkie, niepubliczne uczelnie, których kontakty z otoczeniem okazywały się być często wymuszane jedynie koniecznością umożliwienia realizacji praktyk studenckich lub potrzebą korzystania z lokalnych bibliotek. Jedną z przyczyn powyższego jest skoncentrowanie się tychże jednostek wyłącznie na prowadzeniu weekendowej dydaktyki (przykład jednej z uczelni, gdzie na ponad 2200 studentów jedynie 30 realizowało studia stacjonarne), co wydaje się być, choć w pewnym uproszczeniu, pokłosiem obowiązującego w Polsce systemu finansowania szkolnictwa wyższego.

Kierunek „fizjoterapia”

W większości Uczelni przedstawiona sylwetka absolwenta kierunku „fizjoterapia”, odpowiada ogólnym warunkom zawartym w standardach, a struktura przewidywanych kwalifikacji mieści się w kanonie ocenianego kierunku.

Przedstawione **plany studiów** I stopnia, stacjonarnych i niestacjonarnych, spełniają większość wymagań określonych w standardach kształcenia dla kierunku „fizjoterapia”, zawierają: ogólną liczbę godzin, minimalną liczbę godzin dla poszczególnych przedmiotów w grupie treści podstawowych i kierunkowych, prawidłową liczbę przyporządkowanych punktów ECTS przedmiotom z grupy treści podstawowych i kierunkowych. Nieprawidłowości dotyczą braku przedmiotów „do wyboru” lub bardzo małej liczby godzin przeznaczonych na kształcenie w tym zakresie. Najczęściej wymaganą ogólną liczbę godzin kształcenia uczelnie uzyskują zwiększając liczbę godzin przedmiotów obowiązujących, zawartych w standardach. Tylko nieliczne uczelnie realizują program studiów niestacjonarnych przez okres 7 semestrów. Często po wnikliwej analizie liczby zjazdów dla studentów niestacjonarnych i przeznaczonej liczby godzin kształcenia na dany zjazd okazuje się, że obciążenie godzinowe jest niemożliwe do zrealizowania. Nie w pełni jednoznacznie interpretowane są zasady obliczania liczby godzin samokształcenia. Są one najczęściej zawyżone lub przyporządkowane wszystkim bezwzględnie przedmiotom.

Uzyskaną w procesie kształcenia wiedzę i umiejętności praktyczne weryfikuje się zazwyczaj podczas końcowego egzaminu, na który składają się obrona pracy licencjackiej i ustny egzamin obejmujący zagadnienia dotyczące głównie tematyki prezentowanej pracy. Z uwagi na niską ocenę wybranych losowo prac licencjackich sugerowano zmianę sposobu końcowej weryfikacji **efektów kształcenia**, przeprowadzanie końcowego egzaminu praktycznego i teoretycznego obejmujących całokształt zagadnień będących przedmiotem kształcenia. Nieliczne uczelnie podjęły już wcześniej działania związane z sugerowaną zmianą a inne deklarywały jej przeprowadzenie.

We wszystkich uczelniach istnieją bardziej elementy **wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia** niż opracowane struktury czy

procedury. Część informacji, które stanowić powinny zbiór procedur zawartych jest np. w Regulaminie Studiów czy innych wewnętrznych uregulowaniach pranych. **Plany i programy nauczania** są weryfikowane zazwyczaj z powodu zmian ustawowych i konieczności dostosowania ich do zmieniających się przepisów prawa. Brak współpracy z pracodawcami w zakresie treści kształcenia. Uczelnie posiadają szczegółowo opracowane zasady weryfikacji wiedzy i oceny wyników kształcenia studentów.

Ankietyzacja oceniająca prowadzących zajęcia dydaktyczne przeprowadzana jest wśród studentów sporadycznie, zazwyczaj raz na kilka semestrów, brak podsumowania wyników ankiet. Hospitacje zajęć dydaktycznych przeprowadzane są dość regularnie, natomiast ocena nauczycieli akademickich sporadycznie. Informacje o godzinach konsultacji nauczycieli akademickich, przyjęć opiekuna roku, pracy administracji podawane są szczegółowo na stronach internetowych, czy tablicach informacyjnych w uczelni. Nie są przeprowadzane ankiety dla studentów dotyczące pracy administracji. Uczelnie nie posiadają opracowanych systemów informujących o poziomie zadowolenia studentów, wynikach kształcenia itp. Informacje dotyczące całokształtu zagadnień związanych z ofertą kształcenia umieszczane są na stronach internetowych Uczelni, w wydawanych informatorach i na tablicach informacyjnych. Studenci uczestniczący w ankietyzacji dotyczącej oceny kadry dydaktycznej zgłaszali informacje o nie udostępnianiu wyników przeprowadzanych ankiet lub braku efektywności ankietyzacji np. wielokrotna, negatywna ocena wykładowcy nie wpłynęła na zmianę sposobu prowadzenia przez niego zajęć czy zmianę osoby prowadzącej dany przedmiot.

Aktywność większości nauczycieli akademickich ogranicza się do przygotowania sylabusów opartych na wytycznych zawartych w standardach kształcenia. W nielicznych Uczelniach funkcjonuje **biuro karier** prowadzące bazę adresowo – mailową firm/przedsiębiorstw/institucji funkcjonujących na rynku lokalnym i udostępniające te dane studentom/absolwentom.

Trudności z zapewnieniem **minimum kadrowego** wynikają z dysproporcji między liczbą głównie samodzielnych pracowników naukowych spełniających wymagania pozwalające na zaliczenie ich do minimum kadrowego a zbyt dużą liczbą szkół prowadzących kształcenie na kierunku „fizjoterapia”.

Wizytowane Uczelnie prowadziły głównie kształcenie tylko na poziomie I stopnia, w Uczelniach tych brak zaplecza do prowadzenia badań naukowych a dorobek naukowy pracowników dydaktycznych stanowi ich dorobek własny, w większości nie afiliowany przez Uczelnię wizytowaną. Uczelnie prowadzące kształcenie także na poziomie studiów II posiadają wyspecjalizowane pracownie naukowe, które stanowią bazę umożliwiającą prowadzenie badań naukowych.

Natomiast uczelnie posiadają podstawowe zaplecze dydaktyczne, w tym pracownie niezbędne do przygotowania studentów do uczestniczenia w zajęciach przeprowadzonych w placówkach służby zdrowia.

Uczelnie spełniają wymagania w odniesieniu do **spraw studenckich** w zakresie: systemu pomocy materialnej, odpłatności za usługi edukacyjne, wewnętrznych regulacji prawnych, systemu opieki dydaktycznej i naukowej nad studentami, działalności studenckiej. Uczelnie nie włączają studentów do procesu zapewniania jakości kształcenia. W wielu Uczelniach przedstawiciele studentów nie stanowią 20% składu senatu.

Współpraca z uczelniami zagranicznymi prowadzona jest w niewielkim zakresie.

Bardzo dobra **współpraca z otoczeniem** lokalnym cechuje Uczelnie działające w małych miejscowościach, które jako jedyne prowadzą w danym obszarze kształcenie na kierunku „fizjoterapia”.

W odpowiedziach na raporty powizytacyjne większość Uczelni przedstawia zmiany wynikające z uwag zawartych w raporcie – działania podejmowane bezpośrednio po wizytacji bądź planowane do przeprowadzenia w najbliższym czasie zmierzające do usunięcia zaistniałych nieprawidłowości.

Kierunek „kosmetologia”

Kształcenie na kierunku „kosmetologia” oceniano na dwóch niepublicznych uczelniach zawodowych. Jedna z ocen przeprowadzona została po poprzednio wydanej ocenie pozytywnej ze skróconym do 2 lat okresem obowiązywania, z powodu zbyt skromnie wyposażonych pracowniami specjalistycznych. Obecnie uczelnia w znaczący sposób doposażyła wspomniane pracownie, co pozwoliło na wydanie oceny pozytywnej na okres 6 lat.

Natomiast w drugiej uczelni, w której odbyła się ocena stwierdzono, że **sylwetka absolwenta** jest zgodna z wymaganiami określonymi w standardach kształcenia, plany i programy zostały opracowane prawidłowo i osiągnane są planowane **efekty kształcenia**.

Uczelnia częściowo spełniała wymagania obejmujące **zapewnienie jakości kształcenia** poprzez badania ankietowe i hospitacje zajęć dydaktycznych. Brak było jednak Uczelnianego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia, w tym zespołu zajmującego się permanentnie organizacją przedsięwzięć skupiających się na ocenie jakości kształcenia.

W uczelni spełnione były wymagania dotyczące **minimum kadrowego**. Jednostka posiadała odpowiednią **bazę dydaktyczną**, która jednak w następnych latach, w miarę rozwoju kierunku, może być niewystarczająca. Laboratoria specjalistyczne były udostępniane uczelni na zasadzie wynajmu. Zespół oceniający stwierdził jednak brak dostępu studentów do kluczowych w kształceniu kosmetologów gabinetów dermatologicznych.

Sprawy studenckie w uczelni nie budziły zastrzeżeń. Realizując kształcenie wyłącznie na poziomie studiów pierwszego stopnia uczelnia prowadziła **działalność naukową** w bardzo ograniczonym zakresie i nie współpracowała z ośrodkami krajowymi i zagranicznymi.

4. W jaki sposób uczelnie wykorzystwały zgłoszone uprzednio uwagi i wnioski dotyczące poszczególnych standardów przedstawionych w pkt. 2?

Ogólnie, uczelnie wykorzystują zgłoszone uwagi. Zalecenia PKA znajdują swój wyraz w planach uczelni dotyczących ich dalszej działalności dydaktyczno-naukowej i organizacyjnej.

5. Ile uczelni zlikwidowało prowadzone / ocenione uprzednio kierunki i z jakich przyczyn?

Żadna Uczelnia nie zlikwidowała uprzednio ocenianego kierunku, natomiast jedna zawiesiła kształcenie ze względu na zaprzestanie spełnienia warunków kadrowych.

III. Opiniowanie wniosków.

1. Informacje ogólne: jakich spraw i jakich kierunków studiów dotyczyły przedstawione wnioski.

Tabela nr 5.

Wnioski	Ogółem	Kierunki studiów	Razem kierunki	Stan prac w Zespole				
				Pozytywne	Negatywne	PKA nie mogła wydać opinii pozytywnej	W toku	
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia w nowo tworzonych uczelniach	4	ratownictwo medyczne	2		2			
		kosmetologia	1		1			
		fizjoterapia	1					1
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I stopnia	445	kosmetologia	11	7	4			
		zdrowie publiczne	13	7	5			1
		fizjoterapia	9		7			2
		pielęgniarstwo	5	5				
		dietetyka	6	3	1			2
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia i jednolitych studiach magisterskich	19	pielęgniarstwo	8		5			3
		kosmetologia	7	2	4			1
		zdrowie publiczne	3	1	1			1
		farmacja	1		1			
Wnioski o przyznanie istniejącemu lub nowo tworzonemu wydziałowi zamiejscowemu, filii lub zamiejscowemu ośrodkowi dydaktycznemu uprawnień do prowadzenia kształcenia	4	kosmetologia	2	2				
		fizjoterapia	2		2			

Wnioski o przedłużenie pozwolenia na funkcjonowanie uczelni niepublicznej	8		8	4	1	2	1
Razem	80		80	31	35	2	12

Tabela nr 6.

Rodzaje opinii	Ogółem	Wnioski	
		Uczelnie publiczne	Uczelnie niepubliczne
Pozytywne	31	8	23
Negatywne	35	6	29
PKA nie mogła wydać opinii pozytywnej	2		2
W toku	12	1	11
Razem	80	15	65

a) Analiza merytoryczna wydanych opinii.

Tabela nr 7.

Lp.	Nazwa kierunku studiów	Poziom kształcenia	Kryteria ocen									
			Struktura kwalifikacji absolwenta	Plany studiów i programy nauczania	Sylabusy	Kadra naukowo- dydaktyczna	Obsada kadrowa	Badania naukowe	Baza dydaktyczna	Zasoby biblioteczne, czytelnia	Praktyki studenckie	Inne (wymienić jakie)
1	kosmetologia	I		1	2	5			4	5	2	
		II		1		2		2		1	1	
2	zdrowie publiczne	I	1	4	1	5			2	2	1	
		II				1	1	1				
3	pielęgniarstwo	I										
		II		3	2			5		2	3	
4	fizjoterapia	I	2	7	5	7	2		10	7	7	
5	dietetyka	I		1		1			2	1	1	
6	ratownictwo medyczne	I		3	3	2	1		3	1	2	
7	farmacja	jednolite mgr						1	1	1	1	
	Razem	I	3	16	11	20	3		22	16	13	
		II		4	2	3	1	8		3	4	
		jednolite mgr						1	1	1	1	

b) Krótki komentarz odnoszący się do wydanych opinii.

„Fizjoterapia”

Wszystkie wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na kierunku „fizjoterapia” zostały zaopiniowane negatywnie ponieważ :

- a. nie została prawidłowo opracowana koncepcja kształcenia,
- b. plany studiów przewidywały nieprawidłową znacznie zaniżoną liczbę godzin przeznaczoną na kształcenie studentów studiów stacjonarnych, a w odniesieniu do studentów studiów niestacjonarnych organizację zajęć uniemożliwiającą realizację zakładanego programu kształcenia.
- c. nie spełnione były wymagania dotyczące minimum kadrowego,
- d. nie dysponowano bazą zapewniającą realizację celów kształcenia zarówno własną, tj. pracownikami kształcenia podstawowego i kierunkowego, jak i bazą obcą placówkami służby zdrowia niezbędnymi do kształcenia zawodowego.

„Zdrowie publiczne”

Zaopiniowano 12 wniosków o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I stopnia, w tym 11 złożonych przez uczelnie niepubliczne i jeden przez uczelnię publiczną. Siedem wniosków zaopiniowano pozytywnie, a piętnaście negatywnie. Przyczynami wydania negatywnych opinii był przede wszystkim brak minimum kadrowego (w szczególności niedobór nauczycieli akademickich posiadających dorobek naukowy z zakresu „zdrowia publicznego”), zarzuty do planowanej realizacji praktyk (zbyt mała liczba instytucji bądź brak kluczowych instytucji niezbędnych przy w realizacji kształcenia na tym kierunku), zastrzeżenia do planów i programów studiów (brak przedmiotów „do wyboru”, braki w treściach kierunkowych bądź ograniczanie ich do minimum). W pojedynczych przypadkach formułowano również zarzuty dotyczące niewystarczającej bazy dydaktycznej i zbyt skromnego księgozbioru zaleconego w ramach kształcenia na wspomnianym kierunku, punktacji ECTS, a także do koncepcji kształcenia zakładającej realizowanie specjalności, których nie przewiduje teoria i praktyka „zdrowia publicznego”.

Ponadto zaopiniowano 2 wnioski (1 z uczelni niepublicznej i 1 z publicznej) o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia. Jeden wniosek zaopiniowany został pozytywnie, drugi zaś negatywnie. Przyczyną wydania opinii negatywnej było niespełnienie wymagań minimum kadrowego, zastrzeżenia do obsady kadrowej oraz brak potwierdzenia afiliowania, przy uczelni występującej z wnioskiem, prac opublikowanych przez nauczycieli akademickich tej uczelni.

„Dietetyka”

Zaopiniowano 4 wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I stopnia, w tym 3 dotyczące uczelni niepublicznych (w tym jedna Uczelnia składała wniosek dwukrotnie) i jeden z uczelni publicznej. Trzy wnioski zaopiniowano pozytywnie (2 złożone przez uczelnie niepubliczne i 1 przez uczelnię publiczną). Przyczyną wydania opinii negatywnej był brak odpowiedniej bazy dydaktycznej za-

pewniającej uzyskanie oczekiwanych efektów kształcenia określonych w sylwetce absolwenta. Ponadto w planie i programie studiów brak było zajęć do wyboru. Uczelnia nie podpisała także porozumień ze specjalistycznymi instytucjami, w których przewidziano realizację praktyk zawodowych.

„Farmacja”

Z zakresu „farmacji” przedstawiono jeden wniosek, który został zaopiniowany negatywnie, Uczelnia niepubliczna, która wystąpiła z tym wnioskiem złożyła go po raz drugi i po raz kolejny nie przedstawił wystarczających informacji na temat bazy dydaktycznej. Zastrzeżenia budził również program praktyk zawodowych. Uczelnia nie rozpoczęła także prowadzenia badań naukowych z obszaru związanego z wnioskowanym kierunkiem studiów.

„Kosmetologia”

W okresie sprawozdawczym dokonano oceny aż 21 wniosków o wydanie pozwolenia na prowadzenie kształcenia na kierunku „kosmetologia” w tym:

- 3 wniosków o uzyskanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I stopnia w istniejących uczelniach (7 opinii pozytywne i 4 negatywne) i w nowo tworzonej uczelni (opinia negatywna),
- 7 wniosków o przyznanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia (2 opinie pozytywne, 4 negatywne i 1 w toku),

Podsumowując opiniowanie wniosków należy stwierdzić, iż w okresie sprawozdawczym wydano 57% pozytywnych opinii i 43% opinii negatywnych.

W porównaniu z wynikami opiniowania wniosków w ubiegłych latach (2008 i 2009) nasuwają się następujące uwagi:

- wnioski (przynajmniej część) wydają się być przygotowywane przez wyspecjalizowane firmy, w poszczególnych dokumentach widnieją identyczne, powielane błędy. Wydaje się jednak, że poziom przygotowywanych wniosków jest z roku na rok wyższy,
- opinie negatywne (kształcenie na poziomie I stopnia) zostały wydane głównie z następujących powodów: brak odpowiedniej kadry naukowej (znacznie rzadziej niż w latach poprzednich), brak odpowiedniej bazy dydaktycznej (najważniejszy argument w 2010 roku, szczególnie, jeżeli chodzi o pracownie specjalistyczne do odbywania zajęć z chemii kosmetycznej i kosmetologii). Inne powody, jak brak odpowiednich zbiorów bibliotecznych, zaplanowania prawidłowego przebiegu praktyk zawodowych oraz rzetelnego przygotowania sylabusów, odgrywały marginalną rolę w opiniach negatywnych dla kierunku „kosmetologia”,
- praktycznie całkowitą nowością w roku sprawozdawczym były wnioski o nadanie pozwolenia na kształcenie II stopnia na kierunku „kosmetologia” (studia magisterskie). Rozpatrywanie większość tych wniosków (66,6%) zakończyło się wydaniem opinii negatywnych. Główne problemy, z którymi borykają się uczelnie to brak

(lub niewystarczający) dorobku naukowego z zakresu opiniowanego kierunku studiów. Zaznacza się niepokojące zjawisko, że pracownicy wieloletowi dopisują do swoich prac badawczych wykonywanych w jednostkach podstawowych uczelni niepubliczną jako dodatkową afiliację. Innym problemem jest niewystarczająca baza laboratoryjna do prowadzenia własnej działalności naukowej czy też brak grantów na działalność naukową. Niektóre uczelnie próbują uzyskiwać dorobek naukowy poprzez wydawanie własnych monografii lub nawet periodyków naukowych. Niestety, większość tych pozycji nie jest poddawana odpowiednim procedurom recenzyjnym. Należy również zwrócić uwagę, że uczelnie mają coraz częściej problemy z zapewnieniem kadry, szczególnie samodzielnych pracowników naukowych, dla których wnioskująca uczelnia byłaby podstawowym miejscem pracy.

„Ratownictwo medyczne”

W bieżącym roku Zespół wydawał 3 opinie dotyczące nadania uprawnień do prowadzenia kształcenia na kierunku „ratownictwo medyczne” jedynie w dwóch uczelniach, przy czym jedna z nich aplikowała dwukrotnie. Wszystkie wnioski zostały ocenione negatywnie, przy czym w dwóch zastrzeżenia miały charakter podstawowy i dotyczyły założenia realizacji niezgodnej ze standardem ogólnej liczby godzin, jednocześnie w każdym z nich brak było wymaganej oferty tzw. zajęć do wyboru (powtarzające się zjawisko wydaje się pośrednio wynikać z trudności w realizacji wynikającej ze standardu, bardzo dużej liczby godzin i jednocześnie specyfiki kształcenia zawodowego ratowników medycznych). Kolejnymi przesłankami negatywnych opinii były braki w minimum kadrowym (w tym dwukrotnie brak wymaganej liczby nauczycieli akademickich posiadających dorobek naukowy z zakresu ocenianego kierunku studiów zwłaszcza z medycyny ratunkowej, a także anestezjologii i intensywnej terapii), zastrzeżenia dotyczące bazy dydaktycznej (zwłaszcza w odniesieniu do bazy szpitalnej umożliwiającej kształcenie praktyczne) oraz niepełna dokumentacja dotycząca realizowanych praktyk zawodowych.

„Pielęgniarstwo”

W 2010 r. Zespół opiniował 5 wniosków dotyczących nadania uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów pierwszego stopnia na kierunku „pielęgniarstwo” oraz pięć kolejnych dotyczących nadania uprawnień do prowadzenia studiów drugiego stopnia na tym kierunku. W grupie pierwszej wszystkie wnioski uczelni (tj. 100%) zaopiniowane zostały pozytywnie (4 wnioski uczelni publicznych, w tym 3 państwowych wyższych szkół zawodowych oraz 1 uczelni niepublicznej), diametralnie inaczej sytuacja wyglądała w przypadku wniosków dotyczących studiów drugiego stopnia, z których żaden (tj. 0%) nie został pozytywnie zaopiniowany (1 wniosek uczelni publicznej oraz 4 uczelni niepublicznych). Podstawową przyczyną wydania opinii negatywnych był za każdym razem brak spełnienia wymogu dotyczącego prowadzenia aktywnej działalności naukowej przez wnioskujące jednostki, w części przypadków dodatkowo niewła-

ściwie opracowane koncepcje kształcenia oraz brak gwarancji właściwej realizacji praktyk zawodowych. Zwraca uwagę brak zarzutów dotyczących kwestii związanych z minimum kadrowym, choć niepokojącym wydaje się być zjawisko, iż trzon kadry naukowej miałyby w tych uczelniach stanowić osoby niemal wyłącznie po 70, a często i po 80 roku życia.

IV. Analiza wykonania zadań zaplanowanych na 2010 r. oraz ocena współpracy z wizytowanymi uczelniami, ekspertami, a także ocena obowiązujących procedur i kryteriów dokonywania ocen oraz opiniowania wniosków.

Zespół pozytywnie ocenia realizację zaplanowanych w roku 2010 zadań, jednakże 3 z 41 ocen jakości kształcenia zaplanowanych do zrealizowania w rok akademicki 2009/2010, zostały wykonane z początkiem roku akademickiego 2010/2011, ze względu na dużą komasację zadań Zespołu w okresie wiosennym. Zarówno współpraca z władzami wizytowanych uczelni jak i z ekspertami biorącymi udział w pracach zespołów oceniających przebiegała dobrze.

V. Jakie zadania będzie realizował Zespół w roku następnym oraz w jaki sposób zamierza wykorzystać dotychczasowe doświadczenie w planowaniu i realizacji tych zadań?

W roku 2011 Zespół przede wszystkim będzie oceniał kształcenie na kierunku „lekarskim” w uczelniach medycznych, w związku z upływem okresu, na jaki wydana została ocena pozytywna. W porównaniu do poprzednich ocen na tym kierunku, szczegółowej weryfikacji i opisie poddana będzie baza kliniczna, w ramach której prowadzone jest kształcenie. Ponadto Zespół ponownie (po upływie 5 lat) będzie wizytował kierunek „farmacja”, kontynuowana także będzie ocena kierunku „kosmetologia” i „fizjoterapia” w jednostkach, które nie były jeszcze wizytowane, a także rozpocznie się ocena nowego, kierunku „ratownictwo medyczne”.

6. Działalność Zespołu Kierunków Studiów Wychowania Fizycznego.

*Autor: prof. dr hab. Sławomir Drozdowski,
mgr Edyta Larota-Bełżek*

I. Informacje ogólne o pracy Zespołu.

1. Liczba posiedzeń w 2010 r. – 11

II. Ocena jakości kształcenia na kierunkach studiów pozostających w kompetencjach Zespołu. Uwagi ogólne, w tym dotyczące jakości raportów samooceny.

1. Analiza statystyczna, uwzględniająca: liczbę i rodzaj sformułowanych ocen, rodzaje uczelni, poziomów kształcenia i kierunki studiów

Tabela nr 1.

Rodzaje ocen	Ogółem	Oceny									
		Uczelnie publiczne					Uczelnie niepubliczne				
		Razem	Oceny dokonywane				Razem	Oceny dokonywane			
			Po raz pierwszy	Po ocenie warunkowej	Po ocenie pozytywnej			Po raz pierwszy	Po ocenie warunkowej	Po ocenie pozytywnej	
			Ogółem	Z tego ze skróconym okresem				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem		
Oceny wyróżniające											
Oceny pozytywne	23	12	11	1				11	6	5	
Oceny warunkowe	2							2	2		
Oceny negatywne	2							2	2		
Odstąpienie/ zawieszenie wydania oceny	1							1	1		
Razem	28	12	11	1				16	8	8	

Tabela nr 2.

Kierunki studiów	Grupy uczelni	Nazwy uczelni	Rodzaje ocen					Razem (grupy uczelni)	
			Oceny wyróżniające	Oceny pozytywne		Oceny warunkowe	Oceny negatywne		Odstąpienie/zawieszenie wydania oceny
				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem				
fizjoterapia	Akademie Wychowania Fizycznego	AWF w Katowicach		1				4	
		AWF w Poznaniu		1					
		AWF w Warszawie		1					
		AWF we Wrocławiu		1					
Razem			4				4		
turystyka i rekreacja	Uniwersytety*	Uniwersytet Łódzki		1				1	
	Uczelnie Rolnicze	SGGW w Warszawie		1				1	
	Akademie Wychowania Fizycznego	AWF w Krakowie		1				3	
		AWF w Poznaniu		1					
		AWF we Wrocławiu		1					
	Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe	PWSZ w Krośnie		1				1	
	Zawodowe uczelnie niepubliczne	W. Sz. Menedżerska w Białymstoku		1				11	
		W. Sz. Turystyki i Hotelarstwa w Gdańsku		1					
		W. Sz. Przedsiębiorczości w Nowym Sączu				1			
		Prywatna W. Sz. Ochrony Środowiska w Radomiu		1					
		W. Sz. Ekonomiczno – Turystyczna w Szczecinie		1					
		Małopolska W. Sz. Ekonomiczna w Tarnowie		1					
Sz. W. Przymierza Rodzin w Warszawie					1				
W. Sz. Turystyki i Języków Obcych w Warszawie			1						
W. Sz. Handlu i Finansów Międzynarodowych w Warszawie					1				
Uczelnia Warszawska w Warszawie			1						
Wrocławska W. Sz. Informatyki Stosowanej we Wrocławiu		1							
Razem			14		1	2	17		

* Dotyczy uniwersytetów, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.).

wychowanie fizyczne	Uczelnie Pedagogiczne	Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie	1				1
	Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe	PWS Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży	1				1
	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Polsko – Czeska Wyższa Szkoła Biznesu i Sportu „Collegium Glacense” w Nowej Rudzie	1				5
		Wszechnica Mazurska w Olecku	1				
		Olsztyńska Sz. W. w Olsztynie	1				
		W. Sz. Edukacji i Terapii w Poznaniu				1	
W. Sz. Humanistyczno – Ekonomiczna we Włocławku			1				
Razem	7	5	1	1	1	7	
Ogółem wszystkie kierunki	28	23	2	2	1	28	

2. Ocena spełnienia standardów jakości kształcenia (dane z Części IX. Podsumowanie. raportów z wizytacji przeprowadzonych w okresie od 01.03.2010 do 31.12.2010).

Tabela nr 3.

Część raportu	Nazwa Standardu	Ocena spełnienia standardów				
		wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
Cz. II	Struktura kwalifikacji absolwenta		5	6	1	
Cz. II	Plany studiów i programy nauczania		4	5	3	
Cz. IV	Kadra naukowo-dydaktyczna	1	5	2	4	
Cz. II	Efekty kształcenia		5	6	1	
Cz. V	Badania naukowe		3	6	3	
Cz. III	Wewnętrzny system zapewnienia jakości		4	7	1	
Cz. VI	Baza dydaktyczna	1	7	4		
Cz. I, VII	Sprawy studenckie		2	6	4	

Cz. I, IV, VIII	Kultura prawna uczelni i jednostki		4	6	2	
Cz. I, II, III	Kontakty z otoczeniem		7	5		
Cz. II, V	Poziom umiędzynarodowienia		1	9	2	
Razem		2	47	62	21	

3. Analiza wyników ocen jakości kształcenia w następujących obszarach, z uwzględnieniem m.in.: grup uczelni, poziomów kształcenia i specyfiki poszczególnych kierunków studiów, misji i strategii ocenianej uczelni:

1) Struktura kwalifikacji absolwenta

– „Wychowanie fizyczne”. Oceniane uczelnie dostrzegają konieczność wykształcenia obejmującego postawy, wiedzę i praktyczne umiejętności (na studiach zawodowych). Studia dwustopniowe umożliwiają pozyskanie przez absolwentów wiedzy i umiejętności potrzebnych w pracy w szkole. Pomocne w tej kwestii są realizowane specjalizacje i specjalności, dzięki którym studenci są przygotowywani nie tylko do pracy ściśle pedagogicznej w szkole, lecz także z innymi grupami wiekowymi (przedszkolaki, ludzie starsi). Studia pierwszego stopnia przygotowują także do pracy z zakresu szeroko pojętej kultury fizycznej w klubach, instytucjach samorządowych i organizacjach terytorialnych.

– „Turystyka i rekreacja”. Sylwetka absolwenta i struktura jego kwalifikacji były ogólnie zgodne z wymogami zawartymi w standardach i uwzględniały potrzebę dostosowania kwalifikacji absolwenta do oczekiwań rynku pracy. Jednak częstym zjawiskiem było ograniczanie programu studiów kierunku turystyka i rekreacja tylko do aspektów turystycznych i odniesienie realizowanej koncepcji kształcenia jedynie do turystyki, przy pominięciu istoty i umiejętności z zakresu rekreacji.

– „Fizjoterapia”. Struktura kwalifikacji absolwenta była zgodna z założeniami kształcenia na tym kierunku. Wiedza i umiejętności pozyskane w ramach przedmiotów podstawowych, zawodowych, klinicznych i praktyk pozwalają na osiągnięcie samodzielności w pełnieniu roli zawodowej i zatrudnienie w publicznych i niepublicznych placówkach służby zdrowia, placówkach prowadzących działalność prozdrowotną, placówkach sportowych oraz uczelniach.

2) Plany studiów i programy nauczania

– „Wychowanie fizyczne”. W większości wizytowanych szkół plany studiów i programy nauczania obejmują wiedzę teoretyczną i praktyczne jej wykorzystanie. Realizowane są w formie wykładów, ćwiczeń i seminariów. Obejmują jednak zbyt małą (choć zgodną ze standardami) liczbę godzin z wielu przedmiotów zawodowych oraz aktywizujących form zajęć, zwłaszcza ćwiczeń. Zastrzeżenia budziły także sylabusy, w tym zalecana

literatura, w której brakowało najnowszych pozycji bądź zamieszczano literaturę nie związaną tematycznie z danym przedmiotem.

– „Turystyka i rekreacja”. Tylko niewielka część uczelni proponuje studentom oferty swobodnego wyboru przedmiotów, wykraczających poza standardy nauczania, natomiast w wielu z nich oferta ta ogranicza się głównie do proponowanych w ramach kierunku specjalności. Za symboliczną należy uznać liczbę przedmiotów wykładanych w językach obcych, i to jedynie w nielicznych uczelniach. Słabością programów nauczania jest nadal niski udział zajęć o charakterze aktywizującym, w szczególności ćwiczeń. Za podstawową formę kształcenia przyjmuje się powszechnie wykład, który dominuje nad wszystkimi pozostałymi formami – ćwiczeniami, zajęciami praktycznymi i terenowymi, w tym także w zakresie przedmiotów *stricte* zawodowych. Taka sytuacja skutkuje tym, że z wielu przedmiotów studenci nie mają w ogóle możliwości weryfikacji rozumienia przedstawionych zjawisk. Tylko w nielicznych uczelniach proporcje zajęć aktywizujących (ćwiczeń) do wykładów są właściwe.

Nadal niepokojące jest eliminowanie z programów studiów ćwiczeń terenowych, obozów, wędrowek i wycieczek naukowych, które dla poprawnego wykształcenia przyszłych organizatorów turystyki i rekreacji mają znaczenie podstawowe.

Obserwuje się staranniejszą redakcję **sylabusów**, dającą pełny obraz programu studiów i form jego realizacji, co niewątpliwie wzbogaca jakość kształcenia w uczelniach. W ocenianych jednostkach **system punktowy ECTS** został formalnie wprowadzony, jednak nadal w zbyt słabym stopniu uwzględnia on nakład pracy własnej studenta. Ponadto w wielu przypadkach system punktowy ECTS jest niezgodny z wymogami przedstawionymi w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2006 r. w sprawie warunków i trybu przenoszenia osiągnięć studenta (Dz. U. Nr 187, poz. 1385). Uczelnie często przekraczają przewidziane limity punktowe: 180 pkt.

– „Fizjoterapia”. Plany studiów zarówno I i II stopnia, odnośnie ogólnej liczby godzin, spełniały wymagania określone w standardach kształcenia dla kierunku fizjoterapia. Zastrzeżenia budziły: liczba godzin do wyboru oraz brak kształcenia w językach obcych.

3) Efekty kształcenia

– „Wychowanie fizyczne”. Efekty kształcenia oceniane są w niewielkim stopniu na podstawie prac pisemnych. Zespoły oceniające uwrażliwiły uczelnie na obiektywizację oceny opanowanej wiedzy oraz właściwe jej udokumentowanie. Jednym z elementów oceny efektów końcowych kształcenia jest praca dyplomowa. W większości prac zauważono trudności metodologiczne, m.in. z formułowaniem pytań i hipotez oraz przedstawianiem organizacji badań (analiz, opisów itp.). Zalecano, aby każda uczelnia (kierunek) posiadała jednolite wymagania formalne zbieżne z ogólnie przyjętymi standardami. Treść prac związana była w większości z kierunkiem studiów oraz ze specyfiką uczelni. Zauważano również znaczne posiłkowanie się wiedzą z sieci internetowej, co w wielu przy-

padkach, szczególnie przy braku kontroli antyplagiatowej, może stanowić niebezpieczeństwo dla jakości kształcenia.

– „Turystyka i rekreacja”. Efekty kształcenia najczęściej utożsamiane są z wymaganiami egzaminacyjnymi, z systemem punktowym ECTS, choć także spotyka się powiązanie ich z jakością prac dyplomowych oraz przygotowaniem absolwenta do wymagań rynku pracy. Wymagania związane z zaliczaniem poszczególnych przedmiotów określają w sposób bardziej lub mniej ogólny sylabusy. W praktyce dominuje ocenianie na podstawie testu, prac pisemnych a w przypadku ćwiczeń także obecności i aktywności na zajęciach oraz przygotowywanych prac kontrolnych.

– „Fizjoterapia”. Zespół Wychowania Fizycznego dokonał oceny jakości kształcenia w 4 uczelniach państwowych (AWF-y). We wszystkich przypadkach wydano ocenę pozytywną. Efekty kształcenia oceniane są w tych uczelniach na podstawie wymagań opracowanych dla każdego przedmiotu realizowanego na studiach, w tym na podstawie prac pisemnych.

4) Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia:

a) Opis i ocena wewnętrznych procedur zapewnienia jakości kształcenia:

- „Wychowanie fizyczne”.

– W uczelniach wdrożono struktury wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia głównie w postaci oceny kadry nauczycielskiej przez studentów. Rzadko oceniany był dorobek naukowy zatrudnionej kadry naukowo-dydaktycznej, a ocena taka w wielu przypadkach pomogłaby we właściwym zakwalifikowaniu nauczycieli akademickich do minimum kadrowego badanego kierunku. Rzadko stosowano ocenę programów studiów przez pracowników oraz studentów. W skład powołanych przez uczelnie Komisji ds. jakości kształcenia (uczelnianych, wydziałowych) rzadko wchodziłi studenci i pracownicy tzw. przedmiotów praktycznych. Oceniane uczelnie nie występowały o uzyskanie certyfikatów systemu zarządzania jakością laboratoriów; co wynikało m.in. z faktu, że prowadziły kształcenie na poziomie studiów I stopnia. W spotkaniach z nauczycielami zwracano uwagę na fakt, iż system ten coraz częściej ma znamiona formalnej oceny jakości.

– Ocena systemu jakości kształcenia dowiodła, że uczelniane (wydziałowe komisje dydaktyki mają niewielki wpływ na tworzenie i koordynację programów studiów. W większości przypadków (o czym świadczyły głosy w czasie spotkań z pracownikami) o kształceniu programów decydują czynniki finansowe. O przyjętych do realizacji planach studiów zwykle decyduje rada wydziału. W mniejszych uczelniach nie stwierdzono funkcjonowania Biura Karier.

– W ocenianych uczelniach wprowadzono system punktowy ECTS, pozwalający na kontynuację studiów bez względu na ich miejsce. W dalszym ciągu jednak wymaga on korekty i niewielkich poprawek. Nauczyciele akademicy, pomimo zaleceń, nie przechowują prac kontrolnych i końcowych. Zasady dyplomowania uwzględniają trzy aspekty: ocenę studiów, ocenę pracy oraz wyniki obrony. Ocena wybranych prac dyplomowych wykazała zgodność tematyki prac ze specyfiką kierunku. Zwracają jed-

nak uwagę błędy metodologiczne lub całkowite pominięcie podstawowych zasad metodologii prac dyplomowych. Programy antyplagiatowe nie są stosowane. Władze uczelni często nie są przekonane do skuteczności stosowania tej formy kontroli prac. Nie bez znaczenia są także kwestie finansowe. Często nauczyciele i studenci zwracają uwagę na brak oceniania praktycznego efektu wykorzystania nabytych w toku studiów umiejętności. Wg wielu studentów to, co podlega ocenie nie ma żadnego związku z późniejszymi wymaganiami rynku pracy.

– We wszystkich przypadkach przeprowadzono okresową ocenę pracowników przez studentów. W większości przypadków oceny dokonywano po zakończeniu zajęć, a okres ankietyzacji określona na 4 lata. Formularze ankiet były różne – od ankiet bardzo krótkich do kilkunastopunktowych, uwzględniających kryteria dydaktyczne, merytoryczne, osobowościowe, organizacyjne i in. Pomimo właściwej organizacji systemu oceny obydwie grupy zainteresowanych (nauczyciele i studenci) bardzo sceptycznie odnosili się do możliwości ich wykorzystania w praktyce akademickiej. W niektórych przypadkach nie stwierdzono udziału studentów w tworzeniu arkuszy ankiet. Stwierdzono, że ankiety są konieczne jednakże ważniejszym wydaje się fakt ich wykorzystania w celu podniesienia jakości kształcenia. W większości przypadków studenci nic nie wiedzą o wynikach ankietyzacji. Podobne uwagi dotyczą hospitacji zajęć, które – jak się wydaje – przeprowadzone są tylko dla celów akredytacji. W aspekcie oceny działalności dydaktycznej, naukowej i organizacyjnej pracowników rzadko stosuje się arkusze samooceny i ocenę liczby i jakości publikacji naukowych i metodycznych. Te ostatnie powinny być podstawowymi dla kierunków prowadzących studia wyłącznie I stopnia.

– Pomoc uczelni w stosunku do studentów dotyczy działań podejmowanych przez pracowników naukowo-dydaktycznych oraz administracyjnych. Z inicjatywy tych pierwszych w niektórych uczelniach organizowane są koła naukowe skupione wokół najbardziej aktywnych jednostek Uczelni. Prowadzący zajęcia, głównie ze studentami studiów niestacjonarnych i opiekunowie prac dyplomowych, mają kontakt mailowy. Dużym ułatwieniem w pozyskiwaniu i w wykorzystywaniu wiedzy mają stanowiska komputerowe w bibliotekach i czytelnich. Najbardziej pożądaną – w opinii studentów – pomocą pracowników administracyjnych wydają się godziny otwarcia dziekanatów (szczególnie w czasie zjazdów sobotnio-niedzielnich). W większości uczelni pracownicy dziekanatu są dostępni w okresie zjazdów studentów niestacjonarnych.

– Podstawowym elementem informacji dotyczącej działalności uczelni jest Internet. Wszystkie oferty kształcenia, a tym samym dokładny opis systemu rekrutacji zamieszczony jest na stronach www. W niektórych przypadkach uczelnie wykorzystują miejskie banery, reklamy w prasie, kalendarze itp. Funkcjonowanie działów promocji jest marginesowe. Popularną formą autoreklamy są tzw. „Drzwi otwarte” oraz „Targi edukacyjne”.

– Wszystkie informacje z zakresu ofert kształcenia, procedury rekrutacji oraz specyfiki kierunku publikowane są na stronach internetowych uczelni.

- „Turystyka i rekreacja”.

– W wizytowanych jednostkach wprowadzono formalne ramy dla budowania systemu zapewnienia jakości kształcenia, powołując odpowiednie zespoły i prawidłowo określając zakres prac niezbędnych do wykonania. Funkcjonuje już wiele elementów, które dla takiego systemu są przydatne, jak np. procedury tworzenia planów studiów, ocena przez studentów programów zajęć i wykładowców, hospitacja zajęć, monitorowanie losów absolwentów, gromadzenie i opracowywanie opinii o procesie kształcenia. Istotne znaczenie w tym zakresie ma także tworzenie warunków do zawodowego, pedagogicznego i naukowego rozwoju kadry poprzez dokształcanie młodych nauczycieli w zakresie warsztatu dydaktycznego, w zakresie doskonalenia znajomości języków obcych oraz wprowadzanie systemu wynagradzania pracowników uwzględniające jakość i efektywność nauczania. Podstawowym elementem systemu powinno stać się odpowiednie umocowanie zespołu pracowników stanowiących minimum kadrowe do podejmowania decyzji programowych i organizacyjnych, decydujących o jakości kształcenia. Ponadto w procedurach zapewnienia wewnętrznej jakości kształcenia często brak jest informacji zwrotnych do studentów o wynikach przeprowadzonych ankiet i podjętych decyzjach. Istotne znaczenie w podnoszeniu i utrzymaniu wysokiej jakości programów kształcenia ma także ich upublicznianie wraz z zalecanym piśmiennictwem, metodami realizacji przedmiotu i wymogami zaliczenia. Niektóre uczelnie posiadają rozbudowany system zapewnienia jakości kształcenia, który umożliwia ocenę tej jakości oraz szybkie wprowadzenie niezbędnych zmian i modyfikacji.

- „Fizjoterapia”.

– W uczelniach funkcjonują rozbudowane i jasno określone systemy zapewnienia jakości kształcenia – wprowadzone uchwałami Senatów, umożliwiające ocenę jakości oraz szybkie wprowadzenie niezbędnych zmian i modyfikacji.

– Plany i programy studiów dostosowywane były do wymogów standardów programowych. Wprowadzane zmiany zatwierdzane były przez rady wydziałów (po akceptacji Samorządu Studenckiego). Informacje zwrotne odnosiły się przede wszystkim do opinii opiekunów praktyk zawodowych. Informacje od pracodawców spływały do Biur Karier, lub ich odpowiedników, funkcjonujących w uczelniach.

– Na kierunku „fizjoterapia” stosuje się przejrzyste zasady oceny pracy studentów – zawarte w Regulaminach Studiów. Szczegółowe wymogi określają nauczyciele akademicki prowadzący poszczególne przedmioty. System oceny obejmuje oceny z zaliczeń i egzaminów oraz prac dyplomowych i magisterskich. Weryfikacja efektów nauczania i zdobytych umiejętności dokonywana jest także we współpracy z opiekunami praktyk klinicznych.

– Na kierunku „fizjoterapia” stosuje się: okresową ocenę nauczycieli – co 4 lata lub na wniosek kierownika jednostki organizacyjnej, hospitacje zajęć obejmujące wszystkich nauczycieli akademickich, ankiety studenc-

kie – każdego roku oceniani są nauczyciele akademicy przez studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych, ocenę praktyk klinicznych, badanie losów absolwentów.

– Wsparcia studentom udzielają przede wszystkim nauczyciele akademicy prowadzący zajęcia, podczas ich dyżurów podanych do wiadomości studentów na początku semestru, oraz władze wydziału. Podczas praktyk klinicznych porad udzielają opiekunowie studentów. Kontakt studentów z pracownikami administracji możliwy jest w godzinach pracy lub podczas dyżurów. Pracownicy administracyjni oceniani są przez studentów w formie ankiety.

– Wyniki badań ankietowych dotyczących oceny nauczycieli akademickich przez studentów gromadzone i przetwarzane w postaci zestawień i raportów przekazywane są do odpowiednich jednostek organizacyjnych. Wszystkie dane o studentach, ich postępach w nauce oraz problemach w realizacji toku studiów gromadzone są często w formie elektronicznych baz danych, jak również w postaci dokumentacji papierowej. Dokumentacja dotycząca wyników zaliczeń i egzaminów przechowywana jest także przez pracowników katedr i zakładów.

– Informacje dotyczące oferty programowej, efektów kształcenia, rekrutacji i całego toku studiów publikowane są na bieżąco na stronach internetowych Uczelni. Wyniki kształcenia indywidualnego oraz inne informacje udostępniane są studentom przez pracowników naukowo-dydaktycznych i administracyjnych, oraz poprzez indywidualne adresy e-mailowe.

b) Opinie prezentowane na spotkaniach.

- „Wychowanie fizyczne”.

– Na spotkaniach ze studentami nie spotkano się ze zdecydowanie złą opinią na temat funkcjonowania kierunku. Studenci świadomie wybierają miejsce studiów, mając na względzie głównie aspekt finansowy (wysokość czesnego), odległość od miejsca zamieszkania, a w dalszej kolejności poziom kształcenia. Głównym tematem poruszonym na spotkaniach jest minimalna liczba dni obozowych oraz nieprawidłowy (w opinii studentów) stosunek treści ogólnych (w większości teoretycznych) oraz zawodowych (praktycznych). Za niedociągnięcia w standardach kształcenia (niesłusznie) obarczają członków PKA. Studenci wszystkie czynności związane z formalizowaniem ich opinii dotyczących plusów i minusów studiowania (ankiety, akredytacje) uważają za celowe, jednakże wątpią w pozytywny efekt tych działań.

– Problem, który dominuje na spotkaniach z nauczycielami akademickimi związany jest z ciągłym ograniczaniem programów nauczania, co w konsekwencji obniża jakość kształcenia. Problem ten, postrzegany jako efekt zmniejszania funduszy przeznaczonych na szkolnictwo wyższe, dotyczy raczej działań MNiSW niż władz uczelni. Z powodu oszczędności znacznie ograniczono zajęcia praktyczne (zawodowe), które należą do kluczowych na kierunku „wychowanie fizyczne”. Z punktu widzenia oceny działalności naukowej nauczyciele akademicy zwracają uwagę na

przyjęte przez Ministerstwo kryteria, związane wyłącznie z tzw. IF. Wyeliminowanie publikacji konferencyjnych spowodowało min. zaniechanie spotkań metodyczno-naukowych w ramach przedmiotów praktycznych. Nauczyciele zwracali uwagę na swoistą schizofrenię – z jednej strony wymaga się od nich organizacji konferencji uczelnianych i spotkań naukowych, z drugiej – w promocji zakładów, katedr i uczelni – nie uznaje się tego typu działalności.

- „Turystyka i rekreacja”.

- Na spotkaniach ze studentami wyrażano opinię pozytywną dotyczącą ich udziału, jako Samorządu Studenckiego, w ciałach kolegialnych uczelni. Wskazywano na dobrą współpracę z władzami uczelni, nauczycielami akademickimi, oraz fachowe przygotowanie nauczycieli do zajęć.

- Nauczyciele akademicy wskazywali na dobrą współpracę z władzami w zakresie realizacji programu nauczania, oraz że w wielu przypadkach przekazywane są znaczące fundusze na realizację badań naukowych.

- „Fizjoterapia”.

- Generalnie studenci nie wnosili większych zastrzeżeń do toku studiów, uwagi w większości dotyczyły praktyk klinicznych: organizacji oraz zbyt wczesnej ich realizacji (np. po I semestrze, kiedy nie byli jeszcze do nich przygotowani pod względem teoretycznym).

- Nauczyciele akademicy zwracali uwagę na problemy związane z finansowaniem badań naukowych. W uczelniach dyskutuje się nad jakością i efektami kształcenia.

c) Informacja na temat działalności Biura Karier, monitorowania losów absolwentów i ocena podejmowanych w uczelni działań w tym zakresie.

- „Wychowanie fizyczne”.

- Biura Karier prowadzą działalność w większości ocenianych uczelni prowadzących kierunek „wychowanie fizyczne”. Ich aktywność i stopień sformalizowania jest różny w różnych uczelniach. Najczęstszą formą prezentacji specyfiki wykształcenia kierunku są strony internetowe. W ramach współpracy uczelni ze środowiskiem wysyła się oferty praktyk szkolnych i klubowych, współpracuje z placówkami urzędów miasta lub gminy, organizuje kursy (gł. instruktorskie) itp. W większości ocenianych placówek nie monitoruje się rynku pracy i nie analizuje losów studentów. W wielu uczelniach istnieją specjalne gabloty z ofertami pracy w regionie.

- „Turystyka i rekreacja”.

- Przeprowadzone w 2010 roku oceny pozwalają stwierdzić, iż w uczelniach działają dobrze zorganizowane Biura Karier. Ich celem jest m.in. prowadzenie indywidualnych rozmów doradczych, zapoznanie z technikami poszukiwania pracy, powiadomienie o możliwościach podnoszenia kwalifikacji zawodowych, prowadzenie grupowych zajęć warsztatowych dla studentów i absolwentów, nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów z pracodawcami, pozyskiwanie atrakcyjnych ofert pracy, organizowanie prezentacji firm oraz corocznych targów pracy. Ważnym elementem

w działalności Biur Karier jest także analiza opinii pracodawców, przedstawicieli rynku i innych pracodawców oraz monitorowanie losów swoich absolwentów w oparciu o informacje zwrotne od absolwentów uzyskane na podstawie ankiet. Prowadzone działania umożliwiają stały przepływ informacji i mogą mieć istotne znaczenie w modyfikacji planów i programów studiów, tak aby spełniały one również wymogi rynku pracy.

- „Fizjoterapia”.

– W uczelniach funkcjonują Biura Karier (lub ich odpowiedniki pod inną nazwą), swoją działalnością obejmujące przede wszystkim doradztwo dla studentów (umowy, oferty pracy, CV, listy motywacyjne). Biura Karier uczestniczą w pośrednictwie pomiędzy rynkiem pracy, a studentami – oferty staży, praktyk i warsztatów, a także prowadzą doradztwo zawodowe. Biura Karier współpracują z pracodawcami zbierając informacje i opinie dotyczące merytorycznego przygotowania studentów oraz absolwentów do wykonywania zawodu fizjoterapeuty.

d) Liczba jednostek podstawowych / uczelni, w których jedną z przyczyn oceny pozytywnej na krótszy okres, warunkowej lub negatywnej był wewnętrzny system zapewnienia jakości (według kierunków studiów).

Zespół Kierunków Studiów Wychowania Fizycznego nie sformułował takiej przyczyny w żadnej ocenie.

e) Podstawowe słabości wewnętrznych systemów zapewnienia jakości wskazane w uchwałach PKA.

Kierunki studiów: „wychowanie fizyczne”, „turystyka i rekreacja”, „fizjoterapia”.

5) Kadra naukowo-dydaktyczna

Ocena kadry naukowo-dydaktycznej, dotyczy zarówno liczby, jak i kompetencji (dorobku naukowego) kadry naukowo-dydaktycznej. W pracy ZKSWF aspekt ten był pierwszoplanowy w czasie wizytacji. W zakresie liczby nauczycieli akademickich problem wynikał głównie z braku samodzielnych pracowników naukowych (doktorów habilitowanych i profesorów). Liczba doktorów kultury fizycznej (wychowania fizycznego) w polskiej rzeczywistości jest znaczna, co przekłada się na możliwości spełnienia wymagań we wszystkich uczelniach, także w szkołach niepublicznych. W przypadku niektórych uczelni zwracał uwagę zły dobór samodzielnych pracowników nauki, bez odpowiedniego dla kierunku dorobku naukowego z zakresu kultury fizycznej. Brak możliwości zaliczenia do minimum kadrowego wynikał w większości przypadków z braku zbieżności zainteresowań naukowych z kierunkiem lub z niewielkiej liczby publikowanych prac (często 1–2 publikacje w ciągu ostatnich 5 lat), aktywności naukowej w tym, problemem był także wiek profesorów (często powyżej 80 lat), którzy ostatnie znaczące prace publikowali często 20 lat temu. W przypadku doktorów habilitowanych i profesorów oświadczenia dotyczące stanowienia minimum kadrowego wielokrotnie budziły wiele wątpliwości – często obserwowano przekroczenie limitu ustawowego.

6) Badania naukowe

W roku 2010 oceniano uczelnie prowadzące kształcenie na kierunku wychowanie fizyczne wyłącznie na poziomie studiów I stopnia. Wobec braku obowiązku prowadzenia badań ocena poziomu uczelni jako placówki naukowo-badawczej była utrudniona. Badania naukowe w ocenianych uczelniach niepaństwowych oparte były na aktywności badawczej pracowników w innych uczelniach państwowych. Często bogaty dorobek nauczycieli wynikał z działalności naukowej w innej uczelni. Wyjazdy pracowników ocenianych kierunków na konferencje były nieliczne, zwykle związane z przysłą pracą doktorską. Zainteresowani pracownicy naukowcy (gł. z przedmiotów praktycznych zwracali uwagę na trudności z publikowaniem, związanej z „zerowym” traktowaniem przez Ministerstwo prac z konferencji i publikacji metodyczno-szkoleniowych. Problem materiałów konferencyjnych (wydawanych pod różnymi tytułami) poruszony był na wielu spotkaniach.

7) Baza naukowo-dydaktyczna

Baza dydaktyczna kierunku „wychowanie fizyczne” obejmuje wymagające wielu nakładów obiekty sportowe oraz standardowe dla szkolnictwa wyższego wyposażenie sal dydaktycznych, bibliotek itp. W większości ocenianych szkół baza spełnia minimalne wymogi formalne. Obserwuje się dwa rodzaje obiektów; własne i kontraktowe. Z punktu ekonomicznego każde rozwiązanie ma wady i zalety. W niektórych przypadkach (Polsko – Czeska Wyższa Szkoła Biznesu i Sportu „Collegium Glacense” w Nowej Rudzie) baza sportowa przerasta liczbę studentów. W zakresie wyposażenia sal dydaktycznych w dalszym ciągu konieczne jest dostosowanie do współczesnych wymogów (brak lub niewystarczająca liczba sprzętu audiowizualnego, stanowisk komputerowych itp.). W zakresie funkcjonowania bibliotek, mimo poprawy funkcjonowania, nadal zauważalny jest brak najnowszego, często podstawowego piśmiennictwa.

8) Sprawy studenckie

Na uczelniach funkcjonowały wszystkie dostępne rodzaje stypendiów. Wizytacje wykazały zainteresowania studentów szeroko pojętą aktywnością realizowaną w oparciu o samorząd studencki, koła naukowe (Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie aż 5), kluby sportowe itp. Studenci zrzeszeni w AZS uczestniczyli w imprezach amatorskich i w pełni profesjonalnych, m.in. związanymi z przygotowaniem do imprez rangi międzynarodowej. Samorządy Studenckie przyczyniały się do organizowania imprez dla studentów (Juwenalia) oraz dla społeczeństwa lokalnego. W niektórych uczelniach podjęto próby utworzenia kół naukowych.

9) Poziom umiędzynarodowienia

Uczelnie wychowania fizycznego prowadzące dydaktykę na poziomie licencjatu w ograniczonym stopniu wykorzystują możliwości działań międzynarodowych. W ocenianych uczelniach stwierdzono (w nielicznych przypadkach) zainteresowanie programami Sokrates/Erasmus. Ważnym elementem współpracy międzynarodowej są konferencje z udziałem gości zagranicznych.

10) Kontakty z otoczeniem

Kontakty ze środowiskiem generują głównie konieczności reklamy uczelni w aspekcie procesu rekrutacji. Zgodnie ze specyfiką kierunku organizowane są zawody szkolne i festyny lokalne z okazji uroczystości uczelnianych lub regionalnych. Ważnym elementem integracji lokalnego środowiska „wuefiaków” jest współpraca uczelni ze szkołami w ramach praktyk. W niektórych uczelniach prowadzone są kursy dla nauczycieli i trenerów.

4. W jaki sposób uczelnie wykorzystały zgłoszone uprzednio uwagi i wnioski dotyczące poszczególnych standardów przedstawionych w pkt. 2?

Uwagi i wnioski formułowane w raportach z akredytacji oraz w uchwałach Państwowej Komisji Akredytacyjnej, w zasadzie są uwzględniane przez uczelnię. Powoduje to modyfikację procesu kształcenia, usunięcie uchybień i usterek organizacyjnych, prawnych itp. Nie mniej jednak problem stanowi często rozbieżność między oceną Komisji PKA i władz Uczelni dotyczącą kompetencji zatrudnianej kadry i możliwości zaliczenia jej do minimum kadrowego.

5. Ile uczelni zlikwidowało prowadzone / ocenione uprzednio kierunki i z jakich przyczyn?

Kształcenie na kierunku „wychowanie fizyczne” zlikwidowała jedna Uczelnia – Wyższa Szkoła Edukacji i Terapii w Poznaniu. Powodem likwidacji był brak kandydatów na studia.

III. Opiniowanie wniosków.

a) Informacje ogólne: jakich spraw i jakich kierunków studiów dotyczyły przedstawione wnioski.

Tabela nr 5.

Wnioski	Ogółem	Kierunki studiów	Razem kierunki	Stan prac w Zespole				
				Pozytywne	Negatywne	PKA nie mogła wydać opinii pozytywnej	W toku	
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia w nowo tworzonych uczelniach	1	sport	1				1	
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I stopnia	19	turystyka i rekreacja	15	4	8		3	
		wychowanie fizyczne	4	2	2			

Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia i jednolitych studiach magisterskich	9	fizjoterapia	1	1			
		sport	2	2			
		turystyka i rekreacja	5	3	2		
		wychowanie fizyczne	1	1			
Wnioski o przyznanie istniejącemu lub nowo tworzonemu wydziałowi zamiejscowemu, filii lub zamiejscowemu ośrodkowi dydaktycznemu uprawnień do prowadzenia kształcenia	7	fizjoterapia	1	1			
		turystyka i rekreacja	5	3	1		1
		sport	1	1			
Wnioski o przedłużenie pozwolenia na funkcjonowanie uczelni niepublicznej	5	turystyka i rekreacja	5	4		1	
Razem	41		41	22	13	1	5

Tabela nr 6.

Rodzaje opinii	Ogółem	Wnioski	
		Uczelnie publiczne	Uczelnie niepubliczne
Pozytywne	22	10	12
Negatywne	13	4	9
PKA nie mogła wydać opinii pozytywnej	1	1	
W toku	5		5
Razem	41	15	26

b) Analiza merytoryczna wydanych opinii.

Tabela nr 7.

Lp.	Nazwa kierunku studiów	Poziom kształcenia	Kryteria ocen										
			Struktura kwalifikacji absolwenta	Plany studiów i programy nauczania	Sylabusy	Kadra naukowo-dydaktyczna	Obsada kadrowa	Badania naukowe	Baza dydaktyczna	Zasoby biblioteczne, czytelnia	Praktyki studenckie	Inne	
												Brak zasady rekrutacji na studia II st.	Brak organizacja zajęć na studiach niestacjonarnych
1	turystyka i rekreacja	I		8	1	9			2	2			1
		II		1		2		1				2	
2	wychowanie fizyczne	I		1	1	2			1		1		1
		II		1		2		1				2	
	Razem	I		9	2	11			3	2	1		2
		II		1		2		1				2	

c) Krótki komentarz odnoszący się do wydanych opinii.

W odniesieniu do wniosków o uruchomienie kształcenia na studiach pierwszego stopnia, na kierunku „wychowanie fizyczne”, „turystyka i rekreacja”, „fizjoterapia” oraz „sport”, które zostały zaopiniowane pozytywnie, stwierdzono dobre ich przygotowanie. Uczelnie wnioskujące o kierunki studiów, spełniają wszystkie wymagania do kształcenia na poziomie studiów pierwszego stopnia, w tym związane ze strukturą kwalifikacji absolwenta, planami studiów i programami nauczania, właściwie przedstawionymi efektami kształcenia. Władze uczelni zapewniły odpowiednią kadre naukowo-dydaktyczną, wydziały posiadają własną lub wynajętą doskonałą bazę dydaktyczną. Sprawy studenckie są prawidłowo uwzględniane – zgodnie z obowiązującymi przepisami. Przewiduje się też liczne kontakty z instytucjami naukowymi, sportowymi, dydaktycznymi, gospodarczymi, w których odbywać się będą praktyki zawodowe.

Zespół opiniował także wnioski złożone przez uczelnie o nadanie uprawnień do kształcenia na kierunkach: „fizjoterapia”, „sport”, „turystyka i rekreacja”, „wychowanie fizyczne”, na poziomie studiów drugiego stopnia. Wszystkie uczelnie spełniają wymagania związane z prawidłowo pojętą strukturą kwalifikacji absolwenta, planami i programami studiów, a także efektami kształcenia. We wszystkich przypadkach zapewniona jest należąca kadra naukowo-dydaktyczna, prowadzone są badania naukowe z danego zakresu, przewidziana i prowadzona współpraca naukowo-badawcza z instytucjami naukowymi, organizacjami, klubami sportowymi itp. Obiekty dydaktyczne we wszystkich przypadkach są wystarczające do realizacji kształcenia na drugim stopniu każdego kierunku studiów i prowadzenia badań naukowych.

IV. Analiza wykonania zadań zaplanowanych na 2010 r. oraz ocena współpracy z wizytowanymi uczelniami, ekspertami, a także ocena obowiązujących procedur i kryteriów dokonywania ocen oraz opiniowania wniosków.

Uczelnie – kierunki studiów – wizytowane przez PKA, przygotowały materiały niezbędne do wizytacji. Komisja spotykała się z należyтым szacunkiem ze strony uczelni, i odwrotnie, a współpraca z Zespołem Oceniającym ze strony uczelni nie budziła zastrzeżeń. Procedury i kryteria dokonywanych ocen wizytowanych uczelni, a także opiniowanie wniosków o uruchomienie kierunku studiów, pozwalają dokładnie ocenić jakość kształcenia na danym kierunku, a tym samym podnosić ich wartość.

V. Jakie zadania będzie realizował Zespół w roku następnym oraz w jaki sposób zamierza wykorzystać dotychczasowe doświadczenie w planowaniu i realizacji tych zadań?

Zespół Kierunków Studiów Wychowania Fizycznego w roku 2011 będzie dokonywał oceny jakości kształcenia na wszystkich kierunkach –

zgodnie z ustalonym harmonogramem, uwzględniającym m. in.: wpływ terminów wyznaczonych w poprzednio podjętych uchwałach. Podkreślić należy, że Zespół jest dobrze przygotowany do realizacji postawionych zadań. Dokonano też weryfikacji ekspertów z którymi Zespół współpracuje, proponując włączenie do ich grona nowych przedstawicieli o wysokich kwalifikacjach w zakresie poszczególnych kierunków studiów.

7. Działalność Zespołu Kierunków Studiów Technicznych.

*Autorzy: prof. dr hab. inż. Krzysztof Kędzior,
mgr Agnieszka Zagórska*

I. Informacje ogólne o pracy Zespołu.

W skład Zespołu Kierunków Studiów Technicznych wchodzi 11 członków Komisji. W 2010 r. Zespół odbył 11 posiedzeń.

Spośród 23 kierunków studiów pozostających w kompetencjach Zespołu w 2010 r. dokonano oceny jakości kształcenia na 18 kierunkach studiów tj.: „architektura i urbanistyka”, „automatyka i robotyka”, „budownictwo”, „elektronika i telekomunikacja”, „elektrotechnika”, „energetyka”, „geodezja i kartografia”, „informatyka” (studia inżynierskie), „inżynieria chemiczna i procesowa”, „inżynieria materiałowa”, „inżynieria środowiska”, „lotnictwo i kosmonautyka”, „mechanika i budowa maszyn”, „metalurgia”, „papiernictwo i poligrafia”, „technologia chemiczna”, „transport” oraz „zarządzanie i inżynieria produkcji”. Pozostałe kierunki studiów z wyjątkiem kierunku „mechatronika” zostały ocenione w latach poprzednich.

II. Ocena jakości kształcenia na kierunkach studiów pozostających w kompetencjach Zespołu. Uwagi ogólne, w tym dotyczące jakości raportów samooceny.

1. Analiza statystyczna, uwzględniająca: liczbę i rodzaj sformułowanych ocen, rodzaje uczelni, poziomów kształcenia i kierunki studiów.

Tabela nr 1.

Rodzaje ocen	Ogółem	Oceny										
		Uczelnie publiczne					Uczelnie niepubliczne					
		Razem	Oceny dokonywane				Razem	Oceny dokonywane				
			Po raz pierwszy	Po ocenie warunkowej	Po ocenie pozytywnej			Po ocenie wyróżniającej	Po raz pierwszy	Po ocenie warunkowej	Po ocenie pozytywnej	
				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem		
Oceny wyróżniające	2	2			2							
Oceny pozytywne	89	82	16	4	62	4		7	5		2	1
Oceny warunkowe	2	1			1			1	1			

Oceny negatywne	3	0					3	1		2		
Odstąpienie/ zawieszenie wydania oceny	7	4	1		3		3	2		1		
Razem	103	89	17	4	67	4	14	8	1	5	1	

Tabela nr 2.

Kierunki studiów	Grupy uczelni	Nazwy uczelni	Rodzaje ocen								
			Oceny wyróżniające	Oceny pozytywne		Oceny warunkowe	Oceny negatywne	Odstąpienie/ zawieszenie wydania oceny	Razem (grupy uczelni)		
				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem						
architektura i urbanistyka	Uczelnie Techniczne	Politechnika Śląska w Gliwicach		1							2
		Politechnika Łódzka		1							
	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Menedżerska w Legnicy							1		1
	Razem			2					1		3
automatyka i robotyka	Uczelnie Techniczne	Politechnika Rzeszowska		1							1
	Razem			1							1
budownictwo	Uniwersytety*	Uniwersytet Warmińsko – Mazurski w Olsztynie		1							1
	Uczelnie Techniczne	Politechnika Opolska		1							5
		Politechnika Śląska w Gliwicach		1							
		Politechnika Warszawska		2							
		Politechnika Wrocławska		1							
	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Ekologii i Zarządzania w Warszawie		1	1						2
		Wyższa Szkoła Techniczno – Ekonomiczna we Wrocławiu						1			
Razem			7	1			1			8	

* Dotyczy uniwersytetów, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.).

elektronika i telekomunikacja	Uczelnie Techniczne	Politechnika Rzeszowska		1					1
	Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie		1					1
Razem				2					2
elektrotechnika	Uniwersytety*	Uniwersytet Technologiczno- Przyrodniczy w Bydgoszczy		1					2
		Uniwersytet Zielonogórski		1					
	Uczelnie Techniczne	Politechnika Radomska		1	1				1
	Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Lesznie		1					1
Razem				4	1				4
energetyka	Uczelnie Techniczne	Akademia Górniczo- Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie		1					6
		Politechnika Gdańska		1					
		Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki w Krakowie		1					
		Politechnika Śląska w Gliwicach		1					
		Politechnika Warszawska		1					
		Politechnika Wrocławska		1					
Razem				6					6
geodezja i kartografia	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Uczelnia Warszawska im. Marii Skłodowskiej – Curie w Warszawie		1					1
Razem				1					1
informatyka	Uniwersytety*	Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy		1	1				1

* Dotyczy uniwersytetów, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.).

informatyka	Uczelnie Techniczne	Akademia Górniczo – Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie	1					12
		Politechnika Białostocka	1					
		Politechnika Lubelska	1					
		Politechnika Opolska	1					
		Politechnika Poznańska	2		1			
		Politechnika Radomska	1					
		Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukaszczyka w Rzeszowie	1					
		Politechnika Śląska w Gliwicach	1					
		Politechnika Warszawska	2					
	Uczelnie Wojskowe i Służb Państwowych	Wojskowa Akademia Techniczna im. Jarosława Dąbrowskiego w Warszawie	1					1
	Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu	1	1				2
		Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie	1					
	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Agrobiznesu w Łomży	1	1				7
Wyższa Szkoła Zarządzania w Częstochowie						1		
Wyższa Szkoła Humanistyczna we Włocławku						1		
Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie				1				
Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Nauk Społecznych w Otwocku					1			
Wyższa Szkoła Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa w Poznaniu		1	1					
Prywatna wyższa Szkoła Businessu, Administracji i Technik Komputerowych w Warszawie		1						
Razem		18	4	2	1	2	23	

inżynieria chemiczna i procesowa	Uczelnie Techniczne	Politechnika Warszawska		1					1
	Razem			1					1
inżynieria materiałowa	Uniwersytety*	Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie		1					2
		Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie		1					
	Uczelnie Techniczne	Akademia Górniczo- Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie		2					12
		Politechnika Częstochowska		1					
		Politechnika Gdańska		1					
		Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki w Krakowie		1					
		Politechnika Łódzka		2				1	
		Politechnika Poznańska		1					
		Politechnika Śląska w Gliwicach		1					
	Politechnika Wrocławska		1				1		
Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie		1					1	
Razem			13				2	15	
inżynieria środowiska	Uniwersytety*	Uniwersytet Opolski		1	1				1
	Uczelnie Techniczne	Akademia Techniczno- Humanistyczna w Bielsku Białej		1					4
		Politechnika Śląska w Gliwicach	1						
		Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukaszewicza w Rzeszowie		1					
		Politechnika Poznańska	1						
Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Inżynierska Szkoła Bezpieczeństwa i Organizacji Pracy w Radomiu		1	1				1	

* Dotyczy uniwersytetów, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.).

lotnictwo i kosmonautyka	Uczelnie Techniczne	Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza w Rzeszowie		1					2
		Politechnika Warszawska		1					
Razem			2	6	2				8
metalurgia	Uczelnie Techniczne	Akademia Górniczo- Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie		3					5
		Politechnika Częstochowska		1					
		Politechnika Śląska w Gliwicach		1					
Razem				5					5
mechanika i budowa maszyn	Uczelnie Techniczne	Akademia Techniczno- Humanistyczna w Bielsku Białej		1					6
		Politechnika Częstochowska		1					
		Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza w Rzeszowie		1					
		Politechnika Warszawska		2			1		
	Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie		1	1				1
	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Biznesu im. bp. Jana Chrapka w Radomiu					1		1
Razem				6	1		1	1	8
papiernictwo i poligrafia	Uczelnie Techniczne	Politechnika Warszawska		1	1				1
Razem				1	1				1
technologia chemiczna	Uczelnie Techniczne	Politechnika Warszawska		2					3
		Politechnika Wrocławska		1					
Razem				3					3

transport	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Menedżerska w Legnicy		1	1				2
		Wyższa Szkoła Techniki i Przedsiębiorczości we Włocławku		1					
Razem				2	1				2
zarządzanie i inżynieria produkcji	Uczelnie Techniczne	Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku Białej		1					9
		Politechnika Częstochowska		2			1		
		Politechnika Łódzka		2					
		Politechnika Rzeszowska		1					
		Politechnika Świętokrzyska w Kielcach		1					
	Politechnika Wrocławska		1						
	Uczelnie Ekonomiczne	Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu		1					1
Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu		1	1				2	
	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nysie		1						
Razem				11				1	12
Ogółem wszystkie kierunki			2	89	12	2	3	7	103

2. Ocena spełnienia standardów jakości kształcenia (dane z Części IX. Podsumowanie. raportów z wizytacji przeprowadzonych w okresie od 01.03.2010 do 31.12.2010).

Tabela nr 3.

Część raportu	Nazwa Standardu	Ocena spełnienia standardów				
		wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
Cz. II	Struktura kwalifikacji absolwenta		20	5	3	
Cz. II	Plany studiów i programy nauczania	3	16	6	2	1

Cz. IV	Kadra naukowo-dydaktyczna	8	11	4	3	2
Cz. II	Efekty kształcenia	4	14	6	4	
Cz. V	Badania naukowe	10	8	6	1	1
Cz. III	Wewnętrzny system zapewnienia jakości		17	7	4	
Cz. VI	Baza dydaktyczna	4	14	7	2	1
Cz. I, VII	Sprawy studenckie	2	13	9	3	1
Cz. I, IV, VIII	Kultura prawna uczelni i jednostki	2	15	7	1	3
Cz. I, II, III	Kontakty z otoczeniem	4	15	8	1	
Cz. II, V	Poziom umiędzynarodowienia	5	6	10	4	3
Razem		42	149	75	28	12

3. Analiza wyników ocen jakości kształcenia

W roku 2010 Zespół Kierunków Studiów Technicznych dokonał 96 ocen jakości kształcenia na kierunkach studiów pozostających w kompetencjach Zespołu, z tego 89 ocen dotyczyło kierunków studiów w uczelniach publicznych, a 13 w uczelniach niepublicznych. Bez względu na rodzaj szkół dominowały oceny pozytywne – 89, dwukrotnie wydano oceny wyróżniające i również dwukrotnie oceny warunkowe oraz trzykrotnie oceny negatywne. Siedmiokrotnie odstępiono bądź zawieszono wydanie ocen.

Podczas oceny jakości kształcenia Zespół Kierunków Studiów Technicznych oceniał przede wszystkim: strukturę kwalifikacji absolwenta, plany studiów i programy nauczania, efekty kształcenia, wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia, kadre naukowo-dydaktyczną, badania naukowe, bazę dydaktyczną, sprawy studenckie, poziom umiędzynarodowienia oraz kontakty z otoczeniem.

Uczelnie w opisie struktury kwalifikacji absolwenta nadal ograniczają się głównie do opisu sylwetek absolwenta, czasami formułując oddzielne sylwetki absolwenta dla poszczególnych specjalności. Sylwetki absolwentów były w znacznej większości przypadków zgodne ze standardami dla poszczególnych kierunków.

Zastrzeżenia dotyczące **programów nauczania i planów studiów** stanowiły m.in. podstawę wydania 3 ocen negatywnych w uczelniach niepublicznych oraz 2 ocen warunkowych (1 w uczelni publicznej oraz 1 w uczelni niepublicznej) W większości nie zostały spełnione wymagania określone w standardach kształcenia dla kierunku stanowiące załącznik do rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszcze-

gólnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki (Dz. U. Nr 164, poz. 1166, z późn. zm.). Nie zachowano właściwej relacji pomiędzy różnymi formami zajęć dydaktycznych: udział wykładów był większy niż 50 %. W planach studiów przewidziano mniejszą liczbę godzin niż jest wymagana w standardach. Nie były również spełnione wymagania w zakresie określonych w standardach kształcenia dla danego kierunku studiów treści kształcenia i liczby godzin zajęć przeznaczonych na ich realizację zarówno w ramach poszczególnych przedmiotów jak i ich grup. Programy nauczania i plany studiów stacjonarnych nie zawierały oferty zajęć do wyboru przez studenta. Nazwa przedmiotu nie zawsze odpowiadała treściom programowym przedmiotu. Zajęcia były prowadzone w sposób tradycyjny, bez dostępu do odpowiednio wyposażonych laboratoriów i programów komputerowych.

W jednej uczelni niepublicznej zastrzeżenia budziły **nieprawidłowości w organizacji zajęć na studiach niestacjonarnych**, powodujące zbyt duże obciążenie studentów zajęciami w soboty i niedziele obejmujące nawet do 14 godzin dziennie, co nie sprzyjało jakości kształcenia.

Formułowano również zarzuty dotyczące **sylabusów** i systemów punktów ECTS, ponieważ nie ustalono jednolitej formy sylabusów co powodowało, iż wiele z nich nie zawierało niezbędnych informacji, w tym liczby punktów ECTS, nazwy jednostki prowadzącej kierunek oraz form i warunków zaliczenia przedmiotów.

Natomiast system **punktów ECTS** funkcjonował jedynie w formie mechanicznego przypisania punktów do przedmiotów, w związku z czym nie pełnił żadnej roli w procesie kontroli nakładu pracy studentów związanej z zaliczaniem poszczególnych przedmiotów, semestrów czy lat studiów.

Brak wymaganej przepisami rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 144, poz. 1048 z późn. zm.) liczby **nauczycieli akademickich** posiadających tytuł lub stopień naukowy oraz dorobek naukowy z zakresu ocenianego kierunku studiów lub z nim związany stanowił m.in. przyczynę wydania 3 ocen negatywnych w uczelniach niepublicznych oraz 1 oceny warunkowej w uczelni publicznej. W uczelniach publicznych kadra na ogół była znacząco wyższa od wymaganego minimum i różnorodna, umożliwiającą realizację urozmaiconej oferty przedmiotów obieralnych. W uczelniach niepublicznych kadra zatrudniona była zazwyczaj na poziomie liczbowo minimalnym, bardzo często na krótki okres czasu.

Badania naukowe są prowadzone we wszystkich jednostkach prowadzących kształcenie na poziomie studiów drugiego stopnia. W szkołach niepublicznych prowadzących kształcenie tylko na poziomie studiów pierwszego stopnia badania naukowe nie są prowadzone.

W większości przypadków **prace dyplomowe** są na odpowiednim poziomie, o tematyce zgodnej z kierunkiem kształcenia i specjalności. W około 10 % przypadków prace dyplomowe zarówno inżynierskie jak i magisterskie miały charakter przeglądowy, nie zawierały bowiem rozwiązania konkretnego zadania inżynierskiego (pierwszy stopień) lub badawczego (drugi stopień). W większości prac dyplomowych inżynierskich i dużej części prac magisterskich dyplomanci korzystali wyłącznie z piśmiennictwa typu podręcznikowego lub ze stron internetowych publikowanych przez firmy (katalogi). Dyplomaci na ogół nie korzystali z czasopism naukowo-technicznych, w tym w szczególności z obcojęzycznych. Zastrzeżenia budził brak w tekście prac informacji bibliograficznych oraz struktura prac, bowiem w wielu przypadkach prace zawierały niewłaściwie objętościowo dobrane treści rozdziałów, sposób formatowania i skład tekstu. Zakres egzaminu dyplomowego w wielu przypadkach (około 10%) był zbyt wąski. Z drugiej strony na podkreślenie zasługuje fakt iż średnio około 30 % prac dyplomowych związanych jest tematycznie z potrzebami lokalnej gospodarki (przedsiębiorstwa, władze samorządowe itp.). Niekiedy studenci „przynoszą” tematy prac z jednostek, w których pracują (studia niestacjonarne). Skład komisji egzaminu dyplomowego na ogół był prawidłowy.

Brak odpowiednio wyposażonej **bazy dydaktycznej** był m.in. przyczyną wydania 2 ocen negatywnych oraz 1 oceny warunkowej w uczelniach niepublicznych. Zastrzeżenia dotyczyły bazy laboratoryjnej, która była niewystarczająca dla zapewnienia właściwej realizacji programu nauczania i osiągnięcia przez studentów deklarowanych w sylwetce absolwenta umiejętności. Większość wizytowanych uczelni publicznych ma dobrą lub bardzo dobrą bazę dydaktyczną oraz rozwija ją wykorzystując środki unijne; budowane są nowe budynki oraz tworzone są nowe stanowiska w laboratoriach. Szczególnie widoczne jest to w Politechnice Białostockiej, Uniwersytecie Warmińsko – Mazurskim, Politechnice Świętokrzyskiej i Politechnice Rzeszowskiej. Powszechnym problemem zarówno w uczelniach publicznych, jak i niepublicznych jest brak dostosowania budynków (również laboratoriów) do użytkowania przez osoby niepełnosprawne ruchowo. Nie tylko budynki stare niekiedy jeszcze z okresu przed I wojną światową, ale także budynki względnie nowe nie mają wind, podjazdów i odpowiednich toalet i są dopiero dostosowywane. Nowo budowane obiekty spełniają te wymagania.

Zastrzeżenia dotyczące braku odpowiednich **zasobów bibliotecznych** uzasadniały m.in. 1 ocenę negatywną oraz 1 ocenę warunkową w uczelniach niepublicznych.

W raportach powizytacyjnych zwracano również uwagę na przestrzeganie przez organy uczelni obowiązujących przepisów prawa. Zdarzały się przypadki naruszenia przepisów ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.) bowiem: Senat nie podejmował uchwał określających zasady rekrutacji na pierwszy rok studiów i tym samym uchwały te nie były przekazywane Ministrowi

wi Nauki i Szkolnictwa Wyższego; rektor nie przekazał Ministrowi Nauki i Szkolnictwa Wyższego regulaminu studiów do zatwierdzenia; przedstawiciele studentów stanowili mniej niż 20 % składu senatu lub rady wydziału.

Oceniając sprawy studenckie należy podkreślić, iż uczelnie publiczne oferują na ogół dobre lub bardzo dobre warunki studiowania. Studenci nie narzekają na wyposażenie domów studenckich, które w większości przypadków są dostępne nie tylko dla osób uprawnionych (niskie dochody rodziców, dojazd z dużej odległości od uczelni). W znacznej większości wizytowanych szkół publicznych władze uczelni starały się zagwarantować studentom właściwe warunki socjalne (stołówki, bufety, hale sportowe). Wszystkie uczelnie publiczne mają odpowiednio zaopatrzone biblioteki. Niektóre z nowo wybudowanych obiektów bibliotecznych są na bardzo wysokim poziomie funkcjonalności (dostosowana do funkcji architektura obiektów, komputeryzacja zbiorów z dostępem internetowym do zasobów światowych). W szkołach niepublicznych biblioteki są bardzo skromne. W szkołach publicznych koła naukowe działają przy poparciu władz uczelni, choć niekiedy środki finansowe nie są wystarczające. W dużej liczbie przypadków studenci mogą brać udział w badaniach naukowych i uczestniczyć w publikacjach ich wyników. Najczęściej zgłaszaną przez studentów potrzebą był zbyt niski poziom lektoratów z języka obcego nie umożliwiający, zdaniem studentów, korzystania z wyjazdów w ramach programu ERAZMUS. Studenci na ogół pozytywnie oceniają działanie władz uczelni w zakresie zapewnienia wysokiej jakości kształcenia (hospitacje, ankietyzacje), choć nie zawsze dostrzegają ich wymierne rezultaty.

Poziom umiędzynarodowienia zarówno w uczelniach publicznych jak i nie publicznych nie jest zadowalający. Tylko kilka dużych szkół publicznych oferuje zajęcia w języku obcym, a wizyty profesorów zagranicznych są nieliczne. Studenci polscy w bardzo małym stopniu korzystają z możliwości wyjazdów na studia za granicę, ponieważ zbyt niskie stypendia nie dają szansy na utrzymanie się bez pomocy rodziców i/lub pracy zarobkowej w kraju studiowania. Ponadto sztywne przestrzeganie rygorów programowych przez niektóre macierzyste uczelnie polskie wymusza „odrabianie” różnic programowych po powrocie, co na ogół skutkuje przedłużeniem czasu studiowania. Korzystanie z wyjazdów zagranicznych utrudnia także niski poziom nauczania języków obcych.

Kontakty z władzami lokalnymi układają się dobrze – uczelnie często korzystają z ich poparcia przy ubieganiu się o środki unijne, a niekiedy także z dotacji na inwestycje budowlane. Nieco gorzej układają się kontakty z przemysłem. Liczba zleceń z przemysłu jest mała. Notuje się jednak objawy ożywienia, w tym także w zakresie tworzenia wspólnych laboratoriów. Duże firmy zainteresowane pozyskiwaniem dobrych absolwentów sponsorują niekiedy koszty prowadzenia prac dyplomowych. Uczelnie regionalne i lokalne, w tym publiczne uczelnie zawodowe, na ogół mają dobrze rozwiniętą współpracę z władzami samorządowymi, której efektem są studia podyplomowe i prace badawcze. Część uczelni,

także niepublicznych usytuowanych w mniejszych miejscowościach, stanowi swoiste centrum kulturalne i kulturotwórcze regionu.

W większości wizytowanych szkół publicznych **wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia** jest dobrze zorganizowany od strony formalnej. W skali szkoły działa on zazwyczaj na podstawie odpowiedniej uchwały Senatu. Za jego przestrzeganie odpowiedzialni są pełnomocnicy Rektora i Dziekana. Przestrzegane jest odbywanie i dokumentowanie hospitacji zajęć oraz przeprowadzanie ankiet na temat oceny zajęć i prowadzących je nauczycieli akademickich. Przynajmniej raz na rok wyniki hospitacji i ankietyzacji oceniane są na posiedzeniach rady wydziału, a wyniki tych narad mają wpływ na decyzje dotyczące programów i obsady zajęć, rzadziej na decyzje o zatrudnieniu. W szkołach publicznych dość dobrze działają Biura Karier, których zadaniem jest na ogół gromadzenie ofert zatrudnienia dla absolwentów, organizowanie targów pracy itp. W obecnej sytuacji na rynku pracy, ze względu na niedobór inżynierów wszystkich kierunków kształcenia, Biura Karier pełnią funkcję pomocniczo – uzupełniającą. Na ogół studenci już w trakcie ostatnich lat studiów np. w ramach praktyk nawiązują kontakty z pracodawcami.

W szkołach niepublicznych, które kształcą prawie wyłącznie studentów na studiach niestacjonarnych, wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia odgrywa mniejszą rolę. Formalnie na ogół istnieje, lecz w trakcie wizytacji nie udaje się potwierdzić jego znaczenia dla procesu kształcenia. Kadra w szkołach niepublicznych jest zazwyczaj, zatrudniana okresowo w drugim lub trzecim miejscu pracy, a realizowany program studiów jest wypadkową umiejętności i kwalifikacji zatrudnionych nauczycieli akademickich.

Na spotkaniach ze studentami kwestia systemu oceny jakości kształcenia nie należy do chętnie dyskutowanych. Studenci potwierdzają prowadzenie hospitacji i ankietyzacji, ale nie przeceniają ich roli, albowiem kończąc kontakt z przedmiotem i wykładowcą nie mają możliwości śledzenia rezultatów oceny. W szkołach publicznych popularną formą oceny nauczycieli są różnego rodzaju plebiscyty („złota kadra”, „najlepszy wykładowca” itp.). Natomiast na spotkaniach z nauczycielami akademickimi, w trakcie oficjalnych wypowiedzi, potrzeba funkcjonowania systemu oceny jakości kształcenia nie jest kwestionowana, sam system oceniany jest pozytywnie. Jednakże, w trakcie rozmów kularowych często narzekano na biurokratyczne obowiązki związane z prowadzeniem dokumentacji systemu. Spotykano się także ze zdaniem, że najlepiej ocenianymi przez studentów są nauczyciele mniej wymagający.

Tabela nr 4.

Kierunek studiów	Liczba jednostek podstawowych / uczelni	Oceny							
		Uczelnie publiczne				Uczelnie niepubliczne			
		Razem	Oceny pozytywne ze skróconym okresem	Oceny warunkowe	Oceny negatywne	Razem	Oceny pozytywne ze skróconym okresem	Oceny warunkowe	Oceny negatywne
mechanika i budowa maszyn	1								1
informatyka	1		1						
Razem	2		1						1

4. W jaki sposób uczelnie wykorzystały zgłoszone uprzednio uwagi i wnioski dotyczące poszczególnych standardów przedstawionych w pkt. 2

Większość wizytowanych jednostek w pełni wykorzystuje uwagi i wnioski zawarte w raporcie zespołu oceniającego. Na ogół, w odpowiedzi na raport po wizytacji, który jest wnikliwie studiowany, podawane są informacje o podjętych działaniach (uchwały rad wydziałów o korektach programów kształcenia, zamierzeniach zmian organizacyjnych itp.). Do ocen zamieszczonych w tabeli w cz. IX raportu przywiązywana jest bardzo duża waga, ponieważ ma ona charakter publicznego wystawiania ocen poszczególnym uczelniom.

5. Ile uczelni zlikwidowało prowadzone / ocenione uprzednio kierunki i z jakich przyczyn?

W 6 uczelniach odstąpiono od oceny jakości kształcenia kierunkach, w tym w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie i w Politechnice Wrocławskiej na kierunku „inżynieria materiałowa”, w Politechnice Częstochowskiej na kierunku „zarządzanie i inżynieria produkcji”, w Wyższej Szkole Zarządzania w Częstochowie i w Wyższej Szkole Humanistyczno – Ekonomicznej we Włocławku na kierunku „informatyka” oraz w Politechnice Warszawskiej na kierunku „mechanika i budowa maszyn”. Główną przyczyną podjęcia takich decyzji było wygaszanie kształcenia spowodowane brakiem naboru kandydatów na wymienione kierunki studiów. Natomiast w Wyższej Szkole Menedżerskiej w Legnicy na kierunku „architektura i urbanistyka” zawieszono ocenę, ponieważ pierwsi absolwenci otrzymują dyplomy dopiero w marcu 2011 roku. Ocena ta odbędzie się w terminie późniejszym.

III. Opiniowanie wniosków.

a) Informacje ogólne: jakich spraw i jakich kierunków studiów dotyczyły przedstawione wnioski.

Tabela nr 5.

Wnioski	Ogółem	Kierunki studiów	Razem kierunki	Stan prac w Zespole			
				Pozytywne	Negatywne	PKA nie mogła wydać opinii pozytywnej	W toku
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia w nowo tworzonych uczelniach	1	mechanika i budowa maszyn	1	1			
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I stopnia	46	mechatronika	2		2		
		inżynieria środowiska	3	2	1		
		transport	4	1	2		1
		informatyka	10	8	2		
		architektura i urbanistyka	6	3	2		1
		energetyka	1	1			
		automatyka i robotyka	1	1			
		budownictwo	6	5	1		
		elektronika i telekomunikacja	2	2			
		geodezja i kartografia	3	2	1		
		lotnictwo i kosmonautyka	1		1		
		inżynieria biomedyczna	1		1		
		zarządzanie i inżynieria produkcji	2		2		
mechanika i budowa maszyn	4	3	1				
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia i jednolitych studiach magisterskich	3	transport	2	2			
		architektura i urbanistyka	1		1		
Wnioski o przyznanie istniejącemu lub nowo tworzonemu wydziałowi zamiejscowemu, filii lub zamiejscowemu ośrodkowi dydaktycznemu uprawnień do prowadzenia kształcenia	7	informatyka	6	6			
		Inżynieria chemiczna i procesowa	1	1			

Wnioski o przywrócenie uprawnień do prowadzenia kształcenia na kierunku	6	inżynieria środowiska	2	1	1		
		Informatyka	2		2		
		mechanika i budowa maszyn	2	1	1		
Wnioski o przedłużenie pozwolenia na funkcjonowanie uczelni niepublicznej	11		11	3	2	6	
Razem	74		74	43	23	6	2

Tabela nr 6.

Rodzaje opinii	Ogółem	Wnioski	
		Uczelnie publiczne	Uczelnie niepubliczne
Pozytywne	43	17	26
Negatywne	23	5	18
PKA nie mogła wydać opinii pozytywnej	6	2	4
W toku	2	1	1
Razem	74	25	50

b) Analiza merytoryczna wydanych opinii.

Tabela nr 7.

Lp.	Nazwa kierunku studiów	Poziom kształcenia	Kryteria ocen									
			Struktura kwalifikacji absolwenta	Plany studiów i programy nauczania	Sylabusy	Kadra naukowo-dydaktyczna	Obsada kadrowa	Badania naukowe	Baza dydaktyczna	Zasoby biblioteczne, czytelnia	Praktyki studenckie	Punkty ECTS
1	architektura i urbanistyka	I		2	2	1	1		1		1	1
		II	1		1			1				
2	budownictwo	I	1	2	2		1		3	3	2	
3	informatyka	I		2	3	1	2	1	3	1		
		II		1	1			1				
4	inżynieria biomedyczna	I	1	1	1	1	1		1			
	inżynieria chemiczna i procesowa	I	1	1					1		1	1
5	inżynieria materiałowa	I		1					1	1	1	
6	inżynieria środowiska	I	2	2		1	1		1	1		
7	lotnictwo i kosmonautyka	I	1	1	1		1		1			1
8	mechatronika	I	1	2	1		1		1			2

Lp.	Nazwa kierunku studiów	Poziom kształcenia	Kryteria ocen									
			Struktura kwalifikacji absolwenta	Plany studiów i programy nauczania	Sylabusy	Kadra naukowo-dydaktyczna	Obsada kadrowa	Badania naukowe	Baza dydaktyczna	Zasoby biblioteczne, czytelnia	Praktyki studenckie	Punkty ECTS
9	transport	I				1			1	1		1
10	zarządzanie i inżynieria produkcji	I		1		1	1		2	2	1	
	Razem	I	7	15	10	6	9	1	16	9	6	6
		II	1	1	2			2				

c) Krótki komentarz odnoszący się do wydanych opinii.

W odniesieniu do wniosków, które zostały zaopiniowane pozytywnie (43 wnioski złożone przez 17 uczelni publicznych oraz 26 uczelni niepublicznych) stwierdzić należy, że spełniały one wszystkie wymogi związane z uruchomieniem kształcenia na określonym kierunku studiów. Prawidłowo została przygotowana sylwetka absolwenta (kwalifikacje absolwenta), plany studiów spełniały wymogi standardów kształcenia. Poprawnie opracowano programy studiów i sylabusy. We wszystkich przypadkach zapewniono minimum kadrowe oraz zabezpieczono bazę dydaktyczną dla potrzeb prowadzenia dydaktyki. Wnioskodawcy przedstawiali też projekty finansowe uruchomienia kierunku oraz zabezpieczenia zasobów bibliotecznych dla uruchomianego kierunku. Przedstawione oświadczenia nauczycieli akademickich zaliczanych do minimum zawierały wszystkie niezbędne informacje.

W przypadku 23 wniosków Zespół Kierunków Studiów Technicznych zaproponował opinię negatywną (5 uczelni publicznych oraz 18 uczelni niepublicznych). W większości wniosków przyczyną opinii negatywnych był brak kadry dydaktycznej spowodowany niemożnością zaliczenia do minimum kadrowego wielu nauczycieli akademickich, z powodu przekroczenia liczby uczelni i kierunków, na których proponowane osoby stanowiły już minimum kadrowe lub braku dorobku naukowego z zakresu albo związanego z uruchamianym kierunkiem studiów.

Zastrzeżenia budził brak szczegółowych informacji dotyczących laboratoriów. We wnioskach nie zawarto wystarczających informacji, na podstawie których można by stwierdzić, że wnioskodawcy dysponują infrastrukturą zapewniającą prawidłową realizację celów kształcenia lub zdołają ją utworzyć w terminie określonym w przepisach prawa.

Uczelnie wnioskujące o utworzenie kierunku studiów w wielu przypadkach proponowały system punktów ECTS nie spełniający wymagań wynikających z § 3 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2006 r. w sprawie warunków i trybu przenosze-

nia osiągnięć studenta (Dz.U. Nr 187, poz. 1385). Często nie przedstawiały także informacji pozwalającej na stwierdzenie, iż zapewnią studentom dostęp do wymaganej literatury niezbędnej w procesie kształcenia.

Zastrzeżenia budziły również przedstawiane koncepcje kształcenia, które nie spełniały wymagań określonych w standardach kształcenia stanowiących odpowiedni załącznik do rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki (Dz. U. Nr 164, poz. 1166, z późn. zm.).

IV. Analiza wykonania zadań zaplanowanych na 2010 r. oraz ocena współpracy z wizytowanymi uczelniami, ekspertami, a także ocena obowiązujących procedur i kryteriów dokonywania ocen oraz opiniowania wniosków.

Całość zadań zaplanowanych na 2010 rok została wykonana. W trakcie realizacji okazało się, iż wielu ekspertów z różnych przyczyn (emerytura, zdrowie) nie może uczestniczyć w wizytacjach. Występowano o powołanie do tego grona nowych osób. Ponadto, z powodu dużej liczby wizytacji, w kilku przypadkach korzystano z pomocy byłych członków PKA, powołując ich na przewodniczących zespołów wizytujących.

W trakcie wizytacji współpraca z wizytowanymi jednostkami układała się przeważnie dobrze lub bardzo dobrze. Większość szkół, w tym szczególnie szkoły publiczne, jest przychylnie nastawiona do procesu akredytacji, upatrując w nim możliwość uzyskania wskazówek do poprawy procesu kształcenia.

V. Jakie zadania będzie realizował Zespół w roku następnym oraz w jaki sposób zamierza wykorzystać dotychczasowe doświadczenie w planowaniu i realizacji tych zadań?

Rok 2011 kończy trzecią kadencję PKA. Ponadto, od roku akademickiego 2011/2012 obowiązywać będzie znowelizowana ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym, która wprowadzi istotne zmiany do procesu akredytacji. Z tego powodu Zespół zamierza skupić się na takim prowadzeniu wizytacji i rozpatrywaniu wniosków, by pozostawić następcom stan prac bez zaległości. W zasadzie nie planujemy wizytacji od października do grudnia 2011, przeznaczając ten okres na zakończenie rozpoczętych spraw i wytypowanie jednostek i kierunków studiów zasługujących na ocenę wyróżniającą.

8. Zespół Kierunków Studiów Ekonomicznych

*Autorzy: prof. dr hab. Danuta Strahl,
mgr Hanna Chrobak-Marszał*

I. Informacje ogólne o pracy Zespołu.

Zespół Kierunków Studiów Ekonomicznych na początku 2010 roku liczył 9 członków. Do końca marca, z powodu objęcia innych ważnych funkcji w instytucjach państwowych oraz z powodów losowych złożyło rezygnację 3 jego członków. Na ich miejsce powołano 2 nowe osoby, w związku z czym aktualnie skład Zespołu stanowi 8 członków. W roku 2010 Zespół Kierunków Studiów Ekonomicznych odbył 17 posiedzeń.

W kompetencjach Zespołu, podobnie jak w latach ubiegłych, pozostawało nadal 6 kierunków studiów, tj. „ekonomia”, „finanse i rachunkowość”, „gospodarka przestrzenna”, „informatyka i ekonometria”, „logistyka” oraz „zarządzanie”, co stanowi 5,1% ogółu wszystkich „standardowych” kierunków studiów. Jednakże kierunki te są prowadzone aż w 250 szkołach wyższych, co stanowi 53,6% ogółu wszystkich szkół wyższych w kraju, w tym 73 uczelniach publicznych – odpowiednio 52,9% ogółu wszystkich uczelni publicznych. Udział studentów kształcących się na kierunkach ekonomicznych stanowi 20,4% ogółu wszystkich studentów w kraju. Te podstawowe informacje ilustrują zakres i znaczącą rolę Zespołu Kierunków Studiów Ekonomicznych w działalności Państwowej Komisji Akredytacyjnej oraz w procesie oceny jakości kształcenia.

W 2010 roku Zespół wyznaczył do oceny jakości kształcenia 164 podstawowe jednostki organizacyjne, z tego 99 prowadzących kształcenie na kierunku „zarządzanie”, 30 – „ekonomię”, 30 – „finanse i rachunkowość” oraz 5 – „informatykę i ekonometrię”, rozpoczynając w wielu jednostkach drugi cykl akredytacji. Ponadto Zespół rozpoczął ocenę jakości kształcenia na kierunku „gospodarka przestrzenna”, z tym że żadna procedura oceniająca nie została w roku 2010 zakończona podjęciem przez Prezydium PKA stosownej uchwały. Kierunek „logistyka”, będący w kompetencjach Zespołu od roku 2006, nie był dotychczas oceniany, z uwagi na nie zakończony – w zdecydowanej większości Uczelni – cykl kształcenia i brak absolwentów.

Podobnie jak w latach poprzednich rozpatrywane przez Zespół wnioski dotyczyły wszystkich kierunków studiów, tj.: „ekonomii”, „finansów i rachunkowości”, „gospodarki przestrzennej”, „informatyki i ekonometrii”, „logistyki” oraz „zarządzania”.

II. Ocena jakości kształcenia na kierunkach studiów pozostających w kompetencjach Zespołu. Uwagi ogólne, w tym dotyczące jakości raportów samooceny.

1. Analiza statystyczna, uwzględniająca: liczbę i rodzaj sformułowanych ocen, rodzaje uczelni, poziomów kształcenia i kierunki studiów.

Tabela nr 1.

Rodzaje ocen	Ogółem	Oceny											
		Uczelnie publiczne						Uczelnie niepubliczne					
		Razem	Oceny dokonywane					Razem	Oceny dokonywane				
			Po raz pierwszy	Po ocenie warunkowej	Po ocenie pozytywnej		Po ocenie wyróżniającej		Po raz pierwszy	Po ocenie warunkowej	Po ocenie pozytywnej		Po ocenie wyróżniającej
				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem			
Oceny wyróżniające	7	6	6					1				1	
Oceny pozytywne	117	58	20		38	6		59	5	13	41	14	
Oceny warunkowe	19	6	1		5	1		13	3	2	8	5	
Oceny negatywne	6	1			1			5	2		3	1	
Odstąpienie/ zawieszenie wydania oceny	15	3	1		2	1		12	3	4	5		
Razem	164	74	28		46	8		90	13	19	57	20	1

Tabela nr 2.

Kierunki studiów	Grupy uczelni	Ogółem (kierunki)	Rodzaje ocen						Razem (grupy uczelni)
			Oceny wyróżniające	Oceny pozytywne		Oceny warunkowe	Oceny negatywne	Odstąpienie/zawieszenie wydania oceny	
				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem				
zarządzanie	Uniwersytety*	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie		1					16
		Uniwersytet Szczeciński		2					
		Uniwersytet Łódzki		2					
		Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	1	1					
		Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie					1	1	
		Uniwersytet Opolski		1					
		Uniwersytet Warszawski	1	1					
		Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu		1					
		Uniwersytet Jagielloński		1					
		Uniwersytet Zielonogórski		1	1				
	Uniwersytet Gdański		1						
	Uczelnie Techniczne	Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej					1		11
		Politechnika Lubelska		2	1				
		Politechnika Wroclawska		1					
		Politechnika Gdańska		2	1				
		Politechnika Koszalińska		1			1		
		AGH im S. Staszica w Krakowie		1					
Politechnika Opolska			1				1		

* Dotyczy uniwersytetów, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.).

zarządzanie	Uczelnie Ekonomiczne	Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu		2					8
		Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu Wydział Gospodarki Regionalnej i Turystyki w Jeleniej Górze		1					
		Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	1	1					
		Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie		1	1				
		Szkoła Główna Handlowa w Warszawie		1					
		Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu	1						
	Uczelnie Pedagogiczne	Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach		1	1	1			3
		Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach – Filia w Piotrkowie Trybunalskim						1	
	Uczelnie Rolnicze	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie		1					3
		Akademia Podlaska w Siedlcach		1					
		Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie		1					
	Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe	PWSZ w Oświęcimiu		1					5
		PWSZ im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej		1	1				
		PWSZ w Koninie				1			
		PWSZ w Gorzowie Wielkopolskim		1	1				
		PWSZ im. Witelona w Legnicy		1	1				

zarządzanie	Akademickie uczelnie niepubliczne	Spółeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi	1					
		Spółeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi – Wydział Zamiejscowy w Brodnicy	1					
		Spółeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi Wydział Zamiejscowy w Garwolinie	1					
		Spółeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi Wydział Zamiejscowy w Ostrowie Wielkopolskim	1					7
		Spółeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi – Wydział Zamiejscowy w Warszawie	1					
		Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach	1					
		Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie	1					
	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Krakowie	1					
		Wyższa Szkoła Komunikacji i Zarządzania w Poznaniu	1					
		Wyższa Szkoła Marketingu i Zarządzania w Lesznie	1					
		Wyższa Szkoła Handlu i Rachunkowości w Poznaniu	1					
		Wyższa Szkoła Handlu i Rachunkowości w Poznaniu – Wydział Zamiejscowy we Wrześni	1					
		Olsztyńska Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania im. prof. T. Kotarbińskiego w Olsztynie	1					
		Wyższa Szkoła Zarządzania Polish Open University w Warszawie	1	1				
							46	

zarządzanie	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie		1					
		Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie – Wydział Zamiejscowy w Ciechanowie		1					
		Wyższa Szkoła Handlu i Finansów Międzynarodowych im. F. Skarbka w Warszawie					1		
		Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Poznaniu		1		1			
		Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Poznaniu Filia we Wrocławiu		1					
		Wyższa Szkoła Menedżerska w Legnicy		1					
		Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa w Poznaniu		1					
		Wyższa Szkoła Medyczna LZDZ w Legnicy							1
		Wyższa Szkoła Integracji Europejskiej w Szczecinie		1					
		Kaszubsko-Pomorska Szkoła Wyższa w Wejherowie							1
		Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Tarnowie		1					
		Szkoła Wyższa im. B. Jańskiego w Warszawie		1					
		Szkoła Wyższa im. B. Jańskiego w Warszawie – Wydział Zamiejscowy w Krakowie		1					
		Szkoła Wyższa im. B. Jańskiego w Warszawie – Wydział Zamiejscowy w Elblągu		1					
		Szkoła Wyższa im. B. Jańskiego w Warszawie – Wydział Zamiejscowy w Chełmie		1					
		Wyższa Szkoła Biznesu w Gorzowie Wielkopolskim		1					
		Wyższa Szkoła Zarządzania i Finansów we Wrocławiu		1					
		Wyższa Hanzeatycka Szkoła Zarządzania w Słupsku		1					

zarządzanie	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Elbląska Uczelnia humanistyczno-Ekonomiczna w Elblągu		1						
		Wyższa Szkoła Umiejętności Społecznych w Poznaniu		1						
		Polsko-Czeska Wyższa Szkoła Biznesu i Sportu „Collegium Glacense” w Nowej Rudzie						1		
		Wyższa Szkoła Nauk Stosowanych w Rudzie Śląskiej					1			
		Wyższa Szkoła Organizacji Turystyki i Hotelarstwa w Warszawie		1	1					
		Nadbużańska Szkoła Wyższa w Siemiatyczach		1	1					
		Poznańska Wyższa Szkoła Biznesu w Poznaniu					1			
		Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna w Gdańsku					1			
		Wyższa szkoła Zarządzania i nauk Społecznych im. ks. E. Szramka w Tychach		1	1					
		Wyższa Szkoła Zarządzania w Rzeszowie		1						
		Wałbrzyska Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości w Wałbrzychu		1						
		Wyższa Szkoła Finansów i Administracji w Gdańsku		1	1					
		Mazowiecka Wyższa Szkoła Humanistyczno-Pedagogiczna w Łowiczu		1	1					
		Wyższa Szkoła Zarządzania w Szczecinie		1						
		Wyższa szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna im. prof. S. Pieniążka w Skierniewicach					1			
		Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza Studium Generale Sandomiriense w Sandomierzu								1
		Warszawska Wyższa Szkoła Ekonomiczna i. W. Wiszniewskiego w Warszawie								1
		Wyższa Szkoła Promocji w Warszawie		1						
		Wyższa Szkoła Informatyki Stosowanej i Zarządzania w Warszawie								1
		Wyższa Szkoła Kupiecka w Łodzi – WZ w Szczecinku					1			
Razem		5	73	14	11	3	7	99		

ekonomia	Uniwersytety*	Uniwersytet Opolski		1						1
	Uczelnie Rolnicze	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie		1						1
	Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe	PWSZ im. S. Staszica w Pile		1	1					5
		PWSZ w Nowym Sączu		1						
		PWSZ im. J. A. Komeńskiego w Lesznie		1						
		PWSZ w Elblągu		1	1					
		PWSZ w Ciechanowie					1			
	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie		1	1					23
		Wyższa Szkoła Handlowa im. B. Markowskiego w Kielcach					1			
		Wyższa Szkoła Handlowa im. B. Markowskiego w Kielcach – Wydział Zamiejscowy w Tarnobrzegu					1			
		Akademia Polonijna w Częstochowie		1						
		Akademia Polonijna w Częstochowie – Filia w Gliwicach							1	
		Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu		1	1					
		Wyższa Szkoła Technologii Teleinformatycznych w Świdnicy						1		
Wyższa Szkoła Gospodarowania Nieruchomościami w Warszawie			1	1		1				
Wyższa Szkoła Gospodarowania Nieruchomościami w Warszawie – Wydział Zamiejscowy w Białymstoku			1	1						

* Dotyczy uniwersytetów, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.).

ekonomia	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Handlu i Finansów Międzynarodowych im. F. Skarbka w Warszawie					1	1	
		Stargardzka Szkoła Wyższa STARGARDIUNUM w Stargardzie Szczecińskim				1			
		Wyższa Szkoła Współpracy Międzynarodowej i Regionalnej im. Z. Glogera w Wołominie					1		
		Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim		1					
		Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna w Zamościu		1					
		Gliwicka Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości w Gliwicach		1					
		Zachodniopomorska Szkoła Biznesu w Szczecinie		1	1				
		Zachodniopomorska Szkoła Biznesu w Szczecinie – Zamiejscowy Wydział Przedsiębiorczości w Kołobrzegu		1	1				
		Zachodniopomorska Szkoła Biznesu w Szczecinie – Zamiejscowy Wydział Przedsiębiorczości w Gryficach		1	1				
		Radomska szkoła Wyższa w Radomiu					1		
		Wyższa Szkoła Zawodowa „Kadry dla Europy” w Poznaniu		1	1				
		Uczelnia Zawodowa Zagłębia Miedziowego w Lubinie							1
		Razem			18	10	7	2	3

finanse i rachunkowość	Uniwersytety*	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie		1					7
		Uniwersytet Szczeciński		2					
		Uniwersytet Łódzki		2					
		Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu		1					
		Uniwersytet Gdański		1					
	Uczelnie Techniczne	Politechnika Koszalińska		1					1
	Uczelnie Ekonomiczne	Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu	1	2					8
		Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach		1					
		Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie		2	1				
		Szkoła Główna Handlowa w Warszawie	1	1					
	Uczelnie Rolnicze	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie		1					1
	Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe	PWSZ w Suwałkach		1					1
	Akademickie uczelnie niepubliczne	Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie		1					2
		Spółeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi		1					

* Dotyczy uniwersytetów, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.).

finanse i rachunkowość	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Administracji i Biznesu im. E. Kwiatkowskiego w Gdyni		1					10
		Wyższa Szkoła Umiejętności im. S. Staszica w Kielcach						1	
		Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Siedlcach		1					
		Wyższa Szkoła Handlu i Finansów Międzynarodowych im. F. Skarbka w Warszawie				1			
		Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Poznaniu – Filia we Wrocławiu						1	
		Wyższa Szkoła Zarządzania i Finansów we Wrocławiu		1				1	
		Wyższa Szkoła Biznesu i Zarządzania w Ciechanowie		1	1				
		Lubelska Szkoła Wyższa im. Króla W. Jagiełły w Lublinie						1	
		Wyższa szkoła Biznesu im. bp. J. Chrapka w Radomiu						1	
		Razem			2	22	2	1	
informatyka i ekonometria	Uniwersytety ¹	Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie		1				1	2
	Uczelnie Techniczne	Politechnika Częstochowska		1	1				1
	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy		1	1				2
		Wyższa Szkoła Informatyki i Ekonomii TWP w Olsztynie		1	1				
Razem			4	3			1	5	
Ogółem wszystkie kierunki			7	117	29	19	6	15	164

Zespół Kierunków Studiów Ekonomicznych w roku 2010 dokonał oceny jakości kształcenia w 149 podstawowych jednostkach organizacyjnych szkół wyższych, z tego w 78 jednostkach organizacyjnych uczelni niepublicznych (co stanowi 52,3% wydanych przez Zespół ocen jakości) oraz w 71 jednostkach organizacyjnych uczelni publicznych (odpowiednio 47,7%). W odniesieniu do 15 pozostałych jednostek organizacyjnych Zespół odstąpił od przeprowadzenia oceny jakości kształcenia bądź też ją zawiesił.

Wśród 149 sformułowanych ocen – 76 (tj. 51%) dokonują akredytacji w drugim cyklu. Na kierunku „zarządzanie” sformułowano 92 oceny, tj. 61,7% ogółu ocen wydanych przez Zespół, na kierunku „ekonomia” 27 ocen (odpowiednio 18,1%), „finanse i rachunkowość” 26 ocen (odpowiednio 17,4%) oraz 4 oceny na kierunku „informatyka i ekonometria” (odpowiednio 2,7%).

Ogólna analiza struktury ocen pozwala na stwierdzenie, iż sformułowano 7 ocen wyróżniających, co stanowi – 4,7 % ogółu tych ocen. Oceny te zostały sformułowane po zakończeniu w drugim cyklu akredytacji oceny na kierunku „zarządzanie” (5 ocen, w tym 1 ocena po raz drugi) oraz po raz pierwszy ocenianego kierunku „finanse i rachunkowość” (2 oceny). Ta relatywnie duża liczba ocen wyróżniających pozwala sądzić, iż w wyróżnionych podstawowych jednostkach organizacyjnych tych uczelni, którym została ona przyznana, nastąpiła wyraźna mobilizacja środowiska akademickiego na rzecz doskonalenia jakości kształcenia, a także, iż wysoka kultura jakości kształcenia powoli staje się osią działalności tych uczelni. Warto przy tym podkreślić, iż Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie utrzymała ocenę wyróżniającą przyznaną jej dla kierunku „zarządzanie” już w pierwszym cyklu akredytacji. Jednocześnie jednak sformułowano aż sześć negatywnych ocen jakości kształcenia (4%), w tym w 5 uczelniach niepublicznych. Wśród tych ocen – 3 oceny zostały przyznane na kierunku „zarządzanie”, (w tym jedna dla studiów drugiego stopnia), 2 oceny na kierunku „ekonomia”, (w tym jedna dla studiów pierwszego i drugiego stopnia) oraz 1 ocena dla kierunku „finanse i rachunkowość (na studiach pierwszego stopnia). Warto też podkreślić, iż wśród tych sześciu ocen negatywnych aż cztery zostały przyznane w drugim cyklu akredytacji, (w tym jedna po pozytywnej ocenie ze skróconym okresem) a więc jednostkom, które znały zasady i procedury przeprowadzania przez PKA ocen jakości kształcenia.

Podstawowymi przyczynami *negatywnych ocen* jakości kształcenia były:

– na kierunku „zarządzanie”:

niepełnienie wymagań dotyczących minimum kadrowego, prowadzenie specjalności niezgodnych z kanonem ocenianego kierunku, zastrzeżenia do systemu weryfikacji wiedzy studenta i organizacji zajęć dydaktycznych, prowadzenie kształcenia na studiach drugiego stopnia bez posiadania wymaganych uprawnień do ich prowadzenia, brak zgodności tematów części prac dyplomowych z kanonem wiedzy kierunku, niski stopień efek-

tywności wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia, a także zbyt mały stopień umiędzynarodowienia procesu kształcenia;

– na kierunku „ekonomia”:

brak wymaganego przepisami prawa minimum kadrowego, prowadzenie kształcenia w jednostkach zamiejscowych na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia bez uzyskania zgody ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego, przyjmowanie na studia cudzoziemców bez dokumentów potwierdzających możliwość ubiegania się o przyjęcie na studia, niewłaściwa koncepcja kształcenia, niewłaściwie realizowane zajęcia dydaktyczne z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, brak badań naukowych (w odniesieniu do studiów drugiego stopnia), prowadzenie wykładów z przedmiotów podstawowych i kierunkowych przez nauczycieli akademickich nie posiadających co najmniej stopnia naukowego doktora, zastrzeżenia do systemu weryfikacji wiedzy studenta i organizacji zajęć dydaktycznych, zastrzeżenia do jakości części prac dyplomowych, brak właściwych zbiorów bibliotecznych, brak wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia;

– na kierunku „finanse i rachunkowość”:

niewłaściwa koncepcja kształcenia, niezgodność tematyki części prac dyplomowych z zakresem kierunku, prowadzenie części wykładów z przedmiotów podstawowych i kierunkowych przez nauczycieli akademickich nie posiadających co najmniej stopnia naukowego doktora, wadliwe funkcjonowanie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia, niewłaściwie funkcjonujący system praktyk zawodowych.

Zatem słabą stroną wszystkich ocenionych kierunków studiów stanowił brak efektywnego funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia powodujący istotne zaniedbania w zakresie procesu dydaktycznego i efektów kształcenia.

Oceny warunkowe (19) stanowiły 12,8% ogółu przyznanych ocen, w tym sześć otrzymały uczelnie publiczne, a 13 – uczelnie niepubliczne. Wśród tych ocen, przyznano w drugim cyklu akredytacji w uczelniach publicznych 5 ocen (w tym 1 po ocenie pozytywnej ze skróconym okresem), zaś w uczelniach niepublicznych odpowiednio 8 (w tym 5 po ocenie pozytywnej ze skróconym okresem). Zatem sumując oceny negatywne (3) oraz warunkowe (13) przyznane w drugim cyklu akredytacji można stwierdzić, iż aż w 16 ocenianych podstawowych jednostkach organizacyjnych Uczelni stwierdzono wyraźne osłabienie, w stosunku do pierwszej akredytacji, dbałości o jakość prowadzonego w nich kształcenia. Oceny warunkowe stanowią 8,5% ogółu ocen przyznanych w uczelniach publicznych i 16,7% ogółu ocen przyznanych w uczelniach niepublicznych.

Podstawowymi przyczynami *ocen warunkowych* były :

– na kierunku „zarządzanie”:

niewłaściwie określona sylwetka absolwenta, brak oferty zajęć do wyboru, niezgodności tematyki części prac dyplomowych z zakresem kierunku, brak dostępności studentów do właściwych zbiorów bibliotecznych, zastrzeżenia dotyczące minimum kadrowego dla studiów pierw-

szego i drugiego stopnia, niewłaściwa obsada zajęć dydaktycznych, niekompletna struktura sylabusów (brak było w nich określenia efektów kształcenia, literatury podstawowej itp.), prowadzenie części wykładów przedmiotów podstawowych i kierunkowych przez osoby nie posiadające stopnia naukowego doktora, brak wdrożonego efektywnego kompleksowego systemu zapewnienia jakości kształcenia, zastrzeżenia do procesu dyplomowania, brak spójności między deklarowanymi efektami kształcenia a programem studiów, zastrzeżenia do organizacji praktyk, brak 20% udziału studentów w składach Rad Wydziału, niespełnienie wymogów dotyczących liczby godzin zajęć dydaktycznych na studiach niestacjonarnych określonych w standardach kształcenia;

– na kierunku „finanse i rachunkowość”:

prowadzenie wykładów z przedmiotów podstawowych i kierunkowych przez nauczycieli akademickich nie posiadających co najmniej stopnia naukowego doktora, zastrzeżenia do systemu weryfikacji wiedzy studenta i organizacji zajęć dydaktycznych, a także zastrzeżenia do minimum kadrowego;

– na kierunku „ekonomia”:

prowadzenie specjalności nie mieszczących się w kanonie kierunku, zastrzeżenia dotyczące minimum kadrowego, zastrzeżenia do jakości części prac dyplomowych, niewłaściwa obsada zajęć dydaktycznych, prowadzenie wykładów z przedmiotów podstawowych i kierunkowych przez nauczycieli akademickich nie posiadających co najmniej stopnia naukowego doktora, brak kompleksowo wdrożonego efektywnego wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia.

Oceny pozytywne (117) stanowią 78,5% ogółu sformułowanych przez Zespół ocen jakości kształcenia.

W uczelniach publicznych oceny pozytywne stanowiły 81,7% ogólnej liczby ocen przyznanych dla tych uczelni, zaś w uczelniach niepublicznych odpowiednio 75,6%.

Wśród ocen pozytywnych jakie zostały sformułowane przez Zespół przyznano 29 ocen na skrócony okres, tj. na dwa lub trzy lata. Wśród nich 12 takich ocen przyznano dla uczelni publicznych (co stanowi 20,7% ogółu ocen pozytywnych przyznanych w tych uczelniach) oraz 17 uczelniom niepublicznym (co stanowi 28,8% ogółu ocen pozytywnych przyznanych w tych uczelniach). Przyczynami przyznania tych ocen była na ogół niezadowolająca jakość części prac dyplomowych, prowadzenie wygasających studiów pierwszego stopnia o profilu inżynierskim na kierunkach, dla których standardy kształcenia nie przewidują takiego profilu, niewłaściwej proporcji zajęć prowadzonych w zamiejscowych ośrodkach dydaktycznych oraz siedzibie Uczelni.

Warto także w tym miejscu prześledzić proces jakości kształcenia w jednostkach, które otrzymały w pierwszym cyklu akredytacji ocenę pozytywną na skrócony okres (na 2 lub 3 lata). Jednostki te w drugim cyklu akredytacji w większości otrzymały pozytywną ocenę jakości kształcenia na okres dopełniający do pełnego 6 letniego okresu akredytacji. Zaob-

serwowano jednak w kilku jednostkach wyraźne osłabienie orientacji na jakość kształcenia, co było przyczyną przyznania warunkowej oceny jakości kształcenia (oceny dotyczyły na kierunku „zarządzanie” oraz kierunku „ekonomia”). Przyczynami tych ocen były m.in.: zastrzeżenia do minimum kadrowego, brak opracowanych sylwetek absolwenta (w tym efektów kształcenia) dla prowadzonych specjalności w ramach określonego kierunku studiów, brak wiarygodnych informacji dotyczących zajęć dydaktycznych realizowanych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, prowadzenie części wykładów i seminariów dyplomowych przez osoby z tytułem zawodowym magistra, a także powierzanie promotorom opieki nad zbyt dużą liczbą prac dyplomowych. Z drugiej jednak strony należy zauważyć, iż w wielu jednostkach uczelni, które otrzymały w pierwszym cyklu akredytacji oceny pozytywne, nastąpiła wielka mobilizacja działań na rzecz doskonalenia jakości kształcenia i zarzuty formułowane w raportach powizytacyjnych zostały w znaczącym stopniu usunięte (np. AGH Wydział Zarządzania, Wyższa Szkoła Zarządzania w Warszawie).

2. Ocena spełnienia standardów jakości kształcenia (dane z Części IX. Podsumowanie. raportów z wizytacji przeprowadzonych w okresie od 01.03.2010 r. do 31.12.2010 r.).

Tabela nr 3.

Część raportu	Nazwa Standardu	Ocena spełnienia standardów				
		wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
Cz. II	Struktura kwalifikacji absolwenta	2	9	16	7	1
Cz. II	Plany studiów i programy nauczania		17	15	3	
Cz. IV	Kadra naukowo-dydaktyczna	2	16	10	5	2
Cz. II	Efekty kształcenia	1	7	14	11	2
Cz. V	Badania naukowe	3	5	11	8	6
Cz. III	Wewnętrzny system zapewnienia jakości	2	9	9	15	
Cz. VI	Baza dydaktyczna	4	14	15	2	
Cz. I, VII	Sprawy studenckie	3	10	16	4	2

Cz. I, IV, VIII	Kultura prawna uczelni i jednostki		17	13	5	
Cz. I, II, III	Kontakty z otoczeniem	3	8	20	2	2
Cz. II, V	Poziom umiędzynarodowienia	3		5	18	9
Razem		23	112	144	80	24

Wprowadzenie od marca 2010 roku przez Państwową Komisję Akredytacyjną nowego wzoru raportu z wizytacji obligującego do formułowania szczegółowych ocen z 10 obszarów oceny jakości kształcenia pozwala zauważyć, iż najsłabszymi stronami ocenianych (w okresie od marca do grudnia 2010 roku) podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni był: poziom umiędzynarodowienia, wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia, efekty kształcenia, kontakty z otoczeniem oraz na studiach drugiego stopnia – badania naukowe. Natomiast zdecydowanie lepiej już radzą sobie uczelnie z właściwą budową programów studiów, kulturą prawną i sprawami studenckimi, a także z właściwymi opisami sylwetek absolwenta, które ujmują trzy podstawowe jej deskryptory tj. wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne. Nie sposób także nie zauważyć pełnego już dostosowania się, w kilku wizytowanych jednostkach organizacyjnych uczelni, do kryteriów sformułowanych przez PKA w zakresie efektów kształcenia. Ponadto znacznie lepiej oceniona została również baza dydaktyczna i kadra naukowo-dydaktyczna. Oceny niedostateczne, najczęściej odnosiły się do poziomu umiędzynarodowienia oraz badań naukowych, a sporadycznie: struktury kwalifikacji absolwenta, kadry naukowo-dydaktycznej (choć oceny niedostateczne i częściowo spełniające wymagania w zakresie kadry, były z uwagi na swoją rangę, bardzo ważne przy formułowaniu ostatecznej oceny jakości kształcenia), efektów kształcenia oraz spraw studenckich. Ocena częściowo spełniająca standardy dotyczące kadry akademickiej stosowana była również w przypadkach, w których liczba osób spełniających wymogi była wystarczająca, ale reprezentowane specjalności nie pokrywały fundamentalnych obszarów wiedzy stanowiącej kanon danego kierunku studiów, bądź też aktywność naukowa osób zaliczonych do minimum kadrowego była na tyle skromna, że nie zapewniała dobrych rokowań na dalsze funkcjonowanie kierunku.

3. Analiza wyników ocen jakości kształcenia w następujących obszarach, z uwzględnieniem m.in.: grup uczelni, poziomów kształcenia i specyfiki poszczególnych kierunków studiów, misji i strategii oceny uczelni:

1) Struktura kwalifikacji absolwenta

Przeprowadzone w roku 2010 oceny jakości kształcenia pozwalają na stwierdzenie, iż uczelnie przywiązują aktualnie należyłą wagę do określania tak ważnych dla jakości kształcenia kwalifikacji absolwenta. Deklarując określone efekty kształcenia na ogół właściwie opisują zakres wiedzy.

Brak jest natomiast rozróżnienia, które obszary wiedzy powinny być opalone w stopniu podstawowym, a które w stopniu rozszerzonym, pogłębionym czy też zaawansowanym. Ma to szczególne znaczenie dla formułowania sylwetki absolwenta w szczególności studiów drugiego stopnia. Ponadto jednostki nadal mają problemy z właściwym opisem umiejętności absolwenta. Bywa, iż opis umiejętności zastępowany jest wykazem potencjalnych zawodów lub miejsc pracy, przy jednoczesnym braku wyraźnego określenia konkretnych umiejętności. Bardzo często brakowało właściwego rozróżnienia kwalifikacji absolwenta studiów pierwszego i drugiego stopnia, bądź też w zbyt ogólny sposób opisywano kwalifikacje absolwenta danego kierunku studiów, bez uwzględnienia specyficznych cech ilustrujących kształcenie na specjalnościach realizowanych w jego ramach. W opisie kwalifikacji absolwenta w zasadzie nie odnoszono się do misji i strategii uczelni, choć sporadycznie zdarzały się takie ujęcia (np. w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie) wiążące program studiów i kwalifikacje absolwenta z podstawową misją Uczelni.

2) Plany studiów i programy nauczania

Plany studiów i programy kształcenia były w wizytowanych uczelniach na ogół konstruowane właściwie, choć wciąż zdarzały się specjalności nie mieszczące się w kanonie wiedzy określonego kierunku studiów, co w konsekwencji prowadziło do braku spójności między zakresem wiedzy podstawowej i kierunkowej wynikającej ze standardów kształcenia, a treściami realizowanymi w ramach przedmiotów specjalnościowych. Przypadki takie wprawdzie występują już coraz rzadziej, ale spotyka się jeszcze np. na kierunku „zarządzanie” specjalności wyraźnie ukierunkowane na treści właściwe dla kierunku „finanse i rachunkowość”, na kierunku „ekonomia” specjalności właściwe dla kierunku „zarządzanie” czy „finanse i rachunkowość”. Jedynie kierunek „informatyka i ekonometria” charakteryzował się jednoznacznością tożsamością, co wynika z jego dość jednoznacznego profilu ukształtowanego przedmiotami podstawowymi i kierunkowymi. Należy sądzić, iż wprowadzenie Krajowych Ram Kwalifikacji (KRK) będzie dla wielu uczelni szansą na oryginalne i dobrze służące procesowi dydaktycznemu oferty kształcenia. Wciąż – podobnie jak w ubiegłym roku – słabością programów kształcenia są zajęcia dydaktyczne do wyboru. Na ogół uczelnie rozwiązują ten problem poprzez wprowadzanie specjalności kształcenia. Trzeba jednak zauważyć, iż nie jest to pełna oferta zajęć do swobodnego wyboru. Jest to wybór usztywniony, który prowadzi do wyboru całego bloku przedmiotów. Bardzo rzadko uczelnie oferują wybór w ramach przedmiotów ogólnych i kierunkowych. Zdarzają się także przypadki wzbogacenia oferty do wyboru w ramach przedmiotów specjalnościowych (np. Społeczna Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości w Łodzi, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu). Warto też zauważyć, iż uczelnie o bardzo dużych możliwościach w zakresie formułowania oferty zajęć do wyboru, jak na przykład uniwersytety, nie oferują studentom wspólnej międzywydziałowej czy też

ogólnouczelnianej oferty zajęć wybieranych, co tworzyłoby znakomite warunki dla rozwoju zainteresowań naukowych i zawodowych, czy też kulturowych studentów. Wynikać to może z systemu rozliczeń finansowych uczelni, a także braku chęci do współpracy między poszczególnymi jednostkami uczelni.

3) Efekty kształcenia

Szkoły wyższe aktualnie dostrzegają konieczność orientacji na efekty kształcenia. Jednakże tylko jedna uczelnia (Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie) przedstawiła pewien wachlarz narzędzi do pomiaru efektów kształcenia oraz macierz kompetencji. W znaczącej części uczelni pomiar efektów kształcenia ogranicza się jedynie do weryfikacji wiedzy w drodze egzaminów i zaliczeń oraz ocen prac dyplomowych. Znacznie mniej jest narzędzi do pomiaru umiejętności. Nie ma jeszcze systemu weryfikującego efekty kształcenia i korygującego dostrzeżone niedoskonałości. Jest to wielkie wyzwanie, które stoi przed uczelniami na najbliższe lata. Warto tu także zauważyć bardzo staranne przygotowanie do pomiaru efektów kształcenia w Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie. Oprócz indywidualnych weryfikacji efektów podczas zajęć, dyskusji, prac kontrolnych uczelnia ta wprowadziła do ankiet studenckich oddzielne zapytania dotyczące osiąganych umiejętności przez studenta w świetle umiejętności deklarowanych przez uczelnię. Taka informacja od studentów tworzy szansę na reakcję i ewentualną poprawę w uzyskaniu określonych efektów kształcenia. Są też uczelnie, które dostrzegają rolę pracodawców w weryfikacji efektów kształcenia. Na przykład Wydział Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego powołał Radę Biznesu, co z pewnością wspomaga doskonalenie procesu dydaktycznego. Również Wydział Zarządzania Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu ma efektywną współpracę z praktyką gospodarczą. Istotnym elementem w orientacji uczelni na efekty kształcenia jest podejmowanie współpracy z instytucjami certyfikacyjnymi. I tak na przykład Wydział Zarządzania, Informatyki i Finansów Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, oraz Szkoła Główna Handlowa w Warszawie podjęły współpracę z CFA Institute, wiodącą światową organizacją certyfikującą analityków finansowych i zarządzających portfelami inwestycyjnymi. Program kształcenia w tych uczelniach stwarza studentom możliwości do ubiegania się o znane w świecie certyfikaty z rachunkowości: CIMA (międzynarodowa kwalifikacja zawodowa z rachunkowości zarządczej) oraz ACCA (*The Association of Certified Chartered Accountants* – międzynarodowa kwalifikacja zawodowa z finansów i audytu oraz z zarządzania ryzykiem), PRM (Professional Risk Manager) i FRM (Financial Risk Manager), co z pewnością jest zewnętrzną formą weryfikacji osiąganych przez studentów efektów kształcenia. Jednak aktualnie w przeważającej części uczelni nie ma jeszcze właściwej orientacji na efekty kształcenia. Brak jest spójności między: deklarowanymi efektami kształcenia, sylabusami przedmiotów, w których te efekty są uszczegółowione, a ich osiągnięciem oraz ich pomia-

rem. Nie ma też nadal opracowanych przejrzystych i zobiektywizowanych systemów oceniania studenta ze względu na zakres wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.

4) Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia:

a) Opis i ocena wewnętrznych procedur zapewnienia jakości kształcenia

1) struktury organizacyjnej wewnętrznego systemu zapewnienia jakości oraz stosowanej polityki i procedur w zakresie zapewnienia jakości,

Wiedza zdobyta przez Zespół Kierunków Studiów Ekonomicznych podczas wizytacji w uczelniach pozwala na stwierdzenie, iż niemal we wszystkich uczelniach powstały struktury instytucjonalne ds. zapewnienia jakości kształcenia. W kilku tylko przypadkach systemy te budowano pośpiesznie na potrzeby lub pod wpływem wizytacji, co przełożyło się na sformułowanie ocen warunkowych. W dużych uczelniach struktury te są rozbudowane np. w Uniwersytecie Warszawskim funkcjonują: Uczelniane oraz Wydziałowe Zespoły Zapewnienia Jakości. Utworzono ponadto Biuro ds. Jakości Kształcenia, którego zadaniem jest koordynacja działań na rzecz jakości w całej uczelni. W skład Biura wchodzi pracownia Ewaluacji Jakości Kształcenia prowadząca systematycznie badania dotyczące warunków kształcenia. W wielu uczelniach na wydziałach działają komisje dydaktyczne lub programowe, które są odpowiedzialne za wewnętrzne systemy jakości. Niektóre uczelnie powołują pełnomocników rektora i dziekana ds. jakości kształcenia. Zdarzają się też uczelnie, w których za jakość kształcenia formalnie odpowiadają prorektorzy i prodziekani do spraw dydaktycznych. W kilku uczelniach w systemie zarządczym znajdują się przedstawiciele pracodawców – np. w Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie – Rada Powiernicza, na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego – Rada Biznesu.

2) okresowych przeglądów planów i programów nauczania oraz ich efektów (np. adekwatności konstrukcji oraz treści realizowanych planów i programów nauczania w kontekście zamierzonych efektów kształcenia, uwzględnienie specyfiki poziomów kształcenia i form studiów, formalnych procedur zatwierdzania programów nauczania, udziału studentów w działaniach dotyczących zapewnienia jakości, opinii zwrotnych od pracodawców, przedstawicieli rynku pracy oraz innych organizacji),

Generalnie można uznać, iż uczelnie dochowują należytej staranności w przeglądach programu studiów. Programy te zatwierdzają Senaty Uczelni lub Rady Wydziałów. Przeglądy te jednak w niewystarczającym stopniu uwzględniają realizację zamierzonych efektów kształcenia ograniczając się do zapewnienia zgodności ze standardami kształcenia. Natomiast słabą stroną tego procesu jest nadal brak informacji zwrotnych od właściwych interesariuszy: przedstawicieli pracodawców oraz

absolwentów, których opinie powinny wpływać na strukturę programową i jej poprawę w celu zbliżenia do oczekiwań rynku pracy, a tym samym sprzyjać zatrudnianiu studentów i absolwentów. Badania dotyczące opinii przedstawicieli rynku pracy przeprowadziła na przykład Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie, badania opinii absolwentów prowadzi Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie. Propozycje ujęte w nowej ustawie powinny zmobilizować uczelnie do bardziej zaawansowanych działań w tym zakresie.

3) oceniania studentów (np. stosowanych form i kryteriów weryfikacji wiedzy oraz oceny wyników kształcenia),

W wielu uczelniach opracowane zostały ogólne zasady oceny studentów (np. w Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu, SGH), ale jest jeszcze wiele uczelni, w których formę zaliczenia określono tylko w sylabusach, bez podania szczegółowych warunków zaliczeń. Na ogół uczelnie twierdzą, iż nauczyciele akademicki prowadzący zajęcia dydaktyczne podają zasady zaliczeń na pierwszych zajęciach. Przegląd tematyki posiedzeń Rad Wydziałów lub Senatów pozwala zauważyć, iż wiele miejsca poświęca się analizie wyników sesji egzaminacyjnych, tematyce i jakości prac dyplomowych. Jednakże nadal brak jest w uczelniach przejrzystego systemu ocen i weryfikacji efektów kształcenia .

4) zapewnienia jakości kadry dydaktycznej (np. okresowych ocen pracowników, hospitacje, ankiet dla studentów oceniających zajęcia dydaktyczne, częstotliwość ankietyzacji),

Najbardziej zaawansowanym elementem wewnętrznych systemów zapewnienia jakości kształcenia (co związane jest z zapisami ustawowymi) są ankiety studenckie oceniające kadre dydaktyczną i warunki studiowania oraz okresowe oceny nauczycieli akademickich. Powstają bardzo bogate raporty z takich badań (np. Społeczna Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości w Łodzi, Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie, Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie). Jednak efektywność tych działań jest nadal zbyt skromna. W niewielu uczelniach wyniki ankiet pozwalają bowiem na zmianę obsady zajęć dydaktycznych i poprawę warunków studiowania.

Ocena pracy naukowej i dydaktycznej kadry akademickiej w wielu uczelniach, w szczególności o dużych tradycjach akademickich i z rozwiniętą współpracą międzynarodową, powiązana jest z systemem nagród, co bardzo mobilizuje kadre dydaktyczną i owocuje przyznaniem jednostkom I kategorii w ocenie parametrycznej Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. W słabszych uczelniach takiej oceny nie ma lub jest jedynie formalna i często nie przynosi oczekiwanych efektów w zapewnieniu minimum kadrowego. Są uczelnie, które pomimo, iż w swoim wewnętrznym systemie zapewnienia jakości miały ocenę kadry dydaktycznej, to wymogi minimum kadrowego nie były spełnione, co skutkowało jak już wspomniano wyżej – ocenami warunkowymi i pozwoliło na stwierdzenie, iż

system taki jest nieefektywny. Trzeba w tym miejscu zauważyć mobilizującą funkcję Państwowej Komisji Akredytacyjnej, której kryteria oceny kadry aktywizują i profilują działalność naukową nauczycieli akademickich w szczególności w uczelniach niepublicznych.

5) form wsparcia studentów (np. informacji o wsparciu ze strony nauczycieli akademickich, w tym opiekunów roku oraz pracowników administracyjnych, ankiet dla studentów dotyczących pracy administracji),

Proces ankietyzacji obejmuje również ocenę pracy administracji uczelni. Na ogół rytm pracy administracji (dziekanaty, kwestura, itp.) jest przystosowany do potrzeb studentów. W większości uczelni dziekanaty studiów niestacjonarnych przyjmują studentów w soboty lub w soboty i niedziele. Nauczyciele akademicki deklarują kontakty ze studentami zarówno w formie konsultacji i dyżurów w swoich katedrach, jak również drogą internetową. W uczelniach, w których dominują pracownicy zatrudnieni w tych uczelniach jako dodatkowym miejscem pracy, najbardziej powszechną i stosowaną formą są kontakty internetowe, które studenci w pełni akceptują. Instytucja opiekunów roku raczej zanika, a w przypadkach gdy występuje przejmuje ją, szczególnie dla I roku studiów, prodziekan ds. studenckich. Generalnie można uznać, iż w zakresie wspierania spraw studenckich bardzo wzrosła rola prodziekanów oraz prorektorów do spraw studenckich.

6) stosowanego systemu informacyjnego (np. gromadzenia, analizowania i wykorzystywania informacji o poziomie zadowolenia studentów oraz o wynikach kształcenia osiągniętych przez studentów, możliwościach zatrudnienia absolwentów itp.),

System gromadzenia informacji dotyczących zadowolenia studentów z warunków studiowania aktualnie istnieje już w bardzo wielu uczelniach oraz podstawowych jednostkach organizacyjnych uczelni. Natomiast brak jest relacji zwrotnych między wszystkimi uczestnikami systemu zapewniających monitoring tych informacji, a w konsekwencji doskonalenie systemu. Natomiast studenci na ogół mają szeroki dostęp do informacji o wynikach kształcenia, sprawach stypendialnych oraz ofertach pracy, poprzez działające w uczelniach systemy internetowe.

7) publikowania informacji (np. dostępu do aktualnych i obiektywnych informacji na temat m.in. oferty kształcenia, posiadanych uprawnień, stosowanych procedur toku studiów, planowanych efektów kształcenia).

Systemy informacyjne działające w uczelniach mają różne formy upowszechniania. Należą do nich m. in.: wydawane informatory, gazetki oraz różnego rodzaju ulotki. Bogatym źródłem informacji są rozbudowane i sprawnie działające systemy internetowe zapewniające studentom indywidualny dostęp. Można uznać, iż studenci mają na ogół dobry dostęp do

informacji dotyczących: oferty programowej, obowiązujących procedur dla toku studiów, warunków zaliczania przedmiotów, sylwetki absolwenta, sylabusów, spraw socjalnych, w tym stypendialnych, wymiany międzynarodowej, ofert pracy, imprez studenckich, konkursów, itp.

b) Opinie prezentowane na spotkaniach.

1) Opinie studentów na temat wewnętrznego systemu zapewnienia jakości oraz efektywności działań podejmowanych w tym zakresie w uczelni

Opinie studentów na temat wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia raczej ograniczają się do procesu ankietyzacji zajęć, nauczycieli akademickich i pracowników administracji oraz warunków studiowania. Studenci nie są jeszcze wystarczająco aktywni w uczestniczeniu w budowie i doskonaleniu wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia co sprawia, że opinie te nie są jeszcze na miarę oczekiwań Państwowej Komisji Akredytacyjnej. Należy mieć nadzieję, że organizowane od dwóch lat przez PKA wspólnie z Parlamentem Studentów RP cieszące się ogromnym zainteresowaniem młodzieży akademickiej Fora Jakości, przyniosą oczekiwane efekty i podniosą aktywność studentów w zakresie skutecznej oceny wewnętrznych systemów zapewnienia jakości kształcenia w ich uczelniach.

2) Opinie prezentowane przez nauczycieli akademickich

Kadra akademicka na ogół w pełni akceptuje konieczność funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości. W wielu uczelniach odbywają się konferencje naukowe poświęcone poszczególnym segmentom systemów jakości. Powstają liczne publikacje z tego zakresu. Postawa kadry nauczającej pozwala uznać, iż wewnętrzne systemy zapewnienia jakości będą się w ich uczelniach umacniać i doskonalić.

c) Informacja na temat działalności Biura Karier, monitorowania losów absolwentów i ocena podejmowanych w uczelni działań w tym zakresie.

Bardzo istotną rolę w funkcjonowaniu wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia spełniają powoływane w szkołach wyższych Biura Karier. Uczelnie z dużymi tradycjami akademickimi, a także niektóre uczelnie niepubliczne, nadają dużą rangę Biurom Karier w zakresie kontaktów z rynkiem pracy, przygotowaniem absolwentów do podjęcia pracy zawodowej, organizacją praktyk. Jedno z pierwszych Biur Karier zorganizowała w roku 2000 Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie przystępując do Ogólnopolskiej Sieci Biur Karier. Zostało zawarte porozumienie z Samorządem Województwa Mazowieckiego, które zaowocowało Targami Pracy i konferencją naukową poświęconą powiązaniu edukacji z rynkiem pracy. Współpraca z absolwentami znajduje się raczej w fazie początkowej, choć w wielu uczelniach powstały już Kluby Absolwenta lub inne formy organizacyjne, które nawiązały stałe kontakty absolwentów z uczelniami. Należy sądzić, iż kolejnym etapem tej współpracy będzie oferta programowa i perspektywy poprawy zatrudniania absolwentów.

- d) Liczba jednostek podstawowych / uczelni, w których jedną z przyczyn oceny pozytywnej na krótszy okres, warunkowej lub negatywnej był wewnętrzny system zapewnienia jakości (według kierunków studiów).

Tabela nr 4.

Kierunek studiów	Liczba jednostek podstawowych / uczelni	Oceny							
		Uczelnie publiczne				Uczelnie niepubliczne			
		Razem	Oceny pozytywne ze skróconym okresem	Oceny warunkowe	Oceny negatywne	Razem	Oceny pozytywne ze skróconym okresem	Oceny warunkowe	Oceny negatywne
ekonomia	4	1		1		3		2	1
zarządzanie	4	1			1	3		2	1
Razem	8	2		1	1	6		4	2

Państwowa Komisja Akredytacyjna w swoich ocenach coraz wyższe znaczenie przywiązuje do funkcjonowania wewnętrznych systemów zapewnienia jakości, stąd też słabości systemu były między innymi jedną z podstawowych przyczyn sformułowania pięciu z 19 ocen warunkowych (26,3%) oraz trzech z 6 ocen negatywnych (50%).

- e) Podstawowe słabości wewnętrznych systemów zapewnienia jakości wskazane w uchwałach PKA.

Niewątpliwie do słabych stron wewnętrznego systemu zapewnienia jakości w szkołach wyższych należy brak efektywnych sprzężeń zwrotnych. Nawet jeżeli na przykład powstają raporty z badań dotyczących zadowolenia studentów z warunków studiowania, oceny kadry akademickiej i oferty programowej, to nie zawsze studenci są informowani o ich wynikach. Nie ma też dostatecznych działań uwzględniających opinie studentów w budowaniu koncepcji kształcenia, choć w niektórych uczelniach publicznych wpływ studentów na ofertę programową jest bardzo widoczny, zaś w uczelniach niepublicznych zdarzają się przypadki korzystnych zmian w obsadzie zajęć dydaktycznych. Generalnie wewnętrzne systemy zapewnienia jakości nie przewidują mechanizmów doskonalących. W wielu uczelniach systemy zostały opracowane ale ich wdrożenie nie jest efektywne, co wystąpiło szczególnie w tych jednostkach, które nie spełniały warunków minimum kadrowego mimo formalnego ujęcia weryfikacji tego elementu w systemie. Również, mimo deklarowanego w wewnętrznych systemach zapewnienia jakości przeglądu programu studiów, nie we wszystkich uczelniach z wystarczającą dbałością dokonuje się przeglądu tematyki prac dyplomowych zapewniającego zgodność końcowych efektów kształcenia z profilem studiowanego kierunku. Udział pracodawców w wewnętrznych systemach zapewnienia jakości jest śladowy bądź zupełnie nie istnieje.

5) Kadra naukowo-dydaktyczna

Mimo przejrzystych zasad stosowanych przez Państwową Komisję Akredytacyjną w zakresie oceny wymagań dotyczących minimum kadrowego, problem ten wciąż jest dla wielu ocenianych jednostek organizacyjnych uczelni dotkliwy i przesądza o warunkowej lub negatywnej ocenie jakości kształcenia. Wynika to na ogół z braku aktywności naukowej proponowanych do minimum kadrowego nauczycieli akademickich lub braku spójności między specjalnością naukową pracowników naukowo-dydaktycznych a profilem danego kierunku studiów. Uczelnie reagują na braki w minimum kadrowym już podczas wizytacji lub po otrzymaniu raportów powizytacyjnych, albo też na etapie wniosku o ponowne rozpatrzenie przyznanej już oceny i starają się je uzupełniać, uwzględniając uwagi zespołów oceniających. Nie zawsze jednak starania te mogą być przez Zespół uwzględnione. Z kolei w dużych uczelniach akademickich o dużej i znakomitej liczbie nauczycieli akademickich proponowanych do minimum kadrowego nie zawsze przestrzegana jest zasada właściwego powiązania prowadzonych zajęć z kierunkiem studiów, do którego dana osoba jest przypisana. Tworzy to wrażenie, że minimum kadrowe nie jest traktowane jako zespół kreujący proces dydaktyczny danego kierunku studiów oraz jego profil programowy, a wyłącznie jako formalne spełnienie wymogów określonych przepisami prawa. Trzeba jednocześnie zauważyć, iż w wielu uczelniach akademickich minimum kadrowe jest imponujące i to ze względu na liczbę zatrudnionych nauczycieli akademickich (w szczególności w grupie doktorów), jak i ze względu na bardzo bogaty dorobek naukowy.

6) Badania naukowe

Badania naukowe są bardzo mocną stroną uczelni o długich tradycjach akademickich. Są one wyraźnie powiązane z profilami prowadzonych kierunków studiów. W efekcie prowadzonych badań powstaje wiele podręczników, monografii, które dobrze służą procesowi dydaktycznemu zapewniając aktualizację wymaganej od studentów wiedzy. Natomiast badania te nie zawsze tworzą właściwe wsparcie dla rozwoju zainteresowań naukowych studentów. W niewielu uczelniach studenci biorą udział w pracach badawczych. W jednostkach, które otrzymały oceny wyróżniające udział studentów w pracach badawczych był widoczny, a efekty tej pracy znalazły wyraz w publikacjach naukowych. Zespół Kierunków Studiów Ekonomicznych bardzo jednoznacznie reagował na osłabienie badań naukowych, co skutkowało przyznaniem negatywnych ocen jakości kształcenia na studiach drugiego stopnia.

7) Baza dydaktyczna

Baza dydaktyczna ocenianych jednostek na ogół spełnia podstawowe wymagania zapewniające studentom właściwe warunki do studiowania. Sale dydaktyczne są wyposażone w odpowiedni sprzęt audiowizualny, a zaplecze socjalne spełnia w przeważającej części szkół wyższych ocze-

kiwania studentów. W kilku uczelniach baza dydaktyczna, przy wsparciu funduszy unijnych uległa wyraźnej poprawie (np. Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny Uniwersytetu Łódzkiego, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu). Natomiast w wielu uczelniach można zaobserwować bardzo skromne warunki do pracy naukowo-badawczej, a w szczególności bardzo skromne warunki lokalowe dla działalności katedr (np. Wydział Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego). Biblioteki uczelni akademickich są bardzo dobrze wyposażone. Wzbogacono znacznie dostęp do baz elektronicznych. Natomiast w wielu uczelniach niepublicznych biblioteki nadal nie są silną stroną procesu dydaktycznego, co jest szczególnie dotkliwie dla studentów studiujących w małych miejscowościach. Braki w zbiorach bibliotecznych znajdują zawsze swój wyraz w ocenach jakości kształcenia.

8) Sprawy studenckie

Wyraźnej poprawie, z perspektywy dokonywanego przez Zespół drugiego cyklu akredytacji, uległy sprawy studenckie, co pozwala na stwierdzenie, iż udział studentów w procedurze akredytacyjnej przynosi oczekiwane rezultaty i pozytywnie wpływa na proces kształcenia. Udział przedstawicieli parlamentu studentów w wizytacjach uczelni, spotkania z samorządem otwierają często studentom nieznanne możliwości działania. Sporadycznie zdarzają się jeszcze jednostki, w których udział studentów w Radach Wydziału czy Senatach jest niewystarczający. Samorządy studenckie w dużych uczelniach są bardzo aktywne zarówno w organizacjach, jak i komisjach czuwających nad sprawami socjalnymi i stypendialnymi. Słabiej znacznie przedstawia się działalność samorządów w uczelniach o małej liczbie studentów, w których realizowane jest kształcenie wyłączenie w formie studiów niestacjonarnych. Studenci nie mają wówczas kontaktów z innymi uczelniami ani też kontaktów międzynarodowych, wykazują też niską samoorganizację.

9) Poziom umiędzynarodowienia

Poziom umiędzynarodowienia jest wciąż słabą stroną niemal wszystkich uczelni. Brak jest wprowadzenia internacjonalizacji do programów kształcenia. Wymiana studentów w ramach programów międzynarodowych obecna jest jedynie na ogół w uczelniach o dużych tradycjach akademickich. Niewiele też szkół wyższych prowadzi kształcenie dla studentów obcokrajowców. Są to np: Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie. Wszystkie jednostki, które otrzymały ocenę wyróżniającą oferują ścieżki kształcenia w języku obcym (na ogół angielskim). Na przykład Wydział Zarządzania, Informatyki i Finansów Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu oferuje na studiach pierwszego stopnia program Bachelor Studies in Finance, a na studiach drugiego stopnia program Master Studies in Finance, które mają status partnera nadany przez CFA Institute, wiodącą światową organi-

zając certyfikującą analityków finansowych i zarządzających portfelami inwestycyjnymi. Wydział Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego dla studentów, którzy pragną zdobyć wykształcenie dostosowane do funkcjonowania w otoczeniu międzynarodowym, oferuje na studiach drugiego stopnia programy – MSc in International Business and Management oraz Alliance for Business Education International Master in Management. Struktura kwalifikacji absolwentów tych programów zawiera dodatkowe elementy w stosunku do programów prowadzonych w języku polskim, wskazując na poszerzony zakres wiedzy i umiejętności związanych ze znajomością języków obcych oraz funkcjonowaniem w środowisku międzynarodowym. Uczelnie wzbogacają proces umiędzynarodowienia poprzez wymianę kadry akademickiej ze znaczącymi ośrodkami akademickimi Europy oraz świata. Dla przykładu można wymienić tu etatowe zatrudnienie zagranicznych wykładowców oraz prowadzenie przez nich zajęć dydaktycznych na Wydziale Zarządzania UW m.in. z: Business School of Suffolk University in Boston w USA, University of Oregon w USA, Bradford University School of Management w Wielkiej Brytanii, Skema Business School we Francji, University of Maribor w Słowenii, Bar Ilan University w Izraelu, Brock University w Kanadzie, Bocconi University we Włoszech.

10) Kontakty z otoczeniem

Kontakty z otoczeniem w wizytowanych jednostkach szkół wyższych ograniczają się na ogół do współpracy z praktyką gospodarczą w zakresie praktyk studenckich lub prac badawczych. Powoływane są też odpowiednie ciała kolegialne (jak np. konwenty, Rady Powiernicze, Rady Biznesu), z którymi władze wydziałów lub uczelni współpracują również w zakresie oferty programowej. Nie można tu też nie zauważyć naturalnych kontaktów wynikających z pełnienia przez nauczycieli akademickich bardzo często znaczących ról w gospodarce narodowej. Wielu nauczycieli akademickich jest członkami rad nadzorczych, zawodowych branżowych ciał certyfikacyjnych, co ma bezpośredni i bardzo pozytywny wpływ na jakość oferty programowej i jakość kształcenia. Dobrym przykładem kontaktów z otoczeniem może być porozumienie wypracowane przez Szkołę Główną Handlową w Warszawie z Krajową Izbą Biegłych Rewidentów, które umożliwia studentom realizującym kilka przedmiotów z zakresu finansów i rachunkowości zaliczenie ich w postępowaniu kwalifikacyjnym dla kandydatów na biegłych rewidentów.

4. W jaki sposób uczelnie wykorzystały zgłoszone uprzednio uwagi i wnioski dotyczące poszczególnych standardów przedstawionych w pkt. 2?

Na podstawie przeprowadzonych wizytacji oraz analizy programów naprawczych wdrożonych przez wizytowane podstawowe jednostki or-

ganizacyjne uczelni można zauważyć wiele działań przynoszących efektywną poprawę jakości kształcenia. Miało to miejsce przede wszystkim w tych uczelniach, które otrzymały pozytywną ocenę jakości kształcenia ze skróconym okresem lub ocenę warunkową. W kilku uczelniach wyraźnie wzmocniono kadre naukowo-dydaktyczną uzyskując tym samym spełnienie wymogów minimum kadrowego (Wyższa Szkoła Informatyki i Ekonomii TWP w Olsztynie Wydział Informatyki i Ekonomii, Wyższa Szkoła Biznesu i Zarządzania w Ciechanowie Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania), dostosowano proces dyplomowania do zaleceń wskazanych przez Państwową Komisję Akredytacyjną (Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu, Politechnika Częstochowska Wydział Zarządzania, PWSZ w Elblągu, Wyższa Szkoła Biznesu i Zarządzania w Ciechanowie Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, Wyższa Szkoła Organizacji Turystyki i Hotelarstwa w Warszawie Wydział Ekonomii i Zarządzania, Nadbużańska Szkoła Wyższa w Siemiatyczach, Zachodniopomorska Szkoła Biznesu w Szczecinie), zmodyfikowano obsadę zajęć dydaktycznych dochowując zgodności między profilem naukowym osób prowadzących te zajęcia a zakresem merytorycznym przedmiotów (PWSZ w Pile, Wyższa Szkoła Gospodarowania Nieruchomościami w Warszawie Wydział w Białymstoku, Zachodniopomorska Szkoła Biznesu w Szczecinie), odstąpiono od prowadzenia specjalności odbiegających od kanonu wiedzy danego kierunku (Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy kierunek „informatyka i ekonometria”), zmodyfikowano treści kształcenia by zapewnić spójność między treściami podstawowymi, kierunkowymi i specjalnościowymi (Wyższa Szkoła Gospodarowania Nieruchomościami w Warszawie Wydział w Białymstoku, Zachodniopomorska Szkoła Biznesu w Szczecinie), spełniono wymagania dotyczące kształcenia realizowanego z wykorzystaniem technik kształcenia na odległość (Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie kierunek „ekonomia”), uzupełniono zbiory biblioteczne (Nadbużańska szkoła Wyższa w Siemiatyczach).

Warto też podkreślić, iż w kilku jednostkach, którym przyznano ocenę pozytywną i to na pełny okres 5 lat, nastąpiła zauważalna mobilizacja na rzecz jakości kształcenia manifestująca się w bardzo starannym określeniu deklarowanych efektów kształcenia, intensyfikacji umiędzynarodowienia kształcenia (wszystkie uczelnie, które otrzymały ocenę wyróżniającą), wzmocnienia minimum kadrowego, wdrożenia i rozwijania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia, poprawy jakości prac dyplomowych (np. AGH). Powstały w uczelniach komisje oceniające jakość prac dyplomowych oraz ich zgodność z deklarowanymi efektami kształcenia. (np. Wałbrzyska Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości). Zespół Kierunków Studiów Ekonomicznych doceniając działania uczelni doskonalące jakość kształcenia wydał aż 7 ocen wyróżniających, z tego 2 na kierunku „finanse i rachunkowość” oraz 5 na kierunku „zarządzanie”.

5. Ile uczelni zlikwidowało prowadzone / ocenione uprzednio kierunki i z jakich przyczyn?

Zespół Kierunków Studiów Ekonomicznych w roku 2010 sformułował 15 uchwał o zawieszeniu lub odstąpieniu od oceny jakości kształcenia, z tego 3 w uczelniach publicznych i 12 w uczelniach niepublicznych. Oprócz podstawowej przyczyny, czyli braku kandydatów na studia – co miało miejsce w przypadku czterech uczelni (zrezygnowano z prowadzenia ocenionego już kierunku: „zarządzanie” oraz z kierunku „finanse i rachunkowość”, który nie był jeszcze oceniony) nastąpiły również w wielu uczelniach działania porządkujące i dostosowujące się do wymogów określonych przepisami ustawy. I tak uczelnie likwidowały jednostki zamiejscowe: filie (Akademia Polonijna odstąpiła od kształcenia na kierunku „ekonomia” z powodu likwidacji filii w Gliwicach) lub wydziały (Wyższa Szkoła Handlu i Finansów Międzynarodowych im. Fryderyka Skarbką w Warszawie zlikwidowała jeden z dwóch wydziałów, na których odbywało się kształcenie na kierunku „ekonomia”) oraz z powodu braku wymaganego przepisami prawa minimum kadrowego (trzy uczelnie) rezygnowały z uprawnień do prowadzenia studiów, w tym na poziomie studiów drugiego stopnia.

III. Opiniowanie wniosków.

a) Informacje ogólne: jakich spraw i jakich kierunków studiów dotyczyły przedstawione wnioski.

Zespół Kierunków Studiów Ekonomicznych w 2010 roku zaopiniował ogółem 77 wniosków, wśród których 35 (45,5%) dotyczyło uruchomienia nowych kierunków studiów, w tym 11 na poziomie studiów drugiego stopnia. Znaczący udział w opiniowaniu tych wniosków stanowiły wnioski o utworzenie jednostek zamiejscowych (16 wniosków, tj. 20,7%). Powyższe wnioski dotyczyły uruchomienia kształcenia na wszystkich kierunkach studiów o profilu ekonomicznym (za wyjątkiem „towaroznawstwa”), tj. „ekonomii”, „finansów” i „rachunkowości”, „gospodarki przestrzennej”, „logistyki” i „zarządzania” (16 wniosków na 24 wnioski ogółem). W zakresie studiów pierwszego stopnia najwięcej wniosków dotyczyło kierunków „logistyka”, „finanse i rachunkowość” oraz „gospodarka przestrzenna”, co wynika z potrzeb rynku pracy i preferencji kandydatów na studia. W przypadku studiów drugiego stopnia najwięcej wniosków dotyczyło nadal kierunku „zarządzanie” (5 wniosków na 11 wniosków ogółem), co wynika z jednej strony z powszechności kształcenia na tym kierunku na poziomie studiów pierwszego stopnia, a z drugiej strony z ugruntowanej pozycji tego kierunku na rynku pracy. Również wnioskując o uruchomienie kształcenia w jednostkach zamiejscowych zdecydowanie preferowano kierunek „zarządzanie” (10 wniosków), co na ogół wynikało z posiadanych już przez jednostki macierzyste uprawnień w zakresie prowadzenia studiów drugiego stopnia na wnioskowanym kierunku. Spośród wniosków o uruchomienie nowych kierunków studiów, szkół wyższych,

jednostek zamiejscowych oraz wniosków o przywrócenie zawieszonych przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego uprawnień do prowadzenia kształcenia – 36 wniosków zaopiniowano pozytywnie, co stanowi 46,8% ogółu wszystkich zaopiniowanych przez Zespół wniosków. W stosunku do lat ubiegłych udział pozytywnych opinii jest nieco wyższy, co wynika z faktu, iż wnioski te składają na ogół uczelnie ze zdobytym już wcześniej doświadczeniem dydaktycznym i organizacyjnym.

Tabela nr 5.

Wnioski	Ogółem	Kierunki studiów	Stan prac w Zespole			
			Pozytywne	Negatywne	PKA nie mogła wydać opinii pozytywnej	W toku
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia w nowo tworzonych uczelniach	2	zarządzanie	1			1
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I stopnia	28	ekonomia	2	2		
		finanse i rachunkowość	4	1		
		gospodarka przestrzenna	4	1		2
		informatyka i ekonometria	1			
		logistyka	4	2		2
		zarządzanie	1	2		
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia i jednolitych studiach magisterskich	13	ekonomia		2		
		finanse i rachunkowość	1	1		
		gospodarka przestrzenna		2		
		zarządzanie	3	2		2
Wnioski o przyznanie istniejącemu lub nowo tworzonemu wydziałowi zamiejscowemu, filii lub zamiejscowemu ośrodkowi dydaktycznemu uprawnień do prowadzenia kształcenia	15	ekonomia	1			
		finanse i rachunkowość	1	1		
		logistyka	1			
		zarządzanie	10			1
Wnioski o przywrócenie uprawnień do prowadzenia kształcenia na kierunku	1	finanse i rachunkowość		1		
Wnioski o utworzenie przez polską uczelnię jednostki zagranicznej	2	ekonomia	1			
		zarządzanie	1			
Wnioski o przedłużenie pozwolenia na funkcjonowanie uczelni niepublicznej	23		14	2	7	
Inne	1		1			
Razem	85		51	19	7	8

Tabela nr 6.

Rodzaje opinii	Ogółem	Wnioski	
		Uczelnie publiczne	Uczelnie niepubliczne
Pozytywne	51	2	49
Negatywne	19	4	15
PKA nie mogła wydać opinii pozytywnej	7		7
W toku	8	2	6
Razem	85	8	77

b) Analiza merytoryczna wydanych opinii.

Analiza wszystkich wniosków pozwala na stwierdzenie, iż w roku 2010 nastąpiło wygaśnięcie inicjatyw tworzenia nowych szkół wyższych. Pojawiły się bowiem jedynie dwa wnioski o uruchomienie takich uczelni z uprawnieniami do kształcenia na kierunku „zarządzanie”, z których jeden spełniał wszystkie określone w tym zakresie wymogi, zaś drugi znajduje się w na etapie jego analizy merytorycznej. Natomiast istniejące już szkoły wyższe występowały z wnioskami głównie o uruchomienie kształcenia na kolejnych kierunkach na poziomie studiów pierwszego stopnia. Struktura wniosków wskazuje, jak już wspomniano wyżej, iż największym zainteresowaniem cieszyły się kierunki: „gospodarka przestrzenna” (7 zgłoszonych wniosków) oraz „logistyka” (8 zgłoszonych wniosków). Wśród wniosków o uruchomienie kierunku „logistyka” cztery zostały zaopiniowane pozytywnie zaś dwa negatywnie, dalsze dwa pozostają w sferze opiniowania. Dla kierunku „gospodarka przestrzenna” również cztery otrzymały opinię pozytywną, przy czym dwa z tych wniosków składane były po raz drugi po negatywnych opiniach, a tylko jeden negatywną, natomiast kolejne dwa również znajdują się w trakcie ich opiniowania. Cztery wnioski złożone o uprawnienia do kształcenia na kierunku „finanse i rachunkowość” otrzymały pozytywną opinię, zaś tylko jeden otrzymał opinię negatywną. Kierunek „zarządzanie” odnotował trzy wnioski, w tym dwa zaopiniowano negatywnie. Pojawił się tylko jeden wniosek o uruchomienie kierunku „informatyka i ekonometria”, który został dobrze przygotowany i pozytywnie zaopiniowany.

Negatywne opinie formułowane przez Zespół dotyczące tych wniosków wynikały głównie z: zaproponowania niewłaściwych specjalności naukowych, braku kadry akademickiej niezbędnej do uruchomienia kształcenia na wnioskowanych kierunkach oraz odpowiedniej bazy dydaktycznej dla przedmiotów o profilu technicznym dla kierunków ze ścieżką inżynierską, braków w zbiorach bibliotecznych, a także niewłaściwie zaplanowanej organizacji praktyk zawodowych. Ponadto przyczynami negatywnych opinii była niewłaściwa obsada zajęć dydaktycznych oraz wadliwa koncepcja programowa.

W celu uruchomienia kształcenia na studiach drugiego stopnia, złożonych zostało 13 wniosków, z tego tylko 4 uzyskały pozytywną opinię

Zespołu. Jeden z tych wniosków dotyczył uruchomienia kształcenia na kierunku „finanse i rachunkowość” i 3 wnioski – na kierunku „zarządzanie”. Dwa wnioski znajdują się na etapie ich opiniowania. Opinie negatywne dotyczące wniosków o przyznanie uprawnień dla prowadzenia kształcenia na studiach drugiego stopnia dotyczyły: kierunku „ekonomia” (2 wnioski), „finanse i rachunkowość” (1 wniosek), „gospodarka przestrzenna” (2 wnioski) oraz „zarządzanie” (również 2 wnioski), a główne przyczyny tych opinii to: brak minimum kadrowego określonego przepisami prawa, brak badań naukowych, zbyt skromne zasoby biblioteczne oraz niewłaściwa koncepcja programowa.

Relatywnie dużo wniosków dotyczyło tworzenia Zamiejscowych Ośrodków Dydaktycznych, w tym uruchamianych za granicą oraz Wydziałów Zamiejscowych. Można sądzić, iż uczelnie poszukują możliwości zwiększenia liczby studentów, a także dostosowują lokalizację prowadzonego kształcenia do wymogów określonych przepisami prawa. Zaopiniowano 16 wniosków o uruchomienie takich jednostek, z tego 15 zostało zaopiniowanych pozytywnie, w tym dwa u otworzenie zamiejscowych ośrodków dydaktycznych za granicą. Wnioski te składały duże uczelnie – silne kadrowo i organizacyjnie. Jedna uczelnia złożyła wniosek o przywrócenie utraconych uprawnień na kierunku „finanse i rachunkowość”, który zaopiniowano negatywnie, z uwagi na braki w minimum kadrowym i niewłaściwie przygotowane kształcenie z wykorzystaniem metod kształcenia na odległość. Trzeba w tym miejscu przypomnieć, iż uczelnie autonomiczne mają możliwość tworzenia nowych kierunków studiów w drodze uchwał swoich senatów, co sprawia, iż zaprezentowany obraz nie w pełni opisuje problem powstawania nowych kierunków o profilu ekonomicznym w całym systemie szkolnictwa wyższego.

c) Krótki komentarz odnoszący się do wydanych opinii.

Ważnym elementem oceny jakości kształcenia są opinie dotyczące pozwolenia dla uczelni o przedłużenie ich działalności. Ocena ta bowiem obejmuje wszystkie kierunki studiów, które zostały ocenione przez Państwową Komisję Akredytacyjną i jest ogólnym spojrzeniem na jakość kształcenia wszystkich Zespołów Komisji, które dokonywały kompleksowej i programowej oceny jakości lub opiniowały składane wnioski dotyczące rozszerzenia kształcenia. Na 23 wnioski założycieli uczelni niepublicznych Zespół Kierunków Studiów Ekonomicznych pozytywnie zaopiniował 14 wniosków (60,8%), zaś tylko 2 negatywnie. Negatywna ocena wynikała z kompleksowego spojrzenia na dotychczasowe efekty kształcenia na wszystkich kierunkach studiów prowadzonych w tych uczelniach i ocenionych przez PKA. W 7 przypadkach Zespół wobec niewystarczających podstaw do podjęcia decyzji, wynikających z nie zakończenia procedur akredytacyjnych, bądź braku możliwości przeprowadzenia oceny jakości kształcenia wobec nie zakończonego pełnego cyklu kształcenia – nie mógł wydać opinii pozytywnej.

Tabela nr 7.

Lp.	Nazwa kierunku studiów	Poziom kształcenia	Kryteria ocen												
			Struktura kwalifikacji absolwenta	Plany studiów i programy nauczania	Sylabusy	Kadra naukowo-dydaktyczna	Obsada kadrowa – obciążenia kadry	Badania naukowe	Baza dydaktyczna – pracownie – brak	Zasoby biblioteczne, czytelnia	Praktyki studenckie	Inne (wymienić jakie)			
												ECTS	Zasady rekrutacji	Sekwencja przedmiotów	Organizacja studiów (zajęcia)
1	ekonomia	I			2	2	1		1	1	1	1			1
		II	1	2		1	2	2		1			1	1	1
2	finanse i rachunkowość	I		2	1	3	1		2	2		1			
		II	1	1		1		1							
3	gospodarka przestrzenna	I		1			1		1		1				
		II	2	2		2	1	2	2	2		2			
4	logistyka	I	1	1		2				2	1				
5	zarządzanie	I	2	2	2	3	2			1	1				
		II	2		1	2		1							1
Razem		I	3	6	5	10	5		4	6	4	2			2
		II	6	5	1	6	3	5	2	3		2	1	1	2

d) Krótki komentarz odnoszący się do wydanych opinii.

Należy zauważyć, iż najwięcej zarzutów wobec wniosków o uruchomienie kolejnych kierunków na poziomie studiów pierwszego stopnia dotyczyło minimum kadrowego (w przypadku 10 wniosków, w tym po 3 dotyczyły kierunku „finanse i rachunkowość” oraz „zarządzanie”, zaś po 2 dotyczyły kierunku „ekonomia” i „logistyka”). Charakterystyczny jest fakt, że wnioski o uruchomienie kształcenia na kierunku „gospodarka przestrzenna” spełniały warunki minimum kadrowego. Może wynikać to z relatywnie szerokiej palety specjalizacyjnej kadry dydaktycznej przewidzianej do minimum kadrowego dla tego kierunku studiów, którą uczelnie mogą pozyskać. Równie często powtarzał się zarzut dotyczący zbyt skromnych zasobów bibliotecznych (w sześciu przypadkach dotyczyło wszystkich kierunków), uchybień w koncepcji kształcenia (6 wniosków) oraz jakości sylabusów (5 wniosków), a także niewłaściwej obsady zajęć dydaktycznych (5 wniosków). Trzeba tu zdecydowanie podkreślić, że dziwi nieco pojawiający się wciąż brak zapewnienia studentom dostępu do właściwie wyposażonej biblioteki, co jest relatywnie dość łatwym

do spełnienia warunkiem. Słabość koncepcji programowej objawia się na ogół niewystarczającą ofertą zajęć dydaktycznych do wyboru, a wadliwa obsada zajęć dydaktycznych rażąco nie przestrzega zgodności specjalności naukowej kadry dydaktycznej z zakresem powierzanych im przedmiotów. Odnotowano też w 4 wnioskach niestaranne przygotowanie zawodowych praktyk studenckich, co dotyczyło niemal wszystkich kierunków studiów (oprócz wniosków dotyczących kierunku „finanse i rachunkowość”). Wnioski o przyznanie uprawnień do prowadzenia studiów drugiego stopnia wykazywały szczególną słabość w zakresie minimum kadrowego (w sześciu przypadkach), co wynika z trudności w pozyskaniu kadry, która byłaby zatrudniona w uczelni jako podstawowym miejscu pracy oraz w zakresie niewystarczającego opisu struktury kwalifikacji absolwenta (5 przypadków na 7 negatywnie zaopiniowanych wniosków), a także braku efektów prowadzonych badań naukowych (5 przypadków na 7 negatywnie rozpatrzonych wniosków). Dostrzec można także trudności wnioskodawców z określeniem umiejętności absolwenta i zakresu wiedzy właściwej dla studiów drugiego stopnia.

IV. Analiza wykonania zadań zaplanowanych na 2010 r. oraz ocena współpracy z wizytowanymi uczelniami, ekspertami, a także ocena obowiązujących procedur i kryteriów dokonywania ocen oraz opiniowania wniosków.

Zespół Kierunków Studiów Ekonomicznych podjął się w roku 2010 wyjątkowo znaczącej liczby wizytacji w celu dokonania oceny jakości kształcenia, co wynikało zarówno z kalendarza 1-go cyklu akredytacji, jak również z zamiaru całościowego objęcia procedurą akredytacyjną kierunku „finanse i rachunkowość” oraz uczelni, w których nie było jeszcze przeprowadzonych ocen jakości kształcenia. Zadanie to zostało wykonane w pełni, co jest z pewnością wynikiem wielkiego zaangażowania wszystkich członków zespołu, pomimo zmian w składzie zespołu i uszczuplenia jego składu w stosunku do jego pierwotnego składu, współpracujących ekspertów oraz sprawności sekretariatu Zespołu Kierunków Studiów Ekonomicznych. Współpraca z uczelniami przebiegała bardzo harmonijnie, ale należy tu wspomnieć o trzech przypadkach, które tę współpracę uczyniły trudniejszą. Jedna z uczelni dwukrotnie w mijających kolejnych dwóch latach akademickich zawiadomiła ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego o niespełnieniu wymagań w zakresie minimum kadrowego i uznała że zgodnie z art. 11 ust. 5 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, może nadal korzystać z okresu 12 miesięcy na uzupełnienie składu minimum kadrowego, co zmusiło Państwową Komisję Akredytacyjną do kolejnego zawieszenia oceny jakości kształcenia na prowadzonym tam kierunku studiów oraz podjęcia działań w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego do właściwego rozwiązania takich przypadków. Ponadto niektóre uczelnie w wyniku otrzymania negatywnych ocen, we wnioskach o ponowne rozpatrzenie sprawy przyznanej oceny jakości kształcenia sięgały do argumentów, które nie sprzyjają harmonijnej

współpracy z Komisją. Trzeba jednak podkreślić, że są to incydentalne przypadki, zaś znakomita większość uczelni współpracuje z Zespołami oceniającymi wręcz wzorowo. Zespoły Oceniające zgodnie z zasadami przyjętymi przez Zespół Kierunków Studiów Ekonomicznych preferują partnerski model akredytacji, co z pewnością dobrze służy jakości kształcenia.

V. Jakie zadania będzie realizował Zespół w roku następnym oraz w jaki sposób zamierza wykorzystać dotychczasowe doświadczenie w planowaniu i realizacji tych zadań?

Rok 2011 będzie dla Zespołu Kierunków Studiów Ekonomicznych bardzo pracowitym rokiem. Po pierwsze przewidziana jest ocena jakości kształcenia na kierunku unikatowym „międzynarodowe stosunki gospodarcze” prowadzonym w kilku uczelniach publicznych. Będzie to bardzo dobre wstępne przygotowanie do ocen jakości w warunkach KRK. Zespół przeprowadzi szeroką dyskusję na temat stosowania kryteriów PKA dla kierunku unikatowego. Rok 2011 będzie rokiem intensywnych przygotowań do oceny jakości kształcenia w warunkach KRK. Ponadto Zespół dokona syntetycznej oceny jakości kształcenia w drugim cyklu akredytacji dla kierunku „zarządzanie” i „ekonomia”, a także po raz pierwszy na kierunkach „finanse i rachunkowość” oraz „gospodarka przestrzenna”, co pozwoli na szerszą ocenę jakości kształcenia na kierunkach o profilu ekonomicznym.

9. Zespół Kierunków Studiów Społecznych i Prawnych

*Autorzy: dr hab. Tadeusz Bodio,
mgr Grzegorz Laskowski*

I. Informacje ogólne o pracy Zespołu

1. Liczba posiedzeń w 2010 roku. W roku sprawozdawczym Zespół Kierunków Studiów Społecznych i Prawnych spotkał się 18 razy.

II. Ocena jakości kształcenia na kierunkach studiów pozostających w kompetencjach Zespołu. Uwagi ogólne, w tym dotyczące jakości raportów samooceny.

W 2010 roku jakość kształcenia oceniano na 12 z 14 kierunkach pozostających w kompetencjach Zespołu tj. administracja”, „dziennikarstwo i komunikacja społeczna”, „europeistyka”, „nauki o rodzinie”, „pedagogika”, „pedagogika specjalna”, „politologia”, „polityka społeczna”, „praca socjalna”, „prawo”, „prawo kanoniczne”, „psychologia”, „socjologia”, „stosunki międzynarodowe”.

Nie oceniano kierunków „prawo kanoniczne” i „polityka społeczna”.

1. **Analiza statystyczna, uwzględniająca: liczbę i rodzaj sformułowanych ocen, rodzaje uczelni, poziomów kształcenia i kierunki studiów.**

Tabela nr 1.

Rodzaje ocen	Ogółem	Oceny											
		Uczelnie publiczne					Uczelnie niepubliczne						
		Oceny dokonywane					Oceny dokonywane						
		Razem	Po raz pierwszy	Po ocenie warunkowej	Po ocenie pozytywnej		Po ocenie wyróżniającej	Razem	Po raz pierwszy	Po ocenie warunkowej	Po ocenie pozytywnej		Po ocenie wyróżniającej
Ogółem	Z tego ze skróconym okresem				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem							
Oceny wyróżniające													
Oceny pozytywne	67	32	8	2	22	2	35	13	4	17	7	1	
Oceny warunkowe	4						4	1	3				
Oceny negatywne	3						3	2		1	1		
Odstąpienie/ zawieszenie wydania oceny	8	2			2	1	6	1	2	3	1		
Razem	82	34	8	2	24	3	48	17	9	21	9	1	

Tabela nr 2.

Kierunki studiów	Grupy uczelni	Nazwy uczelni	Rodzaje ocen						
			Oceny wyróżniające	Oceny pozytywne		Oceny warunkowe	Oceny negatywne	Odstąpienie/ zawieszenie/ wydania oceny	Razem (grupy uczelni)
				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem				
administracja	Uniwersytety	Uniwersytet Wrocławski		1					1
	Uczelnie Pedagogiczne	Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie		1					1
	Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Witelona w Legnicy		1					2
		Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wielkopolskim		1					
	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Zarządzania i Nauk Społecznych im. ks. Emila Szramka w Tychach		1					10
		Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Kielcach		1					
		Wyższa Szkoła Ekonomii i Administracji w Bytomiu		1					
		Bydgoska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy		1	1				
		Europejska Wyższa Szkoła Prawa i Administracji w Warszawie					1		
		Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa i Ochrony w Warszawie		1					
		Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Poznaniu		1					
		Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie					1		
	Wyższa Szkoła Administracji Publicznej im. Stanisława Staszica w Białymstoku			1 (studia I stopnia)				1 (studia II stopnia)	
Razem			11	2	1	1	1	14	

dziennikarstwo i komunikacja społeczna	Akademickie uczelnie niepubliczne	Akademia Humanistyczno- Ekonomiczna w Łodzi	1					2
		Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu	1					
	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Małopolska Wyższa Szkoła Zawodowa im. Józefa Dietla w Krakowie	1					1
Razem			3					3
europeistyka	Uniwersytety	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	1	1				1
	Akademickie uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Studiów Międzynarodowych w Łodzi	1					1
	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Handlowa we Wrocławiu	1					3
		Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku	1					
		Sopocka Szkoła Wyższa w Sopocie	1					
Razem			5	1				5
nauki o rodzinie	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach					1	1
Razem							1	1
pedagogika	Uniwersytety	Uniwersytet Gdański	1					5
		Uniwersytet Śląski w Katowicach	1					
		Uniwersytet Rzeszowski	1					
		Uniwersytet Marii Curie- Skłodowskiej w Lublinie	1					
		Uniwersytet Łódzki	1					
	Uczelnie Techniczne	Akademia Techniczno- Humanistyczna w Bielsku- Białej	1	1				1
	Uczelnie Pedagogiczne	Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie	1					1
	Akademickie uczelnie niepubliczne	Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu	1					2
Akademia Humanistyczno- Ekonomiczna w Łodzi					1			

pedagogika	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Administracji w Bielsku-Białej	1					8
		Mazowiecka Wyższa Szkoła Humanistyczno-Pedagogiczna w Łowiczu	1	1				
		Wsztechnica Mazurska w Olecku	1					
		Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim	1					
		Górnśląska Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Kardynała Augusta Hłonda w Mysłowicach	2 (studia II stopnia po WOPR)					
		Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna w Skierniewicach	1					
		Bałtycka Wyższa Szkoła Humanistyczna w Koszalinie					1	
Razem			15	2	1		1	17
pedagogika specjalna	Akademickie uczelnie niepubliczne	Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu	1					1
Razem			1					1
politologia	Uniwersytety	Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy	1					3
		Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	1					
		Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie	1					
	Uczelnie Techniczne	Politechnika Białostocka	1					1
	Akademickie uczelnie niepubliczne	Powiślańska Szkoła Wyższa w Kwidzynie					1	1
	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Collegium Civitas w Warszawie	1					4
		Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku	1					
		Olsztyńska Szkoła Wyższa im. Józefa Rusieckiego w Olsztynie	1					
Wyższa Szkoła Społeczno-Gospodarcza w Tyczynie		1						
Razem			8				1	9

praca socialna	Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie		1					1
Razem				1					1
prawo	Uniwersytety	Uniwersytet Łódzki		1					3
		Uniwersytet Wrocławski		1					
		Uniwersytet Rzeszowski		1					
	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Europejska Wyższa Szkoła Prawa i Administracji w Warszawie					1	1	
Razem				3			1	4	
psychologia	Uniwersytety	Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie		1					7
		Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy		1					
		Uniwersytet Gdański		1					
		Uniwersytet Wrocławski		1					
		Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu		1					
		Uniwersytet Warszawski		1					
		Uniwersytet Śląski w Katowicach		1					
	Akademickie uczelnie niepubliczne	Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej w Warszawie		3				3	
Razem				10				10	
socjologia	Uniwersytety	Uniwersytet Szczeciński		1					3
		Uniwersytet Gdański		1					
		Uniwersytet w Białymstoku		1					
	Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Skierniewicach		1				1	

socjologia	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach				1			
		Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie		1					
		Gdańska wyższa Szkoła Administracji w Gdańsku							1
		Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego w Warszawie – WZ w Krakowie		1					
		Wyższa Szkoła Europejska im. ks. Józefa Tischnera w Krakowie		1					
		Wyższa Szkoła Profilaktyki Społecznej i Terapii w Świdnicy					1		
		Wyższa Szkoła Społeczno-Gospodarcza w Tyczynie							1
Razem				7		2		2	11
stosunki międzynarodowe	Uniwersytety*	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu						1	2
		Uniwersytet Szczeciński		1	1				
	Zawodowe uczelnie niepubliczne	Wyższa Szkoła Zarządzania i Prawa im. Heleny Chodkowskiej w Warszawie		1	1				
		Europejska Wyższa Szkoła Prawa i Administracji w Warszawie						1	3
		Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu							
Górnośląska wyższa Szkoła Handlowa im. Wojciecha Korfańskiego w Katowicach		1							
Razem				3	2		1	1	5
Ogółem wszystkie kierunki				66	7	4	3	7	80

* Dotyczy uniwersytetów, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.).

Z danych statystycznych wynika, że w przeważającej części oceniane były kierunki studiów prowadzone w uczelniach niepublicznych (ok. 58%), w tym ok. 25% kierunków ocenianych było po raz pierwszy (na uczelniach publicznych – ponad 22%).

Najczęściej oceniane było kształcenie na kierunkach studiów: „pedagogika” (17 razy), następnie „administracja (14), „psychologia” (10), „socjologia” (11) i politologia (10).

Zwraca uwagę znikoma liczba ocen warunkowych (ok.5%) i negatywnych (poniżej 3%) w ogólnej liczbie ocen przeprowadzonych na kierun-

kach społeczno-prawnych. Jest do dobry prognostyk, porównując z wynikami ocen jakości kształcenia z lat ubiegłych.

2. Ocena spełnienia standardów jakości kształcenia (dane z Części IX. Podsumowanie. raportów z wizytacji przeprowadzonych w okresie od 01.03.2010 do 31.12.2010).

Tabela nr 3.

Część raportu	Nazwa Standardu	Ocena spełnienia standardów				
		wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
Cz. II	Struktura kwalifikacji absolwenta	3	16	10	1	1
Cz. II	Plany studiów i programy nauczania	1	23	7	2	
Cz. IV	Kadra naukowo-dydaktyczna	9	7	12	1	
Cz. II	Efekty kształcenia	2	13	11	3	
Cz. V	Badania naukowe	8	9	6	3	
Cz. III	Wewnętrzny system zapewnienia jakości	1	11	15	2	
Cz. VI	Baza dydaktyczna	4	14	8	3	
Cz. I, VII	Sprawy studenckie		15	14		
Cz. I, IV, VIII	Kultura prawna uczelni i jednostki		16	13		
Cz. I, II, III	Kontakty z otoczeniem	4	17	5	3	
Cz. II, V	Poziom umiędzynarodowienia*	4	7	9	6	1
Razem		36	148	110	24	2

* większość zespołów oceniających odstępuje od oceny tych aspektów w przypadku przeprowadzanie oceny jakości kształcenia na kierunku prowadzonym wyłącznie na poziomie studiów pierwszego stopnia.

Dane zawarte w powyższej tabeli wskazują, że podstawowe standardy w zdecydowanej większości na ocenianych kierunkach były spełnione w pełnym zakresie lub na poziomie znaczącym. W porównaniu z ubiegłym rokiem zwraca uwagę wzrastająca liczba jednostek wyróżniająco

spełniających poszczególne standardy, głównie na kierunkach „administracja”, „prawo”, „politologia” i „psychologia”. Tylko w dwóch wizytowanych jednostkach spełnienie dwóch standardów (struktura kwalifikacji absolwenta i poziom umiędzynarodowienia) było ocenione na poziomie niedostatecznym.

3. Analiza wyników ocen jakości kształcenia w następujących obszarach, z uwzględnieniem m.in.: grup uczelni, poziomów kształcenia i specyfiki poszczególnych kierunków studiów, misji i strategii oceny uczelni:

1) Struktura kwalifikacji absolwenta

Kierunek *administracja*:

- a) z raportów powizytacyjnych wynika, że struktury kwalifikacji absolwenta spełniały formalne wymogi, ich podstawowe słabości merytoryczne wynikały głównie z faktu, że w różnym zakresie kopiowały obowiązujące standardy kształcenia na tym kierunku. Jeżeli były w nich zawarte dodatkowe elementy, to nie zawsze były one uwzględnione w treściach kształcenia, a tym bardziej w sylabusach. Uczelnie nie traktują tego standardu wnikliwie, opracowują go zbyt powierzchownie;
- b) struktury kwalifikacji absolwenta dość często stanowią kopię struktury zawartej w standardach. Jeżeli są wprowadzane do niej dodatkowe elementy, to nie zawsze są zgodne z treściami kształcenia i na ogół nie znajdują odzwierciedlenia w sylabusach poszczególnych przedmiotów.

Kierunek *dziennikarstwo i komunikacja społeczna*:

- a) generalnie zachowana jest zgodność sylwetki absolwenta z uregulowaniami zawartymi w standardzie i strukturze kwalifikacji absolwenta. Opisy sylwetki absolwenta ukazują, że absolwenci mają możliwość wykształcenia kompetencji do wykonywania różnych zawodów zawierających się w ramach szeroko pojętej komunikacji społecznej;
- b) rozwiązania programowe na ogół umożliwiają osiągnięcie deklarowanych celów kształcenia zawartych w opisie sylwetki absolwenta. Zachowana jest zgodność sylwetki absolwenta z uregulowaniami zawartymi w standardzie i strukturze kwalifikacji absolwenta. Opisy standardu ukazują, że absolwenci mają realną możliwość wykształcenia kompetencji do wykonywania różnych zawodów zawierających się w ramach szeroko pojętej komunikacji społecznej.

Kierunek *europistyka*:

Sylwetki absolwenta i ich profile zawierały segmenty częściowo zgodne ze standardami. Kładzie się w nich nacisk na specjalności i przedmioty ekonomiczne, co ogranicza standardowe treści kształcenia i negatywnie rzutuje na ich ostateczne efekty. Kształcenie na danym kierunku powinno koncentrować się w pierwszej kolejności na szeroko pojętej integracji europejskiej oraz funkcjonowaniu Unii Europejskiej i jej polityki w różnych dziedzinach. Z drugiej strony, co staje się tu paradoksem, szanse absol-

wenta kierunku przy takim jego profilu mogą być większe na rynku pracy, zostaje on wyposażony w kwantum wiedzy z zakresu wąskich zagadnień z dziedziny ekonomii i administracji.

Kierunek *pedagogika*:

- a) w strukturach kwalifikacji absolwenta stosunkowo często występowały słabości odnoszące się do przyjętych i realizowanych koncepcji kształcenia. Nie zawsze spełniają one wymóg spójności i komplementarności a także zgodności ze standardami. Przykładowo, cele kształcenia i deklarowane kompetencje występowały w sylwetkach absolwentów, które określały zbyt powierzchownie i ogólnikowo kompetencje dotyczące wiedzy i umiejętności założonych do ukształtowania w toku studiów. W sylabusach deskryptorem była najczęściej *wiedza-rozumienie*, co bezpośrednio rzutuje na efekty kształcenia, w których teoretyczne przygotowanie do roli zawodowej dominuje nad wymiarem praktycznym;
- b) niekiedy studiom II stopnia przypisywano kompetencje właściwe dla absolwenta studiów I stopnia, które warunkują uzyskiwanie kwalifikacji zawodowych;
- c) w opisie kompetencji absolwentów studiów II stopnia rzadko wskazywano na kształtowanie umiejętności prowadzenia badań m.in. przygotowujących do podjęcia studiów III stopnia;
- d) odnotowano trudności uczelni związane z właściwym określeniem specjalności, ich nazwy nierzadko sugerowały uzyskiwanie nie tylko kompetencji i kwalifikacji pedagogicznych, ale także psychologicznych, zaś w rzeczywistości dają uprawnienia wyłącznie pedagogiczne np. *psychopedagogika*;
- e) projektowane koncepcje kształcenia nie w pełni respektowały wymagania rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 207 poz. 2110).

Kierunek *politologia*:

- a) sylwetki absolwenta i struktury kwalifikacji generalnie były dobrze opracowane; korespondowały z misjami i strategiami rozwojowymi uczelni; uwzględniały wymogi formalne i merytoryczne oraz potrzeby regionalnego i lokalnego rynku pracy;
- b) sylwetki i profile absolwenta były skorelowane z programami kształcenia; w planach studiów zwraca się uwagę na zachowanie sekwencyjności zdobywania wiedzy przez studentów;
- c) przywiązuje się uwagę do doskonalenia profili sylwetek absolwenta – zależnie od specjalności kształcenia. Profile te, w porównaniu do ubiegłych lat, w zdecydowanie większym stopniu uwzględniają realne możliwości uzyskania zakładanych efektów kształcenia, specyfikę uczelni i zapotrzebowanie lokalnych rynków pracy;
- d) podstawowa słabość: uczelnie nie doceniają roli pracodawców w doskonaleniu procesu kształcenia i tym samym nie włączają ich do procesu kształtowania profili sylwetek absolwenta i weryfikacji efektów kształcenia.

Kierunek *prawo*:

Koncepcje kształcenia są zbudowane zgodnie ze standardami, ich realizacja nie budzi zastrzeżeń.

Kierunek *psychologia*:

- a) akredytowane kierunki spełniają w wyróżniającym lub pełnym zakresie wymagania struktury kwalifikacji absolwenta, dokonując szczegółowej prezentacji poszczególnych deskryptorów efektów kształcenia. Studia psychologiczne uniknęły konsekwencji procesu bolońskiego i w formie jednolitych studiów magisterskich są w stanie egzekwować w fazie planowania, organizowania i prowadzenia studiów założone poziomy wiedzy, umiejętności, kompetencji i postaw wobec ról zawodowych psychologa na współczesnym rynku pracy w Polsce, Europie i świecie. W szczególności dotyczy to Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej w Warszawie i jej wydziałów zamiejscowych w Sopocie i we Wrocławiu, także Wydziału Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego oraz Instytutu Psychologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Struktury kwalifikacji korelują z misją tych uczelni we wszystkich jednostkach kształcących psychologów. Podjęte zgodnie z ich definicjami, ujętymi jako aktywne i odpowiedzialne uczestnictwo w rozwoju nauki i rozpowszechnianiu wiedzy, kształcenie i przygotowanie elit społecznych, poprzez realizację celów strategicznych w roztroprnym doskonaleniu procesu dydaktycznego, rozwijaniu działalności naukowo – badawczej, uwzględnianiu potrzeb społecznych i gospodarczych, intensyfikacji relacji z rynkiem pracy i biznesem, umacnianiu etyki zawodowej, umiędzynarodowieniu środowiska studiów oraz doskonaleniu polityki kadrowej i procesu dydaktycznego, realizują najwyższe standardy dydaktyczne w krajowym systemie kształcenia wyższego.
- b) sylwetki absolwenta są zdefiniowane w sposób zróżnicowany w poszczególnych uczelniach, odpowiednio do prowadzonych specjalności;
- c) profile wykształcenia i absolwenta obejmują wiedzę, umiejętności i postawy kluczowe dla psychologa, zapewniają stosowanie zdobytej wiedzy, dokonywanie ocen, komunikowanie się z otoczeniem i kontynuacji kształcenia przez całe życie, jest zatem zgodny z określonymi w ramach Procesu Bolońskiego deskryptorami efektów kształcenia.

Kierunek *socjologia*:

- a) koncepcje kształcenia były zgodne ze standardami, ich realizacja była właściwa; w niektórych uczelniach występowała specjalność „praca socjalna” – stanowiąca odrębny kierunek studiów; jest ona jednak wygaszana, najczęściej występuje na ostatnich latach pięcioletnich studiów magisterskich;
- b) spotykamy przypadki, gdy mimo istnienia kilku specjalności, sylwetka absolwenta jest tylko jedna, „ogólna”;
- c) nie zawsze są przestrzegane zalecenia dotyczące funkcjonowania bloku przedmiotów „do wyboru”.

Kierunek *stosunki międzynarodowe*:

- a) sylwetki absolwenta opracowano odrębnie dla studiów I i II stopnia; zawierały one elementy odnoszące się do kształcenia ogólnego i specjalności. W warstwie merytorycznej nawiązują do elementów zawartych w standardach kształcenia, dodatkowo zostały wzbogacone treściami właściwymi dla nauczanych specjalności. Opisy sylwetek obejmują wiedzę, umiejętności i kompetencje. Są one powiązane z nauczanymi przedmiotami;
- b) na studiach I stopnia są oferowane specjalności, które odpowiadają zainteresowaniu studentów i zapotrzebowaniu lokalnego rynku pracy;
- c) niektóre specjalności na danym kierunku studiów wymagały weryfikacji i korekt, zgodnie z tożsamością kierunku i obowiązującymi treściami kształcenia. Przykładowo, „turystyka międzynarodowa” nie mieści się w treściach kształcenia danego kierunku studiów, podobnie „handel zagraniczny”, specjalność „studia europejskie” wymagała zmiany nazwy lub jej dookreślenia, aby nie pokrywała się z kierunkiem studiów *europeistyka*;
- d) zgodnie z obowiązującym od 2007 roku rozporządzeniem MNiSW z dnia 25 września 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia uczelnie były zobowiązane do dokonania korekt profilu absolwenta, programów i planów nauczania i nazw specjalności. Stwierdzono przypadek braku wprowadzenia takich zmian i korekt. Profile absolwenta w tej uczelni silnie ciążyły w stronę innych kierunków studiów, najczęściej ekonomii, finansów, logistyki i turystyki;
- e) w sylwetki absolwentów jest wpisany bagaż doświadczeń zdobytych w ramach praktyk studenckich. Właściwie zdefiniowano potencjalne obszary zatrudnienia absolwentów.

Konkludując, w opracowaniu struktury kwalifikacji absolwenta uczelnie wzorowały się głównie na treści standardów kształcenia, rozbudowując ją o elementy uwzględniające zasoby naukowo-dydaktyczne uczelni, lokalnego środowiska i rynku pracy. Wzbogacały ją także o wymagane kwalifikacje wynikające z nauczania w ramach specjalności. Nanoszono dodatkowe komponenty wynikające z realizacji praktyk zawodowych oraz nauczania języków obcych. Najczęściej spotykane uchybienia są podobne do tych, które występowały w ubiegłym roku: przesadne rozbudowanie kwalifikacji absolwenta, które nie są możliwe do osiągnięcia na bazie realizowanej dydaktyki i na określonym poziomie kształcenia; zapożyczanie kompetencji absolwenta ze studiów II stopnia na poziom studiów licencjackich; istnienie potrzeby skorygowania nazw niektórych specjalności (tym samym sylwetek absolwenta i struktury kwalifikacji), które nie mogą się pokrywać z innymi kierunkami studiów; nadmierna ogólnikowość i brak precyzji w opisie sylwetki absolwenta oraz struktury kwalifikacji.

2) Plany studiów i programy nauczania

Kierunek *administracja*:

Nie stwierdzono większych uchybień w konstruowaniu planów, wymia-

rów godzin. Jednak dość często sylabusy do przedmiotów nie zawierały wszystkich wymaganych elementów.

Kierunek *praca socjalna*:

Stwierdzono uchybienia w opracowaniu sylabusów, m.in. przesadną ich skrótowość, brak podziału literatury na obowiązkową i pomocniczą, jej dobór do koncepcji kształcenia.

Kierunek *psychologia*:

- a) programy studiów psychologicznych na akredytowanych uczelniach modyfikowano w ostatnich pięciu latach w związku z koniecznością dostosowania programu do zmienionych standardów kształcenia i minimów programowych, ale ogólna koncepcja programu, obejmującego grupy przedmiotów, podstawowe, kierunkowe, ogólne oraz mające charakter fakultatywny, pozostała nie zmieniona. Programy studiów niestacjonarnych są skonstruowane analogicznie. W planach studiów psychologicznych programy są rozpisane proporcjonalnie do ich funkcji kształcenia psychologów.
- b) programy studiów psychologicznych na akredytowanych uczelniach wyróżniają się nowoczesnością (szczególnie na Wydziale Psychologii UW, SWPS), elastycznością, innowacyjnością i otwartością na nowe obszary badań i kształcenia (Instytuty Psychologii uniwersytetów w Poznaniu, Wrocławiu, Bydgoszczy, Katowicach, Gdańsku) uwzględniającą wymagania współczesnego rynku pracy.

Kierunek *socjologia*:

- a) stwierdzono przypadki niewłaściwej sekwencji treści nauczania, na przykład przedmiot Historia socjologii nie poprzedza przedmiotu Współczesne teorie socjologiczne;
- b) nazwy specjalności nie zawsze były zgodne ze standardami i wymagały korekt; dotyczyło to m.in. specjalności „praca socjalna”;
- c) nierzadko sylabusy w warstwie merytorycznej były opracowane powierzchownie;
- d) w niektórych uczelniach stwierdzono potrzebę rozbudowania listy zagadnień do egzaminu dyplomowego.

Kierunek *politologia*:

- a) programy kształcenia i plany studiów były opracowane zgodnie z obowiązującymi standardami; w uniwersytetach – w pełnym zakresie, w politechnice – w stopniu znaczącym;
- b) bardziej na uniwersytetach niż politechnice przywiązywano uwagę do systematycznego wzbogacania oferty dydaktycznej z przedmiotów specjalistycznych, w tym także realizowanych w językach obcych;
- c) w uniwersytetach doceniano innowacyjne metody nauczania oraz indywidualizację procesu kształcenia, które skutkowały wymiernymi efektami;
- d) w politechnice w zbyt małym stopniu wykorzystywano istniejący potencjał naukowo-badawczy w zakresie wzbogacania procesu kształcenia o nowe specjalności.

Kierunek *prawo*:

- a) w wizytowanych jednostkach generalnie przywiązywano dużą uwagę do doskonalenia planów i programów nauczania w związku z rozwojem zawodów prawniczych tzw. tradycyjnych oraz nietradycyjnych;
- b) spełniane są wymagania określone w standardach kształcenia, nie budzi zastrzeżeń sekwencja nauczanych przedmiotów, oferta zajęć do wyboru oraz system punktacji ECTS;
- c) sprawnie funkcjonuje system opieki naukowej i dydaktycznej, studenci mają dostęp do pomocy dydaktycznych (sylabusy, gablotki informacyjne, biblioteki, bezprzewodowy Internet na terenie uczelni);
- d) stwierdzono realizację praktycznej nauki poprzez klinikę prawa, symulacje rozpraw sądowych i praktyki zawodowe. Niektóre wydziały prowadzą studenckie poradnie prawa, w których udzielane są społeczeństwu darmowe porady prawne w różnym zakresie tematycznym. W Uniwersytecie Opolskim Klinika Prawa jest przedmiotem obowiązkowym w programie studiów;
- e) ocena planów zajęć realizowanych w siedzibie uczelni nie budziła poważniejszych zastrzeżeń, stwierdzono uchybienia w prowadzeniu zajęć poza granicami kraju – ich liczba odbiegała od standardu. Stwierdzono przypadek braku wdrożenia do planu studiów punktów ECTS.

Kierunek *dziennikarstwo i komunikacja społeczna*:

- a) programy nauczania pozytywnie korelują z deklarowanymi celami kształcenia, sformułowanymi w sylwetce absolwenta;
- b) przyjęte rozwiązania w koncepcjach nauczania generalnie umożliwiają osiągnięcie deklarowanych celów kształcenia zawartych w opisie sylwetki absolwenta;
- c) bogate oferty specjalności – studenci mają możliwość wyboru preferowanej specjalności (ścieżki kształcenia), katalog zajęć odpowiada specyfice specjalności;
- d) zbyt skromne oferty zajęć do wyboru oraz stopień internacjonalizacji procesu kształcenia;
- e) punktacja ECTS niekiedy zawyżona lub zaniżona dla niektórych przedmiotów;
- f) forma sylabusów oraz ich treść budzą zastrzeżenia, w szczególności dotyczy to celów i założeń kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i postaw oraz warunków zaliczenia przedmiotów i metod nauczania.

Kierunki *pedagogika i pedagogika specjalna*:

- a) plany studiów na ogół zgodne ze standardem. Najczęściej występujące uchybienia w ich konstrukcji dotyczyły odmiennych sekwencji przedmiotów na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych, niekiedy treści ze standardu studiów II stopnia uwzględniano w planach studiów I stopnia i odwrotnie;
- b) w sylabusach występowały dość częste uchybienia, dotyczyły one głównie: celów dydaktycznych, które były formułowane niereali-

stycznie; metod dydaktycznych, których nierzadko w ogóle nie wskazywano; spójności pomiędzy treściami kształcenia a zaleconą literaturą. Brakowało często deskryptora postaw, jakie powinny być rozwijane w procesie kształcenia;

- c) niektóre uczelnie (zwłaszcza niepubliczne) ograniczają wymiar godzin do minimum w celu obniżenia kosztów studiów, co szczególnie na specjalności nauczycielskiej i na studiach niestacjonarnych zaniża poziom uzyskiwanych kompetencji;
- d) niekiedy są ustalane niewłaściwe zasady przydziału punktów ECTS do poszczególnych przedmiotów, nie odpowiadają one nakładowi pracy studenta (np. więcej punktów za przedmiot realizowany metodą wykładu, a mniej za przedmiot realizowany metodą konwersatorium/seminarium/ćwiczeń).

Kierunek *psychologia*:

- a) proces dydaktyczny realizowany jest zgodnie z pragmatyką założoną w standardach kształcenia kierunkowego;
- b) na pozytywną ocenę (wynikającą z ponadprzeciętnego poziomu w stosunku do średniej krajowej) zasługuje zrealizowana w Uniwersytecie Śląskim reforma programu nauczania, która uwzględniała standardy, najnowsze trendy rozwojowe psychologii oraz potrzeby rynku pracy. Efekty reformy są znaczące, co przejawia się m.in. w wysokim poziomie nauczania specjalnościowego i prac dyplomowych. W uczelni tej, jako jedynej w kraju, jest realizowana specjalność z psychologii sądowej. Studenci mają do wyboru bogatą ofertę dydaktyczną, mogą w warunkach domowych korzystać z baz danych;
- c) uwagi krytyczne wynikające z oceny danego kierunku: istnieje potrzeba większej dbałości o dostosowanie oferty dydaktycznej do wymagań przyjętych w ramach Procesu Bolońskiego i standardów kształcenia; odnotowano przypadki zbyt małego zaangażowania samodzielnych pracowników nauki do prowadzenia wykładów z przedmiotów podstawowych; słabością kierunku jest infrastruktura badawcza (pracownie, laboratoria eksperymentalne); nadmierne ograniczenie form dydaktycznych do wykładów i ćwiczeń z pominięciem konwersatoriów i proseminariów; stwierdzono przypadki braku sformalizowania współpracy z placówkami, które przyjmują studentów na praktyki zawodowe; mała intensywność studenckiej wymiany międzynarodowej. Należy dążyć do prowadzenia lektoratów w taki sposób, aby w większym stopniu uwzględniały specjalistyczny język danego kierunku studiów.

Kierunek *stosunki międzynarodowe*:

- a) oferty dydaktyczne uwzględniają anglojęzyczną ścieżkę kształcenia, specyfika przedmiotów w ramach danej ścieżki nie wyczerpuje jednak zakresu właściwego stosunkom międzynarodowym;
- b) programy kształcenia specjalności są niekiedy silnie ukierunkowane na nauki ekonomiczne i pokrewne;
- c) plany zajęć spełniają kryteria godzinowe i merytoryczne względem wymogów zdefiniowanych w standardach kształcenia;

- d) przydział punktów ECTS jest właściwy i oddaje planowany nakład pracy studenta;
- e) niezależnie od specjalności student może wybierać przedmioty w ramach wykładów monograficznych oraz fakultetów, proseminariów i seminariów dyplomowych;
- f) struktura zajęć na studiach niestacjonarnych jest analogiczna z trybem stacjonarnym;
- g) w grupie przedmiotów tzw. standardowych dominują wykłady – dominacja wykładów w puli zajęć standardowych przekracza dopuszczalne normy, specjalności są nade wszystko prowadzone w ramach konwersatoriów;
- h) praktykowana jest metoda pracy własnej studenta, obejmuje ona samodzielne opracowanie zadanych tematów bądź zagadnień, przygotowanie eseju, referatu, case study lub projektu – nie znajduje ona jednak potwierdzenia w sylabusach;
- i) wykorzystuje się zestandaryzowany model sylabusu, jeden dla studentów stacjonarnych i niestacjonarnych. Obejmuje on elementy formalne, natomiast merytoryczne określają przedmioty wprowadzające, metody realizacji przedmiotu, treści kształcenia, założenia i cele przedmiotu, literaturę podstawową i uzupełniającą oraz formę i warunki zaliczenia przedmiotu. Literatura do zajęć jest co roku aktualizowana.

Plany i programy studiów ocenianych kierunków na ogół odpowiadają wymaganym standardom. Uczelnie przejawiają inwencję i zaangażowanie w opracowanie programów specjalnościowych i fakultatywnych. W planowaniu organizacji studiów coraz aktywniej korzysta się z nowoczesnych rozwiązań w zakresie zarządzania dydaktyką, organizacji zajęć, sesji egzaminacyjnych i konsultacji. W porównaniu z ubiegłym rokiem odnotowuje się poprawę w zakresie opracowania programu nauczania i obsługi studentów (punktacja ECTS, sekwencyjność zajęć, praktyki, zasady zaliczania przedmiotów, liczba godzin zajęć dydaktycznych i ich proporcja dla poszczególnych kategorii oraz trybów studiów i in.). Na popularności zyskuje praca własna studenta. W kilku przypadkach zalecono korektę programów nauczania i planów studiów, co było konsekwencją konieczności skorygowania nazw specjalności. Odnotowano przypadki potrzeby lepszej synchronizacji sylwetki absolwenta i struktury jego kwalifikacji z programami i planami studiów. Najczęściej powtarzające się uchybienia dotyczą procedury dyplomowania, konstrukcji sylabusów, sekwencyjności zajęć, punktacji ECTS, nazw specjalności, zachowania właściwej proporcji między wykładami a innymi formami zajęć dydaktycznych.

3) Efekty kształcenia

Kierunek *dziennikarstwo i komunikacja społeczna*:

- a) sylwetki absolwenta zdefiniowane przez efekty kształcenia wpisują się prawidłowo w ustalone standardy kształcenia;
- b) nierzadko prace dyplomowe są niedopracowane warsztatowo i merytorycznie, w zbyt małym stopniu „autorskie”;

- c) stwierdzono sporo przypadków zawyżonych ocen prac dyplomowych oraz nierównomierną liczbę seminarzystów przypisaną prowadzącym te seminaria, co rzutuje na jakość pracy ze studentami oraz poziom prac dyplomowych;

Kierunek *europaistyka*:

- a) zdefiniowane efekty kształcenia są generalnie zgodne ze standardami kształcenia i realizowanym programem;
- b) poprawne i spójne są koncepcje kształcenia na poziomie studiów pierwszego stopnia;
- c) ocena stosowanych metod dydaktycznych i trafności ich doboru oraz wyposażenie sal dydaktycznych nie wzbudzą zastrzeżeń, nie zawsze są jednak uwzględniane potrzeby osób niepełnosprawnych;
- d) realizacja i kontrola systemu praktyk wskazuje, że spełniają one standardy;
- e) hospitowane zajęcia nie budziły zastrzeżeń.

Kierunki *pedagogika* i *pedagogika specjalna*:

- a) oceniając efekty kształcenia należy stwierdzić, iż na kierunku *pedagogika* wiedza absolwentów jest zbyt encyklopedyczna, zaś umiejętności zawodowe budzą zastrzeżenia. Generalnie występuje brak odwołań do takich deskryptorów kształcenia, jak: umiejętność dokonywania ocen i formułowania sądów, komunikowania się z otoczeniem, współpracy z otoczeniem. Potwierdza to fakt słabego wykorzystywania przez nauczycieli metod aktywizujących czy pracy metodą projektu – ważnej w rozwijaniu kompetencji społecznych;
- b) w uczelniach, zwłaszcza niepublicznych, odnotowano liberalne podejście do etapowej oceny efektów kształcenia – znakomita większość studentów otrzymuje oceny bardzo dobre i dobre. W rezultacie na studia II stopnia kwalifikują się z listy rankingowej studenci o rzeczywistym niższym poziomie kompetencji poznawczych niż wskazują na to ich oceny;
- c) zakres i forma prac dyplomowych nie wskazuje na wysoki poziom umiejętności samodzielnego zdobywania źródeł wiedzy, jej opracowania i wyciągnięcia wniosków;
- d) promotorami prac dyplomowych są medycy, kosmetolodzy, muzycy, językoznawcy, teolodzy, politolodzy, ekonomiści itd.; nie posiadający wymaganych kompetencji w zakresie nauk o wychowaniu. Przykładem są następujące tematy prac dyplomowych na kierunku pedagogika: „*Kara śmierci*”, „*Orkiestra dęta kuźni... w okresie dyrygentury B...M...*”, „*Treści ideowe, symboliczne i artystyczne kościoła pod wezwaniem...*”, „*Koncepcja władzy totalitarnej w oparciu o analizę rządów A. Hitlera ...*”, „*Sport i rekreacja w powieście...*”. Tego rodzaju tematyka prac dyplomowych nie mieści się w tożsamości kierunku, w rezultacie nie powinny być one dopuszczone do obrony. Należy wyeliminować praktyki prowadzenia seminariów dyplomowych i recenzowania prac dyplomowych studentów przez

nauczycieli akademickich nie będących specjalistami w zakresie pedagogiki.

Kierunek *politologia*:

- a) analiza sylwetek absolwenta i ich profili z programem studiów pozwala stwierdzić, że realizacja programów oraz praktyk zawodowych zapewnia osiągnięcie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta;
- b) podstawowe efekty kształcenia (etapowe i finalne) są uzyskiwane na ocenianych uczelniach, przy tym na uniwersytetach w zdecydowanie lepszym stopniu niż na politechnice. Efekty kształcenia są monitorowane, zaś wnioski wynikające z monitoringu uwzględniane w doskonaleniu procesu nauczania;
- c) oceny z egzaminów są zróżnicowane, jednak ze zdecydowaną przewagą ocen bardzo dobrych i dobrych; prace licencjackie i magisterskie pisane są na dobrym poziomie;
- d) system dyplomowania w uczelniach jest prawidłowo opracowany i realizowany.

Kierunek *psychologia*:

- a) efekty kształcenia są bardzo dobrze skorelowane z programami nauczania, potencjałem rozwojowym. SWPS oraz Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Uniwersytet Warszawski potwierdzają swoją markę w środowisku naukowym Polski i Europy;
- b) ze względu na zmianę obowiązujących standardów kształcenia na danym kierunku, począwszy od rocznika 2005/2006, zwiększono ogólną liczbę godzin na studiach, co wiązało się z koniecznością skorygowania liczby punktów ECTS przypisanych poszczególnym przedmiotom. Okoliczność ta pomnożyła szanse mobilności kształcenia studentom i absolwentom w zagranicznych ośrodkach akademickich. Poszczególne przedmioty kończą się egzaminami. System oceniania studentów jest zróżnicowany i dostosowany do formy zajęć. Egzaminy (różne formy – testy, także kolokwia) eseje, projekty. Oceniane jednostki i kierunki studiów są bardzo znaczącymi ośrodkami na polskiej mapie kształcenia psychologicznego. Niektóre, jak Wydział Psychologii UW, czy SWPS, zajmują „pozycję numer 1” – tak pod względem potencjału naukowego i osiągniętych wyników badań naukowych, jak i pod względem rozpiętości oferty dydaktycznej (co jest pochodną licznych zespołów z pracownikami samodzielnymi z dobrymi osiągnięciami w pracy dydaktycznej).

Kierunek *socjologia*:

- a) realizacja programów oraz praktyk zawodowych zapewnia, zwłaszcza w uczelniach publicznych, osiągnięcie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta;
- b) podstawowe efekty kształcenia (etapowe i finalne) są uzyskiwane w ocenianych uczelniach, przy tym w uniwersytetach w zdecydowanie lepszym stopniu niż w uczelniach innego typu. Efekty kształcenia są monitorowane, zaś wnioski wynikające z monitoringu są uwzględniane w doskonaleniu procesu nauczania;

- c) oceny z egzaminów są zróżnicowane, jednak ze zdecydowaną przewagą ocen bardzo dobrych i dobrych; prace licencjackie i magisterskie pisane są na dobrym poziomie;
- d) system dyplomowania w uczelniach jest prawidłowo opracowany i realizowany.

Kierunek *stosunki międzynarodowe*:

- a) nierzadko część kompetencji deklarowanych w sylwetkach absolwenta jest przesadnie eksponowana, zaś ich osiągnięcie jest mało realne w świetle realizowanej koncepcji programowej i poziomu studiów; zalecono weryfikację sylwetek absolwenta oraz ich profili, skorelowanie sylwetek absolwenta i ich profili z programem i planem studiów;
- b) z analizy semestralnych prac pisemnych wynika, że ich tematyka powinna być bardziej dostosowana do stopnia rozwoju intelektualnego (dojrzałości) studenta oraz opanowania przez niego warsztatu naukowego. W protokołach zaliczeniowych i egzaminacyjnych zwraca uwagę przy dominującym zróżnicowaniu ocen nienaturalny deficyt ocen niższych;
- c) formalne procedury dyplomowania są prawidłowe. Odnotowano przypadki tematów prac licencjackich, które nie były reprezentatywne dla kierunku i specjalności – nie powinny być dopuszczone do obrony. Liczba studentów w grupach seminaryjnych pozwalała na uzyskanie zamierzonych efektów dydaktycznych;
- d) w pracach dyplomowych zbyt małą uwagę przywiązywano do części metodologicznej, ujawniał się prymat wiedzy deskryptywnej nad ujęciami teoretycznymi. W pracach występowały uchybienia natury formalnej (m.in. pisownia przypisów), są to okoliczności obniżające znacząco wartość przeglądanych prac licencjackich, stwierdzono przypadki braku umiejętności korzystania przez autorów prac ze źródeł pierwotnych, nierzadko dane są cytowane z „drugiej ręki”, stron internetowych i artykułów prasowych;
- e) prace magisterskie zbyt często są recenzowane przez adiunktów ze stopniem naukowym doktora;
- f) niekiedy nie są przestrzegane zasady egzaminu dyplomowego – dyplomant otrzymuje tylko dwa pytania, zamiast przynajmniej trzech, w tym tylko jedno z pracy dyplomowej;
- g) hospitacje potwierdziły wysoki poziom zajęć dydaktycznych;
- h) w niektórych uczelniach prowadzi się ranking studentów będący podstawą przyznania stypendiów i nagród za wyniki w nauce.

W ocenianych jednostkach weryfikacja efektów kształcenia następuje głównie na podstawie tradycyjnych procedur: egzaminy, zaliczenia, kolokwia, sprawdziany w formie ustnej i pisemnej, coraz częściej na zajęciach są stosowane prezentacje multimedialne. Analiza standardów w danym zakresie potwierdza, że założone efekty kształcenia są osiągnięte w zróżnicowanym stopniu, od w pełni satysfakcjonującego do podstawowego – zależnie od wizytowanej jednostki i kierunku studiów. Najczęściej formułowane zastrzeżenia w danym zakresie odnoszą się do realizacji seminariów, procedury dyplomowania i zawyżania ocen.

4) Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia:

Kierunek *administracja*:

- a) uczelnie generalnie posiadają sformalizowane systemy zapewnienia jakości kształcenia, jego elementy funkcjonują w różnym stopniu, zależnie od wizytowanej jednostki;
- b) w niektórych przypadkach system ma rzeczywiste przełożenie na ocenę pracownika i wynagrodzenie (szczególnie w uczelniach niepublicznych, ale i również w Uniwersytecie w Białymstoku). Wizytowanym jednostkom zalecano doskonalenie systemu zapewnienia jakości kształcenia.

Kierunek *dziennikarstwo i komunikacja społeczna*:

- a) systemy ograniczane są do okresowej oceny pracowników i jej elementów. Bierze się tu pod uwagę ewaluację dokonaną przez studentów. Regulaminy nie zawsze precyzują, w jaki sposób ocena ta brana jest pod uwagę;
- b) studenci oceniają pracę dydaktyczną nauczycieli. Za dystrybucję ankiet wśród studentów i zebranie wypełnionych formularzy odpowiada opiekun danej specjalności. Wyniki ankiet są omawiane podczas spotkań z kierownikami zakładów, następnie z nauczycielami akademickimi. Opiekunowie specjalności w porozumieniu z dyrekcjami przekazują studentom wyniki ankietyzacji oraz proponowane działania naprawcze.

Kierunek *pedagogika*:

- a) systemy zapewnienia jakości kształcenia w ocenianych jednostkach obejmują głównie następujące elementy: przeglądy programów, planów studiów i obciążeń dydaktycznych nauczycieli, rozwój kadry nauczającej, badania, udział w konferencjach naukowych itp. W niektórych jednostkach odnotowano brak wyraźnych zasad doboru kadry naukowo-dydaktycznej, oceny jej kompetencji merytorycznych i praktycznych;
- b) stwierdzano nierzadkie przypadki braku precyzyjnego określenia pracy własnej studentów.

Kierunek *prawo*:

- a) wizytowane jednostki generalnie wykazywały zaangażowanie w zakresie wdrażania i doskonalenia systemu zapewniania jakości kształcenia. Systemy te – zależnie od ocenianej jednostki – cechowały się bardziej lub mniej rozwiniętą infrastrukturą normatywno-instytucjonalną;
- b) w każdej jednostce elementem systemu jest ankietyzacja i hospitacja zajęć. Ankietowanie studentów przeprowadza się cyklicznie, a okresową ocenę pracowników w formie hospitacji zajęć nie rzadziej niż raz na cztery lata. Proces ankietyzacji przeprowadzany jest przez pracowników administracyjnych w obecności ocenianych nauczycieli akademickich. W ankietach stosuje się skalę ocen od wyróżniającej do niezadowolającej, ale są też dopuszczalne „opinie opisowe”. Wyniki ankiet, ich analiza i wnioski są omawiane pod-

czas spotkań kolegialnych. Stwierdzono, że studenci nie uczestniczą w zadowalającym stopniu w etapach procesu ankietyzacji;

- c) hospitacja przebiega zgodnie z procedurami opracowanymi przez jednostki oceniane. W „kwestionariuszu hospitacji zajęć” zwraca się uwagę na metody dydaktyczne, sposób prowadzenia zajęć, kompetencje wykazane w zakresie przekazywania treści i organizację zajęć;
- d) nie zawsze w należytym stopniu w wewnętrznych systemach zapewnienia jakości kształcenia jest uwzględniana procedura dyplomowania, w tym zatwierdzania tematów prac magisterskich i licencjackich.

Kierunek *socjologia*:

- a) system monitorowania jakości kształcenia funkcjonuje sprawnie. Ankiety ewaluacyjne przekazują obraz dydaktyki. Profesorowie odbywają hospitacje ćwiczeń do wykładów towarzyszących;
- b) w ankietach ewaluacyjnych należy oddzielić pytania dotyczące wiedzy od pytań dotyczących umiejętności;
- c) należy zadbać o informację zwrotną, aby pracownicy wiedzieli, jak zostali ocenieni a studenci odczuwali skutki prowadzenia ankiet;
- d) odnotowano przypadki braku zinstytucjonalizowanych rozwiązań dotyczących oceny pracy pracowników obsługi (administracyjnej i technicznej);
- e) sugeruje się publikowanie listy wykładowców, którzy uzyskali w danym semestrze najlepsze oceny studenckie, co wynagradzałoby wyróżniających się nauczycieli akademickich i motywowało do lepszej pracy pozostałych.

Kierunek *stosunki międzynarodowe*:

- a) w ocenianych jednostkach system działa w rozwiniętej i formalnie zaawansowanej postaci, zwraca uwagę bardzo dobra infrastruktura i podstawy prawne tego systemu;
  - b) system obejmuje najważniejsze standardy kształcenia (ocena planów i programów nauczania, ocena studentów, ocena kadry dydaktycznej, formy wsparcia studentów, system informacyjny, baza dydaktyczna i warunki lokalowe);
  - c) opracowywane są roczne raporty z monitorowania systemu zapewnienia jakości kształcenia;
  - d) dokonywane są okresowe przeglądy programów i planów studiów;
  - e) system zapewnienia jakości kształcenia nie we wszystkich obszarach kształcenia funkcjonuje prawidłowo, m.in. w odniesieniu do koncepcji kształcenia i procedury dyplomowania. Istnieje potrzeba weryfikacji tego systemu, aktualizacji doskonalenia;
  - f) system oceniania studentów nie budzi zastrzeżeń;
  - g) system informacyjny należy ocenić jako dobry, coraz częściej wykorzystuje się program USOS.
- a) Opis i ocena wewnętrznych procedur zapewnienia jakości kształcenia odnosząca się do:**
- 1) struktury organizacyjnej wewnętrznego systemu zapewnienia jakości oraz stosowanej polityki i procedur w zakresie zapewnienia jakości:

Kierunki **administracja i prawo**:

Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku stworzył na kierunku administracja zintegrowany system oceny pracowników, połączony z systemem dodatkowego wygradzania ocen publikowanych prac, aktywnością na rzecz macierzystej Uczelni. System można ocenić jako wyróżniający.

Kierunek **psychologia**:

- a) systemy zapewnienia jakości są skonstruowane poprawnie, całość jest spójna i zapewnia odpowiednią efektywność. Wysoką jakość kształcenia zapewnia dodatkowo stosunek liczby pracowników do liczby studentów tworzący w uniwersytetach warunki realizacji programu dydaktycznego spotykane jedynie w elitarnych uczelniach;
- b) zarówno oferta dydaktyczna (ścieżki dydaktyczne), jak również inicjatywy związane z ciągłym doskonaleniem jakości kształcenia wymagają od ocenianych jednostek dużego zaangażowania i wysiłku. Oryginalne ścieżki dydaktyczne, aktywny udział studentów i pracodawców w tworzeniu programów studiów są pozytywnie oceniane i doceniane przez studentów;
- c) niektóre oceniane jednostki (Instytut Psychologii UAM) od 2009 należą do EUROPLAT-u z siedzibą w Yorku, czyli sieci uniwersyteckich zainteresowanych wymianą doświadczeń i podnoszeniem standardów nauczania psychologii. Projekt ma na celu: podnoszenie jakości kształcenia, przyznawanie stypendiów dydaktycznych dla pracowników, dzielenie się doświadczeniami dydaktycznymi. Podejmowane są także projekty badań jakości kształcenia. Przykładem jest zgłoszony przez Instytut Psychologii w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu projekt: *The didactic path and development of the crucial competencies and attitudes in graduates of the Psychology Institute at the Adam Mickiewicz University of Poznań*;
- d) mankamenty systemu: hospitacje zajęć odbywają się sporadycznie; niski wskaźnik udziału studentów w ocenianiu zajęć. Zjawisko to ma charakter ogólnopolski. Uczelnie powinny zdaniem studentów w większym stopniu włączyć ich w przygotowywanie ankiet ewaluacyjnych i podawać do wiadomości publicznej wyniki tych ankiet, czego ich zdaniem nie czynią.

2) okresowych przeglądów planów i programów nauczania oraz ich efektów (np. adekwatności konstrukcji oraz treści realizowanych planów i programów nauczania w kontekście zamierzonych efektów kształcenia, uwzględnienie specyfiki poziomów kształcenia i form studiów, formalnych procedur zatwierdzania programów nauczania, udziału studentów w działaniach dotyczących zapewnienia jakości, opinii zwrotnych od pracodawców, przedstawicieli rynku pracy oraz innych organizacji):

Kierunek **politologia**:

- a) na ogół bardzo dobrze opracowane uregulowania normatywne (uchwały senatów, zarządzenia rektorów) określające regulaminy,

- procedury, strukturę, funkcje wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia. Znajdują one swoją konkretyzację na szczeblach wydziałowych i instytutowych. W podstawowych jednostkach powołano komisje ds. jakości kształcenia, w których skład wchodzi m.in. przedstawiciele samorządu. Komisje te funkcjonują i spełniają pozytywną rolę w doskonaleniu jakości kształcenia; jednak ich aktywność, efektywność i skuteczność winna być zdecydowanie większa. Jest to szerszy problem, związany z łamaniem wielu dotychczasowych stereotypów w funkcjonowaniu jednostek podstawowych, upowszechnianiem wiedzy o wewnętrznym systemie zapewnienia jakości kształcenia, umocowaniem tych komisji w strukturach organizacyjnych jednostek prowadzących dany kierunek studiów, zakresem przyznanych kompetencji, nadzorem nad ich działalnością ze strony wydziałów, instytutów i władz uczelnianych odpowiadających za funkcjonowanie systemu;
- b) wewnętrzne systemy zapewnienia jakości kształcenia w opisywanym zakresie powinny być doskonałe – tak, aby ich struktury funkcjonowały komplementarnie i spójnie i obejmowały wszystkie, a nie wybrane, parametry kształcenia. Ważna jest konsekwencja w egzekwowaniu wniosków formułowanych w zakresie jakości kształcenia. Politykę w zakresie funkcjonowania systemu zapewnienia jakości kształcenia trzeba przekuć z „administracyjnej” w naturalny standard funkcjonowania uczelni;
  - c) systematycznie są dokonywane okresowe przeglądy planów, programów oraz efektów kształcenia na poszczególnych poziomach studiów i specjalnościach, w przeglądach planów i programów uwzględniano opinie studentów, natomiast nie korzystano z doświadczeń i opinii pracodawców;
  - d) władze ocenianych jednostek przywiązują dużą uwagę do polityki kadrowej, którą należy ocenić pozytywnie. Składają się na nią m.in. okresowe oceny osiągnięć badawczo-dydaktycznych nauczycieli, hospitacja zajęć, doskonalenie metod dydaktycznych, systematyczna ankietyzacja studentów obejmująca ich opinie o kadrze naukowo-dydaktycznej i pracy administracji;
  - e) godną odnotowania inicjatywą na UWM w Olsztynie jest coroczny konkurs „Najlepszy belfer”, w którym studenci wybierają najlepszych wykładowców;
  - f) znaczną uwagę przywiązuje się do form wsparcia studentów, co potwierdzają m.in. opinie zainteresowanych, w tym samorządów i przedstawicieli kół naukowych;
  - g) oceniane jednostki wykazują dużą dbałość o zapewnienie dostępu do obiektywnej i komplementarnej informacji o nauczaniu na kierunku;
  - h) plany i programy nauczania opracowuje się z uwzględnieniem przyjętej wcześniej koncepcji sylwetki absolwenta. Po pozytywnym zatwierdzeniu przez specjalistów z właściwej katedry, są one zatwierdzane przez organy kolegialne, w których skład wchodzi studenci.

Kierunek *pedagogika*:

- a) plany i programy nauczania analizowane są głównie z perspektywy obowiązujących standardów kształcenia, także nabytych doświadczeń z procesu dydaktycznego. Nie zawsze jednak na ten proces mają wpływ opinie studentów zgromadzone w trakcie oceny jakości nauczania, wyniki okresowej oceny pracowników i hospitacji zajęć przeprowadzanych przez przełożonych;
- b) w planowaniu procesu dydaktycznego w zbyt małym stopniu korzysta się ze zwrotnych opinii pracodawców na temat merytorycznego przygotowania absolwentów – z optyki wymogów rynku pracy. Problem ten wiąże się z brakiem strukturalnych powiązań szkolnictwa wyższego z rynkiem pracy i pracodawcami zatrudniającymi absolwentów poszczególnych kierunków studiów i uczelni.
- 3) oceniania studentów (np. stosowanych form i kryteriów weryfikacji wiedzy oraz oceny wyników kształcenia):

Kierunek *administracja*:

W uczelniach, szczególnie niepublicznych, tworzy się system oceniania polegający na wystawianiu jednej oceny z danego przedmiotu, oparty o system punktowy, gdzie student „przenosi” punkty z ćwiczeń na egzamin, i suma obu stanowi ocenę z przedmiotu. Pozwala to na dopuszczenie wszystkich studentów do egzaminu, na którym weryfikuje się ich wiedzę łącznie. Zbyt często system punktacji ECTS jest nadawany mechanicznie, nie uwzględnia specyfiki danego przedmiotu, pracy własnej studenta.

Kierunek *dziennikarstwo i komunikacja społeczna*:

Podstawowe procedury dotyczące wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia są realizowane głównie w postaci systematycznych przeglądów planów i programów nauczania tak, aby były one zgodne ze standardami kształcenia dla ocenianego kierunku. Wprowadzanie przedmiotów opcjonalnych ma zapewnić studentom indywidualizację procesu kształcenia.

Kierunki *pedagogika i pedagogika specjalna*:

Na tych kierunkach obowiązuje typowy dla szkolnictwa wyższego system oceniania studentów, jak i metod aktywizowania ich do podnoszenia efektów kształcenia. Najczęściej stosowanymi formami oceniania studentów są egzaminy, kolokwia, prace kontrolne, rzadziej projekty oraz bieżące ocenianie ich aktywności podczas realizowanych zajęć. Przegląd protokołów egzaminacyjnych i zaliczeniowych z poszczególnych przedmiotów wskazuje na stosowanie pełnej skali ocen. Są one zróżnicowane, jednak nie są proporcjonalne statystycznie (zwłaszcza w uczelniach niepublicznych oceny są stanowczo zawyżane). W uczelniach publicznych stwierdzono przypadki braku ocen z zaliczania grupy przedmiotów, mających w wielu przypadkach wymiar praktyczny, co wydaje się być sprzeczne zwłaszcza z ideą studiów zawodowych.

Kierunek *prawo*:

Stosowane formy i kryteria oceny efektów kształcenia nie budzą istotnych uwag. Funkcjonowanie systemu ECTS oceniono pozytywnie.

4) zapewnienia jakości kadry dydaktycznej (np. okresowych ocen pracowników, hospitacje, ankiet dla studentów oceniających zajęcia dydaktyczne, częstotliwość ankietyzacji):

Na wszystkich ocenianych kierunkach doskonaleniu jakości realizacji procesu kształcenia studentów służą okresowe oceny pracowników, studenckie okresowe (przeważnie raz w roku) oceny zajęć prowadzonych przez nauczycieli akademickich, hospitacje zajęć prowadzonych przez pracowników etatowych rzadko jednak hospitacje doraźne zajęć prowadzonych przez nauczycieli zatrudnionych na umowę – zlecenie; w uczelniach często widoczny jest brak udokumentowanej informacji zwrotnej dla studentów o wynikach ewaluacji nauczycieli akademickich, których oceniali a także brak udokumentowanej procedury informującej nauczycieli o wynikach studenckiej oceny prowadzonych przez nich zajęć oraz oceny okresowej i o konsekwencjach z nich wynikających. W wielu przypadkach przedstawiciele studentów twierdzili, że wyniki ankiet nie mają wpływu na obsadę zajęć przez daną osobę.

5) form wsparcia studentów (np. informacji o wsparciu ze strony nauczycieli akademickich, w tym opiekunów roku oraz pracowników administracyjnych, ankiet dla studentów dotyczących pracy administracji):

a) na kierunku *administracja* w uczelni niepublicznej (WSAP Białystok) zauważono unikatowy system własnych stypendiów dla studentów, którzy osiągając określony poziom średniej są całkowicie zwalniani z czesnego;

b) w większości uczelni na kierunkach *pedagogika* i *pedagogika specjalna*, w zakresie podstawowych form wsparcia studentów przyjmuje się ustanawianie opiekunów grup studenckich, pracę studencką w kole naukowym, wspomaganie w ramach potrzeb samorządności studenckiej, a także organizowanie w odniesieniu do zgłaszanych potrzeb studentów dyżurów akademickich oraz stosownych dyżurów administracji Uczelni. Jako odmienną formę wspierania studentów należy wymienić system finansowania stypendialnego. Nauczyciele akademicy dość powszechnie wspierają studentów w procesie dydaktycznym. Użyczają trudno dostępną literaturę, udzielają konsultacji bezpośrednich podczas dyżurów, bądź też odbywanych drogą e-mailową;

c) na kierunku *prawo* dobrze rozwijany jest studencki ruch naukowy, w tym działalność kół naukowych oraz udział studentów w badaniach naukowych. Na kierunku stosunki międzynarodowe w ramach form wsparcia studentów dominują metody tradycyjne. Stosunkowo mało efektywna pozostaje promocja studentów studiów niestacjonarnych w programach wymiany międzynarodowej czy krajowej. Nacisk należy położyć na poprawę atrakcyjności uczelni dla studentów zagranicznych.

6) stosowanego systemu informacyjnego (np. gromadzenia, analizowania i wykorzystywania informacji o poziomie zadowolenia studentów oraz o wynikach kształcenia osiągniętych przez studentów, możliwościach zatrudnienia absolwentów itp.):

- a) na ocenianych kierunkach nie odnotowano znaczących problemów związanych z funkcjonowaniem systemu informacyjnego. Na kierunkach *prawo* i *administracja* na uwagę zasługuje system informacyjny, jakim dysponuje WPEiA na Uniwersytecie Wrocławskim;
- b) na kierunkach *pedagogika* i *pedagogika specjalna* każdy student ma zagwarantowany bezpośredni dostęp do śledzenia swoich sukcesów dydaktycznych;
- c) większość uczelni zapewnia studentom bezprzewodowy dostęp do Internetu. W coraz większej liczbie Uczelni funkcjonuje tzw. wirtualny dziekanat.

7) publikowania informacji (np. dostępu do aktualnych i obiektywnych informacji na temat m.in. oferty kształcenia, posiadanych uprawnień, stosowanych procedur toku studiów, planowanych efektów kształcenia):

- a) bieżące informacje dotyczące toku studiów, a także inne ważne informacje dla studentów zamieszczane są w gablotach oraz na stronie internetowej ocenianych jednostek. Studenci mają bezpośredni i szybki dostęp do informacji związanych z tokiem studiów, organizacją i planem zajęć, obowiązujących procedur, ofert kształcenia czy też możliwości zatrudnienia;
- b) ważną rolę odgrywają spotkania ze studentami, jakie odbywają się na samym początku roku akademickiego. Niestety, nie we wszystkich uczelniach takie spotkania są organizowane;
- c) istnieje potrzeba popularyzacji idei powoływania uczelnianych rzeczników praw studenta, którzy pomagają studentom mającym problemy z egzekwowaniem swoich praw studenckich;
- d) w coraz większym stopniu stosuje się systemy oparte o telefonię komórkową, powiadamiające studentów smsami o zmianach w programie studiów (WSAP Białystok).

b) Opinie prezentowane na spotkaniach:

1) Opinie studentów na temat wewnętrznego systemu zapewnienia jakości oraz efektywności działań podejmowanych w tym zakresie w uczelni:

- a) z opinii studentów i przedstawicieli samorządu wynika, że nie zawsze uczestniczą oni w procesie opracowania ankiet oraz samej ankietyzacji. Samorzady studenckie wyrażały nierzadko opinie, że chciałyby mieć wgląd do wyników ankiet, co nie zawsze jest możliwe;
- b) studenci na ogół byli zgodni, że wyniki ankiet miały wpływ na korekty w obsadzie zajęć oraz doskonalenie procesu dydaktycznego. Z opinii studentów wynika wniosek, że władze ocenianych jednostek uwzględniają w działalności dydaktycznej wyniki ankiet. Natomiast sam proces ankietyzacji winien być doskonalony z udziałem samorządów studenckich na każdym etapie, ważna jest także większa dbałość o transparentność wyników. W opinii studentów usystematyzowania i uzupełnienia wymagają wszystkie elementy wpływające na zapewnienie jakości kształcenia;

- c) w niektórych jednostkach studenci nie byli informowali o wynikach ankiet. Według nich ankiety powinny mieć większy wpływ na obsadę zajęć przez nauczycieli akademickich;
- d) w opinii studentów kierunków *pedagogika* i *pedagogika specjalna* wykładowcy są otwarci i mają dobre relacje ze słuchaczami. Są dostępni, również poza godzinami pełnionych dyżurów. W wielu przypadkach studenci kontaktują się z wykładowcami za pomocą poczty elektronicznej i telefonów. Studenci także pozytywnie wypowiadali się o funkcjonowaniu systemów zapewnienia jakości kształcenia;
- e) studenci *politologii* pozytywnie oceniali funkcjonowanie wewnętrznych systemów zapewnienia jakości kształcenia. Podkreślali, że ankietyzacja przebiega zgodnie z obowiązującą procedurą. Dane z ankiet są uwzględniane przez władze w procesie kształcenia, co przekłada się m.in. na lepszą pracę słabo ocenianych nauczycieli akademickich. W przypadku „politologii” w UMK w Toruniu studenci zwracali uwagę na potrzebę wprowadzenia do ankiety dodatkowego miejsca na luźne uwagi, wnioskowali także o lepszą informację o wynikach ankietyzacji (prowadzonej w systemie USOS); UWM w Olsztynie – postulowali doskonalenie procedury opracowywania ankiet. Zwraca uwagę niewielki udział studentów politechniki (Białystok) w ankietyzacji, co w opinii władz nie wpływa pozytywnie na doskonalenie systemu jakości kształcenia;
- f) na kierunku *psychologia* studenci wyrażali niezadowolenie z powodu braku wyboru języków obcych oraz braku nauczania języka obcego specjalistycznego – zgodnie z ich kierunkiem studiów. W opinii niektórych studentów specjalizacje, które są tworzone, nic nowego nie wnoszą i nie ułatwiają im przygotowania do obrony pracy magisterskiej. Ich zdaniem ankietyzacja nic nie wnosi do procesu dydaktycznego w całej uczelni. Pozytywnie wyrażali się natomiast o funkcjonowaniu Biura Karier, które pomaga im w znalezieniu praktyk oraz potencjalnej pracy. W dyskusji z zespołem oceniającym wskazywali na potrzebę doskonalenia organizacji praktyk. Twierdzili, że odczuwają deficyt rzetelnej bieżącej informacji. Twierdzili, że brakuje opiekuna/opiekunów organizacyjnych dla nowo przyjętych studentów, którzy orientowaliby się w terminach i sprawach związanych z organizacją roku – wyborem i zapisami na zajęcia z wybranych przedmiotów, listą dostępnych promotorów i tutorów. Zarazem podkreślali, że cenią sobie zindywidualizowanie programów i toku studiów. Dobór przedmiotów jest w większości fakultatywny. Pozytywnie oceniali pracę samorządów, zwłaszcza w kwestiach pomocy studentom I roku. Zasady starania się o uzyskanie pomocy materialnej oraz związane z nią kwestie są studentom znane. Część studentów w SWPS podkreślała również znaczenie podmiotowego traktowania studenta w kontekście swoich wcześniejszych negatywnych doświadczeń z uczelni publicznych. Sposób prowadzenia zajęć uznają w zdecydowanej większości za interesujący i rozwijający. Pozytywnie oceniają innowacyjne systemy elektronicznej komunikacji i obsługi. Wykazują znajomość procedur przyznawania świadczeń

pomocy materialnej. Dostęp do informacji związanych z pomocą materialną jest zadowalający, a sam proces przyznawania świadczeń transparentny. Są zaznajomieni z obustronnymi zobowiązaniami umowy o warunkach odpłatności za studia. Wiedza o działalności samorządów jest dość niska wśród studentów, co – ich zdaniem – spowodowane jest charakterem studiów, niską integracją pomiędzy studentami, a co za tym idzie – małym zaangażowaniem w działalność na terenie poszczególnych uczelni. Samorząd jest oceniany przez studentów dobrze. Studenci dysponują wiedzą o programach wymiany międzynarodowej. Wymagania w zakresie spraw studenckich są w podstawowej mierze spełnione. Reprezentacja studentów w organach kolegialnych uczelni i wydziału bywa zakłócana;

- g) na kierunku *socjologia* z analizy materiałów, rozmów z przedstawicielami studentów, władz oraz pracowników dydaktycznych wynika, że sprawy studenckie są załatwiane w sposób właściwy. Studenci są zaangażowani w studia i w pracę zawodową. Często piszą prace dyplomowe nawiązujące do problemów spotkanych w instytucjach, w których odbywali praktyki, staże, albo pracowali czy pracują;
  - h) na kierunku *stosunki międzynarodowe* studenci generalnie pozytywnie się wypowiadali na temat funkcjonowania systemu zapewnienia jakości kształcenia, choć ich zdaniem niektóre elementy tego systemu wymagają doskonalenia.
- 2) Opinie prezentowane przez nauczycieli akademickich w czasie spotkania z zespołem oceniającym na temat wewnętrznego systemu zapewnienia jakości oraz efektywności działań podejmowanych w tym zakresie w uczelni.
- a) na kierunku *dziennikarstwo i komunikacja społeczna* nauczyciele pozytywnie oceniali działania uczelni wspomagające indywidualny rozwój zawodowy (udział w konferencjach i ich sfinansowanie, wyjazdy na delegacje, zakup literatury naukowej i oprogramowania, pomoc przy awansie naukowym). W dyskusji wskazywano, iż władze uczelni w polityce kadrowej powinny położyć większy nacisk na zatrudnienie nauczycieli na pierwszym etapie. Pracownicy naukowcy podkreślali, że dla większości z nich głównym motywem przejścia na pierwszy etat były kwestie finansowe oraz panujący w nich dynamiczny klimat pracy naukowej. Warunki płacowe, jakie są im oferowane oceniali jako pozytywne wskazując, że płace są 2,5 – 3 krotnie wyższe niż w uczelni publicznej;
  - b) na kierunkach *pedagogika* i *pedagogika specjalna* kadra naukowo-dydaktyczna w trakcie spotkań twierdziła, że prawidłowo funkcjonują systemy zapewniania jakości kształcenia, w tym procedury weryfikacji planów i programów nauczania, pracy licencjackiej czy okresowej oceny nauczycieli akademickich. Wskazywano także na starania władz ocenianych jednostek (zwłaszcza akademickich) w zakresie finansowania ich aktywności naukowej;
  - c) na kierunku *politologia* wyrażano pozytywne opinie o systemie jakości

kształcenia. W UWM w Olsztynie zwracano uwagę na korzyści płynące z działalności komisji ds. jakości kształcenia; w Toruniu – że realizacja standardów kształcenia stanowi przedmiot ciągłego monitoringu, oraz że władze doceniają potrzebę wzbogacania oferty dydaktycznej i wdrażania najnowszych badań naukowych; podobnie wypowiedziano się w Politechnice w Białymstoku;

- d) na kierunkach *prawo* i *administracja* w jednostkach ocenianych kadra naukowo-dydaktyczna postulowała, aby w systemie oceniania pracowników władze uczelni uwzględniały również te granty, które aczkolwiek nie zostały zdobyte, lecz zostały przygotowane z dużym nakładem czasu i pracy. Na kierunku *administracja* zwracano uwagę na potrzebę organizowania własnych mini grantów badawczych skierowanych głównie dla młodych pracowników nauki;
- e) na kierunku *psychologia* zwracano uwagę na złe warunki lokalowe. Nie wszystkie sale dydaktyczne są należycie wyposażone w sprzęt audio-wizualny. Istotne jest wzbogacenie zaplecza naukowego (laboratoria, pracownie testów itp.). Kadra dydaktyczna Instytutu Psychologii Uniwersytetu Śląskiego podkreślała pozytywne skutki wprowadzenia kilka lat wcześniej autorskiej reformy studiów na wydziale. Jej efektem był m.in. wzrost liczby publikacji w obiegu międzynarodowym i realizowanych grantów naukowych, choć występują problemy z ich obsługą administracyjną. W uczelniach zwracano uwagę na potrzebę intensyfikacji procesu awansu naukowego pracowników. Nie została rozwiązana kwestia oceny zajęć dydaktycznych prowadzonych przez doktorantów oraz ich udziału w zajęciach dydaktycznych prowadzonych przez pracowników. Nauczyciele wskazywali na pozytywne doświadczenia dydaktyczne związane z prowadzeniem magisterskich studiów w języku angielskim. Zwracali uwagę na stan bazy dydaktycznej, w tym brak pracowni testów i aparatury diagnostycznej oraz innych laboratoriów. Proces wydawniczy jest zbyt powolny. W ich opinii baczniejszej uwagi wymaga hospitacja zajęć nowych pracowników. W ankiecie oceniającej zajęcia powinno się znaleźć więcej elementów psychologicznych. Powinno się też zadbać o rzetelność i trafność skal. Ze spotkań w poszczególnych uczelniach generalnie wynika, iż prezentują oni krytyczną postawę: wobec realizacji przez Polskę Procesu Bolońskiego, procesu oceniania pracowników naukowych, szczególnie ankietyzacji dokonywanej przez studentów, względem standaryzacji kształcenia i modelu edukacji, wobec przygotowywanej nowelizacji ustawy o szkolnictwie wyższym oraz Europejskich i Krajowych Ram Kwalifikacji. Uczelnie gwarantują solidne warunki pracy i studiów. Promują wybitne osiągnięcia w psychologii. Umożliwiają i wykazują zainteresowanie indywidualnym rozwojem naukowym każdej z zatrudnionych osób, gorzej zaś z doktorantami. Promują wysokie standardy życia naukowego. W SWPS zinstytucjonalizowano kodeks badań naukowych w psychologii tworząc Komisję ds. Etyki Badań Naukowych. W swojej działalności łączą zasadę wysokiej jakości z masowością kształcenia;

- e) na kierunku *stosunki międzynarodowe* pracownicy podejmując w dyskusji wątki reformy szkolnictwa wyższego w kraju wyrażali niepokój poziomem kandydatów na studia wyższe;
  - f) na kierunku *socjologia* zwracano uwagę na wysokie pensum dydaktyczne;
  - g) we wszystkich uczelniach trwają debaty na temat zastąpienia prac licencjackich inną formą dyplomowania;
  - h) zauważalne jest zjawisko podejmowania współpracy z uniwersytetem trzeciego wieku (socjologia, prawo).
- c) Informacja na temat działalności Biura Karier, monitorowania losów absolwentów i ocena podejmowanych w uczelni działań w tym zakresie.**
- a) na kierunku *politologia*, we wszystkich ocenianych jednostkach, funkcjonują Biura Karier (na UMK w Toruniu Biuro Zawodowej Promocji Studentów i Absolwentów”). Biura wypełniają funkcje doradztwa zawodowego, prowadzą szkolenia, wyszukują oferty pracy, pomagają w organizacji praktyk zawodowych, analizują losy absolwentów, uczestniczą w targach pracy i praktyk i in. Na Wydziale Politologii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu im. M. Kopernika w Toruniu każdy student może założyć swój profil online oraz go modyfikować. W Instytucie Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie prowadzi się bank danych o firmach krajowych i zagranicznych, eksploruje możliwości zatrudnienia studentów w czasie wakacji. Z kolei na Politechnice w Białymstoku nie docenia się dokumentowania losów absolwentów kierunku „politologia”;
  - b) na kierunku *psychologia* należy zwrócić większą uwagę na pracę Biura Karier, które w opinii studentów nie wypełniają wystarczająco dobrze swojej funkcji. Działają z poziomu uczelni o bardzo różnym stopniu zainteresowania i efektywności w poszczególnych wydziałach i instytutach. To są raczej instytucje o niestabilnym wzorze działania. Uczą się swych zadań i sposobów osiągnięcia celów;
  - c) na kierunku *stosunki międzynarodowe* zakres zadań Biura obejmuje: organizację praktyk zawodowych, prowadzenie „Informatorium” – swoistego banku informacji, rozmów doradczych, warsztatów i szkoleń, prezentacji pracodawcy, Targów Pracy. Działalność Biura Karier należy rozpatrywać przez pryzmat marketingowego podejścia uczelni WSH do procesu kształcenia. Z rozmów przeprowadzonych ze studentami oraz pracownikami wynika, że użyteczność i efektywność działalności Biura Karier jest wysoka.
- d) Liczba jednostek podstawowych / uczelni, w których jedną z przyczyn oceny pozytywnej na krótszy okres, warunkowej lub negatywnej był wewnętrzny system zapewnienia jakości (według kierunków studiów).**

Tabela nr 4.

Kierunek studiów	Liczba jednostek podstawowych / uczelni	Oceny							
		Uczelnie publiczne				Uczelnie niepubliczne			
		Razem	Oceny pozytywne ze skróconym okresem	Oceny warunkowe	Oceny negatywne	Razem	Oceny pozytywne ze skróconym okresem	Oceny warunkowe	Oceny negatywne
pedagogika	2	1	1			1		1	
Razem	2	1	1			1		1	

e) Podstawowe słabości wewnętrznych systemów zapewnienia jakości wskazane w uchwałach PKA:

- a) na kierunku *psychologia* wewnętrzne praktyki obserwacji sformalizowanych zasad są w poszczególnych uczelniach rozmaicie stosowane. Największe zastrzeżenia studentów budzą kryteria i sposoby upubliczniania danych z pracy zespołów (wydziałowych, instytutowych, uczelnianych) ds. jakości kształcenia i wyników ich działań. Mankamenty dotyczą hospitacji zajęć (odbywają się sporadycznie). Systemy jakości kształcenia nie gwarantują jednakowego udziału studentów w ocenianiu zajęć. Te wskaźniki są niskie (oprócz SWPS) i odnoszą się do kształcenia we wszystkich analizowanych ośrodkach kształcenia psychologów;
- b) z optyki studenckiej system zapewniania jakości ma wiele luk. Uczelnie (poza SWPS) nie włączają studentów na zadawalającym ich poziomie w przygotowywanie ankiet ewaluacyjnych i nie gwarantują upublicznienia ich wyników. Zawarte w podsumowaniu uwagi krytyczne nie zmieniają całościowej pozytywnej oceny wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia w polskich uniwersyteckich i akademickich ośrodkach kształcenia psychologów;
- c) infrastruktura materialna i dydaktyczna jest zróżnicowana oceniana w poszczególnych uczelniach w świetle kryteriów jakości kształcenia.

Konkludując, w uczelniach prowadzących nauczanie na kierunkach społeczno-prawnych istnieją w postaci sformalizowanej wewnętrzne systemy zapewnienia jakości kształcenia. W praktyce zakres funkcjonowania tych systemów jest bardzo zróżnicowany. W niektórych uczelniach jest on w znaczącym stadium zaawansowania, w innych – funkcjonują jego elementy lub jest w fazie wdrażania. Tym niemniej systemy te, co potwierdzają dane z wizytacji, przynoszą widoczne efekty w zakresie jakości kształcenia.

Mając na względzie obecną reformę szkolnictwa wyższego w większości wizytowanych jednostek zalecono dalsze doskonalenie wewnętrznych systemów jakości kształcenia, dbałość o ich spójność i komplementarność oraz systematyczny monitoring procesu nauczania.

5) Kadra naukowo-dydaktyczna

- a) Na kierunku *administracja* odnotowano negatywne zjawisko częstych zmian kadrowych. Wynika to z faktu, że niektórzy nauczyciele „dają swoje nazwisko” do otwarcia wnioskowanego kierunku studiów w konkretnej uczelni, aby następnie po raz kolejny posiadany stopniem czy tytułem promować otwarcie kolejnego kierunku w innej uczelni. Istniejące zjawisko doskonale opisuje określenie „profesorski oscylator”. Jest to szczególnie częste w odniesieniu do uczelni niepublicznych. W trakcie wizytacji zdarzały się przypadki, gdy studenci zapytani o danego profesora stwierdzali, że nigdy nie widzieli go wcześniej na wykładzie poza tym, który miał miejsce w trakcie wizytacji. Obecny system prawnej regulacji jest bezsilny wobec tego zjawiska – możliwość bycia zaliczonym do dwóch minimumów powoduje, że ta sama osoba może „firmować” swoim nazwiskiem i tytułem nawet kilkanaście otwieranych kierunków, dokonując wypowiedzenia wcześniejszej zgody na zaliczanie do minimum kadrowego;
- b) na kierunkach *pedagogika* i *pedagogika specjalna* kryteria formalne minimum kadrowego na ogół są spełniane. Dostrzega się dość często niewłaściwą konstrukcję minimum kadrowego (brak pełnej korelacji między wymaganiami formalnymi i merytorycznymi). Odnotowano zjawisko zatrudnień wieloletowych, zdarzają się także nieaktualne oświadczenia o zaliczeniu nauczyciela akademickiego do minimum kadrowego. Ponadto coraz częściej odnotowuje się udział cudzoziemców (2 osób) w składzie minimum kadrowego. Nie zawsze wiadomo, jakie jest ich rzeczywiste zaangażowanie w proces kształcenia, w jakim języku komunikują się ze studentami. Nierzadko na kierunku pedagogika zastrzeżenia budzi spełnienie wymogów merytorycznych, co z kolei rzutuje na jakość spełnienia wielu innych standardów dotyczących m.in. programu nauczania, obsady zajęć, ich poziomu, doboru tematyki prac dyplomowych i procedury dyplomowania. Stwierdzono skoncentrowanie dydaktyki samodzielnych pracowników na seminariach dyplomowych (często reprezentujących inną niż pedagogika dziedzinę wiedzy), niewłaściwy przydział zajęć, przemieszczanie się kadry z uczelni do uczelni zaraz po akredytacji czy parokrotnego stanowienia minimum kadrowego. W ocenionych jednostkach występuje zróżnicowana sytuacja kadrowa – od silnych zespołów (w uniwersytetach, uczelniach akademickich) do nie przekraczających minimalnych wymogów określonych w przepisach prawa. Większość uczelni niepublicznych realizuje swoje zadania w oparciu o kadrę zatrudnioną w drugim miejscu pracy, w przypadku studiów drugiego stopnia w znaczącej części bazują na kadrze w wieku emerytalnym. Pojawiają się dylematy etyczno-moralne (więcej szkół niż profesorów). Jakość kadry dydaktycznej wiąże się ponadto z coraz częściej uzyskiwaniem (poza granicami kraju) stopnia doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki przez dydaktyków reprezentujących inne dyscypliny wiedzy (osoby te często stanowią minimum kadrowe

- dla kierunku pedagogika, zaznaczyć trzeba, że nie jest taki łatwy podobny awans w drugą stronę);
- c) na kierunku *politologia* oceniane jednostki spełniały minimum kadrowe. Kadra naukowa to mocne atuty „politologii” zwłaszcza w uniwersytetach. Skład minimum kadrowego jest dobrze skomponowany, w strukturze kadry jest duży udział młodych pracowników – nie ma obawy o powstanie luki pokoleniowej. W politechnice zalecono doskonalenie polityki kadrowej, zwrócenie większej uwagi na konstrukcję minimum kadrowego – powinno ono obejmować możliwie pełne spektrum specjalności politologicznych. Obsada zajęć nie budziła zastrzeżeń, zalecono jednak jej dalsze doskonalenie (uczelnie w Toruniu i Białymstoku) z korzyścią dla większej spójności z dorobkiem naukowym;
- d) na kierunku *psychologia* odnotowano wysokie wskaźniki rozwoju naukowego, zwłaszcza na Wydziale Psychologii UW i w SWPS;
- e) na kierunku *prawo* zauważalne było zjawisko wliczania do minimum kadrowych osób w wieku ponad 85 a nawet 90 lat. W niektórych sytuacjach minima wnioskowanych kierunków były w zdecydowanej większości oparte na seniorach. Ich naukowa przydatność jest bezdyskusyjna, powstaje jedynie wątpliwość natury dydaktyczno – logistycznej, jeśli dany profesor z województw centralnych firmuje uczelnię z województw ościennych kraju;
- f) na kierunku *stosunki międzynarodowe* generalnie spełniane były wymogi minimum kadrowego, pewnych korekt wymagały kompozycje minimum kadrowego. Uczelnie na danym kierunku winny generalnie dążyć do zwiększenia liczby samodzielnych pracowników naukowych. Nie budzi uwag obsada zajęć, na ogół jest ona zgodna z dorobkiem badawczym nauczycieli. Wśród pracowników legitymujących się tytułem profesora zwiększa się populacja osób w zaawansowanym wieku (po osiągnięciu wieku emerytalnego);
- g) występuje problem braku prawnych instrumentów pozwalających nie zaliczyć do minimum kadrowego cudzoziemca, który nie porozumiewa się w języku polskim. Możliwość zaliczenia do minimum dwóch cudzoziemców wśród grupy pracowników samodzielnych spowodowało, że zdarzały się liczne wnioski zgłaszania do minimum osób z Ukrainy, Rosji, Słowacji, Czech oraz Mongolii. Żaden przepis nie pozwala na zobowiązanie takiej osoby do przedstawienia zaświadczenia o znajomości jakiegokolwiek innego języka niż ojczysty (nie musi być polski, wystarczyłby angielski). Tłumaczenie wykładu w trakcie jego trwania jest po pierwsze mało realne, a po drugie znacznie obniża wartość samego wykładu z punktu widzenia słuchacza i jego zdolności percepcji. Dodatkowo należy stwierdzić, że faktyczne możliwości logistyczne w zakresie prowadzenia zajęć, będące formalną przesłanką dla możliwości wliczenia do minimum stawiają pod znakiem zapytania prawdziwość deklaracji chęci ich zatrudnienia. Ostatnia rzecz to fakt, iż dany cudzoziemiec może być w tym samym czasie pracować w uczelniach w swoim macierzystym kraju, a jednocześnie zgłasza akces w Polskę,

co czyni ten akces wysoce wątpliwym ze względów logistycznych. Zdarzają się jednak wyjątki, gdzie cudzoziemcy rzeczywiście rzetelnie przyjeżdżają do uczelni i prowadzą cyklicznie wykłady (Uniwersytet Polski WPiA; WSAP w Białymstoku).

Zdecydowana większość ocenianych jednostek organizacyjnych spełnia podstawowe kryteria minimum kadrowego. Przy tym widoczne są różnice w jakościowym doborze kadry między uczelniami publicznymi i niepublicznymi. W uczelniach niepublicznych nauczyciele akademicy pracują głównie na drugim etacie. W rezultacie proces budowy własnych kadr w tych uczelniach jest nadal zbyt powolny. Najczęściej spotykanym mankamentem – także odnotowanym w uprzednim roku – była konstrukcja minimum kadrowego. W konstrukcjach tego minimum nierzadko uwidaczniał się brak właściwej korelacji między wymogami formalnymi i merytorycznymi. Na ogół pierwsze są spełniane (choć występują przypadki niedopełnienia wymogów formalnych), drugie – nie zawsze, lub w zróżnicowanych zakresach – zależnie od uczelni i kierunku studiów. Kwestia ta jest istotna, bowiem rzutuje na jakość spełnienia innych standardów, m.in. dotyczących obsady zajęć dydaktycznych, ich poziomu czy doboru tematyki dyplomów i procedury dyplomowania. W przypadku zaliczenia cudzoziemców do minimum kadrowego coraz częściej pojawia się pytanie o ich znajomość języka polskiego. Podobnie jak w ubiegłych latach, na „administracji” oraz innych kierunkach studiów występuje zjawisko „oscylatora kadrowego”, polegające na wielokrotnym wyrażaniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego. Cykl wizytacji powoduje, że dana osoba jest nadal wliczana do minimum w większej liczbie uczelni, niż na to pozwalają uregulowania prawne. W tym zakresie pomocną dla ekspertów okazała się coraz lepiej funkcjonująca ministerialna baza danych kadrowych.

6) Badania naukowe

- a) Na kierunku *administracja* nie występuje znaczna dysproporcja w tym zakresie pomiędzy uczelniami niepublicznymi i publicznymi. Jest to m.in. konsekwencja braku precyzyjnych przepisów odnoszących się do tego standardu. Istniejąca sytuacja prawna w danym zakresie jest źródłem wielu niedomówień i sporów interpretacyjnych. Potrzebne jest uściślenie uregulowań prawnych w danym zakresie. Postulat ten jest ważny, bowiem analogiczne problemy występują w innych kierunkach społeczno-prawnych. Założeniem ustawodawcy jest, by każda uczelnia wspierała rozwój badań naukowych poprzez inicjowanie badań własnych w ramach zakładów czy katedr. Forma wspierania przez mini granty badawcze, które realizowane z sukcesem stanowią jednocześnie element rzeczywistej oceny jakości kadry i wpływają na jej wynagrodzenie. Takie rozwiązania są rzadkością;
- b) badania naukowe na kierunkach *pedagogika* i *pedagogika specjalna* są prowadzone przede wszystkim w uczelniach, które posiadają uprawnienia do prowadzenia studiów II stopnia. Efekty realizacji projektów

badawczych znajdują odzwierciedlenie w publikacjach naukowych pracowników oraz są prezentowane na konferencjach naukowych. Publikacje, których tematyka na ogół jest związana z kierunkiem studiów, wydawane są przez ośrodki akademickie. Młodzi pracownicy naukowci mają możliwość odbywania zagranicznych staży naukowych głównie w uczelniach akademickich;

- c) na kierunku *politologia* w wizytowanych jednostkach pozytywnie oceniono badania naukowe [mimo, że takiego obowiązku nie ma w politechnice (Białystok), w której prowadzone jest kształcenie na I stopniu studiów]. Jednostki te organizują konferencje naukowe (międzynarodowe, krajowe, regionalne); realizują badania statutowe, własne, prowadzą działalność badawczą (w tym realizowane są programy międzynarodowe) i ekspercką wykorzystywaną w praktyce społecznej. Jednostki uniwersyteckie posiadają dorobek badawczy sytuujący je wśród najlepszych ośrodków akademickich w kraju. Zachowany jest związek badań naukowych z dydaktyką, są one wykorzystywane na zajęciach. W działalność badawczą włączane są koła naukowe i studenci. Plany rozwojowe ocenianych jednostek zakładają dalszą intensyfikację badań naukowych; w badaniach tych generalnie odczuwalny jest deficyt środków finansowych, sugerowano większe zaangażowanie w pozyskanie grantów. Należy jednak dążyć do zwiększenia liczby publikacji w czasopiśmie znajdujących się na tzw. liście filadelfijskiej. Uczelnie winny zwracać także uwagę na pragmatyczny wymiar badań politologicznych, ich wykorzystanie w praktyce. Nieco słabszą stroną prowadzonych badań jest ich instytucjonalizacja (organizacja zespołów badawczych i realizacji projektów naukowych). Pozytywnym elementem są kontakty międzynarodowe w ramach organizowanych konferencji naukowych. Warto odnotować aktywność pracowników w międzynarodowych organizacjach naukowych;
- d) na kierunku *psychologia* zróżnicowane: od wybitnych i w zakresach światowych w SWPS, UW i UAM, do bardzo użytecznych w rolach zawodowych i perfekcjonizacji zawodu psychologa w jego pomnażających się specjalizacjach. Tendencje ku specjalizacji przewyższane przez wybitne postacie o talentach syntezy w metodologii i teorii psychologicznej, psychologii ogólnej czy poszczególnych subdyscyplinach psychologicznych;
- e) na kierunku *stosunki międzynarodowe* uczelnie prowadzą ożywioną działalność naukową wykraczającą poza lokalne środowisko naukowe. Organizując konferencje i publikując zabiegają o szersze otwarcie na inne ośrodki. Istotnym wyzwaniem na najbliższe lata będzie powstrzymanie fluktuacji w działalności wydawniczej oraz szersze otwarcie na zewnętrzne środki finansowe krajowe i zagraniczne oraz zaistnienie w sieci nauki międzynarodowej.

Badania naukowe są tradycyjnie realizowane głównie w tych uczelniach, które posiadają uprawnienia do prowadzenia studiów II stopnia lub przygotowują się do ich uruchomienia. Tematyka badań oraz publikacji

nawiązują do specyfiki uczelni, prowadzonych kierunków, a także usytuowania uczelni (szczególnie niepublicznych) w lokalnym środowisku. Nadal zauważalna jest dysproporcja w zakresie realizowanych badań naukowych między uczelniami publicznymi i niepublicznymi na korzyść tych pierwszych. Uczelnie winny zwracać baczniejszą uwagę na profesjonalizację organizacji badań naukowych, ich związek z dydaktyką oraz ich wymiar pragmatyczny. W organizacji badań, zwłaszcza w uczelniach niepublicznych nie zawsze jest właściwie postrzegana rola katedr i zakładów naukowo-dydaktycznych w tych badaniach. Ujawniają się znaczące kontrasty między uczelniami prowadzącymi kształcenie na kierunkach społeczno-prawnych, zwłaszcza w zakresie ubiegania się o granty. Pozytywnym jest fakt, że utrzymuje się sygnalizowana w ubiegłym roku tendencja do większego zaangażowania w badania naukowe uczelni niepublicznych, które coraz częściej wydają własne pisma naukowe i organizują konferencje z udziałem przedstawicieli zagranicznych ośrodków naukowych.

7) Baza dydaktyczna

- a) W wizytowanych uczelniach na kierunku *administracja* problemy związane z bazą lokalową występują sporadycznie. Wynika to m.in. z faktu, że jest to kierunek masowy i z reguły przynosi określone zyski finansowe. Poziom bazy materialnej jest od bardzo dobrej do dobrej. Zasoby biblioteczne są na coraz lepszym poziomie w uczelniach niepublicznych. Słabą stroną bibliotek jest niewielka liczba publikacji obcojęzycznych w formie zwartej, częściej wykupuje się dostęp online. Zwrócić należy uwagę na fakt, że zalecana literatura w ramach danego przedmiotu, powinna być dostępna dla studentów. Nie zawsze jednak tak jest. Coraz częściej uczelnie wydają skrypty, stanowiące podstawę do prowadzenia określonego przedmiotu;
- b) na kierunku *europaistyka* w ocenianych jednostkach istnieje potrzeba poprawy bazy dydaktycznej, w tym powiększenia księgozbioru, zwłaszcza o periodyki i literaturę naukową w języku angielskim. Istnieje potrzeba przystosowania budynków dydaktycznych dla potrzeb osób niepełnosprawnych;
- c) na kierunkach *pedagogika* i *pedagogika specjalna* baza dydaktyczna spełniała na dobrym poziomie warunki określone w standardzie, niewielkiej poprawy wymaga wyposażenie dla osób niepełnosprawnych;
- d) na kierunku *politologia* wszystkie wizytowane uczelnie spełniały standard w zakresie podstawowym. Istniejąca baza dydaktyczna wymaga zwiększonych środków na rozbudowę i wyposażenie specjalistyczne, zwłaszcza środki audiowizualne. Brak studia telewizyjnego w UMK w Toruniu odbija się negatywnie na jakości kształcenia na kierunku „dziennikarstwo i komunikacja społeczna”, ale także „politologii”. W UWM w Olsztynie i Politechnice Białostockiej mankamentem jest brak zaadaptowania budynku do potrzeb niepełnosprawnych. W Politechnice w Białymstoku zastrzeżenia budzi również wyposażenie biblioteki;

- e) na kierunku *prawo* standardy w zakresie bazy dydaktycznej są generalnie spełnione. Biblioteki zostały ocenione pozytywnie. UwB Wydział Prawa wydaje serię podręczników w ramach tzw. taniej książki, dystrybuowanej wśród studentów po bardzo niskich cenach. Z lat poprzednich podobne zjawisko zostało zauważone w uczelni niepublicznej w Rzeszowie;
- f) na kierunku *stosunki międzynarodowe* obiekty dydaktyczne są w bardzo dobrym lub dobrym stanie technicznym i higienicznym. Są przystosowane do celów dydaktycznych, ale nie wszędzie dla potrzeb studentów niepełnosprawnych. Budynki znajdują się w centrach miast, co jest dodatkowym atutem uczelni. Sale dydaktyczne są wyposażone w sprzęt multimedialny. Infrastruktura usługowa spełnia najwyższe standardy.
- Baza materialno-dydaktyczna, choć w zróżnicowanym stopniu, to jednak spełnia wymogi standardu ocenianych kierunków studiów. Przy tym ocena tej bazy, podobnie jak w ubiegłym roku, wypada lepiej w uczelniach niepublicznych. Stanowi o tym m.in. dobre usytuowanie tych uczelni, wyposażenie sal w środki audiowizualne, ich estetyka i in. Wiele ocenianych jednostek rozbudowuje zaplecze dydaktyczne. Powszechniejsze stają się informatyzacja nauki i nauczanie na odległość, zatem także i w tym zakresie widoczna jest poprawa wyposażenia w sprzęt techniczny w siedzibie uczelni. Istotną barierą w tym procesie są ograniczone środki finansowe. W tym względzie niepokój budzi stan wyposażenia bibliotek zwłaszcza w części uczelni niepublicznych. Jest to poważny problem, szczególnie, jeśli w bibliotekach brakuje czasopism czy książek zalecanych w sylabusach do przedmiotów wykładanych na kierunkach społeczno-prawnych.

8) Sprawy studenckie

- a) Na kierunku *administracja* nie napotkano większych problemów w danym zakresie;
- b) na kierunku *politologia* – studenci pozytywnie oceniali najważniejsze parametry procesu nauczania, wyrażali zadowolenie z kierunku studiów, samorządy pozytywnie oceniały współpracę z władzami uczelni. Ok. 80% studentów w czasie spotkań z zespołem wizytującym wyrażało zainteresowanie kontynuacją nauki na II stopniu studiów w tej samej uczelni;
- c) na kierunku *psychologia* reguły odpłatności za rozmaite usługi bywają niejasne dla studentów. Ich reguły formalne, także ich zmiana nie przestrzegają – także bywa – podstaw działania wynikającego z prawa cywilnego lub administracyjnego. Opieka naukowa i dydaktyczna jest oceniana wysoko, podobnie opieka zdrowotna i inne formy rozwoju osobistego studenta. Bardzo zróżnicowana skala partycypacji studentów w samorządzie. Od bardzo dobrych – SWPS do średnich w UW, UAM, i zgoła niskich w pozostałych uczelniach;
- d) na kierunku *stosunki międzynarodowe* należy pozytywnie ocenić działalność samorządu studenckiego. Uzyskuje on znaczące wsparcie od władz uczelni w realizacji swoich zadań. Dużą aktywność wykazują

koła naukowe wspierane przez władze uczelni. System opieki materialnej i socjalnej funkcjonuje właściwie.

Studenci generalnie identyfikowali się z jednostkami naukowo-dydaktycznymi, w których pobierają naukę, pozytywnie oceniali poziom kształcenia, kontakty z nauczycielami akademickimi, potwierdzali, iż mogą liczyć na pomoc naukową kadry nauczającej. Również doceniali efekty działalności samorządów. Studenckie koła naukowe cechuje znacząca aktywność wydawnicza i konferencyjna. Studenci niekiedy zgłaszali uwagi, iż nie są w zadowalającym stopniu włączeni poprzez swoich przedstawicieli w procesy decyzyjne związane z procesem nauczania. Uwagi te dotyczyły m.in. ankietyzacji i regulacji przyznawania pomocy materialnej. Najczęściej zgłaszane przez studentów kwestie sporne odnosiły się do bieżącego funkcjonowania uczelni, pracowników dydaktycznych i administracyjnych. W zdecydowanej większości przypadków uczelnie należyce reagują, starając się tym samym poprawiać komfort studiowania.

Powtarzające się mankamenty w uczelniach to:

- konieczność doskonalenia procesu ankietyzacji; w przypadku Politechniki w Białymstoku – większa dbałość o warunki studiowania, w tym wyposażenie biblioteki;
- wymagane korekty w regulacjach prawnych dotyczących pomocy materialnej oraz odpłatności za studia. Na uczelni w Toruniu studenci postulowali korekty w regulaminie przyznawania pomocy materialnej;
- niewystarczające włączenie studentów w proces decyzyjny związany z jakością kształcenia.

9) Poziom umiędzynarodowienia

- a) Na kierunku *administracja* występuje duże zróżnicowanie umiędzynarodowienia kształcenia. Uczelnie uniwersyteckie prowadzą badania międzynarodowe niejednokrotnie na wysokim poziomie, objęte współfinansowaniem, gorzej wygląda sytuacja w uczelniach niepublicznych, gdzie nawet jeśli są tego typu kontakty, to nie mają one charakteru cyklicznego. Podpisywane umowy nie zawsze przynoszą wymierne efekty;
- b) uczelnie akademickie prowadzące kierunek studiów *pedagogika* podejmują współpracę międzynarodową jednak nie zawsze jest ona systematyczna. Najczęściej dotyczy ona wymiany studentów i pracowników. Niektóre uczelnie podejmują dopiero pierwsze kroki w nawiązaniu współpracy międzyuczelnianej. Dość często współpraca odbywa się we współdziale z miastami i regionami;
- c) na kierunku *politologia* jednostki uniwersyteckie – bacząc na środki finansowe – wykazują wysoki poziom umiędzynarodowienia. Współpraca międzynarodowa obejmująca zarówno badania naukowe, konferencje, wymianę studentów i pracowników w większości przypadków jest sformalizowana (umowy). Uczelnie w projektowaniu badań zwracają uwagę na specyfikę regionalną, przygraniczne usytuowanie – co ważne, potrafią wykorzystać te atuty. Bliższa analiza współpracy międzynarodowej wskazuje jednak, że wymaga ona koncepcyjnej weryfikacji

- w ocenianych jednostkach uniwersyteckich (badania tematycznie rozproszone, prowadzone nie zawsze w sposób ciągły i systematycznie). Sugeruje się dalszy rozwój wymiany pracowników i studentów;
- d) na kierunku *psychologia* wyróżniający w SWPS i UW, znaczący w pozostałych uczelniach;
  - e) na kierunku *prawo* często prowadzi się szeroką współpracę naukową z ośrodkami zagranicznymi. Współpraca międzynarodowa w tym wymiana studentów i kadry naukowo-dydaktycznej jest zauważalna, a w niektórych wypadkach wyróżniająca;
  - f) na kierunku *stosunki międzynarodowe* oceniane jednostki odnotowują sukcesy we współpracy międzynarodowej w zakresie wymiany kadry i studentów. Prowadzenie badań naukowych międzynarodowych jest silnie zróżnicowane pomiędzy uczelniami, od ich całkowitego braku do ożywionych kontaktów na poziomie studenckim i pracowniczym. Ta wymiana jest realizowana w sposób zinstytucjonalizowany i poprzez indywidualne kontakty. Organizacja konferencji i seminariów naukowych o charakterze międzynarodowym staje się ważnym i trwałym elementem działań uczelni. Zalecono intensyfikację działań ukierunkowanych na realizację wspólnych projektów badawczych. Poziom umiędzynarodowienia kształcenia wymaga podejmowania dalszych działań w kierunku zwiększenia oferty przedmiotów w językach obcych, w tym dla studentów studiów niestacjonarnych.

Zwraca uwagę dość duże zróżnicowanie poziomu umiędzynarodowienia ocenianych jednostek. Tylko w 4 jednostkach poziom umiędzynarodowienia oceniono jako wyróżniający; w 7 – w pełnym zakresie; 9 – znaczący; 6 – częściowy; 1 – niedostateczny. Oznacza to, iż realizacja tego standardu stanowi znaczące wyzwanie dla jednostek naukowo-dydaktycznych, zwłaszcza usytuowanych na uczelniach niepublicznych.

10) Kontakty z otoczeniem

- a) Na kierunku *administracja* występuje dość sporadycznie sytuacja dostosowywania programu kształcenia i kwalifikacji studentów do potrzeb rynku pracy. Tworzone specjalności mają nierzadko charakter czysto akademicki i nie znajdują odzwierciedlenia w zapotrzebowaniu rynku pracy. Jeżeli już, to większą aktywność w tym zakresie wykazują uczelnie niepubliczne;
- b) kształcenie na kierunkach *pedagogika* i *pedagogika specjalna* często pełni w środowisku istotną rolę inspiratorską i kulturotwórczą. Współpracuje się z samorządem terytorialnym – organizowane są przedsięwzięcia popularyzujące wiedzę, imprezy kulturalne i sportowo-rekreacyjne, wystawy plastyczne, spotkania artystyczne. Uczelnie współpracują też z instytucjami oświatowymi, organizują Festiwale Nauki i inne imprezy edukacyjne i kulturalne. Do mocnych stron wielu uczelni zalicza się to, iż utrzymują one kontakty z pracodawcami, dzięki którym studenci mają możliwość odbywania praktyk zawodowych

- w placówkach oświatowych, opiekuńczych i edukacyjnych. Ta forma współpracy z otoczeniem stanowi dla uczelni podstawowe źródło wiedzy o oczekiwaniach miejscowego rynku pracy;
- c) na kierunku *politologia* jednostki akademickie wykazują znaczące zaangażowanie w rozwój relacji z otoczeniem (poziom lokalny, regionalny i krajowy). Nie powołały jednak organów doradczych (rady powiernicze i in.), składających się z pracodawców a mogących wspierać doskonalenie procesu kształcenia;
  - d) wydziały *prawa* posiadają rozległe kontakty w środowisku lokalnym, regionalnym z administracją publiczną oraz organami pomocy i ochrony prawnej. W jednym z wydziałów prawa utworzono ciało doradcze rady wydziału i dziekana z udziałem lokalnych pracodawców w celu dostosowywania programu kształcenia i dostosowania kwalifikacji studentów do oczekiwań rynku pracy;
  - e) na kierunku *stosunki międzynarodowe* jednostki akademickie wykazują duże zaangażowanie w rozwój relacji z otoczeniem (poziom lokalny, regionalny i krajowy). Zwraca uwagę działalność Biura Karier w środowisku lokalnym;
  - f) na kierunku *psychologia* kontakt przekraczający i przekształcający środowiska lokalne i globalne w SWPS, istotny w UW, wyróżniający się w UG, UAM, UKW i UKSW. W pozostałych zgodny z oczekiwaniami i stereotypami środowiskowymi.

Jednostki naukowo-dydaktyczne generalnie doceniają znaczenie kontaktów z otoczeniem lokalnym. Realizacja tego standardu uzyskała bardzo wysokie oceny. W 4 jednostkach kontakty te oceniono jako wyróżniające, 17 – w pełnym zakresie; 5 – znacząco i 3 – częściowo. Uczelnie starają się podtrzymywać dobre kontakty z lokalnymi instytucjami i organizacjami, wносить nowe wartości w środowisko, w którym funkcjonują, odpowiadać na zapotrzebowanie regionalnego rynku pracy. Kontakty te są także implikowane potrzebami uczelni, m.in. związanymi z realizacją praktyk studenckich czy zatrudnieniem absolwentów. Inicjując wiele oryginalnych przedsięwzięć budują swój pozytywny wizerunek.

4. W jaki sposób uczelnie wykorzystały zgłoszone uprzednio uwagi i wnioski dotyczące poszczególnych standardów przedstawionych w pkt. 2.

- a) W trakcie wizytacji nierzadko wyrażano opinie, że wizytacja PKA służy mobilizacji i potrzebnej co pewien czas „samodiagnozie” stanu nauczania, która w połączeniu z oceną zespołu wizytacyjnego pozwala na doskonalenie procesu kształcenia;
- b) cenne dla władz ocenianych jednostek, uczelni i zespołów wizytacyjnych są końcowe spotkania poświęcone wstępnej ocenie jakości kształcenia na wizytowanych kierunkach;
- c) znakomita większość ocenianych jednostek naukowo-dydaktycznych uwzględniła zgłoszone przez PKA uwagi i zastrzeżenia, część z nich opracowała i wdrożyła programy naprawcze;
- d) na kierunku *administracja* istnieje grupa uczelni z zasady kontestują-

ca sam fakt istnienia PKA, i potrzeby jakiegokolwiek reakcji na zalecenia powizytacyjne;

- f) na kierunku *psychologia* na zgłoszone uwagi PKA skala reakcji była różna, do pozytywnych do krytycznych pod adresem PKA. Generalnie były to reakcje konstruktywne, skutkujące podjęciem działań sprzyjających doskonaleniu jakości kształcenia, lub wdrożeniem programu naprawczego celem eliminacji stwierdzonych uchybień w procesie nauczania.

III. Opiniowanie wniosków.

- a) **Informacje ogólne: jakich spraw i jakich kierunków studiów dotyczyły przedstawione wnioski.**

Tabela nr 5.

Wnioski	Ogółem	Kierunki studiów	Razem kierunki	Stan prac w Zespole				
				Pozytywne	Negatywne	PKA nie mogła wydać opinii pozytywnej		w toku
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia w nowo tworzonych uczelniach	6	europeistyka	1		1			
		pedagogika	2	2				
		politologia	2		1		1	
		praca socjalna	1	1				
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I stopnia	58	administracja	8	6	1		1	
		dziennikarstwo i komunikacja społeczna	4	3	1			
		europeistyka	2	1			1	
		pedagogika	13	5	4		4	
		pedagogika specjalna	1	1				
		politologia	3	2	1			
		praca socjalna	14	10	3		1	
		socjologia	6	5	1			
stosunki międzynarodowe	7	3	3		1			

Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia i jednolitych studiach magisterskich	39	administracja	6	1	2		3
		dziennikarstwo i komunikacja społeczna	3	2			1
		europaistyka	2	1			1
		pedagogika	18	11	5		2
		politologia	3	1	2		
		prawo	1	1			
		psychologia	3	2			1
		socjologia	1	1			
stosunki międzynarodowe	2	2					
Wnioski o przyznanie istniejącemu lub nowo tworzonemu wydziałowi zamiejscowemu, filii lub zamiejscowemu ośrodkowi dydaktycznemu uprawnień do prowadzenia kształcenia	20	administracja	8	2	5		1
		dziennikarstwo i komunikacja społeczna	1	1			
		pedagogika	6	5	1		
		prawo	1		1		
		socjologia	3	2	1		
		stosunki międzynarodowe	1		1		
Wnioski o utworzenie przez polską uczelnię jednostki zagranicznej	1	pedagogika	1		1		
Wnioski o przedłużenie pozwolenia na funkcjonowanie uczelni niepublicznej	20		20	18		2	
Razem	144		144	89	35	2	18

Na ogółem 144 rozpatrzone wnioski – niezależnie od ich charakteru - najwięcej, bo aż 40, dotyczyło „pedagogiki” (po dodaniu jednego wniosku odnoszącego się do „pedagogiki specjalnej” liczba ta zwiększa się do 41). Było to konsekwencją zarówno utrzymującej się popularności tego kierunku, jak i powstałych wcześniej zaległości pod względem tempa ich analizy i oceny. Nieco ponad połowę wniosków z zakresu pedagogiki (22) stanowiły wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na kierunku „administracja”. Na miejscu trzecim (15 wniosków) znalazła się „praca socjalna”. W obu ostatnich przypadkach odzwierciedla to utrzymującą się opinię użytecznego charakteru tych kierunków, ocenianych jako stwarzające szanse na uzyskanie pracy przez ich absolwentów. Można sformułować hipotezę, iż ich utrzymująca się popularność negatywnie rzutuje zwłaszcza na „politologię” legitymującą się 8 wnioskami, co potwierdza jej słabnącą obecnie rangę wśród wybieranych przez zainteresowanych kierunków społecznych. Tendencję tę stymulują też zamieszczane w prasie listy rankingowe sytuujące „politologię” jako kierunek generujący bezrobotnych. Na miejscu czwartym uplasowały się – ex aequo – „socjologia” i „stosunki międzynarodowe” (oba kierunki po 10 wniosków),

na piątym – ex aequo – „dziennikarstwo i komunikacja społeczna” oraz wspomniana „politologia” (po 8). Najmniej wniosków dotyczyło „europeistyki” (5), „psychologii” (3) i „prawa” (2). Należy dodać, że udział wspomnianych kierunków w ogólnej ich liczbie ulega procentowemu zwiększeniu z uwagi na to, że 20 wniosków dotyczyło przedłużenia pozwolenia na funkcjonowanie uczelni niepublicznej, nie zaś konkretnych kierunków. Oznacza to, że wniosków dotyczących dosłownie rozumianych kierunków było ogółem 124.

Tabela nr 6.

Rodzaje opinii	Ogółem	Wnioski	
		Uczelnie publiczne	Uczelnie niepubliczne
Pozytywne	89	12	77
Negatywne	35	4	31
W toku	2	–	2
Razem	18	3	15

b) Analiza merytoryczna wydanych opinii.

Wśród 144 złożonych wniosków aż 125 jest autorstwa uczelni niepublicznych, co stanowi 86,8% ogółu złożonych. Nie jest to zaskoczeniem z uwagi na wciąż znaczącą aktywność akademickich podmiotów niepublicznych, co generuje z kolei równomiernie rozłożoną potrzebę dbania o jakość ich oferty kształcenia. Ogółem pozytywnie rozpatrzone aż 89 wniosków, co przekłada się na niespełna 2/3 wszystkich złożonych (61,8%). W grupie uczelni niepublicznych pozytywnie oceniono 77 podmiotów, co stanowi 61,6% wniosków złożonych przez ten typ uczelni. W gronie uczelni publicznych proporcja ta jest nieco wyższa osiągając 63,1%. Nie jest to jednak znaczący rozdziew, co daje dobre świadectwo tym pierwszym. Wnioski znajdujące się w toku stanowią w gronie uczelni publicznych 15,7% , zaś wśród niepublicznych 12%.

Tabela nr 7.

Lp.	Nazwa kierunku studiów	Poziom kształcenia	Kryteria ocen									
			Struktura kwalifikacji absolwenta	Plany studiów i programy nauczania	Sylabusy	Kadra naukowo-dydaktyczna	Obsada kadrowa	Badania naukowe	Baza dydaktyczna	Zasoby biblioteczne, czytelnia	Praktyki studenckie	Inne (np. punktacja ECTS; organizacja toku studiów; nazwy specjalności)
1	administracja	I	1	3	4	6	4		1	2	1	3
		II		1	2	3	2					
2	dziennikarstwo i komunikacja społeczna	I	1		2	1			1	1	2	2

Lp.	Nazwa kierunku studiów	Poziom kształcenia	Kryteria ocen									
			Struktura kwalifikacji absolwenta	Plany studiów i programy nauczania	Sylabusy	Kadra naukowo-dydaktyczna	Obsada kadrowa	Badania naukowe	Baza dydaktyczna	Zasoby biblioteczne, czytelnia	Praktyki studenckie	Inne (np. punktacja ECTS; organizacja toku studiów; nazwy specjalności)
3	europeistyka	I	1		1	1			1	1	1	
		II		1	1	1	1	1				
4	pedagogika	I	2	4	3	4	2		1	3	3	3
		II		3	1	5	2	4	1	3	1	1
5	pedagogika specjalna	I		1	1	2	1			1	1	2
6	politologia	I	1	2					1	1	1	1
		II		1		1	1			1		2
7	praca socjalna	I		2	3	4				2	2	4
8	prawo	JM				1		2	1	1	1	
9	psychologia	JM				1		1				
10	socjologia	I		1	1	1				1		1
		II			1		1	1				
11	stosunki międzynarodowe	I	1	2	2	5	4		1	4	4	1
		II	1	1	1		1					
	Razem	I	7	15	17	24	11		6	16	15	17
		II	1	7	6	12	7	9	2	5	2	3

c) Krótki komentarz odnoszący się do wydanych opinii.

Niezależnie od poziomu kształcenia, którego dotyczy wnioski o nadanie uprawnień do jego prowadzenia, najczęściej formułowane są zarzuty dotyczące kadry naukowo-dydaktycznej. Najbardziej uchybienia w tym zakresie dotyczą kierunków związanych z naukami politycznymi („politologia”, „europeistyka”, „dziennikarstwo i komunikacja społeczna”; oprócz „stosunków międzynarodowych”).

Największy problem z kadrami występuje się na „administracji” i „pedagogice”.

Często formułowane zarzuty dotyczą także planów i programów studiów (także sylabusów), dostępu do zasobów bibliotecznych oraz praktyk zawodowych. W przypadku studiów II stopnia często niespełnione są kryteria dotyczące badań naukowych.

Najprostszymi do spełnienia warunkami okazują się: poprawne skonstruowanie struktury kwalifikacji absolwenta oraz zapewnienie odpowiednich warunków lokalowych.

IV. Analiza wykonania zadań zaplanowanych na 2010 r. oraz ocena współpracy z wizytowanymi uczelniami, ekspertami, a także ocena obowiązujących procedur i kryteriów dokonywania ocen oraz opiniowania wniosków.

Zespół pracował w składzie: dr hab. Tadeusz Bodio (przewodniczący Zespołu), dr hab. Wawrzyniec Konarski, dr hab. Bożena Muchacka, prof. dr hab. Janusz Mucha, prof. dr hab. Stanisław Leszek Stadniczeńko, dr Piotr Sitniewski, dr hab. Krzysztof Szewior, prof. dr hab. Wojciech Witkowski (do 30 września 2010 r.), prof. dr hab. Andrzej Wójtowicz, prof. dr hab. M. Kenig-Witkowska od 1 października 2010 r.).

Funkcję sekretarza Zespołu pełnili pracownicy BPKA: Grzegorz Laskowski, mgr Monika Sularzycka (do 30 października 2010 r.).

Zespół zrealizował zaplanowane zadania na rok 2010. Ich realizacji m.in. sprzyjały:

- a) przyjęte preferencje przy wyznaczaniu do oceny kierunków i uczelni; uwzględniały one w pierwszej kolejności uczelnie, które uzyskały najlepszą ocenę jakości kształcenia na kierunkach społeczno-prawnych oraz te uczelnie i kierunki, które w ogóle nie były oceniane;
- b) elastyczność organizacji pracy Zespołu;
- c) profesjonalizm i wsparcie pracowników Biura PKA;
- d) rozszerzenie składu ekspertów dla poszczególnych kierunków studiów. Zadbano o to, aby eksperci reprezentowali rozliczne środowiska uczelnie;
- e) szkolenia ekspertów;
- f) upowszechnianie wiedzy w środowiskach naukowo-dydaktycznych na temat standardów jakości kształcenia.

W zdecydowanej większości przypadków należy pozytywnie ocenić współpracę z wizytowanymi uczelniami, które starają się możliwie najlepiej przygotować się do procedury oceny jakości kształcenia traktując ją jako szansę na udoskonalenie procesu nauczania dzięki uwagom i zaleceniom ekspertów Komisji.

Nieliczne trudności we współpracy z ekspertami wynikają ze stosunkowo krótkich terminów na przygotowanie raportów powizytacyjnych (dwa tygodnie) i recenzji wniosków o nadanie uprawnień (trzy tygodnie) połączonych z wysokim poziomem uszczegółowienia analizy wymaganego przy sporządzaniu tych dokumentów.

V. Jakie zadania będzie realizował Zespół w roku następnym oraz w jaki sposób zamierza wykorzystać dotychczasowe doświadczenie w planowaniu i realizacji tych zadań?

Przyjęta w 2009 roku i kontynuowana w 2010 roku koncepcja działania Zespołu generalnie zdała egzamin, choć Zespół ponownie musiał uporać się ze zmianami w składzie osobowym, które były o tyle dotkliwe, iż dotyczyły zmiany jedynej osoby koordynującej kierunek „pedagogika” oraz odejścia najbardziej doświadczonego eksperta, prawnika wchodzącego

w skład Komisji od momentu jej utworzenia. Mając na względzie obciążenie pracą, istotnie był odczuwalny zbyt skromny skład liczbowy Zespołu.

W ciągu roku poza standardowymi obowiązkami członkowie Zespołu włączali się w przedsięwzięcia związane z reformą szkolnictwa wyższego, szkoleniami, opiniowaniem projektów aktów normatywnych i wdrażaniem do pracy nowych ekspertów. Zorganizowano m.in. szkolenie ekspertów dla kierunku „pedagogika” i „pedagogika specjalna”.

Organizacja i funkcjonowanie Zespołu Kierunkowanego wymagają dalszego doskonalenia, m.in. w zakresie:

- a) wewnętrznego podziału zadań celem równoważenia obciążenia pracą członków Zespołu. Szczególnie obciążony pracą jest koordynator kierunku „pedagogika”, którego starają się wspierać inni członkowie Zespołu, a także członkowie Komisji poprzednich kadencji;
- b) optymalizacji grafiku posiedzeń z optyki przerwy wakacyjnej. Wymerne skutki przyniosło doskonalenie organizacji pracy w zakresie realizacji planów wizytacyjnych ze stosownym wyprzedzeniem oraz szybszym rozpatrywaniem wniosków nadesłanych w kwietniu i następujących przedwakacyjnych miesiącach;
- c) monitoringu przestrzegania terminów rozpatrywania spraw merytorycznych oraz realizację innych zadań natury organizacyjno-merytorycznej;
- d) przestrzegania przez członków określonych wewnętrznymi procedurami terminów przekazania materiałów merytorycznych na posiedzenia oraz do rozpatrzenia przez Prezydium PKA;
- e) wydawania ocen wyróżniających, szczególnie wobec masowości kierunków takich jak „pedagogika” i „administracja”;
- f) weryfikacji i uzupełnienia składu listy ekspertów na bazie obowiązujących kryteriów;

W 2011 roku Zespół w swoich działaniach będzie koncentrował uwagę na:

- monitorowaniu jakości kształcenia na kierunkach, które znajdują się w jego kompetencjach;
- dążeniu – tam, gdzie to możliwe – do zamknięcia cyklu ocen, a także do przeprowadzenia ocen w uczelniach i kierunkach dotychczas nie wizytowanych przez PKA;
- realizacji standardowych zadań, wynikających ze Statutu PKA i unormowań prawnych;
- inicjowaniu działań związanych z doskonaleniem standardów kształcenia;
- wspieraniu środowiskowych i uczelnianych przedsięwzięć upowszechniających wiedzę o jakości kształcenia i reformach w tym zakresie.

10. Zespół Kierunków Studiów Artystycznych

*Autorzy: prof. Joachim Pichura,
mgr inż. Bożena Wasilewska*

I. Informacje ogólne o pracy Zespołu.

1. Liczba posiedzeń w 2010 r. – 9

II. Ocena jakości kształcenia na kierunkach studiów pozostających w kompetencjach Zespołu. Uwagi ogólne, w tym dotyczące jakości raportów samooceny.

1. **Analiza statystyczna, uwzględniająca: liczbę i rodzaj sformułowanych ocen, rodzaje uczelni, poziomów kształcenia i kierunki studiów.**

W 2010 r. Zespół Kierunków Studiów Artystycznych sformułował **36 ocen.**

Spośród 33 sformułowanych ocen dla **uczelni publicznych** – 91 % (**30**) **stanowiły oceny pozytywne**, w tym 2 ze skróconym okresem, 27 ocen dokonano po ocenie pozytywnej wydanej na okres pięciu lat, 2 – po ocenie wyróżniającej, 1 ocenę przeprowadzono po pierwszy. W **uczelniach niepublicznych** na kierunkach ocenianych po raz pierwszy sformulowano **2 oceny pozytywne**: 1 wydaną na okres sześciu lat, 1 – na okres dwóch lat oraz **1 ocenę warunkową** po wcześniejszej ocenie pozytywnej wydanej na okres dwóch lat.

W **3 przypadkach odstąpiono** od dokonania oceny na kierunku „edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej” na Wydziale Edukacji Muzycznej Filii w Szczecinie Akademii Muzycznej im. Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu oraz na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Szczecińskiego, a także na kierunku „instrumentalistyka” na Wydziale Instrumentalnym Filii w Szczecinie Akademii Muzycznej im. Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu. Odstąpienie od przeprowadzenia ocen w wyżej wymienionych jednostkach spowodowane było ich likwidacją, w związku z utworzeniem 1 września 2010 r. Akademii Sztuki w Szczecinie, która uzyskała uprawnienia do prowadzenia obu kierunków studiów.

Tabela nr 1.

Rodzaje ocen	Ogółem	Oceny									
		Uczelnie publiczne					Uczelnie niepubliczne				
		Razem	Oceny dokonywane				Razem	Oceny dokonywane			
			Po raz pierwszy	Po ocenie warunkowej	Po ocenie pozytywnej			Po raz pierwszy	Po ocenie warunkowej	Po ocenie pozytywnej	
			Ogółem	Z tego ze skróconym okresem				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem		
Oceny wyróżniające											
Oceny pozytywne	32	30	1		27	2	2	2	2		
Oceny warunkowe	1							1		1	1
Oceny negatywne											
Odstąpienie/ zawieszenie wydania oceny	3	3		1	2						
Razem	36	33	1	1	29	2	2	3	2	1	1

W 2010 r. akredytacji poddano:

- **4 uniwersytety**, w których oceniono **6 kierunków studiów** („edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej” – studia I i II stopnia oraz jednolite studia magisterskie, „edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych” – studia I i II stopnia oraz jednolite studia magisterskie, „grafika” – studia I i II stopnia oraz jednolite studia magisterskie, „malarstwo” – studia I i II stopnia oraz jednolite studia magisterskie, „instrumentalistyka” – studia I i II stopnia oraz jednolite studia magisterskie, „taniec” – studia I stopnia;
- **7 uczelni artystycznych**, w których oceniono **5 kierunków studiów** („edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej” – studia I i II stopnia oraz jednolite studia magisterskie, „edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych” – studia I i II stopnia oraz jednolite studia magisterskie, „instrumentalistyka” – studia I i II stopnia oraz jednolite studia magisterskie, „malarstwo” – studia I i II stopnia oraz jednolite studia magisterskie, „wzornictwo” – studia I i II stopnia oraz jednolite studia magisterskie;
- **3 zawodowe uczelnie niepubliczne**, w których oceniono studia I stopnia na kierunkach „architektura wnętrz” i „grafika”;
- **2 uczelnie pedagogiczne**, w których oceniono studia I stopnia na kierunkach „edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych” i „malarstwo”;
- **3 Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe**, w których oceniono studia I stopnia na kierunkach „edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych” i „edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej”.

Tabela nr 2.

Kierunki studiów	Grupy uczelni Nazwy Uczelni	Rodzaje ocen						
		Oceny wyróżniające	Oceny pozytywne		Oceny warunkowe	Oceny negatywne	Odstąpienie/ zawieszenie wydania oceny	Razem (grupy uczelni)
			Ogółem	Z tego ze skróconym okresem				
architektura wnętrz	Zawodowe Uczelnie Niepubliczne	Wyższa Szkoła Ekologii i Zarządzania w Warszawie	1					1
Razem			1					1
edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej	Uniwersytety*	Uniwersytet Szczeciński					1	1
	Uczelnie Artystyczne	Akademia Muzyczna w Krakowie	1					
		Akademia Muzyczna w Katowicach	1					
		Akademia Muzyczna w Poznaniu	1					
		Akademia Muzyczna w Poznaniu Filia w Szczecinie					1	
		Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie	1					
	Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie- Wydział Instrumentalno-Pedagogiczny w Białymstoku	1	1					
Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jana Amosa Komeńskiego w Lesznie	1	1				1	
Razem			6	2		2	8	
edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych	Uniwersytety*	Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie	1					2
		Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	1					
	Uczelnie Pedagogiczne	Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie	1					1
	Uczelnie Artystyczne	Akademia Sztuk Pięknych w Łodzi	1					1
	Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Głogowie	1					2
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Raciborzu		1						
Razem			6				6	

* Dotyczy uniwersytetów, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.).

grafika	Uniwersytety*	Uniwersytet Marii - Curie Skłodowskiej w Lublinie	1					1
	Zawodowe Uczelnie Niepubliczne	Wyższa Szkoła Kupiecka w Łodzi			1			2
		Wyższa Szkoła Informatyki W Łodzi	1	1				
Razem			2	1	1			3
instrumentalistyka	Uczelnie Artystyczne	Akademia Muzyczna we Wrocławiu	1					11
		Akademia Muzyczna w Łodzi	2					
		Akademia Muzyczna w Krakowie	1					
		Akademia Muzyczna w Poznaniu	2					
		Akademia Muzyczna w Poznaniu Filia w Szczecinie					1	
		Akademia Muzyczna w Katowicach	1					
		Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie	2					
		Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie – Wydział Instrumentalno-Pedagogiczny w Białymstoku	1					
Razem			10				1	11
malarstwo	Uniwersytety*	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	1					2
		Uniwersytet Marii -Curie Skłodowskiej w Lublinie	1					
	Uczelnie Pedagogiczne	Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie	1					1
	Uczelnie Artystyczne	Akademia Sztuk Pięknych W Łodzi	1					1
Razem			4					4
wzornictwo	Uczelnie Artystyczne	Akademia Sztuk Pięknych we Wrocławiu	2					2
Razem			2					2
taniec	Uczelnie Artystyczne	Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie	1					1
Razem			1					1
Ogółem wszystkie kierunki			32	3	1		3	36

* Dotyczy uniwersytetów, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.).

2. Ocena spełnienia standardów jakości kształcenia (dane z Części IX. Podsumowanie. raportów z wizytacji przeprowadzonych w okresie od 01.03.2010 do 31.12.2010).

Tabela nr 3.

Część raportu	Nazwa Standardu	Ocena spełnienia standardów				
		wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
Cz. II	Struktura kwalifikacji absolwenta	1	17		1	
Cz. II	Plany studiów i programy nauczania	1	13	4	1	
Cz. IV	Kadra naukowo-dydaktyczna	4	12	2		1
Cz. II	Efekty kształcenia	2	14	2	1	
Cz. V	Badania naukowe		14	4		
Cz. III	Wewnętrzny system zapewnienia jakości		7	9	3	
Cz. VI	Baza dydaktyczna	2	2	5	10	
Cz. I, VII	Sprawy studenckie		7	6	6	
Cz. I, IV, VIII	Kultura prawna uczelni i jednostki		9	7	3	
Cz. I, II, III	Kontakty z otoczeniem	5	10	1	3	
Cz. II, V	Poziom umiędzynarodowienia	3	9	3	4	
Razem		18	114	43	32	1

3. Analiza wyników ocen jakości kształcenia w następujących obszarach, z uwzględnieniem m.in.: grup uczelni, poziomów kształcenia i specyfiki poszczególnych kierunków studiów, misji i strategii ocenianej uczelni:

1) Struktura kwalifikacji absolwenta.

Sylwetki absolwenta w ocenianych uczelniach są zgodne ze standardami określonymi dla poszczególnych kierunków i poziomów studiów, zarówno w odniesieniu do celów kształcenia jak i deklarowanych kompetencji absolwenta. Zakres problemowy przedmiotów oraz przekazywane treści nauczania kształtują właściwie sylwetkę absolwenta, posiadającego wiedzę i umiejętności wymagane na kierunkach artystycznych. W niektórych przypadkach stwierdzono drobne uchybienia, w tym:

- brak rozszerzenia sylwetki absolwenta o specyfikę prowadzonych w ramach kierunku, specjalności;
- nie uwzględnienia na kierunku „edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych” specjalności nauczycielskiej;

- prowadzenie na kierunku „grafika” specjalności „aranżacja wnętrz”, która jest niezgodna z charakterem kierunku i nie powinna być na nim realizowana;
- prowadzenie na kierunku „edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej” specjalności dość odległych od charakteru kierunku (muzykoterapia, muzyka kościelna).

2) Plany studiów i programy nauczania.

W większości ocenianych kierunków kształcenia przyjęte rozwiązania programowe umożliwiają osiągnięcie deklarowanych celów kształcenia sformułowanych w sylwetce absolwenta oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta.

Wszystkie oceniane uczelnie wprowadziły punktację ECTS, ale w niektórych przypadkach nieprawidłowo była przyporządkowana punktacja związana z przygotowaniem pracy dyplomowej.

W niektórych jednostkach doprecyzowania wymagają sylabusy szczególnie w zakresie zalecanej literatury (często podaje się wykaz utworów muzycznych realizowanych w procesie dydaktycznym), jak również określenia wymagań zaliczeniowych i egzaminacyjnych. Zagadnienia dotyczące treści kształcenia często mylone są z celami kształcenia i metodami dydaktycznymi.

Sekwencja przedmiotowa nie budzi zastrzeżeń, aczkolwiek w przypadku kierunku „edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej”, przy braku sprawdzianu – w czasie rekrutacji – z opanowania gry na fortepianie, nie należy wprowadzać jednocześnie takich przedmiotów jak fortepian, nauka gry a vista, nauki akompaniamentu, czy czytanie z partytur.

W uczelniach uniwersyteckich zdarzały się problemy z wyborem pracowni artystycznych, wiążących się z przyjętą sztywno zasadą przeliczania grup studenckich, które w efekcie ograniczały wybór artystycznych pracowni dyplomujących.

W jednym przypadku na szczególną uwagę zasługuje możliwość wypracowania przez Uczelnię unikalnego profilu studiów na kierunku „architektura wnętrz”, profilu proekologicznego, skierowanego na tworzenie artefaktów przyrody, łączenie wnętrza z otwartą przestrzenią krajobrazu.

W uczelni, która otrzymała ocenę warunkową, w planach studiów brakowało wyraźnego wyodrębnienia przedmiotów obejmujących treści podstawowe, kierunkowe i specjalnościowe. Brakowało również programów nauczania z kilku przedmiotów uwzględnionych w planach studiów.

3) Efekty kształcenia.

Zdefiniowane przez uczelnie efekty kształcenia były zgodne ze standardami kształcenia i realizowanym programem studiów.

Na kierunkach plastycznych prace dyplomowe – zarówno pisemne, jak i artystyczne niejednokrotnie były na dobrym, a często nawet bardzo dobrym poziomie. W niektórych uczelniach brakowało jednak dokumenta-

cji części artystycznej bądź recenzji prac dyplomowych. W jednej uczelni zwrócono uwagę na potrzebę określania, choć w paru zdaniach, generalnego założenia projektowego dyplomu.

Prace studenckie zaprezentowane zarówno zespołom oceniającym, jak również wyeksponowane na korytarzach wizytowanych jednostek obrazu i projekty wykonywane w ramach zadań stawianych na zajęciach z przedmiotów artystycznych w zasadzie prezentowały dobry poziom artystyczny i duże umiejętności zawodowe. Często zaliczenie przedmiotów artystycznych odbywa się w formie wystaw w pracowniach warsztatowych, na korytarzach ocenianych jednostek, w domach kultury lub galeriach.

Ocena końcowa jest sumą opinii, połączona często z dyskusją, wymianą uwag. Praktyka ta stosowana jest zarówno przy przeglądach podsumowujących realizację poszczególnych zadań, jak też semestru.

Na kierunkach muzycznych dyplomowe prace pisemne były na zróżnicowanym poziomie. Dyplomy artystyczne nie są (jak dotąd) zapisywane techniką cyfrową, o efekcie kształcenia można więc mówić tylko na podstawie dokumentacji działalności koncertowej studentów oraz ich sukcesów na ogólnopolskich i międzynarodowych konkursach instrumentalnych. Mając na uwadze, że w tym przypadku oceny efektów kształcenia dokonuje niezależne gremium wybitnych specjalistów, reprezentujących różne uczelnie lub w przypadku konkursów międzynarodowych, największe autorytety światowe, taka ocena w pełni oddaje poziom umiejętności naszych studentów w skali międzynarodowej. Liczba sukcesów studentów wizytowanego kierunku „instrumentalistyka” osiągniętych w latach 2007–2009 w sposób jednoznaczny potwierdza jakość kształcenia na tym kierunku i tak: Akademia Muzyczna w Łodzi (75 nagród i wyróżnień), Akademia Muzyczna w Katowicach (106 nagród i wyróżnień), Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie (112 nagród i wyróżnień), Akademia Muzyczna w Poznaniu (131 nagród i wyróżnień).

4) Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia:

a) Opis i ocena wewnętrznych procedur zapewnienia jakości kształcenia odnosząca się do:

1) struktury organizacyjnej wewnętrznego systemu zapewnienia jakości oraz stosowanej polityki i procedur w zakresie zapewnienia jakości,

Procedury zapewnienia jakości kształcenia w wizytowanych jednostkach zostały wprowadzone na mocy uchwał senatów poszczególnych uczelni. Odpowiedzialnym za politykę zapewnienia jakości kształcenia jest najczęściej jeden z prorektorów. Strukturę wydziałowych systemów zapewnienia jakości kształcenia tworzą często wydziałowe zespoły ds. jakości kształcenia, które opracowują i przedstawiają radzie wydziału wnioski i projekty dotyczące polityki i strategii zapewnienia jakości kształcenia oraz procedur określających sposoby ich realizowania

Studenci w sprawach organizacyjnych i osobistych mogą kontaktować

się z opiekunem roku, prodziekanem, dyrektorem Instytutu, dziekanem, czy kierownikami katedr, zakładów lub pracowni. Coraz częściej platformą przekazywania informacji studentom jest strona internetowa uczelni (wydziału).

W uczelniach niepublicznych za zapewnienie jakości kształcenia odpowiada rektor, wspomagany przez pełnomocnika ds. jakości kształcenia, uczelnianą komisję ds. jakości kształcenia oraz pełnomocnika ds. studentów niepełnosprawnych.

Programy w ocenianych jednostkach są poddawane systematycznej weryfikacji i korekcie treści programów dostosowywane są do praktyki dydaktycznej, oczekiwań studentów oraz zmian w przestrzeni społecznej. Efekty kształcenia są weryfikowane podczas zaliczeń i egzaminów. Ocena procesu nauczania na danym kierunku studiów obejmuje wszystkie poziomy kształcenia (studia pierwszego stopnia, studia jednolite magisterskie – stacjonarne i niestacjonarne) i dotyczy charakterystyki kierunku studiów, sylwetki absolwenta, planów studiów, programów nauczania, systemu ECTS, wymagań zaliczeniowych i egzaminacyjnych, wymagań odnośnie prac dyplomowych: licencjackich i magisterskich, programów i realizacji praktyk studenckich, zgodności treści merytorycznych poszczególnych przedmiotów z obowiązującymi standardami nauczania, warunków realizacji kształcenia, na które składają się: infrastruktura dydaktyczna, wyposażenie sal wykładowych, a w przypadku kierunków plastycznych wyposażenia pracowni artystycznych i laboratoriów w specyficzną aparaturę (urządzenia i sprzęt specjalistyczny, aparaturę audio-wizualną i komputerową).

2) okresowych przeglądów planów i programów nauczania oraz ich efektów (np. adekwatności konstrukcji oraz treści realizowanych planów i programów nauczania w kontekście zamierzonych efektów kształcenia, uwzględnienie specyfiki poziomów kształcenia i form studiów, formalnych procedur zatwierdzania programów nauczania, udziału studentów w działaniach dotyczących zapewnienia jakości, opinii zwrotnych od pracodawców, przedstawicieli rynku pracy oraz innych organizacji),

Plany studiów i programy nauczania zatwierdzane są z zachowaniem wymaganych procedur. Plany studiów (lub ich zmiany) najczęściej przygotowuje zespół powołany przez dziekana, w skład którego wchodzi również przedstawiciel studentów. Projekty planów studiów (lub ich zmiany) są omawiane i uzgadniane z kierownikami katedr, zakładów, zespołów, czy pracowni, a następnie zatwierdzane przez radę instytutu i wydziału. W radach wydziałów studenci mają swoich przedstawicieli.

Okresowych przeglądów planów i programów nauczania oraz ich efektów dokonują komisje programowe, w skład których wchodzi przedstawiciele studentów danego kierunku. Komisje zajmują się tworzeniem planów studiów, projektowaniem kształcenia w ramach specjalności, opracowywaniem programów nauczania.

W uczelniach niepublicznych prowadzących plastyczne kierunki studiów działania związane z zapewnieniem odpowiedniego poziomu jakości kształcenia rozpoczynają się na poziomie doboru kadry. Program studiów bywa dostosowywany do kwalifikacji zatrudnianych wykładowców w odniesieniu do kształcenia kierunkowego i specjalnościowego.

Okresowych przeglądów planów i programów nauczania oraz efektów kształcenia dokonuje dziekan wydziału wraz z kierownikami katedr odpowiedzialnymi za specjalności – po zakończeniu każdego semestru. Zadania związane z nauczaniem przedmiotów pokrewnych metodycznie koordynują zespoły dydaktyczne. Przewodniczą im osoby z dużym doświadczeniem zawodowym i dydaktycznym; w skład zespołów wchodzi wszystkie osoby prowadzące zajęcia z danej dyscypliny. Każdy przedmiot ma swojego koordynatora, którym jest osoba najstarsza tytułem, stopniem lub stażem. Do koordynatora należy okresowa aktualizacja programu przedmiotu, sprawdzanie adekwatności treści realizowanych programów w kontekście zamierzonych efektów kształcenia, udzielanie koleżeńskiej pomocy prowadzącym ten sam przedmiot w innych semestrach, bądź w innej formie zajęć, konsultowanie zakupów książek i magazynów z kierownikiem Biblioteki Uczelnianej.

Programy nauczania i plany studiów, ich jakość oraz zgodność treści i efektów kształcenia ze standardami, są w pierwszej kolejności omawiane na zebraniach pracowników, po czym są przedstawiane na radzie wydziału, w której składzie są studenci i mogą uczestniczyć w modulowaniu programów nauczania.

3) oceniania studentów (np. stosowanych form i kryteriów weryfikacji wiedzy oraz oceny wyników kształcenia),

System wewnętrznych procedur zapewniania jakości kształcenia w wizytowanych jednostkach odnoszący się do weryfikacji wiedzy i oceny studentów oraz stosowanych form nie budził zastrzeżeń zespołów oceniających.

Wiedza i umiejętności studentów są weryfikowane ustawicznie, praktycznie na każdych zajęciach. Oceniane są nie tylko ich rosnące kompetencje, aktywność, jakość zadań i zdolność współpracy z zespołem, ale także frekwencja na zajęciach. Przyjęty w uczelniach prowadzących kierunki artystyczne system ocen jest zgodny z zasadami dominującymi w polskim szkolnictwie artystycznym, aczkolwiek w większości uczelni muzycznych stosowany jest rozszerzony system ocen od 1–25 obowiązujący na konkursach krajowych i zagranicznych. Często zaliczanie poszczególnych przedmiotów artystycznych odbywa się na podstawie komisyjnego przeglądu prac studenta w obecności pracowników dydaktycznych wszystkich zakładów bądź, w zależności od uczelni, wewnętrznych przeglądów semestralnych prowadzonych w pracowniach, z komentarzem profesora i studentów. Na kierunkach muzycznych wszystkie zaliczenia i egzaminy z przedmiotów kierunkowych odbywają się przed Komisją powołaną przez Dziekana. Istotną formą weryfikacji wiedzy i wyników kształcenia jest udział studentów w koncertach publicznych.

4) zapewnienia jakości kadry dydaktycznej (np. okresowych ocen pracowników, hospitacje, ankiet dla studentów oceniających zajęcia dydaktyczne, częstotliwość ankietyzacji),

Relatywnie małe środowisko artystyczne pozwala na pełną, wzajemną znajomość dorobku artystów dydaktyków, z których wielu cieszy się uznaniem za swoje twórcze osiągnięcia. W ocenianych jednostkach jest przeprowadzana ankietyzacja badania opinii studentów o zajęciach dydaktycznych realizowanych w uczelniach. Pojawiały się jednak problemy związane z formą przeprowadzania ankiet, a przede wszystkim jej anonimowości, z uwagi na kształcenie indywidualne lub w małych grupach.

Hospitacja ćwiczeń i wykładów szczególnie w jednostkach uniwersyteckich jest podstawą do indywidualnej oceny pracy dydaktycznej nauczyciela akademickiego. Każdy rodzaj zajęć jest oceniany przez studentów w formie ankiety. Ankietyzacji zajęć dokonuje najczęściej prodziekan ds. studiów i studentów. Ankiety są anonimowe i stanowią podstawę do dyskusji na temat doskonalenia treści i formy zajęć, a także do wnioskania o wyróżnienie lub odsunięcie pracownika od prowadzenia danego przedmiotu. Pracownik ma prawo zapoznać się z opiniami studentów na temat realizowania przez niego treści programowych przedmiotu. Student może przedstawić dodatkowe uwagi na temat pracy nauczyciela, które nie są zawarte w treści pytań ankiety.

Na kierunkach muzycznych, a w szczególności na kierunkach wykonawczych, dodatkowym elementem oceny pracownika jest jego działalność artystyczna, rozwój młodej kadry naukowej, oraz sukcesy wychowanków na krajowych i międzynarodowych konkursach muzycznych. Każdy nauczyciel akademicki jest zobowiązany do przedłożenia dziekanowi semestralnego sprawozdania obejmującego działalność artystyczną, czynny udział w konferencjach krajowych i zagranicznych, w warsztatach muzycznych, udział w jury konkursów krajowych i międzynarodowych. Powyższe sprawozdanie jest istotnym elementem w ocenie pedagoga. Działalność dydaktyczna nauczyciela akademickiego oceniana jest zgodnie z art. 132 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym.

5) form wsparcia studentów (np. informacji o wsparciu ze strony nauczycieli akademickich, w tym opiekunów roku oraz pracowników administracyjnych, ankiet dla studentów dotyczących pracy administracji),

Wyróżnikiem kształcenia artystycznego w naszym kraju jest prymat modelu mistrz – uczeń, którego wynikiem jest brak barier pomiędzy przedmiotem i podmiotem edukacji, wielka przychylność nauczycieli i równie wielkie zaufanie młodzieży. Indywidualny profil kształcenia na ocenianych kierunkach, daje możliwość dobrego kontaktu ze studentami. W przypadku przedmiotów kierunkowych, program kształcenia ustalany jest indywidualnie z każdym studentem, co umożliwia uwzględnienie aktualnych możliwości wykonawczych, zainteresowań, koncepcji rozwoju artystycznego, czy udziału w konkursach.

Formy wsparcia studentów obejmują często takie działania jak: powoływanie opiekunów roku dla każdego rocznika studiów łatwy dostęp do zasobów i środków wspomagających naukę i pracę artystyczną studenci mają dostęp do zbiorów bibliotecznych oraz mogą korzystać z pracowni warsztatowych i komputerowych poza zajęciami ujętymi w planie studiów). Informacje o konsultacjach nauczycieli akademickich umieszczone są w miejscu ich odbywania oraz na stronie internetowej uczelni i tablicach ogłoszeń.

W sprawach dotyczących toku studiów, socjalnych i stypendialnych studenci uzyskują wyjaśnienia i pomoc w dziekanacie.

W jednej z uczelni niepublicznych w korytarzach w budynku rektoratu oraz budynków dydaktycznych umieszczone są skrzynki, do których studenci mogą wrzucać swoje uwagi dotyczące pracy administracji. Częściej wykorzystywana jest jednak forma elektroniczna.

6) stosowanego systemu informacyjnego (np. gromadzenia, analizowania i wykorzystywania informacji o poziomie zadowolenia studentów oraz o wynikach kształcenia osiągniętych przez studentów, możliwościach zatrudnienia absolwentów itp.),

Większość uczelni przechodzi na cyfrowy system gromadzenia i analizy informacji. Ponieważ system ten jest wdrażany dopiero od około dwóch lat, trudno ocenić jego jakość, sprawność i zakres działania. Grupy studenckie w wizytowanych jednostkach są stosunkowo nieliczne, a kontakty z kadrą dydaktyczną, ze względu na indywidualny tok kształcenia są tak bliskie, że wszystkie mankamenty procesu dydaktycznego i organizacji studiów można dość szybko zrewidować, nie używając urzędowych narzędzi i procedur.

Wizytowane uczelnie mają szerokie kontakty z pracodawcami (Centrum Edukacji Artystycznej) i instytucjami kulturalnymi, gromadzą informacje o kursach mistrzowskich, konkursach wykonawczych krajowych i zagranicznych, możliwościach uzyskiwania stypendiów i zasadach wymiany zagranicznej studentów. Poprzez współpracę z mediami propagują osiągnięcia artystyczne pedagogów i studentów.

Niektóre z wizytowanych uczelni podejmują działania w zakresie śledzenia losów absolwentów, a także wprowadzają ankietę, którą wypełnia osoba kończąca studia. Analiza tych dwóch ankiet powinna przynieść szereg istotnych informacji o efektach procesu dydaktycznego.

7) publikowania informacji (np. dostępu do aktualnych i obiektywnych informacji na temat m.in. oferty kształcenia, posiadanych uprawnień, stosowanych procedur toku studiów, planowanych efektów kształcenia).

W korytarzach budynków dydaktycznych wizytowanych uczelni zamontowane są gabloty, w których umieszczane są bieżące informacje i ogłoszenia dla studentów, tygodniowe rozkłady zajęć, plany studiów, a w niektórych uczelniach także szczegółowe programy zajęć. Na stronach internetowych uczelni prezentowane są również oferty kształcenia, informacje o posiadanych uprawnieniach, stosowanych procedurach toku studiów, planowanych efektach kształcenia.

b) Opinie prezentowane na spotkaniach.

1) Opinie studentów na temat wewnętrznego systemu zapewnienia jakości oraz efektywności działań podejmowanych w tym zakresie w uczelni.

Studenci wizytowanych kierunków w większości przypadków uczestniczą w ocenie nauczycieli akademickich, wypełniając przygotowane ankiety. Studenci nie posiadają jednak często informacji o wynikach ankietyzacji oraz nie posiadają informacji na temat źle ocenianych nauczycieli akademickich i ich losów. Studenci nieotrzymujący informacji zwrotnej o wynikach ankiet, nie widzą sensu ich wypełniania i nie przykładają do tego wagi w wystarczającym stopniu. Osobnym problemem jest anonimowość ankietyzacji, którą trudno osiągnąć w kształceniu artystycznym, mającym charakter zajęć indywidualnych, bądź prowadzonym w bardzo małych grupach studenckich.

2) Opinie prezentowane przez nauczycieli akademickich w czasie spotkania z zespołem oceniającym na temat wewnętrznego systemu zapewnienia jakości oraz efektywności działań podejmowanych w tym zakresie w uczelni.

Na spotkaniach z nauczycielami akademickimi były podnoszone istotne kwestie dotyczące różnych obszarów działalności w uczelni, w tym sprawy związane z „wewnętrznym systemem zapewnienia jakości”. Odnośnie wprowadzonego systemu opinie pedagogów były w większości pozytywne, anonimowa ocena zajęć dydaktycznych przez studentów jest pomocna przy okresowych ocenach nauczycieli – zwłaszcza młodych. Opinie te mają wpływ na weryfikację postępowań dydaktycznych, na formułowanie problemów i stosowanych metod dydaktycznych. W trakcie rozmów indywidualnych dość często padało pytanie czy ze względu na specyfikę kształcenia, studenci I roku studiów na kierunkach artystycznych są dostatecznie przygotowani do wydawania opinii o pedagogach.

c) Informacja na temat działalności Biura Karier, monitorowania losów absolwentów i ocena podejmowanych w uczelni działań w tym zakresie.

We wszystkich wizytowanych jednostkach działa Biuro Karier (lub inna formuła organizacyjna), zajmujące się doradzeniem studentom w sprawach zawodowych, gromadzeniem informacji dotyczących firm działających w Polsce i poza jej granicami, informacjami na temat aktualnych miejsc pracy oraz pracy wakacyjnej, możliwościach odbywania staży studenckich. Biura prowadzą stale aktualizowaną stronę internetową, pomagają w tworzeniu profesjonalnych dokumentów aplikacyjnych – CV i listu motywacyjnego, a także zapoznają z formami rekrutacji osób z wyższym wykształceniem. Biuro udziela informacji o możliwościach dalszego kształcenia: studiach podyplomowych, stypendiach, szkoleniach, kursach.

d) Liczba jednostek podstawowych / uczelni, w których jedną z przyczyn oceny pozytywnej na krótszy okres, warunkowej lub negatywnej był wewnętrzny system zapewnienia jakości (według kierunków studiów).

Nie dotyczy.

e) Podstawowe słabości wewnętrznych systemów zapewnienia jakości wskazane w uchwałach PKA.

- brak anonimowości w przeprowadzaniu ankiety studenckiej oraz brak informacji, czy sygnalizowane przez studentów problemy są rozwiązywane w sposób zadowalający studentów;
- w sylabusach zauważa się brak precyzji w określaniu treści programowych, wymagań zaliczeniowo-egzaminacyjnych, a także brak aktualizacji literatury przedmiotu;
- nie prowadzenie w uczelniach niepublicznych w toku rekrutacji sprawdzianów uzdolnień plastycznych kandydata, a w uczelniach publicznych prowadzących kierunek „edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej”, sprawdzianu z umiejętności gry na fortepianie;
- na kierunkach plastycznych brak pełnej dokumentacji artystycznych prac dyplomowych;
- brak szerszej oferty do wyboru artystycznych pracowni dyplomujących;
- brak galerii studenckiej.

5) Kadra naukowo-dydaktyczna.

Kadra dydaktyczna ocenianych kierunków artystycznych stanowi ich niewątpliwy atut. Działalność i aktywność pedagogów jest jednym z czynników, mających znaczący wpływ na jakość kształcenia w uczelniach prowadzących kierunki artystyczne. Oceniane kierunki spełniały wymagania co do liczby samodzielnych pracowników z tytułem naukowym profesora, stopniem naukowym doktora habilitowanego oraz stopniem naukowym doktora. Kierunki spełniały także wymagania dotyczące relacji liczby kadry w stosunku do liczby studentów. Nauczyciele akademicy wliczeni do minimum kadrowego spełniają odpowiednio formalne i merytoryczne wymagania, i są bardzo dobrze przygotowani do prowadzenia zajęć na ocenianych kierunkach. W zdecydowanej większości, minimum kadrowe tworzą wybitni pedagodzy-artyci, o uznanej renomie międzynarodowej. Jedynie w przypadku szkoły niepublicznej, jedna osoba nie spełniała wymogów, ze względów merytorycznych, gdyż przedstawiony dorobek nie był zgodny z ocenianym kierunkiem studiów.

6) Badania naukowe.

Tematy badawcze realizowane w ramach badań własnych obejmowały przygotowania i realizację wystaw składających się na dorobek artystyczny oraz wyjazdy i udział w konferencjach, połączonych z publikacjami pracowników zajmujących się zagadnieniami teoretycznymi. Wydziały prowadzące kierunki artystyczne na uniwersytetach firmują również wiele pozycji wydawniczych. Głównie dotyczą one teorii sztuki i metodyki nauczania. Misją artystów jest propagowanie wartości estetycznych odwołujących się do tradycji, ale także poszukiwanie nowatorskich form komunikacji wizualnej z odbiorcą. Tak trzeba traktować – jako równoważnik działalności stricte naukowej – każdą wystawę autorską. Dorobek kadry kierunków plastycznych odpowiada wszelkim oczekiwaniom, a aktywność wystawiennicza jest dowodem zaangażowania w życie artystyczne.

Na wydziałach aktywnie działają koła naukowych, które posiadają swoich opiekunów oraz mogą liczyć na pomoc finansową i logistyczną przy podejmowanych inicjatywach. Efektem tej współpracy jest udział studentów w konferencjach, nierzadko poparty publikacjami.

Uczelnie prowadzące takie kierunki muzyczne, jak „edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej” czy „instrumentalistyka”, obok prac badawczych związanych m.in. z analizą współczesnej twórczości, problematyką wykonawczą muzyki dawnej, budową instrumentów smyczkowych czy problemami dydaktycznymi, prowadzą szeroką, bardzo ożywioną działalność koncertową zarówno w kraju, jak i na estradach Europy, Azji i Stanów Zjednoczonych. Badania naukowe (artystyczne), które spotkały się z szerokim uznaniem, dotyczą również nagrań radiowych, telewizyjnych czy płytowych dokonanych przez nauczycieli akademickich wizytowanych kierunków.

7) Baza dydaktyczna.

Baza lokalowa i wyposażenie w warunkach istniejącej infrastruktury materialnej w wizytowanych jednostkach na kierunkach plastycznych umożliwiła realizację zamierzonych celów. Studenci mieli zapewniony dostęp do biblioteki głównej i bibliotek wydziałowych.

W wypadku jednego wydziału uniwersyteckiego korzystano z zaadaptowanych starych bądź zabytkowych budynków, których pełne przystosowanie do potrzeb współczesnej dydaktyki nie było możliwe. Bardzo skromna była jedynie baza dydaktyczna kierunku ocenionego warunkowo.

Brakowało pracowni grafiki warsztatowej do druku wypukłego, druku wklęsłego, druku płaskiego (sitodruku, litografii lub artystycznej grafiki cyfrowej) oraz pracowni rzeźby oraz pomieszczenia na archiwizację prac. Biblioteka wymagała wzbogacenia zbiorów o albumy o sztuce oraz czasopisma o grafice projektowej. Brakowało również aktualnych oprogramowań komputerowych do grafiki projektowej oraz profesjonalnego sprzętu w pracowni fotografii.

Baza dydaktyczna na wizytowanych kierunkach muzycznych była dość zróżnicowana. Obok dwóch uczelni spełniających w tym względzie najwyższe wymagania (Akademie Muzyczne w Gdańsku i Katowicach), są również uczelnie posiadające zbyt małą powierzchnię lokalową i skromne wyposażenie jak na tego typu kierunek (Akademia Pomorska w Słupsku).

8) Sprawy studenckie.

Ocena spraw studenckich nie budziła większych zastrzeżeń. Studenci zadowoleni byli z warunków studiowania w wizytowanych jednostkach. W większości przypadków działalność samorządu studenckiego jak również jego współpracę z władzami uczelni oceniano bardzo dobrze.

Studenci zrzeszają się w działających na wydziałach kołach naukowych, aczkolwiek studenci kierunków muzycznych czynią to stosunkowo rzadko, co jest wynikiem licznych koncertów zarówno solowych, jak i w orkiestrach studenckich, organizowanych na terenie uczelni, czy poza nią.

System opieki materialnej i socjalnej budził czasem zastrzeżenia. Sugerowano również wydłużenie czasu pracy biblioteki, czy zwiększenie

liczby godzin dydaktycznych przeznaczonych na realizację przedmiotów artystycznych.

Na kierunkach plastycznych jednym z ważniejszych problemów pojawiających się w dyskusjach ze studentami był brak galerii studenckiej, jak również sklepu z zaopatrzeniem w materiały plastyczne.

9) Poziom umiędzynarodowienia.

W ramach programu Sokrates – Erasmus, czynny udział w wymianie biorą zarówno studenci jak i wykładowcy. Organizowane są również wspólne inicjatywy w postaci wystaw, koncertów studentów i pedagogów w uczelniach, z którymi podpisane są umowy. Ponadto oceniane kierunki organizują liczne konferencje naukowe o zasięgu krajowym i międzynarodowym z udziałem wybitnych artystów. Inną, ciekawą formą umiędzynarodowienia procesu dydaktycznego są warsztaty muzyczne prowadzone przez wybitnych artystów zagranicznych dla studentów polskich, czy udział naszych studentów w kursach prowadzonych przez uczelnie zagraniczne.

W jednej uczelni niepublicznej pomimo starań w rozwijaniu działalności międzynarodowej, z uwagi na niestacjonarny charakter studiów, pracujący zawodowo studenci nie są zainteresowani tego typu ofertą.

10) Kontakty z otoczeniem.

Wizytowane kierunki zarówno plastyczne, jak i muzyczne prowadzą szerokie, wielopłaszczyznowe kontakty z otoczeniem:

1. cykliczne koncerty pedagogów, studentów uczelni, a także zaproszonych wybitnych artystów organizowane dla społeczności lokalnej,
2. koncerty charytatywne,
3. organizowanie sesji naukowych i seminariów,
4. organizowanie w porozumieniu z Centrum Edukacji Artystycznej konsultacji oraz warsztatów dla uczniów szkół muzycznych I i II stopnia oraz kandydatów na studia wyższe,
5. organizowanie Dni Otwartych Uczelni,
6. współpraca międzynarodowa z licznymi uczelniami europejskimi, azjatyckimi, oraz amerykańskimi.

W sferze międzynarodowej są to wspólne koncerty pedagogów lub studentów z uczelni, które podpisały umowy o współpracy. Szczególną formą kontaktu z otoczeniem są liczne koncerty artystów – pedagogów występujących w charakterze dyrygentów, solistów, kameralistów, członków orkiestr symfonicznych, czy solistów na prestiżowych koncertach symfonicznych w kraju i za granicą.

Ważnym elementem kontaktów zawodowych studenta z otoczeniem są obowiązkowe praktyki edukacyjne w szkołach podstawowych, ponadpodstawowych oraz różnego rodzaju placówkach kultury i sztuki oraz placówkach edukacji pozaszkolnej.

4. W jaki sposób uczelnie wykorzystały zgłoszone uprzednio uwagi i wnioski dotyczące poszczególnych standardów przedstawionych w pkt. 2

Zdecydowana większość uwag zgłoszonych przez zespół oceniający w trakcie pierwszej wizytacji została uwzględniona. Dotyczy to w szczegól-

ności takich problemów, jak: obsada zajęć dydaktycznych niezgodna z dobrem naukowym (artystycznym) nauczyciela akademickiego, prowadzenie wykładów oraz powierzanie funkcji promotora, czy recenzenta osobom posiadającym zaledwie tytuł zawodowy magistra, skuteczniejsza organizacja systemu informacji przeznaczonych dla studentów, powołanie Biura Karier lub jednostki organizacyjnej wykonującej podobne zadania, lepsza informacja o ankietyzacji zajęć dydaktycznych. W większości uczelni uwzględniono również uwagi dotyczące formalno-prawnych aspektów kształcenia.

5. Ile uczelni zlikwidowało prowadzone / ocenione uprzednio kierunki i z jakich przyczyn?

Brak potwierdzonych informacji o zlikwidowaniu kierunku studiów artystycznych.

III. Opiniowanie wniosków.

a) Informacje ogólne: jakich spraw i jakich kierunków studiów dotyczyły przedstawione wnioski.

W 2010 r. Zespół Kierunków Studiów Artystycznych zaopiniował **21 wniosków**. Dotyczyły one szczególnie spraw związanych z nadaniem uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I i II stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich, prowadzeniem kształcenia w nowo tworzonych uczelniach, przyznania nowo tworzonemu wydziałowi zamiejscowemu uprawnień do prowadzenia kształcenia, przywrócenie uprawnień do prowadzenia kształcenia na kierunku oraz przedłużeniem pozwolenia na funkcjonowanie uczelni niepublicznej. Z 21 wniosków, **10 to wnioski uczelni publicznych, 11 – uczelni niepublicznych.**

Wśród wniosków uczelni niepublicznych o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na kierunkach artystycznych dominowały wnioski o następujące kierunki studiów: „wzornictwo” – 2, „grafika” – 3, „taniec” – 1, „organizacja produkcji filmowej i telewizyjnej” – 1, „realizacja obrazu filmowego, telewizyjnego i fotografia” – 1, „aktorstwo” – 1.

Natomiast uczelnie publiczne występowały o utworzenie następujących kierunków studiów: „grafika” – 3, „edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej” – 1, „malarstwo” – 1, „edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych” – 1, „taniec” – 1, „architektura wnętrz” – 1, „instrumentalistyka” – 1.

Tabela nr 5.

Wnioski	Ogółem	Kierunki studiów	Razem kierunki	Stan prac w Zespole				
				Pozytywne	Negatywne	PKA nie mogła wydać opinii pozytywnej	W toku	
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia w nowo tworzonych uczelniach	3	architektura wnętrz	1	1				
		grafika	1	1				
		instrumentalistyka	1	1				
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I stopnia	8	organizacja produkcji filmowej i telewizyjnej	1		1			
		edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej	1	1				
		grafika	2	2				
		wzornictwo	2	1	1			
		taniec	2	2				
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia i jednolitych studiach magisterskich	7	realizacja obrazu filmowego, telewizyjnego i fotografia	1		1			
		grafika	3	2			1	
		malarstwo	1	1				
		aktorstwo	1			1		
		edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych	1	1				
Wnioski o przyznanie istniejącemu lub nowo tworzonemu wydziałowi zamiejscowemu, filii lub zamiejscowemu ośrodkowi dydaktycznemu uprawnień do prowadzenia kształcenia	1	grafika	1	1				
Wnioski o przywrócenie uprawnień do prowadzenia kształcenia na kierunku	1	wzornictwo	1	1				
Wnioski o przedłużeniu pozwolenia na funkcjonowanie uczelni niepublicznej	1	grafika, architektura wnętrz	1	1				
Inne								
Razem	21		21	16	3	1	1	

Tabela nr 6.

Rodzaje opinii	Ogółem	Wnioski	
		Uczelnie publiczne	Uczelnie niepubliczne
Pozytywne	16	10	6
Negatywne	3		3
PKA nie mogła wydać opinii pozytywnej	1		1
W toku	1		1
Razem	21	10	11

b) Analiza merytoryczna wydanych opinii.

Spośród 21 wniosków jakie wpłynęły do Zespołu Studiów Kierunków Artystycznych trzy wnioski zostały zaopiniowane negatywnie. Najczęstszym powodem takiej decyzji był brak minimum kadrowego dla danego kierunku studiów. Ponadto zastrzeżenia budziły: koncepcja kształcenia, proponowana obsada zajęć, sylabusy, treści programowe niektórych zajęć, brak odpowiedniej bazy dydaktycznej, odpowiednio wyposażonej biblioteki oraz praktyki studenckie. Podstawą wydanych opinii pozytywnych była pozytywna ocena przedstawionej koncepcji kształcenia, planów studiów i programów nauczania, bazy materialnej i dydaktycznej oraz spełnienie wymagań kadrowych.

Tabela nr 7.

Lp.	Nazwa kierunku studiów	Poziom kształcenia	Kryteria ocen									
			Struktura kwalifikacji absolwenta	Plany studiów i programy nauczania	Sylabusy	Kadra naukowo-dydaktyczna	Obsada kadrowa	Badania naukowe	Baza dydaktyczna	Zasoby biblioteczne, czytelnia	Praktyki studenckie	Inne (wymienić jakie)
1	organizacja produkcji filmowej i telewizyjnej	I		1		1	1			1	1	
		II										
2	realizacja obrazu filmowego i fotografia	I										
		II			1	1						
3	wzornictwo	I	1	1		1			1	1	1	
		II										
	Razem	I	1	2		2	1		1	2	2	
		II			1	1	1					

c) Krótki komentarz odnoszący się do wydanych opinii.

Spośród 21 wniosków, które wpłynęły do Zespołu 47,6% stanowią wnioski uczelni publicznych, a 52,4 % to wnioski uczelni niepublicznych. Pozytywne opinie stanowią 76,2 % ogółu wniosków, negatywne 14,2 %.

IV. Analiza wykonania zadań zaplanowanych na 2010 r. oraz ocena współpracy z wizytowanymi uczelniami, ekspertami, a także ocena obowiązujących procedur i kryteriów dokonywania ocen oraz opiniowania wniosków.

Zespół zrealizował wszystkie, zaplanowane na rok 2010 wizytacje, jednak uchwały zostaną podjęte dopiero na początku 2011 roku. Częściowo powodem powyższej sytuacji jest dążenie Zespołu do udziału w charakterze ekspertów znanych i cenionych nauczycieli akademickich, których czas jest dość ograniczony licznymi koncertami, udziałem w wystawach, czy udziałem w konferencjach. Ponadto w sytuacji kierunków muzycznych pewnym problemem jest ustalenie odpowiedniego terminu wizytacji, który pozwoli na hospitację zajęć.

V. Jakie zadania będzie realizował Zespół w roku następnym oraz w jaki sposób zamierza wykorzystać dotychczasowe doświadczenie w planowaniu i realizacji tych zadań?

W roku kalendarzowym 2011 Zespół będzie kontynuował wizytacje dotyczące jakości kształcenia w wyznaczonych jednostkach, oceniał wnioski jednostek ubiegających się o przyznanie uprawnień o kształcenie na danym kierunku studiów oraz realizował inne prace zlecane przez kierownictwo PKA. Po ukończeniu pełnego cyklu akredytacji niektórych kierunków studiów Zespół przygotowuje propozycje ocen wyróżniających dla szczególnie wysoko ocenionych jednostek i kierunków studiów.

Z 21 kierunków pozostających w kompetencji Zespołu, akredytacji poddano już 20 kierunków studiów. W 2011 roku Zespół dokona również oceny dotąd nie akredytowanego kierunku „scenografia”, a także będzie kontynuował akredytację tych kierunków, którym została ona wydana podczas działalności PKA w poprzednich kadencjach. Obecnie Zespół kontynuuje wizytacje na kierunkach studiów: „instrumentalistyka”, „wokalistyka”, „wzornictwo”, „grafika”, „malarstwo”, „architektura wnętrz”, „taniec”, „jazz i muzyka estradowa” oraz „reżyseria dźwięku”.

11. Zespół Kierunków Studiów Wojskowych

*Autorzy: prof. dr hab. Czesław Flanek,
mgr Edyta Lasota-Bełzek*

I. Informacje ogólne o pracy Zespołu.

W skład Zespołu wchodzi 5 członków PKA. Skład zespołu w 2010 roku nie uległ zmianom. Zespół w 2010 roku odbył 11 posiedzeń.

W kompetencjach Zespołu pozostaje 5 kierunków studiów: „bezpieczeństwo narodowe”, „bezpieczeństwo wewnętrzne”, „inżynieria bezpieczeństwa”, „logistyka” (wojskowa) i „bezpieczeństwo i higiena pracy”.

Zespół korzysta w pracy z pomocy bardzo doświadczonych i kompetentnych ekspertów (ponad 25), z którymi współpraca układa się bardzo dobrze.

Wymienione wyżej kierunki studiów prowadzone są w ok. 80 uczelniach publicznych i niepublicznych. Kierunki te są także prowadzone w uczelniach autonomicznych spełniających wymogi określone w art. 56 ust. 2 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym, które mogą samodzielnie tworzyć kierunki studiów. Pełna informacja o rozmiarach tego kształcenia będzie znana po przeprowadzeniu oceny jakości kształcenia w tych uczelniach.

II. Ocena jakości kształcenia na kierunkach studiów pozostających w kompetencjach Zespołu.

Zespół w 2010 roku nie prowadził oceny jakości kształcenia na kierunkach studiów pozostających w kompetencjach Zespołu z tego względu, że uczelnie nie zakończyły pierwszego cyklu kształcenia (pierwsze wnioski wpływały w 2007 roku). Zespół w 2011 roku zamierza przeprowadzić ocenę jakości kształcenia w 8 uczelniach. Liczba wizytacji począwszy od 2012 roku będzie bardzo szybko wzrastać.

III. Opiniowanie wniosków

Wnioski, które zostały rozpatrzone w 2010 roku dotyczyły 5 kierunków studiów: „bezpieczeństwo narodowe”, „bezpieczeństwo wewnętrzne”, „inżynieria bezpieczeństwa”, „logistyka” (wojskowa) i „bezpieczeństwo i higiena pracy”.

Analizując strukturę wniosków o uruchomienie kierunków studiów należy stwierdzić, że:

- najwięcej wniosków dotyczyło kierunku „bezpieczeństwo wewnętrzne” (ok. 50%);
- niewiele mniej wniosków dotyczyło kierunku „bezpieczeństwo narodowe” (ok. 40%);
- kilka wniosków dotyczyło kierunku „inżynieria bezpieczeństwa”

(2 wnioski), „logistyka” (wojskowa) (1 wniosek), „bezpieczeństwo i higiena pracy” (5 wniosków)

- na ogólną liczbę 61 wniosków pozytywnie zaopiniowano 38 wniosków (7 – publiczne, 31 – niepubliczne), negatywnie 21 wniosków (2 – publiczne, 19 – niepubliczne), 2 wnioski są w toku rozpatrywania.

Uwagi ogólne dotyczące wniosków:

- podstawowym mankamentem wniosków były braki w minimum kadrowym (główna przyczyna opinii negatywnych),
- niedojrzała koncepcja kształcenia,
- brak oferty zajęć do wyboru,
- błędnie wypełnione oświadczenia (deklaracje podjęcia pracy),
- niedostateczne zasoby biblioteczne, oraz
- w przypadku wniosków o utworzenie studiów drugiego stopnia – brak dostatecznych informacji o badaniach naukowych.

Poważnym mankamentem wniosków jest techniczna (edytorska) strona wniosków (luźne kartki, brak numeracji stron, itp.).

Dane liczbowe dotyczące wniosków przedstawione są w tabelach 5, 6 i 7.

Tabela nr 5.

Wnioski	Ogółem	Kierunki studiów	Razem kierunki	Stan prac w Zespole				
				Pozytywne	Negatywne	PKA nie mogła wydać opinii	pozytywnej	W toku
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I stopnia	48	bezpieczeństwo i higiena pracy	5	4	1			
		bezpieczeństwo narodowe	13	5	7			1
		bezpieczeństwo wewnętrzne	27	18	9			
		inżynieria bezpieczeństwa	2	2				
		logistyka	1	1				
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia i jednolitych studiach magisterskich	7	bezpieczeństwo narodowe	5	4	1			
		bezpieczeństwo wewnętrzne	2	1	1			
Wnioski o przyznanie istniejącemu lub nowo tworzonemu wydziałowi zamiejscowemu, filii lub zamiejscowemu ośrodkowi dydaktycznemu uprawnień do prowadzenia kształcenia	6	bezpieczeństwo narodowe	2	1				1
		bezpieczeństwo wewnętrzne	4	2	2			
Razem	61		61	38	21			2

Tabela nr 6.

Rodzaje opinii	Ogółem	Wnioski	
		Uczelnie publiczne	Uczelnie niepubliczne
Pozytywne	38	7	31
Negatywne	21	2	19
PKA nie mogła wydać opinii pozytywnej			
W toku	2		2
Razem	61	9	52

Tabela nr 7.

Lp.	Nazwa kierunku studiów	Poziom kształcenia	Kryteria ocen									
			Struktura kwalifikacji absolwenta	Plany studiów i programy nauczania	Sylabusy	Kadra naukowo-dydaktyczna	Obsada kadrowa	Badania naukowe	Baza dydaktyczna	Zasoby biblioteczne, czytelnia	Praktyki studenckie	Inne (Brak organizacji zajęć na studiach niestacjonarnych)
1	bezpieczeństwo i higiena pracy	I				1						1
2	bezpieczeństwo wewnętrzne	I		5	1	10			1	1	2	
		II				1		1	1			
3	bezpieczeństwo narodowe	I		4	1	7			1	1	2	
		II			1	1		1	1			
	Razem	I		9	2	18			2	2	4	1
		II			1	2		2	2			

IV. Analiza wykonania zadań zaplanowanych na 2010 rok

Zadania zaplanowane na 2010 rok przez Zespół zostały wykonane na poziomie dobrym. Wszystkie sprawy realizowane były terminowo i zgodnie z obowiązującymi procedurami.

Bardzo dobrze układała się współpraca z ekspertami. Recenzje (opinie) przez nich przedstawiane były wyczerpujące, kompetentne i terminowe.

V. Plan na 2011 rok

Zespół w 2011 roku planuje skupić wysiłek na:

- ocenie jakości kształcenia w 8 uczelniach (II, III kwartał);
- opiniowaniu wniosków (w miarę potrzeb);
- powiększeniu grona ekspertów, ze względu na zaplanowaną ocenę jakości kształcenia oraz wzrastającą sukcesywnie liczbę wniosków;
- przeprowadzeniu szkolenia Zespołu i ekspertów przed wizytacjami (II kwartał).

Rozdział III.

Analiza wyników prac Komisji oraz procesu ankietyzacji.

1. Podsumowanie wyników ocenionych wniosków.

Autor: mgr Karolina Martyniak

1.1. Informacje ogólne.

W 2010 roku Zespoły Kierunków Studiów PKA rozpatrzyły łącznie **527 wniosków** (o 19% więcej w porównaniu z rokiem ubiegłym, kiedy to rozpatrzonych zostało 465 wniosków). Zdecydowana większość wniosków – 88,8% – to wnioski przedstawione przez uczelnie niepubliczne (**468**). Opiniowane wnioski dotyczyły 77 kierunków studiów (o 6 więcej niż w 2009 r.) – na 119 określonych w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 czerwca 2006 r. w sprawie nazw kierunków studiów (Dz. U. Nr 121 poz. 838 z późn. zm.) – co stanowi 64,7% ogółu kierunków.

Tabela nr 1.

Rodzaje opinii	Ogółem	Wnioski	
		Uczelnie publiczne	Uczelnie niepubliczne
Pozytywne	329	73	256
Negatywne	177	31	146
PKA nie mogła wydać opinii pozytywnej	21	3	18
W toku	55	7	48
Razem	582	114	468

Na **527** rozpatrzonych (55 jest w trakcie procedury opiniodawczej) przez Komisję wniosków **177** (o 14 mniej niż w 2009 r.) zostało zaopiniowanych **negatywnie**, co stanowi 33,6% ocenionych wniosków, z tym że spośród rozpatrywanych wniosków złożonych przez uczelnie niepubliczne wnioski zaopiniowane negatywnie stanowiły 34,7%. Wskaźnik ten dla uczelni publicznych był nieco korzystniejszy i wyniósł 30%.

Przewaga ocen pozytywnych nad negatywnymi jest w stosunku do uczelni publicznych ponad dwukrotna, a w odniesieniu do uczelni niepublicznych prawie dwukrotna. W pierwszym przypadku opinie pozytywne stanowią 66% ogółu, a negatywne 28%, zaś w drugim przypadku jest to odpowiednio 57% i 32%.

W 21 przypadkach Prezydium nie mogło wydać opinii pozytywnej, co dotyczyło w 98% wniosków o przedłużenie pozwolenia na funkcjonowania uczelni niepublicznej.

Tabela nr 2.

Lp.	Nazwa kierunku studiów	Ogółem	Rodzaje wniosków, które wpłynęły do PKA w 2010 r.							
			Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia w nowo tworzonych uczelniach	Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I stopnia	Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia lub jednolitych studiach magisterskich	Wnioski o przyznanie istniejącej lub nowo tworzonej zamiejscowej podstawowej jednostce organizacyjnej uprawnień do prowadzenia kształcenia	Wnioski o przedłużenie pozwolenia na funkcjonowanie uczelni niepublicznej	Wnioski o przywrócenie uprawnień do prowadzenia kształcenia na kierunku	Wnioski o utworzenie przez polską uczelnię jednostki zagranicznej	Inne
1	administracja	22		8	6	8				
2	aktorstwo	1			1					
3	archeologia	1		1						
4	architektura i urbanistyka	7		6	1					
5	architektura krajobrazu	1	1							
6	architektura wnętrz	1	1							
7	automatyka i robotyka	1		1						
8	bezpieczeństwo i higiena pracy	5		5						
9	bezpieczeństwo narodowe	20		13	5	2				
10	bezpieczeństwo wewnętrzne	33		27	2	4				
11	biologia	2		2						
12	biotechnologia	2		2						
13	budownictwo	6		6						
14	chemia	2						2		
15	dietetyka	6		6						
16	dziennikarstwo i komunikacja społeczna	8		4	3	1				
17	edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych	1			1					
18	edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej	1		1						
19	edukacja techniczno-informatyczna	2		2						
20	ekonomia	8		4	2	1			1	
21	elektronika i telekomunikacja	2		2						
22	energetyka	1		1						
23	etnologia	1		1						
24	europeistyka	5	1	2	2					

Lp.	Nazwa kierunku studiów	Ogółem	Rodzaje wniosków, które wpłynęły do PKA w 2010 r.							
			Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia w nowo tworzonych uczelniach	Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I stopnia	Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia lub jednolitych studiach magisterskich	Wnioski o przyznanie istniejącej lub nowo tworzonej zamiejscowej podstawowej jednostce organizacyjnej uprawnień do prowadzenia kształcenia	Wnioski o przedłużenie pozwolenia na funkcjonowanie uczelni niepublicznej	Wnioski o przywrócenie uprawnień do prowadzenia kształcenia na kierunku	Wnioski o utworzenie przez polską uczelnię jednostki zagranicznej	Inne
25	farmacja	1			1					
26	filologia	14	1	7	3	2		1		
27	filologia polska	2		2						
28	finanse i rachunkowość	10		5	2	2		1		
29	fizjoterapia	14	1	9	1	3				
30	geografia	1			1					
31	geodezja i kartografia	3		3						
32	gospodarka przestrzenna	9		7	2					
33	grafika	7	1	2	3	1				
34	historia	3		1	1	1				
35	informatyka	24		15	1	6		2		
36	informatyka i ekonometria	1		1						
37	instrumentalistyka	1	1							
38	inżynieria biomedyczna	1		1						
39	inżynieria bezpieczeństwa	2		2						
40	inżynieria chemiczna i procesowa	1				1				
41	inżynieria środowiska	5		3				2		
42	kosmetologia	21	1	11	7	2				
43	kulturoznawstwo	6	1	1	3	1				
44	leśnictwo	2		1		1				
45	logistyka	10		9		1				
46	lotnictwo i kosmonautyka	1		1						
47	malarstwo	1			1					
48	matematyka	1			1					
49	mechanika i budowa maszyn	7	1	4				2		
50	mechatronika	2		2						
51	ochrona dóbr kultury	1		1						
52	ochrona środowiska	8	1	5	1	1				

Lp.	Nazwa kierunku studiów	Ogółem	Rodzaje wniosków, które wpłynęły do PKA w 2010 r.							
			Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia w nowo tworzonych uczelniach	Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I stopnia	Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia lub jednolitych studiach magisterskich	Wnioski o przyznanie istniejącej lub nowo tworzonej zamiejscowej podstawowej jednostce organizacyjnej uprawnień do prowadzenia kształcenia	Wnioski o przedłużeniu pozwolenia na funkcjonowanie uczelni niepublicznej	Wnioski o przywrocenie uprawnień do prowadzenia kształcenia na kierunku	Wnioski o utworzenie przez polską uczelnię jednostki zagranicznej	Inne
53	ogrodnictwo	1				1				
54	organizacja produkcji filmowej i telewizyjnej	1		1						
55	pedagogika	40	2	13	18	6			1	
56	pedagogika specjalna	1		1						
57	pielęgniarstwo	13		5	8					
58	politologia	8	2	3	3					
59	praca socjalna	15	1	14						
60	prawo	2			1	1				
61	psychologia	3			3					
62	ratownictwo medyczne	3	2	1						
63	realizacja obrazu filmowego, telewizyjnego i fotografia	1			1					
64	socjologia	10		6	1	3				
65	sport	4	1		2	1				
66	stosunki międzynarodowe	10		7	2	1				
67	taniec	2		2						
68	teologia	1						1		
69	towaroznawstwo	4		4						
70	transport	6		4	2					
71	turystyka i rekreacja	25		15	5	5				
72	weterynaria	1			1					
73	wychowanie fizyczne	5		4	1					
74	wzornictwo	3		2				1		
75	zarządzanie i inżynieria produkcji	2		2						
76	zarządzanie	24	2	3	7	11			1	
77	zdrowie publiczne	16		13	3					

Lp.	Nazwa kierunku studiów	Ogółem	Rodzaje wniosków, które wpłynęły do PKA w 2010 r.							
			Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia w nowo tworzonych uczelniach	Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I stopnia	Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia lub jednolitych studiach magisterskich	Wnioski o przyznanie istniejącej lub nowo tworzonej zamiejscowej podstawowej jednostce organizacyjnej uprawnień do prowadzenia kształcenia	Wnioski o przedłużeniu pozwolenia na funkcjonowanie uczelni niepublicznej	Wnioski o przywrócenie uprawnień do prowadzenia kształcenia na kierunku	Wnioski o utworzenie przez polską uczelnię jednostki zagranicznej	Inne
78	Wnioski o przedłużeniu pozwolenia na funkcjonowanie uczelni niepublicznej	81					81			
79	Inne	2								2
	Razem	582	21	287	109	67	81	12	3	2

Tabela nr 3.

Wnioski	Ogółem	Stan prac w Zespołach			
		Pozytywne	Negatywne	PKA nie mogła wydać opinii pozytywnej	W toku
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia w nowo tworzonych uczelniach	21	8	9		4
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I stopnia	287	163	98		26
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia lub jednolitych studiach magisterskich	109	51	40	1	17
Wnioski o przyznanie istniejącej lub nowo tworzonej zamiejscowej podstawowej jednostce organizacyjnej uprawnień do prowadzenia kształcenia	67	45	18		4
Wnioski o utworzenie przez polską uczelnię jednostki zagranicznej	12	4	6		2
Wnioski o przywrócenie uprawnień do prowadzenia kształcenia na kierunku	3	2	1		
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia w ramach makrokierunku					
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia w ramach studiów międzykierunkowych					
Wnioski o przedłużeniu pozwolenia na funkcjonowanie uczelni niepublicznej	81	55	5	20	1
Inne	2	1			1
Razem	582	329	177	21	55

Najwięcej złożonych wniosków dotyczyło:

1. nadania uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I stopnia – 287 (49% ogółu wniosków), a następnie:
2. nadania uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia – 109 (19%);
3. przedłużenia pozwolenia na funkcjonowanie uczelni niepublicznej – 81 (14%);
4. przyznania istniejącej lub nowo tworzonej zamiejscowej podstawowej jednostce organizacyjnej uprawnień do prowadzenia kształcenia – 67 (11,5%).

W porównaniu z 2009 r. w 2010 r. zwiększył się udział wniosków o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia oraz o przyznanie istniejącej lub nowo tworzonej zamiejscowej podstawowej jednostce organizacyjnej uprawnień do prowadzenia kształcenia.

W 2010 roku nie przedstawiono żadnego wniosku o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia w ramach makrokierunku (w ubiegłym roku był tylko 1 taki wniosek – zaopiniowany negatywnie przez ZKSWF), ani o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia w ramach studiów międzykierunkowych.

W 2010 r., podobnie jak w 2009 r., najczęściej wnioskowano o utworzenie następujących kierunków studiów:

1. „pedagogika” – 40 (6,9%);
2. „bezpieczeństwo wewnętrzne” – 33 (5,7%);
3. „turystyka i rekreacja” – 25 (4,3%);
4. „informatyka” oraz „zarządzanie” – 24 (4,1%),

z tym, że w 2009 największa liczba wniosków dotyczyła „turystyki i rekreacji”, a następnie kolejno: „pedagogiki”; „bezpieczeństwa wewnętrznego” oraz „informatyki”. Popularne w ubiegłym roku kierunki „kosmetologia” oraz „administracja” w 2010 roku także zajmują wysoką pozycję, gdyż wniosków o uruchomienie tych kierunków wpłynęło odpowiednio 21 i 22.

Wnioskowano także o kierunki, które nie występowały w 2009 roku, tj. o: „aktorstwo”, „automatykę i robotykę”, „bezpieczeństwo i higienę pracy”, „biologię”, „biotechnologię”, „chemię”, „geografię”, „informatykę i ekonometrię”, „instrumentalistykę”, „lotnictwo i kosmonautykę”, „taniec”, „teologię”, „towaroznawstwo”, „weterynarię”. Spośród tych kierunków relatywnie najczęściej wnioskowano o kierunki: „bezpieczeństwo i higiena pracy” (5 wniosków) oraz „towaroznawstwo” (4 wnioski).

Kierunki studiów, o które wnioskowano w 2009 r., a w 2010 nie cieszyły się już zainteresowaniem żadnej Uczelni to: „filozofia”, „fizyka techniczna”, „górnictwo i geologia”, „informacja naukowa i bibliotekoznawstwo”, „inżynieria materiałowa”, „nauki o rodzinie”, „położnictwo”, „rolnictwo”, „techniki dentystyczne”.

Tabela nr 4.

Lp.	Nazwa kierunku studiów	Ogółem	Kryteria ocen.															
			Struktura kwalifikacji absolwenta	Plany studiów i programy nauczania	Sylabusy	Kadra naukowo-dydaktyczna	Obsada kadrowa	Badania naukowe	Baza dydaktyczna	Zasoby biblioteczne, czytelnia	Praktyki studenckie	Inne						
												Organizacja zajęć	Studia niestacjonarne	Rekrutacja	ECTS	Sekwencja przedmiotów	Koncepcja kształcenia	Nazwy specjalności
1	administracja	I	1	3	4	6	4		1	2	1				2			1
		II		1	2	3	2											
2	architektura i urbanistyka	I		2	2	1	1		1		1				1			
		II	1		1			1										
3	architektura krajobrazu	I		1		1	1		1	1	1							
4	bezpieczeństwo i higiena pracy	I				1							1					
5	bezpieczeństwo narodowe	I		4	1	7			1	1	2							
		II			1	1		1	1									
6	bezpieczeństwo wewnętrzne	I		5	1	10			1	1	2							
		II				1		1	1									
7	biologia	I		1	1		1											
8	biotechnologia	I		1		1			1		1							
9	budownictwo	I	1	2	2		1		3	3	2							
10	chemia	I		1		1			1	1								
11	dietetyka	I		1		1			2	1	1							
12	dziennikarstwo i komunikacja społeczna	I	1		2	1			1	1	2	1						1
13	edukacja techniczno-informatyczna	I		1		1	1		1	1								
14	ekonomia	I			2	2	1		1	1	1	1			1			
		II	1	2		1	2	2		1		1		1	1			
15	europeistyka	I	1		1	1			1	1	1							2
		II		1	1	1	1	1										
16	farmacja	II						1	1	1	1							
17	filologia	I		2														
		II		1					1	1				1				
18	filologia polska	I		1		1	1											
19	finanse i rachunkowość	I		2	1	3	1		2	2					1			
		II	1	1		1		1										

Lp.	Nazwa kierunku studiów	Ogółem	Kryteria ocen.														
			Struktura kwalifikacji absolwenta	Plany studiów i programy nauczania	Sylabusy	Kadra naukowo-dydaktyczna	Obsada kadrowa	Badania naukowe	Baza dydaktyczna	Zasoby biblioteczne, czytelnia	Praktyki studenckie	Inne					
												Organizacja zajęć	Studia niestacjonarne	Rekrutacja	ECTS	Sekwencja przedmiotów	Koncepcja kształcenia
20	fizjoterapia	I	2	7	5	7	2		10	7	7						
21	gospodarka przestrzenna	I		1			1		1		1						
		II	2	2		2	1	2	2	2				2			
22	historia	I								1	1						
		II	1	1				1		1							
23	informatyka	I	2	4	3	3	3	1	3	2	1					1	
		II	1	2	1	1		2	1	2	1						
24	inżynieria biomedyczna	I	1	1	1	1	1		1								
25	inżynieria chemiczna i procesowa	I	1	1					1		1				1		
26	inżynieria środowiska	I	2	2		1	1		1	1							
27	kosmetologia	I		1	2	5			4	5	2						
		II		1		2		2		1	1						
28	kulturoznawstwo	I		1		1											
		II	1	1		2											
29	leśnictwo	I	1	2	1	2	2		2	2	2	1					1
30	logistyka	I	1	1		2				2	1						
31	lotnictwo i kosmonautyka	I	1	1	1		1		1						1		
32	matematyka	II		1	1		1	1		1				1		1	1
33	mechatronika	I	1	2	1		1		1						2		
34	ochrona dóbr kultury	I		1	1												
35	ochrona środowiska	I		1	1				3	1	1						1
		II		1		1		1				1					1
36	ogrodnictwo	I		1					1	1		1					
37	organizacja produkcji filmowej i telewizyjnej	I		1		1	1			1	1						
38	pedagogika	I	2	4	3	4	2		1	3	3				3		
		II		3	1	5	2	4	1	3	1						

Lp.	Nazwa kierunku studiów	Ogółem	Kryteria ocen.															
			Struktura kwalifikacji absolwenta	Plany studiów i programy nauczania	Sylabusy	Kadra naukowo-dydaktyczna	Obsada kadrowa	Badania naukowe	Baza dydaktyczna	Zasoby biblioteczne, czytelnia	Praktyki studenckie	Inne						
												Organizacja zajęć	Studia niestacjonarne	Rekrutacja	ECTS	Sekwencja przedmiotów	Koncepcja kształcenia	Nazwy specjalności
39	pedagogika specjalna	I		1	1	2	1			1	1				2			
40	pielęgniarstwo	II		3	2			5		2	3							
41	politologia	I	1	2				1	1	1					1			
		II		1		2	1			1					1			
42	praca socjalna	I		2	3	4				2	2	1			3			
43	prawo	II				1		2	1	1	1							
44	psychologia	II				1		1										
45	ratownictwo medyczne	I		3	3	2	1			3	1	2						
46	realizacja obrazu filmowego, telewizyjnego i fotografia	II				1	1											
47	socjologia	I		1	1	1					1						1	
		II				1		1	1									
48	stosunki międzynarodowe	I	1	2	2	5	4		1	4	4						1	
		II	1	1	1		1											
49	towaroznawstwo	I	1	3	3	1	1		2	2	2	2					1	
50	transport	I				1			1	1								
51	turystyka i rekreacja	I		8	1	9			2	2			1					
		II		1		2		1						2				
52	wychowanie fizyczne	I		1	1	2			1		1		1					
53	wzornictwo	I	1	1		1			1	1	1							
54	zarządzanie i inżynieria produkcji	I		1		1	1		2	2	1							
55	zarządzanie	I	2	2	2	3	2			1	1							
		II	2		1	2		1				1						
56	zdrowie publiczne	I	1	4	1	5			2	2	1							
		II				1	1	1										
Razem		I	25	90	54	103	37	1	64	63	53	7	3		18	1	3	6
		II	11	24	14	31	13	33	9	17	8	3		5	3	2	2	1

Powyższa tabela obrazuje sumaryczny rozkład najczęstszych przyczyn negatywnego zaopiniowania wniosków. Wśród wniosków o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I stopnia najczęściej zastrzeżeń budziła kadra naukowo-dydaktyczna, która nie posiadała odpowiednich kwalifikacji wymaganych do stanowienia minimum kadrowego na danym kierunku i poziomie kształcenia lub było jej zbyt mało. Wiele zastrzeżeń budziły również niewłaściwie opracowane plany studiów i programy nauczania, mimo iż zauważalny jest spadek (w stosunku do ubiegłego roku) negatywnych ocen odnośnie tego kryterium. Podobnie, zbyt skromna baza dydaktyczna oraz niewystarczające zasoby biblioteczne nadal pozostają istotną przyczyną negatywnych opinii recenzentów, chociaż – w porównaniu z rokiem poprzednim – także widoczna jest poprawa. Natomiast częściej niż poprzednio kwestionowano proponowany przez uczelnię system ECTS.

W odniesieniu do wniosków o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia lub jednolitych studiów magisterskich, podobnie jak w 2009 r. najczęściej zastrzeżeń budziło spełnienie wymagań dotyczących badań naukowych, minimum kadrowego oraz planów studiów i programów nauczania. Ponadto często negatywnie opinioną częścią wniosku były zasady rekrutacji na studia II stopnia, które nie pozwalały na ocenę wiedzy i umiejętności niezbędnych do podjęcia studiów na danym kierunku, a tym samym nie zapewniały właściwego doboru kandydatów.

1.2. Analiza merytoryczna wydanych opinii.

W 2010 r. wśród sformułowanych 527 opinii dotyczących wniosków, 56% stanowiły opinie pozytywne (w 2009 r. było to 59%). O ich wydaniu zdecydowało spełnienie wszystkich wymogów związanych z uruchomieniem kształcenia na określonym kierunku studiów i poziomie kształcenia, a w szczególności: prawidłowo opracowano sylwetkę absolwenta (struktura kwalifikacji absolwenta, zgodna ze standardami kształcenia i uwzględniająca deskryptory efektów kształcenia); plany i programy studiów spełniały wymogi standardów kształcenia, poprawnie opracowano sylabusy oraz system ECTS; zapewniono odpowiednie minimum kadrowe i obsadę przedmiotów, właściwie dokumentując kwalifikacje oraz przedkładając stosowne oświadczenia; poprawnie opracowano organizację praktyk dla studentów (prawidłowy wymiar, program, system kontroli, miejsca praktyk dostosowane do specyfiki kierunku, itd.); zapewniono bazę materialną umożliwiającą realizację procesu dydaktycznego, w tym specjalistyczne laboratoria oraz zasoby biblioteczne, a w odniesieniu do wniosków o utworzenie studiów II stopnia także spełnienie wymagań dotyczących prowadzenia badań naukowych.

Analiza rodzajów przedstawionych wniosków pozwala na stwierdzenie, iż w roku 2010 utrzymuje się tendencja wygaszania inicjatyw tworzenia nowych szkół wyższych. W 2010 r. wpłynęło 21 wniosków (zaś w 2009 r. było ich 35). Znacznemu zwiększeniu uległa natomiast aktywność uczelni

w kierowaniu wniosków o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia lub jednolitych studiach magisterskich (109 wniosków w 2010 i 77 w 2009) oraz wniosków o przyznanie istniejącej lub nowo tworzonej zamiejscowej podstawowej jednostce organizacyjnej uprawnień do prowadzenia kształcenia (67 wniosków w 2010 i 39 w 2009). Natomiast liczba wniosków pozostałych kategorii była zbliżona do poziomu ubiegłorocznego. Przedstawiona wyżej analiza dotyczy tylko części uczelni, ponieważ uczelnie autonomiczne mają możliwość tworzenia nowych kierunków studiów w drodze uchwał swoich senatów co sprawia, iż zaprezentowany obraz nie w pełni opisuje zjawisko powstawania nowych kierunków w całym systemie szkolnictwa wyższego.

Przyczyny uwag krytycznych dotyczących wniosków obejmują szerokie spektrum i na ogół opinie negatywne (33,6%) były wyrażane na podstawie kilku przesłanek. Wiele sformułowanych uwag i zastrzeżeń było niezależnych od rodzaju opiniowanych wniosków oraz specyfiki wnioskowanego kierunku studiów, a były to:

- niedostateczne przygotowanie dokumentacji wniosku pod względem merytorycznym, formalnym, edytorskim;
- niewłaściwie skonstruowane minimum kadrowe, którego skład nie spełniał wymogów rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 164, poz. 1166 z późn. zm.);
- brak informacji (lub sprzeczne informacje) dotyczących: zajęć do wyboru, organizacji zjazdów na studiach niestacjonarnych, określenia wymiaru zajęć dydaktycznych prowadzonych przez osoby stanowiące minimum kadrowe;
- powtarzanie uchybień we wnioskach składanych ponownie (po poprzedniej opinii negatywnej);

Pomimo powyższych zastrzeżeń wydaje się jednak, że poziom składanych wniosków jest z roku na rok wyższy.

1. Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I stopnia.

O wydaniu opinii negatywnych zadecydowało wiele czynników, a najważniejsze to:

1) Struktura kwalifikacji absolwenta

W tym zakresie liczne uwagi krytyczne dotyczyły:

- sylwetki absolwenta wpisanej wprawdzie w model kształcenia, jaki przyjęty jest w danej uczelni, jednakże jej opis we wniosku zawierał ogólnikowe sformułowania dotyczące kształtowania osobowości i wyposażania jej w umiejętności organizatorskie i animatorskie, nie uwzględniając specyfiki danego kierunku;
- w sylwetce absolwenta stwierdzano, iż będzie on przygotowany do wykonywania zawodu nauczyciela, a w planach i w programach

studiów I stopnia nie uwzględniano odpowiedniej liczby godzin, które powinny być przeznaczone na przedmioty z zakresu dodatkowej specjalności nauczycielskiej.

2) Koncepcja kształcenia

Recenzenci formułowali najczęściej zastrzeżenia odnoszące się do:

- planów studiów i programów nauczania:
  - nie została prawidłowo opracowana koncepcja kształcenia (nie spełniała wymagań określonych w standardach kształcenia);
  - plany studiów były niespójne ze standardami na wnioskowanych kierunkach;
  - niewłaściwie przygotowano kształcenie z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość;
  - plany studiów przewidywały nieprawidłową, tj. znacznie zaniżoną liczbę godzin przeznaczoną na kształcenie studentów studiów stacjonarnych, a w odniesieniu do studentów studiów niestacjonarnych organizację zajęć uniemożliwiającą realizację zakładanego programu kształcenia;
  - brakowało przedmiotów „do wyboru”, określonych w standardach treści kierunkowych bądź ograniczanie ich do minimum;
  - nie wskazywano przedmiotów dodatkowych i nie uwzględniano godzin, które powinny być przeznaczone na przedmioty z zakresu dodatkowej specjalności nauczycielskiej;
  - proponowany system punktów ECTS nie spełniał wymagań wynikających z rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2006 r. w sprawie warunków i trybu przenoszenia osiągnięć studenta (Dz. U. Nr 187, poz. 1385);
  - sylabusy nie zawierały niezbędnych dla studentów informacji.
- praktyk:
  - niepełna dokumentacja dotycząca realizowanych praktyk zawodowych;
  - niewłaściwie zaplanowana organizacja praktyk (zbyt mała liczba instytucji, bądź brak kluczowych instytucji niezbędnych przy realizacji kształcenia na danym kierunku),
  - brak porozumień ze specjalistycznymi instytucjami, w których przewidziano realizację praktyk zawodowych.
- organizacji procesu dydaktycznego:
  - brak informacji o organizacji zajęć na studiach niestacjonarnych, w tym o liczbie zjazdów;
  - organizacja zajęć na studiach niestacjonarnych uniemożliwiała realizację zakładanego programu kształcenia.

3) Kadra naukowo-dydaktyczna

Uchybienia w zakresie niespełnienia wymogów dotyczących minimum kadrowego dotyczyły najczęściej:

- niemożności zaliczenia do minimum kadrowego wielu nauczycieli akademickich, np. z powodu przekroczenia liczby uczelni i kierunków, na których proponowane osoby stanowiły już minimum

kadrowe lub braku dorobku naukowego z zakresu albo związanego z uruchamianym kierunkiem studiów;

- wadliwej obsady zajęć dydaktycznych – brak zgodności specjalności naukowej kadry dydaktycznej z zakresem powierzanych im przedmiotów.

4) Baza dydaktyczna

Zastrzeżenia budził także brak dostatecznych informacji o bazie dydaktycznej, co uniemożliwiało ocenę spełnienia wymagań w tym zakresie, a także brak:

- odpowiedniej bazy dydaktycznej zapewniającej uzyskanie oczekiwanych efektów kształcenia określonych w sylwetce absolwenta, pracowni kształcenia podstawowego i kierunkowego oraz bazy obcej – placówek służby zdrowia niezbędnych do kształcenia zawodowego;
- wystarczającej bazy dydaktycznej dla przedmiotów o profilu technicznym dla kierunków ze ścieżką inżynierską;
- infrastruktury techniczno-laboratoryjnej, pracowni specjalistycznych;
- zapewnienia studentom dostępu do właściwie wyposażonej biblioteki lub zbyt skromny księgozbiór zalecony w ramach kształcenia na wspomnianym kierunku.

2. Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia i jednolitych studiów magisterskich.

Podobnie jak w przypadku uruchomienia studiów I stopnia o wydaniu opinii negatywnych, decydowały zastrzeżenia do **struktury kwalifikacji absolwenta, planów studiów i programów nauczania, kadry naukowo-dydaktycznej, bazy dydaktycznej**, a przede wszystkim negatywna ocena **badania naukowych**. Dodatkowymi problemami były:

- brak efektów badań naukowych, które powinny być prowadzone w jednostce przed wystąpieniem z wnioskiem o wyrażenie zgody na prowadzenie studiów II stopnia lub jednolitych studiów magisterskich (jednostka powinna wykazać, że ma plan badań, infrastrukturę i środki do ich prowadzenia oraz że uzyskała wyniki, które są opublikowane w czasopiśmie naukowych recenzowanych, o znaczącym zasięgu);
- dopisywanie do prac badawczych, wykonywanych w innych niż wnioskująca jednostka, uczelni niepublicznej jako dodatkowej afiliacji;
- brak potwierdzenia afiliowania, przy uczelni występującej z wnioskiem, prac opublikowanych przez nauczycieli akademickich tej uczelni;
- włączanie do dorobku naukowego pozycji, które w większości nie są poddawane odpowiednim procedurom recenzyjnym;

- problemy z zapewnieniem kadry, szczególnie samodzielnych pracowników naukowych, dla których wnioskująca uczelnia byłaby podstawowym miejscem pracy;
- przedłożona dokumentacja nie zawierała sylwetki absolwenta studiów II stopnia określonej dla poszczególnych specjalności;
- trudności wnioskodawców z określeniem umiejętności absolwenta i zakresu wiedzy właściwej dla studiów drugiego stopnia;
- niewystarczająca baza laboratoryjna do prowadzenia własnej działalności naukowej;
- księgozbiór biblioteki był niewystarczający do realizacji zajęć dydaktycznych oraz badań naukowych na poziomie oczekiwanym od jednostki prowadzącej studia II stopnia, gdyż składał się przede wszystkim z podręczników, słowników oraz materiałów źródłowych, był bardzo ubogi w pozycje naukowe, monografie, literaturę naukowo-badawczą, czy pozycje uznawane za literaturę podstawową.

3. Wnioski o przedłużenie pozwolenia na funkcjonowanie uczelni niepublicznej.

W 2010 roku do Komisji wpłynęło 81 takich wniosków, właściwie tyle samo, co w roku 2009, kiedy to złożono 80 wniosków. Opinie dotyczące przedłużenia pozwolenia na funkcjonowanie uczelni niepublicznej są ważnym elementem oceny jakości kształcenia. Obejmuje ona wszystkie kierunki studiów uprzednio ocenione przez Państwową Komisję Akredytacyjną i jest ogólnym spojrzeniem wszystkich Zespołów Komisji na jakość kształcenia w danej uczelni.

W stosunku do 20 wniosków (25%, w ubiegłym roku do 31%) Prezydium PKA nie mogło wydać opinii pozytywnej, bowiem żaden z prowadzonych w uczelni kierunków studiów nie został oceniony, ponieważ m.in. nie został zakończony pierwszy cykl kształcenia, bądź też zawieszono przeprowadzenie oceny z uwagi na skorzystanie przez uczelnię z uprawnień wynikających z art. 11 ust. 5 z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.)

Przeważającą większość pozostałych wniosków (55–68%) oceniono **pozytywnie**, a opinie negatywne (5) stanowiły zaledwie 6%.

4. Wnioski o przyznanie istniejącej lub nowo tworzonej zamiejscowej podstawowej jednostce organizacyjnej uprawnień do prowadzenia kształcenia.

Relatywnie dużo wniosków, w porównaniu z rokiem ubiegłym (67 wniosków w 2010 – 39 w 2009), dotyczyło uruchomienia kształcenia w istniejących lub nowo tworzonych zamiejscowych ośrodkach dydaktycznych, w tym także za granicą oraz w Wydziałach Zamiejscowych. Uczelnie poszukując nowych możliwości zwiększenia liczby studentów, starają się maksymalnie rozszerzyć swą ofertę edukacyjną, dostosowując lokalizację prowadzonego kształcenia do zapotrzebowania lokalnego rynku pracy.

2. Podsumowanie wyników wydanych ocen.

Autor: mgr inż. Maciej Markowski

2.1. Informacje ogólne.

W roku 2010 Państwowa Komisja Akredytacyjna dokonała 629 ocen jakości kształcenia oraz w 43 sprawach podjęła decyzję o odstąpieniu bądź zawieszeniu dokonania oceny. Znaczna większość ocen (ok. 70%) została sformułowana w stosunku do uczelni publicznych. Zestawienie łączne dokonanych ocen zawiera tabela nr 1.

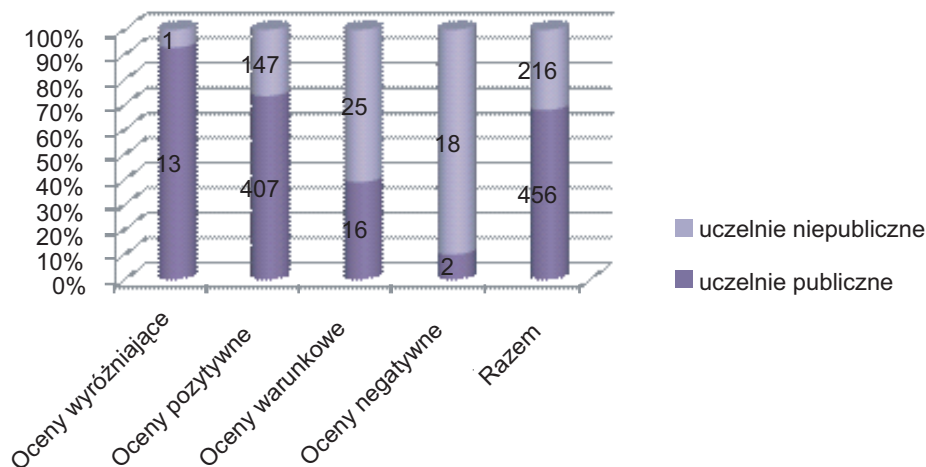
Tabela 1. Oceny dokonane przez Państwową Komisję Akredytacyjną w 2010 r.

Rodzaje ocen	Ogółem	Oceny											
		Uczelnie publiczne						Uczelnie niepubliczne					
		Razem	Oceny dokonywane					Razem	Oceny dokonywane				
			Po raz pierwszy	Po ocenie warunkowej	Po ocenie pozytywnej		Po ocenie wyróżniającej		Po raz pierwszy	Po ocenie warunkowej	Po ocenie pozytywnej		Po ocenie wyróżniającej
				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem				Ogółem	Z tego ze skróconym okresem			
Oceny wyróżniające	14	13	6		7			1				1	
Oceny pozytywne	554	407	74	20	308	22	5	147	44	28	74	24	1
Oceny warunkowe	41	16	5	2	9	2		25	7	6	12	6	
Oceny negatywne	20	2			2			18	6	4	8	2	
Odstąpienie/ zawieszenie wydania oceny	43	18	5	2	11	3		25	7	8	10	1	
Razem	672	456	90	24	336	27	5	216	64	46	104	33	2

Źródło: dane ze sprawozdań poszczególnych Zespołów Kierunków Studiów PKA.

Znaczna większość (ok. 80%) ocen dokonanych zostało w stosunku do kierunków będących wcześniej przedmiotem oceny PKA. Rozkład ocen wydanych w roku 2010 nie odbiega od obserwowanej od początku istnienia Komisji tendencji. Największy, niemal dziewięćdziesięcioprocen-towy udział stanowią oceny pozytywne. Oceny wyróżniające, warunkowe i negatywne stanowią odpowiednio ok. 6%, 3% i 2 % udziału w ocenach ogółem. Podobnie jak w latach ubiegłych, w roku 2010 przedstawia się rozkład ocen jakości kształcenia z podziałem na uczelnie publiczne i nie-publiczne (wykres 1).

Wykres 1. Rozkład ocen wydanych przez PKA w roku 2010 z uwzględnieniem typów szkół.

Źródło: dane ze sprawozdań poszczególnych Zespołów Kierunków Studiów PKA.

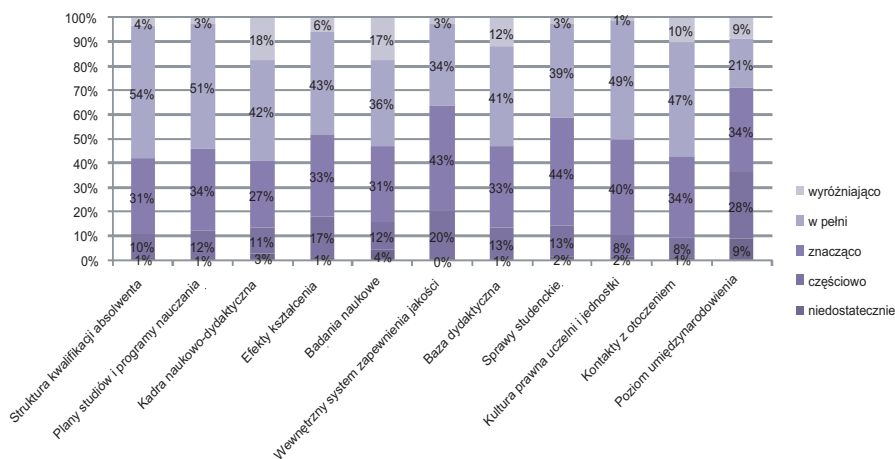
Udział ocen warunkowych i negatywnych w ocenach ogółem jest znacznie wyższy w przypadku uczelni niepublicznych. Jednocześnie zwraca uwagę fakt, iż w przypadku obu grup uczelni udział ocen warunkowych, wydanych po ocenie pozytywnej, w liczbie ocen warunkowych ogółem, jest na podobnym poziomie.

Zwraca również uwagę fakt, iż tylko jedna uczelnia otrzymała ocenę wyróżniającą, następującą po poprzedniej ocenie wyróżniającej. Przyczyn tego zjawiska należy jednak upatrywać w fakcie, iż tylko w tym przypadku spełnione zostały warunki określone w Statucie PKA, w zakresie nadawania ocen wyróżniających, jako iż tylko w jednym przypadku dokonana została procedura oceny przeważającej części jednostek prowadzących dany kierunek studiów.

2.2. Analiza spełnienia poszczególnych standardów oceny jakości kształcenia.

Wprowadzenie w marcu 2010 r. nowego wzoru raportu powizytacyjnego umożliwi dokonanie ilościowego zestawienia stopnia spełnienia poszczególnych standardów oceny jakości kształcenia w skali całej Komisji. Zestawienie takie przedstawiono na wykresie nr 2.

Wykres 2. Zestawienie ocen stopnia spełnienia wymagań w zakresie poszczególnych standardów.

Źródło: dane ze sprawozdań poszczególnych Zespołów Kierunków Studiów PKA

Generalna tendencja rozkładu ocen spełnienia poszczególnych standardów, jest zbieżna z ogólnym rozkładem ocen jakości kształcenia. Jakkolwiek zwraca uwagę znaczny udział „znaczącego” stopnia spełnienia standardów w stosunku do „w pełni”. W przypadku standardów dotyczących wewnętrznego systemu zapewniania jakości, spraw studenckich oraz poziomu umiędzynarodowienia, stopień ich spełnienia oceniany jako niższy niż „w pełni” stanowi przeważający odsetek ocen. Wskazuje to na konkluzję, iż w zakresie tychże standardów uczelnie funkcjonują w stopniu najniższym.

Najmocniejszą stroną wizytowanych jednostek wydaje się być kadra dydaktyczna oraz struktura kwalifikacji absolwenta.

Należy również nadmienić, iż analiza ilościowa w stosunku do opisu jakościowego może prowadzić do rozbieżnych wniosków, lecz należy zwrócić uwagę, na bardzo krótki, będący jeszcze w fazie rozwoju, czas funkcjonowania nowej metody formułowania ocen spełnienia poszczególnych standardów oceny jakości.

• **Struktura kwalifikacji absolwenta**

Obszar oceny	Kryterium oceny
Koncepcja i cele kształcenia	Uczelnia posiada jasno zdefiniowaną koncepcję kształcenia wynikającą z jej misji i strategii, sformułowaną za pomocą wiedzy, umiejętności oraz postaw, definiujących zamierzone efekty kształcenia w ramach danego kierunku studiów.

Spójność procesu kształcenia	Plany studiów i programy nauczania wynikają z przyjętej w uczelni koncepcji kształcenia określonej w sylwetce absolwenta, zgodnej z tożsamością kierunku. Poszczególne przedmioty w planie studiów ułożone są w odpowiedniej sekwencji.
Metody dydaktyczne	Stosowane metody dydaktyczne pozwalają na osiągnięcie zakładanych w sylwetce absolwenta efektów kształcenia.

Podstawową kwestią dostrzeganą przez zasadniczą większość zespołów oceniających w przypadku analizy problematyki struktury kwalifikacji absolwenta jest ich schematyczność oraz całkowite podporządkowanie obowiązującym standardom kształcenia. Wizytowane uczelnie określają strukturę kwalifikacji absolwenta głównie za pomocą stwierdzeń będących prostym odzwierciedleniem regulacji zawartych w standardach kształcenia dla danego kierunku. Kwalifikacje absolwenta określone są głównie poprzez zakres wiedzy uzyskiwanej w toku studiów. W znikomym stopniu sylwetki absolwenta w poszczególnych uczelniach przewidują rozwijanie umiejętności oraz kształtowanie postaw. W przypadkach skrajnych obserwowano efekt błędnie określanej struktury kwalifikacji w postaci poważnych nieprawidłowości w stosowanych metodach dydaktycznych, co objawiało się głównie istotnym deficytem aktywnych form zajęć wobec wykładów.

Niezwykle poważnym problemem dostrzeganym w raportach, szczególnie w kontekście wprowadzanych Krajowych Ram Kwalifikacji, jest wspomniana wcześniej relacja struktury kwalifikacji absolwenta wobec standardu kształcenia dla danego kierunku studiów. Objawia się to generalnym brakiem prób wyróżnienia deklarowanych kwalifikacji absolwentów poprzez nadanie im cech specyficznych dla danej uczelni czy jednostki lub zgodnych z zapotrzebowaniem regionalnego rynku pracy. Pewne zróżnicowanie struktury kwalifikacji absolwenta obserwowane jest dopiero na poziomie opisu specjalności w ramach kierunku studiów. Dość często obserwowanym zjawiskiem jest określanie kwalifikacji absolwenta za pomocą stanowisk pracy, na których może on podjąć pracę po ukończeniu danego kierunku studiów.

Pozytywną, choć rzadko występującą praktyką, jest korelacja struktury kwalifikacji absolwenta z misją oraz strategią uczelni.

• **Plany studiów i programy nauczania**

Obszar	Kryterium
Zgodność ze standardami kształcenia	Plany studiów kierunków, dla których określono standardy kształcenia, muszą zawierać treści kształcenia w wymiarze w nich określonym. W przypadku studiów inżynierskich uwzględniona jest odpowiednia liczba zajęć z przedmiotów technicznych, rolniczych lub leśnych. Plany studiów uwzględniają wymagania organizacji zawodowych, jeżeli dla danego kierunku zostały one określone.

Organizacja zajęć dydaktycznych	Harmonogram zajęć dydaktycznych umożliwia możliwie najbardziej efektywne uczestnictwo w nich, np.: zajęcia nie powinny być realizowane w danym dniu w zbyt dużej liczbie godzin, zaś zajęcia jednego typu w ramach przedmiotu (np.: wykłady, ćwiczenia) nie powinny być prowadzone w blokach dłuższych niż 3–4 godziny, etc.
Praktyki zawodowe	Jeżeli standardy kształcenia przewidują dla danego kierunku studiów odbycie praktyk zawodowych, powinny być one odpowiednio zorganizowane. W szczególności, ich realizacja odbywa się w odpowiednim wymiarze, w instytucjach lub przedsiębiorstwach właściwych dla danego kierunku studiów oraz jest zgodna z określonym dla nich celem. Cele, program i terminy realizacji praktyk są właściwie zharmonizowane z całością procesu kształcenia. Uczelnia posiada system kontroli i zaliczania praktyk zawodowych.
Sylabusy	Dla każdego przedmiotu opracowane są sylabusy uwzględniające informacje niezbędne dla prawidłowego osiągnięcia założonych efektów kształcenia.
Indywidualizacja procesu kształcenia	Uczelnia stwarza studentom możliwości kształtowania i rozwoju indywidualnych zainteresowań naukowych w zakresie kierunku studiów

Plany studiów oraz programy nauczania, co oczywiste w obecnym stanie prawnym, stanowią w znacznej większości przypadków odzwierciedlenie standardów kształcenia obowiązujących dla danego kierunku studiów. Zróżnicowanie pomiędzy poszczególnymi uczelniami w obrębie danego kierunku studiów, dokonuje się głównie na poziomie specjalności. Niekiedy bywa to jednak źródłem nieprawidłowości w postaci znaczącego wyjścia treści kształcenia w ramach specjalności poza przyjęty kanon kierunku. U podstaw takiego postępowania rzadko jednak leży przemyślana koncepcja studiów interdyscyplinarnych, częściej jest to jednak chęć podniesienia atrakcyjności kierunków studiów nie cieszących się powodzeniem wśród kandydatów na studia.

Pomimo stosunkowo długiego czasu funkcjonowania uczelni w ramach Procesu Bolońskiego, wciąż obserwowanym zjawiskiem jest niska świadomość uczelni w zakresie istoty studiów dwustopniowych. W dalszym ciągu obserwuje się niski poziom kształcenia o profilu zawodowym, bezpośrednio wynikającym z potrzeb rynku pracy, w ramach studiów I stopnia oraz przeciążenie planów studiów treściami kształcenia ogólnego, właściwymi dla studiów II stopnia. Wynika to głównie z faktu dość niskich kompetencji uczelni w zakresie definiowania efektów kształcenia.

Szczególną słabością większości wizytowanych jednostek, wynikającą głównie z dość niskiego poziomu zarządzania ofertą oraz procesem dydaktycznym, jest indywidualizacja kształcenia. Możliwość swobodnego kształtowania ścieżki kształcenia przed studenta ogranicza się zazwyczaj do wyboru specjalności, rzadziej poszczególnych przedmiotów. Wybór przedmiotów zamyka się najczęściej w ramach poszczególnych jednostek organizacyjnych uczelni. Jedynie pojedyncze uczelnie oferują możliwość wyboru przedmiotów oferowanych przez inne jednostki uczelni.

Poważnym mankamentem jest również ograniczanie aktywnych form zajęć na rzecz mniej kosztownych wykładów. Skutki takiego postępowania są szczególnie widoczne w obniżających się efektach kształcenia kierunków o silnym profilu praktycznym lub doświadczalnym.

• **Efekty kształcenia**

Obszar	Kryterium
Zgodność z celami	Osiągane przez studentów efekty kształcenia są zgodne z celami założonymi w koncepcji kształcenia, w szczególności w sylwetce absolwenta.
System pomiaru efektów kształcenia	Uczelnia posiada i stosuje system pomiaru osiągniętych efektów kształcenia. Składają się na niego przede wszystkim wymagania względem: <ul style="list-style-type: none"> • stosowanych metod dydaktycznych, • procesu oceniania i uzasadniania ocen, • weryfikacji kształtowanych postaw, • zaliczeń poszczególnych przedmiotów, prac przejściowych, projektowych, etc., • prac i egzaminów dyplomowych.

System weryfikacji efektów kształcenia w przeważającej większości uczelni wciąż jest na poziomie wczesnego formowania. Wśród wizytowanych jednostek zaledwie jedna posiada wdrożone narzędzia do pomiaru oraz weryfikacji osiągniętych efektów kształcenia. W pozostałych przypadkach efekty kształcenia weryfikuje się poprzez egzaminy i zaliczenia poszczególnych przedmiotów oraz proces dyplomowania. Brak jest jednak procedur mających na celu doskonalenie stosowanych metod pomiaru efektów kształcenia. Zespoły wizytujące zwracają uwagę na liczne przypadki zawyżania ocen prac dyplomowych, ich tematykę – w wielu przypadkach odległą od specjalności czy kierunku studiów oraz zbyt wąski zakres egzaminu dyplomowego. Jednocześnie większość tych zjawisk nie spotyka się z żadną refleksją ze strony uczelni, czy też działaniami nakierowanymi na ich eliminację.

Zespoły wizytujące zwracają również uwagę na ciągły brak orientacji uczelni na efekty kształcenia. Przejawia się to brakiem spójności pomiędzy deklarowanymi efektami kształcenia, określonymi w sylwetce absolwenta a sylabusami poszczególnych przedmiotów, w ramach których efekty te mają być osiągnięte.

Jednocześnie zwraca uwagę wciąż niski poziom kształtowania tzw. kompetencji miękkich, rozumianych jako umiejętności komunikacji, pracy zespołowej, negocjacji, etc. W znacznej większości wizytowanych uczelni wciąż dominuje kształcenie w zakresie wiedzy encyklopedycznej przy ograniczanej liczbie aktywnych form zajęć, które w sposób planowy rozwijałyby umiejętności i postawy.

- **Kadra dydaktyczna**

Obszar	Kryterium
Kwalifikacje osób z minimum kadrowego	Nauczyciele akademicki wchodzący w skład minimum kadrowego muszą posiadać dorobek naukowy lub artystyczny w zakresie kierunku studiów lub dziedzinie z nim związanej. Osoby wchodzące w skład minimum kadrowego powinny łącznie reprezentować możliwie szerokie spektrum specjalności naukowych związanych z danym kierunkiem studiów.
Kwalifikacje kadry dydaktycznej	Kwalifikacje naukowe lub praktyczne poszczególnych nauczycieli akademickich są adekwatne do wymagań koniecznych do prowadzenia zajęć dydaktycznych z danego przedmiotu.

Kwalifikacje nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe kierunku studiów, jak również pozostałych nauczycieli prowadzących zajęcia w jego ramach, stanowią szczególnie ważny punkt analizy każdej wizytowanej jednostki. Raporty powizytacyjne każdorazowo potwierdzają wagę jakości kadry dydaktycznej, od której zależy realizacja procesu kształcenia oraz osiągania założonych efektów kształcenia. W tym zakresie szczególnie wysoko oceniane są jednostki w których dominuje kadra dydaktyczna, dla której wizytowana uczelnia stanowi podstawowe miejsce pracy. Zapewnia to pewną stabilność składu kadry dydaktycznej, co pozwala na lepszą realizację założonych efektów kształcenia oraz stwarza warunki dla procesów doskonalenia jakości kształcenia. Tendencją obserwowaną w uczelniach bazujących na kadrze zatrudnionej w nich jako drugim miejscu pracy, jest częsta zmienność składu kadry, co jednak rzadko jest wynikiem działań pro jakościowych.

Jednocześnie w przypadku uczelni o stabilnym składzie kadrowym, obserwuje się niepokojące zjawisko dostosowywania planowanych efektów kształcenia oraz planów studiów do posiadanych zasobów kadrowych. W wielu przypadkach własne zasoby kadrowe są kluczowym czynnikiem wpływającym na definiowanie efektów kształcenia, przewyższającym swoim oddziaływaniem sygnały (np. od pracodawców) docierające do uczelni z zewnątrz, co ocenia się jednoznacznie negatywnie.

Wspomniana tendencja powoduje również odnotowywaną w części uczelni nieprawidłowość w zakresie niedostatecznej różnorodności kompetencji nauczycieli akademickich, pozwalającej na spełnienie wymagań w zakresie prowadzenia zajęć na kierunku zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami.

- **Badania naukowe**

Obszar	Kryterium
Zakres	Badania naukowe prowadzone przez jednostkę realizującą oceniany kierunek studiów są zgodne z jego zakresem lub dziedziną związaną.
Infrastruktura nauki	Jednostka prowadząca badania naukowe posiada odpowiednią ku temu bazę materialną.
Organizacja i finansowanie	Uczelnia zapewnia odpowiednie finansowanie badań naukowych poprzez np.: uzyskiwane granty badawcze. Kadra naukowa ma zapewnione odpowiednie wsparcie rozwoju naukowego poprzez funkcjonujący w uczelni system stypendiów, urlopów naukowych, staży, etc. Uczelnia organizuje konferencje naukowe.
Dokumentacja badań	Prowadzone w uczelni badania naukowe powinny być odpowiednio udokumentowane za okres ostatnich trzech lat. Dokumentacja powinna również obejmować informację o środkach finansowych przeznaczonych na działalność naukową w ciągu trzech ostatnich lat oraz źródła i wysokość planowanych nakładów na ten cel.

Badania naukowe są zdecydowanie najmocniejszą stroną wizytowanych publicznych uczelni akademickich. Jednocześnie najwyższe uznanie, poparte w niektórych przypadkach wyróżniającą oceną jakości kształcenia, uzyskują akademickie uczelnie niepubliczne. W uczelniach tych, prowadzone badania naukowe są w znacznym stopniu skorelowane z procesem kształcenia, co znacząco wpływa na jego jakość.

Jednocześnie w znacznej części uczelni kształcących tylko w ramach I stopnia, jednakże z deklarowanymi w czasie wizytacji aspiracjami do studiów II stopnia, badania naukowe sprowadzane są niemalże do poziomu wymogu formalnego „obowiązku”. Znajduje to swoje odzwierciedlenie w nikłym poziomie rozwoju kadry naukowej uczelni.

Analogicznie sytuacja przedstawia się w zakresie warunków stwarzanych przez uczelnie do prowadzenia badań naukowych. Uczelnie kładące duży nacisk na badania naukowe intensyfikują starania mające na celu rozwój odpowiedniej infrastruktury. Tendencja ta jest dodatkowo wzmocniana poprzez obecność oraz szerokie wykorzystanie możliwości finansowania tego celu ze środków Unii Europejskiej.

- **Infrastruktura dydaktyczna**

Obszar	Kryterium
Zgodność z potrzebami procesu kształcenia	Infrastruktura uczelni dostosowana jest do potrzeb oraz specyfiki procesu kształcenia w ramach danego kierunku studiów, uwzględniając wymagania związane z różnymi trybami i formami kształcenia. Baza dydaktyczna pozwala na prowadzenie kształcenia w sposób efektywny, wykorzystujący nowoczesne techniki multimedialne.
Dostosowanie do potrzeb studentów	Uczelnia zapewnia studentom dostęp do komputerów, Internetu oraz wszelkiej możliwej infrastruktury niezbędnej do wykonywania przez nich pracy samodzielnej wynikającej z procesu kształcenia. Dostęp do infrastruktury dydaktycznej, naukowej i administracyjnej jest dostosowany do potrzeb studentów każdego z systemu studiów prowadzonego w uczelni. Studenci niepełnosprawni mają zapewniony odpowiedni dostęp do wszystkich obiektów dydaktycznych, socjalnych i administracyjnych uczelni, w sposób spełniający ich potrzeby.
Biblioteka	Uczelnia zapewnia studentom dostęp do niezbędnych w procesie kształcenia książek, czasopism, specjalistycznych baz danych, etc. Księgozbiór biblioteczny musi odpowiadać wymaganiom określonym w sylabusach poszczególnych przedmiotów jako literatura podstawowa i uzupełniająca.

W ostatnim czasie dostrzegalny jest silny rozwój infrastruktury uczelnianej. Szczególne znaczenie ogrywa tutaj wykorzystywanie wspomnianych wcześniej funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Większość wizytowanych uczelni zdecydowanie poprawia stan swojej infrastruktury zarówno badawczej, jak i dydaktycznej. Istotnie poprawia się również stan dostosowania obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych, choć zauważyć należy, iż odbywa się to głównie dzięki nowym budynkom uczelni, zaś w budynkach już istniejących wciąż obserwuje się znaczną liczbę braków w tym zakresie

Standardem jest zapewnianie przez uczelnie dostępu do sieci Internet, przynajmniej poprzez obecność stanowisk komputerowych na terenie uczelni. Coraz częściej zespoły wizytujące odnotowują również zapewnianie przez uczelnie dostępu do sieci bezprzewodowej na terenie większości obiektów dydaktycznych.

Zasoby biblioteczne są również w znacznej części wizytowanych jednostek oceniane pozytywnie, jakkolwiek miały miejsce przypadki znacznych odstępstw od ogólnie przyjętych standardów w tym zakresie. Jednocześnie słabą stroną wielu uczelni jest dostęp do literatury obcojęzycznej, szczególnie w zakresie czasopism naukowych. Dostęp do pełno tekstowych baz danych, mogących w znacznym stopniu zrekompenzować te braki jest zapewniony jedynie w dużych uczelniach.

- **Kontakty z otoczeniem**

Obszar	Kryterium
Współpraca z interesariuszami	Uczelnia posiada rozpoznanych interesariuszy z jej otoczenia społeczno – gospodarczego oraz włącza ich w swoje funkcjonowanie zarówno na poziomie organizacyjnym, jak i strategicznym, w każdym obszarze swojej działalności (dydaktycznej, naukowej, wdrożeniowej, organizacyjnej, etc.).
Działania na rzecz zatrudnialności	Współpraca z interesariuszami ma na celu zwiększenie zatrudnialności absolwentów uczelni. Uczelnia rozwija tzw. kompetencje miękkie oraz postawy przedsiębiorcze studentów.
Ewaluacja kształcenia	Uczelnia prowadzi monitoring losów zawodowych swoich absolwentów. Prowadzi wśród nich badania na temat przydatności kompetencji nabytych w procesie kształcenia w kształtowaniu ich kariery zawodowej.
Uznawalność nabytych kompetencji	Uczelnia posiada system uznawalności kompetencji nabytych poza systemem szkolnictwa wyższego, np. poprzez doświadczenie praktyczne.

Kontakty z otoczeniem są wciąż zdecydowanie najsłabszą stroną znaczącej części wizytowanych uczelni. Problem ten dostrzegalny jest szczególnie w obrębie kształcenia wymagającego ścisłego związku z bezpośrednimi potrzebami pracodawców. Stosunkowo dobrze kształtują swoje relacje z interesariuszami uczelnie, które zarówno poprzez swoją misję i strategię, a także w aspekcie bieżącej działalności, jednoznacznie definiują się jako uczelnie zawodowe.

Jedynie w nielicznych przypadkach zaobserwowano funkcjonowanie procedur mających na celu systematyczne badanie potrzeb otoczenia uczelni. W znikomym stopniu odnotowuje się również obecność opinii pracodawców w procesie formułowania efektów kształcenia czy planów studiów. W części uczelni funkcjonują gremia doradcze typu konwent lub rada, mające w założeniach integrację uczelni z jej otoczeniem społecznym i gospodarczym. Jednakże ich wpływ na bieżący proces kształcenia jest śladowy.

Zaledwie pojedyncze uczelnie prowadzą stały monitoring losów absolwentów oraz ich satysfakcji ze studiów. Jakkolwiek tylko w jednej z nich

proces ten stanowił element funkcjonującego wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia oraz realnie wpływał na doskonalenie oferty kształcenia.

- **Internacjonalizacja procesu kształcenia**

Obszar	Kryterium
Poziom umiędzynarodowienia	Uczelnie w formułowaniu koncepcji kształcenia oraz jej realizacji uwzględnia aspekt międzynarodowy.
Kształcenie w językach obcych	Uczelnie zapewnia możliwie szeroką ofertę nauki języków obcych, zarówno na poziomie codziennej komunikacji, jak również języka specjalistycznego, właściwego dla danego kierunku studiów.
Dostęp do programów wymiany międzynarodowej	Uczelnie rozwija współpracę z uczelniami zagranicznymi w zakresie wymiany studentów i wykładowców.

Umiędzynarodowienie kształcenia w dalszym ciągu ograniczone jest w większości przypadków tylko do największych uczelni publicznych oraz niektórych niepublicznych. Odbywa się ono głównie poprzez uczestnictwo studentów w programach wymiany międzynarodowej. Jakkolwiek procent studentów realizujących część swojego kształcenia zagranicą, choć rosnący, uważany jest za niewystarczający.

W znikomym stopniu odnotowuje natomiast występowanie zajęć dydaktycznych prowadzonych w językach obcych, jak również z udziałem nauczycieli z zagranicznych uczelni. Jednocześnie zauważyć należy, iż brak obcojęzycznej oferty kształcenia jest wskazywany przez studentów biorących udział w spotkaniach z zespołami wizytującymi, obok niskiego poziomu kształcenia języków obcych, jako najczęstsza przyczyna niechęci i obaw studentów przed partycypowaniem w programach wymiany międzynarodowej.

3. Ocena wewnętrznych systemów zapewnienia jakości w uczelniach podlegających procesowi akredytacji w roku 2010.

Autor: mgr inż. Maciej Markowski

Planowane wprowadzenie od roku akademickiego 2011/2012 możliwości dokonywania przez Państwową Komisję Akredytacyjną, obok dotychczasowej oceny programowej, również oceny jakości kształcenia w ujęciu instytucjonalnym, stawia przed PKA nowe wyzwania, w szczególności w zakresie podejścia do oceny wewnętrznych systemów zapewniania jakości kształcenia. Dotychczasowe podejście ocenić można jako dość wybiórcze, a przede wszystkim koncentrujące się na kilku podstawowych jego elementach, sugerowanych w Europejskich Standardach zalecanych

przez ENQA, które Komisja upowszechniła we wzorach raportów: samooceny i powizytacyjnego. Dodać przy tym należy, iż kryteria oceny wewnętrznych systemów zapewniania jakości kształcenia nie zostały jeszcze uregulowane odpowiednią uchwałą Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej, ponieważ podjęcie jej Komisja chce poprzedzić zgromadzeniem wiedzy na temat różnorodności rozwiązań w tym zakresie stosowanych w uczelniach.

Analiza raportów z wizytacji przeprowadzonych przez zespoły oceniające PKA w roku 2010 pozwala na wyciągnięcie generalnego wniosku, iż w porównaniu z latami ubiegłymi, kwestia wewnętrznych systemów jakości kształcenia w uczelniach ulega stopniowej, aczkolwiek w dalszym ciągu powolnej, poprawie.

- **Instytucjonalne ramy prawne i organizacyjne**

Funkcjonowanie wewnętrznych systemów zapewniania jakości, w znacznej większości uczelni jest usankcjonowane odpowiednimi uchwałami ich najwyższych organów kolegialnych. Zauważyć przy tym należy, iż zazwyczaj są to dokumenty pozostające na dość dużym stopniu ogólności, wyznaczające ogólne cele funkcjonowania systemu, nakreślające działania, które mają być podejmowane w jego ramach oraz przewidujące powstanie zespołów roboczych lub pełnomocników organów jednoosobowych, mających za zadanie nadzorowanie jego funkcjonowania. Podstawowym mankamentem wewnętrznych aktów uczelni regulujących to zagadnienie, jest koncentracja na poszczególnych procesach, mających funkcjonować w ramach systemu, przy dość nikłym wskazaniu zależności poszczególnych procesów od siebie. Definiuje to rozwiązania stosowane zazwyczaj w uczelniach raczej jako zbiór funkcjonujących równolegle procesów, niż jako spójny system powiązanych ze sobą procedur o charakterze kompleksowym.

Innym istotnym czynnikiem obniżającym efektywność wewnętrznych systemów zapewniania jakości jest ich koncentracja na wybiórczych sygnałach płynących z wnętrza uczelni. Rzadkością są systemowe działania mające na celu pozyskiwanie informacji co do potrzeb otoczenia uczelni oraz wykorzystywanie ich do doskonalenia procesu kształcenia. Obecnie istniejące w znacznej większości uczelni systemy, koncentrują się zazwyczaj na procesie zasięgania opinii studentów na temat jakości zajęć dydaktycznych poprzez ankiety oraz na hospitacjach poszczególnych zajęć. Przyczyn takiego stanu rzeczy upatrywać należy zazwyczaj w chęci spełnienia dotychczasowych minimalnych wymagań ustawowych, niż w dostrzeganej w uczelniach szczególnej potrzebie doskonalenia tych elementów procesu dydaktycznego.

- **Plany studiów i programy nauczania**

Zespoły oceniające PKA w swoich raportach zauważają podejmowane dość regularne działania gremiów uczelnianych różnego szczebla, mające na celu przegląd i ewentualną modernizację planów studiów i programów nauczania. Jednakże, jak wskazują sami przedstawiciele władz wizytowanych jednostek, mają one głównie charakter wtórnej kontroli zgodności planów studiów z wymaganiami określonymi w standardach kształcenia

dla danego kierunku studiów. Rzadko natomiast monitoruje się plany studiów i programy nauczania pod względem zgodności z sylwetką absolwenta danego kierunku czy specjalności, bądź też planowanymi dla nich efektami kształcenia. Jedyne w pojedynczych przypadkach odnotowano zmiany programów studiów będące odpowiedzią na potrzeby sygnalizowane przez studentów kierunku, bądź też modernizacją sylwetki absolwenta czy planowanych efektów kształcenia.

Doskonalenie planów studiów i programów nauczania nie ma więc w znacznej większości uczelni charakteru kompleksowego, znajdującego swoje oparcie w procedurach określonych w wewnętrznym systemie zapewniania jakości. Impulsem do dokonania zmiany w planach studiów i programach nauczania jest zazwyczaj informacja płynąca z wnętrza uczelni, np. potrzeba obciążenia dydaktycznego pracowników naukowych lub prośby kierowane od studentów. Jedyne w nielicznych przypadkach zmiany w programach studiów dokonywane są w związku z funkcjonującymi w uczelni procedurami monitorowania otoczenia zewnętrznego uczelni, w tym również potrzeb pracodawców.

- **Zapewnianie jakości kadry dydaktycznej**

Z roku na rok obserwuje się tendencję poprawy funkcjonowania uczelni w zakresie stosowanych procedur mających na celu doskonalenie jakości pracy kadry dydaktycznej. Powszechne zastosowanie wśród studentów znalazł już proces ankietyzacji nauczycieli akademickich. Coraz częściej wykorzystuje się również hospitacje zajęć dydaktycznych, zazwyczaj przez bezpośrednich przełożonych osób je prowadzących. Jednocześnie daleki od poziomu zadowalającego jest sposób wykorzystania informacji dostarczanych przez oba te narzędzia, sugerujący iż przyczyną ich stosowania są raczej wymagania formalne określone w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym, bądź wcześniejsze sugestie zawarte w raportach PKA, niż rzeczywista wola doskonalenia jakości pracy nauczycieli akademickich.

Stosowana powszechnie ankietyzacja przebiega zazwyczaj z zachowaniem odpowiednich zasad zapewniających m.in. anonimowość respondentów oraz możliwość swobodnej wypowiedzi. W większości przypadków proces ankietyzacji przeprowadzany jest cyklicznie, przeważnie raz w semestrze, co również jest zjawiskiem pozytywnym. Negatywnie natomiast oceniany jest sposób wykorzystania wyników ankiet, pomimo coraz częściej spotykanej praktyki ich prezentacji na posiedzeniach organów kolegialnych uczelni, które w niewielkim stopniu mają wpływ na politykę kadrową uczelni. Niezwykle rzadko spotykane są również systemy motywacyjne pracowników dydaktycznych, powiązane bezpośrednio z wynikami ankiet studenckich. Również wpływ wyników ankiet na dalsze procesy funkcjonujące w ramach wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia, jak np. hospitacje zajęć dydaktycznych, jest znikomy.

Hospitacje zajęć dydaktycznych stosowane są przez uczelnie zdecydowanie rzadziej niż ankietyzacja. Równie rzadko natomiast wykorzystuje się jej wyniki, na co wpływa fakt, iż zazwyczaj wyniki hospitacji zajęć

są dobre lub bardzo dobre. Poważnym zaś mankamentem procesu hospitacji jest fakt, iż zazwyczaj są one dokonywane przez bezpośrednich przełożonych nauczycieli je prowadzących, nie zaś osoby przygotowane do ewaluacji strony metodologicznej prowadzonych zajęć, czy też będące specjalistami w zakresie pedagogiki szkoły wyższej lub andragogiki.

- **System informacyjny**

Stosowane w uczelniach procedury w zakresie przepływu informacji pomiędzy uczestnikami wewnętrznego systemu zapewniania jakości zazwyczaj również są dalekie od poziomu satysfakcjonującego. Informacje na temat sylwetki absolwenta czy planów studiów są na ogół powszechnie dostępne na stronach internetowych uczelni. Jednakże informacje o wyższym poziomie szczegółowości – tj. programy nauczania czy sylabusy poszczególnych przedmiotów są udostępniane szerokiej społeczności akademickiej w znacząco niższej liczbie wizytowanych jednostek. Choć zazwyczaj są one prezentowane przez prowadzących poszczególne przedmioty na pierwszych zajęciach, to są one znacznie trudniej dostępne w terminie późniejszym.

Głównym mankamentem jest natomiast przepływ informacji zwrotnej do poszczególnych grup społeczności uczelni o projakościowych działaniach władz, podejmowanych w efekcie wcześniejszych procedur wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia. Sytuacją niemal powszechną jest brak informacji wśród studentów o wynikach przeprowadzanych ankiet studenckich, jak również powodowanych nimi dalszych działaniach. Pozytywnymi wyjątkami w tym zakresie są jednostki uzależniające przyznawanie różnego rodzaju nagród i wyróżnień pracownikom od wyników ankietyzacji. Jednak warunkiem pozytywnego oddziaływania takich inicjatyw jest upowszechnienie świadomości o istnieniu takowej korelacji, zarówno wśród nauczycieli akademickich, jak i studentów.

W zaledwie jednostkowych przypadkach zespoły oceniające natrafiły na praktyki przekazywania studentom informacji będących efektem innych procesów w ramach wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia, jak np. oczekiwań pracodawców czy też wyników badań opinii i losów zawodowych absolwentów danego kierunku studiów.

- **Opinie uczestników wewnętrznego systemu**

Generalne opinie dotyczące funkcjonowania wewnętrznych systemów zapewniania jakości, zarówno wśród kadry nauczycielskiej, jak i studentów, świadczą o istniejącej i pilnej potrzebie doskonalenia ich funkcjonowania. Głównym bowiem zastrzeżeniem formułowanym przez studentów, jest niemal powszechny brak świadomości co do wagi i znaczenia tych systemów w funkcjonowaniu uczelni. Studenci zwracają przede wszystkim uwagę na brak informacji ze strony władz uczelni, np. w kwestii wyników ankiet, a w szczególności zaś o działaniach podejmowanych przez władze uczelni w związku z ich wynikami. Wobec powyższego stwierdzają oni, iż powoduje to wśród nich poczucie braku sensu co do angażowania się poprzez dokonywanie rzetelnych ocen w kwestionariuszach ankietowych.

Nauczyciele akademicki w rozmowach z zespołami wizytującymi również podkreślają znaczenie wewnętrznego systemu zapewniania jakości, wykazując jednocześnie dość często niski poziom zaufania co do jego rezultatów, spowodowany zazwyczaj niepewnością co do zachowania pozostałych jego uczestników, w szczególności studentów.

Oba wskazane mankamenty w zakresie funkcjonowania wewnętrznych systemów zapewniania jakości, biorą swój początek w niedostatecznie funkcjonującym systemie przepływu informacji na ten temat.

Problematyka oceny funkcjonowania wewnętrznych systemów zapewniania jakości kształcenia nabiera coraz większego znaczenia, wraz ze wzrostem świadomości co do ich wagi i roli, zarówno wśród uczelni, jak i wśród członków i ekspertów Państwowej Komisji Akredytacyjnej. Jednakże zauważyć należy, iż działania uczelni będące w chwili obecnej przedmiotem zainteresowania zespołów oceniających PKA, są zaledwie wstępem do rzeczywistej tematyki, która z pewnością będzie pogłębiana wraz ze stopniową zmianą modelu akredytacji.

4. Sprawy studenckie.

Autorzy: Grzegorz Kołodziej, mgr inż. Maciej Markowski

Podobnie jak w ubiegłych latach, również w 2010 roku przedstawiciele studentów byli czynnymi uczestnikami procesu oceny jakości kształcenia dokonywanego przez zespoły oceniające Państwowej Komisji Akredytacyjnej w poszczególnych uczelniach. Rok 2010 był przy tym szczególny, gdyż eksperci studenccy wzięli udział w niemal wszystkich wizytacjach, co w latach wcześniejszych nie zawsze było możliwe, ze względu na zbyt małą liczbę ekspertów.

Sprawy studenckie, będące przedmiotem analizy ekspertów studenckich, obejmują szereg zagadnień. Począwszy od uregulowań prawnych obowiązujących w ocenianej jednostce, funkcjonowania administracji wizytowanej jednostki w zakresie spraw wiążących się ze studentami, poprzez ocenę działalności studenckiej, do udziału studentów w ogólnym procesie decyzyjnym w uczelni, także w tym mającym bezpośredni wpływ na proces zapewniania jakości kształcenia.

Ekspert Państwowej Komisji Akredytacyjnej ds. studenckich ma również możliwość spotkania i rozmowy ze studentami wizytowanej jednostki i prowadzonego w jej ramach kierunku studiów. Spotkanie ze studentami jest etapem, podczas którego bezpośrednio poznaje się odczucia i opinie studentów na temat poziomu prowadzonych zajęć, dostosowania oferty i infrastruktury uczelni do ich potrzeb, perspektyw zawodowych po ukończonym kierunku, przydatności przekazywanych treści, możliwości rozwoju naukowego oraz życia studenckiego i oferowanej pomocy materialnej.

Zagadnienia formalne

Analiza obowiązujących w wizytowanych uczelniach aktów prawnych i dokumentów o kluczowym znaczeniu dla studentów, takich jak regula-

miny przyznawania świadczeń pomocy materialnej czy umowy cywilnoprawne wskazuje obszary, w których nastąpiła znaczna poprawa w porównaniu z latami ubiegłymi.

Spośród nich można wskazać coraz powszechniejsze stosowanie zgodnego z wymogami Kodeksu postępowania administracyjnego (KPA) trybu przyznawania pomocy materialnej. Decyzje administracyjne w tym zakresie w większości przypadków zawierają: wszystkie wymagane prawem elementy, jak również coraz częściej uczelnie i jednostki organizacyjne przywiązują wagę do skutecznego ich doręczenia. Niezmiennie na wysokim poziomie utrzymywana jest dostępność wszelkich informacji dotyczących regulaminu oraz trybu przyznawania pomocy materialnej. Należy również odnotować z reguły dobrą organizację pracy organów odpowiedzialnych (z reguły komisji stypendialnych) za przyjmowanie wniosków i wydawanie decyzji. Dzięki temu studenci, mimo dość skomplikowanych procedur prawnych uzyskują informację i pomoc, czego efektem jest możliwość skutecznego ubiegania się o środki z funduszu pomocy materialnej.

Mimo poprawy w wielu obszarach, można zauważyć notorycznie powtarzające się w wielu jednostkach uchybienia. Najczęściej pojawia się naganna praktyka stosowania w regulaminach przyznawania pomocy materialnej oraz miejsc w domach studenckich, kryteriów nieprzewidzianych w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym. Ponadto dość charakterystycznym zjawiskiem w obszarze funkcjonowania komisji stypendialnych jest autorytarne wyznaczanie przewodniczących organów stypendialnych przez organy jednoosobowe uczelni, zamiast stosowania trybu demokratycznego wyboru, pozostawionego w gestii samych komisji.

Jednym z obszarów, które ulegają znacznej poprawie w porównaniu z latami ubiegłymi jest coraz bardziej prawidłowe konstruowanie umów o odpłatnościach za usługi edukacyjne zawieranych między studentem a uczelnią. W szczególności w uczelniach publicznych coraz rzadziej spotyka się w tychże umowach klauzule analogiczne do uznanych przez Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumenta za niedozwolone. Nie zmienia to jednak faktu, że wiele wzorów umów w uczelniach niepublicznych wciąż stosuje postanowienia ograniczające część uprawnień wynikających ze statusu studenta, np. prawo do pomocy materialnej – poprzez uzależnianie przyznania świadczeń od terminowego wnoszenia opłat za usługi edukacyjne. Podobnie często w umowach stosuje się postanowienia obciążające studentów karami za odstąpienie od umowy.

Działalność studencka

Działalność studentów w organizacjach, kołach naukowych czy samorządzie studenckim, oceniana jest zazwyczaj pozytywnie. W większości przypadków wizytowane uczelnie i ich jednostki organizacyjne tworzą odpowiednie warunki do działalności samorządu studenckiego chociażby poprzez zapewnienie wyposażonego biura oraz środków na działalność studencką.

Organizacje studenckie mają w przeważającej większości możliwość pozyskiwania środków finansowych na swoją działalność od władz uczel-

ni, które dodatkowo starają się zapewnić w miarę możliwości odpowiednie zaplecze infrastrukturalne do ich działalności.

Mimo, iż większość uczelni zapewnia odpowiedni udział studentów w organach kolegialnych i wyborczych uczelni, jak również udział studentów w komisjach dyscyplinarnych ds. studentów i nauczycieli akademickich, można zaobserwować częstą nieobecność i brak aktywności studentów w pracach tychże organów. Wedle wniosków płynących z raportów taki stan rzeczy bywa spowodowany z jednej strony brakiem działań władz uczelni, które służyłyby wzbudzeniu motywacji do takiej działalności, z drugiej zaś strony często brakuje odpowiedzialnego podejścia i chęci ze strony studentów do realizacji przysługujących im praw. Drugi z wniosków pokrywa się z obserwacją, iż poziom aktywności studentów w organizacjach studenckich, jako odsetek ogółu studentów, uznać należy za bardzo niewielki.

Dostęp do informacji związanych z tokiem studiowania

Bardzo ważnym obszarem oceny spraw studenckich jest dostęp do informacji związanych z tokiem i przebiegiem studiów. Wiele uczelni wdrożyło systemy informatyczne, które służą usprawnieniu przepływu informacji pomiędzy uczelnią a studentami. Dzięki takiemu rozwiązaniu znacznie ułatwiono studentom dostęp do materiałów dydaktycznych, sylabusów, zbiorów bibliotecznych i innych materiałów związanych z tokiem studiowania. Do bardzo pozytywnych wniosków w tym obszarze należy zaliczyć także coraz powszechniejszą dostępność kadry dydaktycznej dla studentów poza zajęciami. Poza obowiązkowymi konsultacjami bardzo częstą praktyką jest udostępnianie studentom alternatywnych możliwości kontaktu drogą poczty elektronicznej lub telefonicznie, co znacznie usprawnia ten proces.

Udział studentów w procesie zapewniania jakości kształcenia

Kwestią, która w stopniu nieznacznym uległa poprawie, jest udział studentów w procesie zapewnienia jakości kształcenia. Wciąż niewiele uczelni może pochwalić się kompleksowym i sprawnie funkcjonującym systemem, w który zaangażowani byłiby wszyscy członkowie społeczności akademickiej, w tym również studenci. W większości przypadków nadal jest ograniczony do przeprowadzania ankiet ewaluacyjnych wśród studentów, oceniających prowadzenie zajęć dydaktycznych.

Analiza tego procesu pozwala na stwierdzenie, iż niezmiernie rzadko ankietyzacja studentów jest przeprowadzana w sposób właściwy oraz traktowana jako poważne źródło informacji. Dość często na podstawie zebranych kwestionariuszy tworzone jest opracowanie zbiorcze, które jest przekazywane władzom. Coraz częściej zaznajamiani z wynikami są przedstawiciele studentów, jednak z reguły informacja nie trafia do ich szerszego grona, zatrzymując się jedynie w kręgu reprezentacji studenckiej w organach kolegialnych. Należy jednak nadmienić, że częstym zjawiskiem jest brak zainteresowania wynikami ankiet zarówno ze strony studentów, jak i ich przedstawicieli zasiadających w samorządach studenckich. Studenci pytani w trakcie spotkań z zespołem wizytującym

przyznawali, iż zazwyczaj nie mają żadnej informacji zwrotnej na temat wyników ankiet, a także nie dostrzegają żadnego ich wpływu na poprawę jakości prowadzonych zajęć dydaktycznych, przez nauczycieli ocenianych przez nich najgorzej.

Jednocześnie w przytłaczającej większości uczelni, w których ankietyzacja jest przeprowadzana, studenci nie odczuwają żadnych pozytywnych skutków, będących jej wynikiem. Można na tej podstawie wysnuć wniosek, że w dalszym ciągu przeprowadzenie ankiety w większości uczelni jest traktowane jako narzucony wymóg formalny. Jednocześnie należy zauważyć, iż zdarzają się przypadki uczelni, w których ankietyzacja nie jest przeprowadzana wcale, bądź ma charakter incydentalny np. przed wizytacją Państwowej Komisji Akredytacyjnej

Problemy studentów z niepełnosprawnościami

W raportach studenckich z ubiegłego roku obserwuje się również regularną poprawę w zakresie przystosowywania infrastruktury uczelnianej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. W przypadku nowych budynków, uczelnie starają się dostosować w tym zakresie architekturę obiektu. Coraz częściej można również zaobserwować takie działania w przypadku starszych, nierzadko zabytkowych budynków. Poza likwidacją barier architektonicznych część uczelni zaczęła także zwracać uwagę na inne aspekty jak np. oznakowanie sal w języku Braille'a.

5. Analiza wyników ankiet.

5.1. Pytania zamknięte: analiza, wnioski, statystyka.

Autor: mgr Karolina Martyniak

Przedstawiamy Państwu kolejną analizę wyników ankiet (poprzednia została szeroko opisana w „Działalności Państwowej Komisji Akredytacyjnej w 2009 roku”), które od 1 stycznia 2009 r. otrzymują rektorzy wszystkich wizytowanych uczelni. Niniejsza analiza obejmuje ankiety dotyczące wizytacji przeprowadzonych od stycznia do grudnia 2010 r.

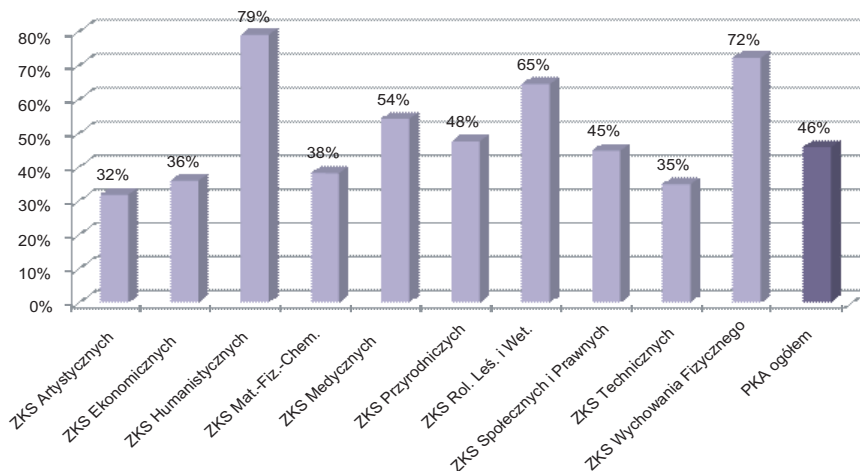
Do uczelni wysłano 462 ankiety, a otrzymano 212 odpowiedzi, zatem zwrotność wynosiła 46% i była znacznie niższa niż w 2009 r., kiedy to wynosiła 65%.

Dwukrotnie miała miejsce sytuacja, iż ankietę dotyczącą jednego kierunku wypełniały dwie różne osoby, a więc zamiast jednej ankiety otrzymaliśmy dwie – wówczas ustalana była średnia ocena. Parokrotnie zachodziła także odwrotna sytuacja, kiedy to ankiety dotyczące dwóch kierunków wypełniała jedna osoba, udzielając jednej odpowiedzi – wtedy odpowiedzi te przypisywano do obu ocenionych kierunków, uznając, iż taki był zamysł wypełniającego ankietę.

Tabela nr 1. Stosunek liczby ankiet wysłanych do uzyskanych odpowiedzi.

ZKS ANKIETY	ZA	ZE	ZH	ZM	ZMFCh	ZP	ZRLiW	ZSiP	ZT	ZWF	razem
	wysłane	44	75	43	35	34	21	31	58	103	18
otrzymane	14	27	34	19	13	10	20	26	36	13	212
%	32	36	79	54	38	48	65	45	35	72	46

Wykres nr 1. Zestawienie procentowe – zwrotność ankiet.

Źródło: opracowanie własne.

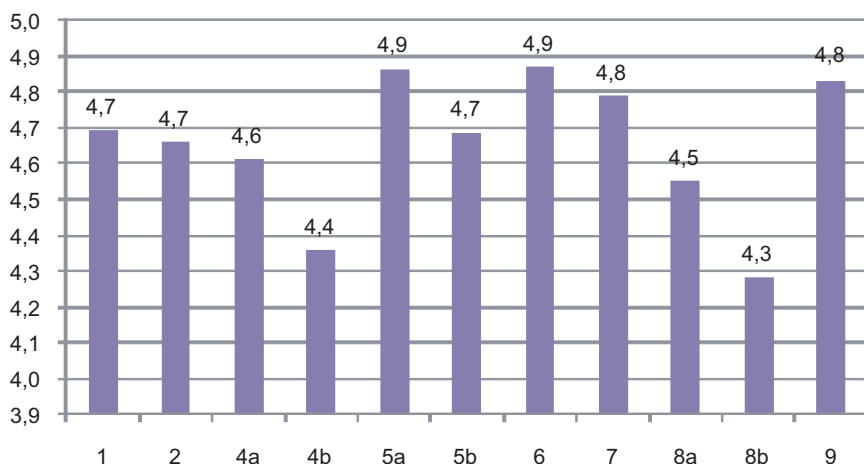
Tabela nr 1 oraz wykres nr 1 obrazują odpowiednio liczbowy i procentowy stosunek liczby ankiet wysłanych przez poszczególne zespoły kierunków studiów do uzyskanych przez nie odpowiedzi. Najwięcej odpowiedzi otrzymały Zespoły Kierunków Studiów Humanistycznych (79%) oraz Wychowania Fizycznego (72%). Znacznie poniżej średniej dla całej Komisji (46%) ukształtował się poziom zwrotności ankiet wysłanych przez Zespoły Kierunków Studiów: Artystycznych (32%), Technicznych (35%), Ekonomicznych (36%) oraz Matematyczno-Fizyczno-Chemicznych (38%).

Tabela nr 2. Wykaz pytań zamkniętych zawartych w ankiecie.

1.	Czy Biuro PKA przysłało Państwu informację o planowanej wizytacji wystarczająco wcześniej, aby można się było do niej dobrze przygotować?
2.	Czy Państwa zdaniem członkowie zespołu oceniającego wnikliwie zapoznali się przed wizytacją z Raportem Samooceny?
4a.	Czy zakres przedmiotowy wizytacji pozwolił na sprawną i rzetelną ocenę jakości kształcenia?
4b.	Czy czas trwania wizytacji pozwolił na sprawną i rzetelną ocenę jakości kształcenia?
5a.	Czy zespół oceniający formułował swoje oczekiwania w sposób zrozumiały?
5b.	Czy zespół oceniający formułował swoje oczekiwania w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa?
6.	Czy postawa i zachowanie członków zespołu oceniającego w trakcie całej wizytacji świadczyły o poszanowaniu standardów etycznych.
7.	Czy podsumowanie pracy zespołu oceniającego podczas spotkania z władzami Uczelni było poparte rzeczową i obiektywną argumentacją?
8a.	Czy wizytacja okazała się pomocna w rozwiązywaniu bieżących problemów dotyczących ocenianego kierunku?
8b.	Czy wizytacja okazała się pomocna w ukierunkowaniu ewentualnych zmian?
9.	Jak ogólnie oceniają Państwo jakość pracy zespołu oceniającego wizytowany kierunek studiów?

Wykaz pytań zamkniętych był analogiczny, jak w roku poprzednim.

Wykres nr 2. Średnia z odpowiedzi na pytania zamknięte dla całej PKA.

Źródło: opracowanie własne.

Powyższe dane wskazują, jakie obszary działalności Komisji były oceniane najwyżej, a jakie najniżej. Poniżej średniej ustalonej na podstawie wszystkich udzielonych odpowiedzi uplasowały się odpowiedzi na pytania 4a i 4b dotyczące zakresu przedmiotowego oraz czasu trwania wizytacji, a także 8a i 8b odnoszące się do skuteczności pomocy w rozwiązywaniu bieżących problemów oraz ukierunkowaniu ewentualnych zmian.

Najwyżej zostały ocenione pytania dotyczące przebiegu samej wizytacji, tj. formułowania oczekiwań, zachowania członków zespołu oceniającego, podsumowania wizytacji oraz ogólnej oceny pracy zespołu oceniającego.

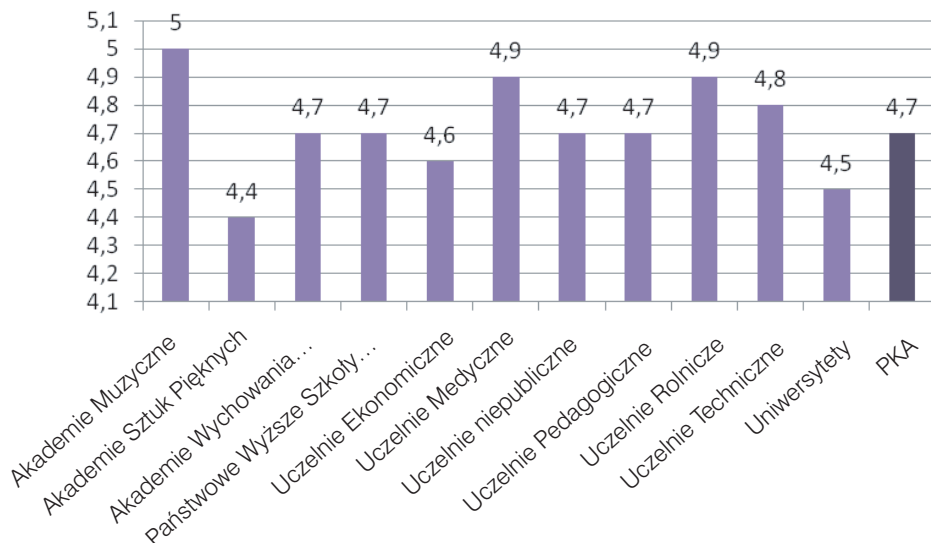
Tabela nr 3. Rozkład ocen według grup uczelni.

Typ uczelni	1	2	4a	4b	5a	5b	6	7	8a	8b	9	Średnia
Akademie Muzyczne	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Akademie Sztuk Pięknych	4,5	4,5	3,8	4,0	5,0	5,0	5,0	3,8	4,3	4,0	5,0	4,4
Akademie Wychowania Fizycznego	4,8	4,8	4,6	4,2	5,0	4,4	4,8	4,8	4,6	4,6	4,6	4,7
Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe	4,9	5,0	4,8	4,4	4,9	4,6	4,7	4,9	4,8	3,9	4,9	4,7
Uczelnie Ekonomiczne	3,7	5,0	5,0	4,3	5,0	5,0	5,0	5,0	4,3	4,3	4,3	4,6
Uczelnie Medyczne	4,8	5,0	4,6	4,6	5,0	5,0	5,0	5,0	4,9	4,9	5,0	4,9
Uczelnie niepubliczne	4,8	4,7	4,6	4,3	4,8	4,8	5,0	4,8	4,7	4,5	4,8	4,7
Uczelnie Pedagogiczne	4,8	4,7	4,8	4,3	5,0	4,8	5,0	4,7	4,5	3,8	4,8	4,7
Uczelnie Rolnicze	4,9	5,0	4,9	4,6	5,0	5,0	5,0	4,8	4,9	4,7	5,0	4,9
Uczelnie Techniczne	4,9	4,9	4,8	4,5	4,9	4,9	5,0	4,9	4,5	4,4	4,9	4,8
Uniwersytety	4,5	4,3	4,5	4,2	4,8	4,5	4,7	4,7	4,4	4,1	4,7	4,5
PKA – średnia	4,7	4,7	4,6	4,4	4,9	4,7	4,9	4,8	4,5	4,3	4,8	4,7

Legenda – tab. 3:

	– najwyższa średnia ocena
	– niska średnia ocena
	– najniższa średnia ocena

Wykres nr 3. Rozkład ocen według uczelni.

Źródło: opracowanie własne.

Powyższa tabela oraz wykres obrazują rozkład ocen sformułowanych przez poszczególne grupy uczelni w odniesieniu do zagadnień zawartych w pytaniach przedstawionych w tabeli nr 2.

Pierwszy wniosek, jaki nasuwa się przy analizie tej tabeli, dotyczy bardzo wysokiej oceny, praktycznie przez wszystkie uczelnie, poszanowania standardów etycznych i prezentowanych przez członków zespołów wizytujących postaw i zachowań (pytanie nr 6), a także sposobu formułowania przez zespoły oceniające swoich oczekiwań wobec uczelni (pytanie nr 5a). Spośród 11 grup uczelni odpowiednio 8 i 7 wystawiło najwyższą ocenę – 5, przy średniej ocenie 4,9. Nieco niżej, ale również wysoko (średnia 4,8) oceniono jakość pracy zespołów oceniających (pytanie nr 9) oraz rzeczowość i obiektywizm w formułowaniu opinii i ocen prezentowanych w czasie spotkania z władzami uczelni, podsumowującego wyniki wizytacji (pytanie nr 7).

Z punktu widzenia Misji PKA są to bardzo ważne aspekty funkcjonowania Komisji, a ich pozytywna ocena dobrze służy budowaniu zaufania zarówno do Komisji jako instytucji wykonującej określone zadania, jak i do osób będących jej członkami lub ekspertami.

Nie mniej ważna jest ocena skuteczności pomocy Komisji w rozwiązywaniu bieżących problemów (średnia 4,5) oraz ukierunkowaniu ewentualnych zmian (średnia 4,3). Wprawdzie średnie są trochę niższe, jednak wśród udzielonych odpowiedzi wyraźnie dominują oceny dobre i bardzo dobre.

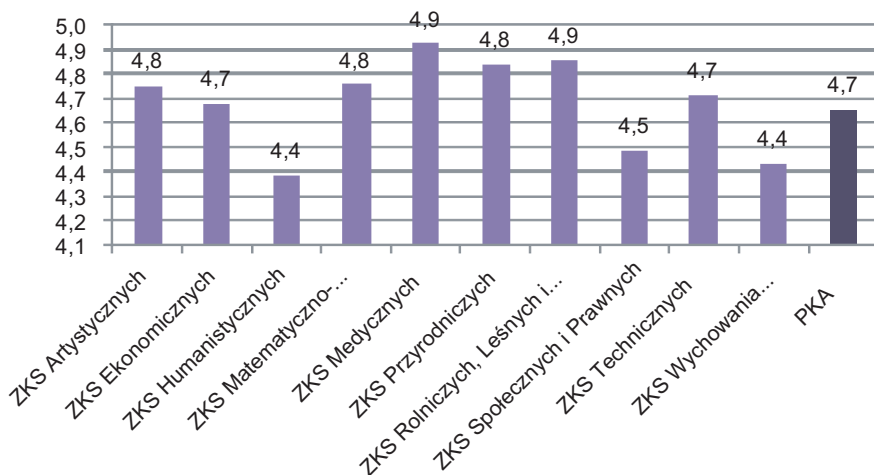
Tabela nr 4. Rozkład ocen według Zespołów Kierunków Studiów.

Nazwa ZKS	1	2	4a	4b	5a	5b	6	7	8a	8b	9	Średnia
ZKS Artystycznych	4,9	4,8	4,3	4,6	5,0	4,6	5,0	4,6	4,8	4,7	5,0	4,8
ZKS Ekonomicznych	4,5	4,8	4,7	4,3	5,0	4,8	5,0	5,0	4,5	4,1	4,8	4,7
ZKS Humanistycznych	4,4	4,3	4,4	3,9	4,7	4,5	4,4	4,6	4,3	3,8	4,8	4,4
ZKS Matematyczno-Fizyczno-Chemicznych	4,9	4,8	4,8	4,5	4,9	4,9	5,0	4,8	4,5	4,3	4,8	4,8
ZKS Medycznych	4,9	5,0	4,8	4,8	5,0	5,0	5,0	5,0	4,9	4,7	5,0	4,9
ZKS Przyrodniczych	4,8	4,9	4,7	4,7	5,0	4,9	5,0	4,7	4,8	4,9	5,0	4,8
ZKS Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych	4,9	4,9	4,8	4,7	4,9	5,0	5,0	4,8	4,9	4,7	4,8	4,9
ZKS Społeczno-Prawnych	4,7	4,3	4,4	4,2	4,7	4,2	4,9	4,7	4,4	4,2	4,7	4,5
ZKS Technicznych	4,8	4,8	4,7	4,4	4,9	4,7	4,9	4,9	4,4	4,4	4,9	4,7
ZKS Wychowania Fizycznego	4,5	4,5	4,5	3,7	4,8	4,5	4,9	4,7	4,4	3,5	4,7	4,4
PKA – średnia	4,7	4,7	4,6	4,4	4,9	4,7	4,9	4,8	4,5	4,3	4,8	4,7

Legenda – tab. 4:

	– najwyższa średnia ocena
	– wysoka średnia ocena
	– najniższa średnia ocena

Wykres nr 4. Rozkład ocen według Zespołów Kierunków Studiów.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela oraz wykres nr 4 przedstawiają rozkład ocen, które były formułowane przez uczelnie w odniesieniu do poszczególnych Zespołów Kierunków Studiów. Najwyższe średnie oceny uzyskały Zespoły Kierunków Studiów Medycznych oraz Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych (4,9), a także Artystycznych, Przyrodniczych i Matematyczno-Fizyczno-Chemicznych (4,8).

Natomiast relatywnie niższe średnie oceny (4,4), przypadły w udziale Zespołom Kierunków Studiów Humanistycznych oraz Wychowania Fizycznego. Na tę średnią miała przede wszystkim wpływ niska ocena dotycząca czasu trwania wizytacji, który według ankietowanych uczelni nie pozwolił na pełną ocenę oraz niewielka pomoc w ukierunkowaniu ewentualnych zmian w wizytowanych uczelniach.

5.2. Pytania otwarte: analiza, wnioski, statystyka.

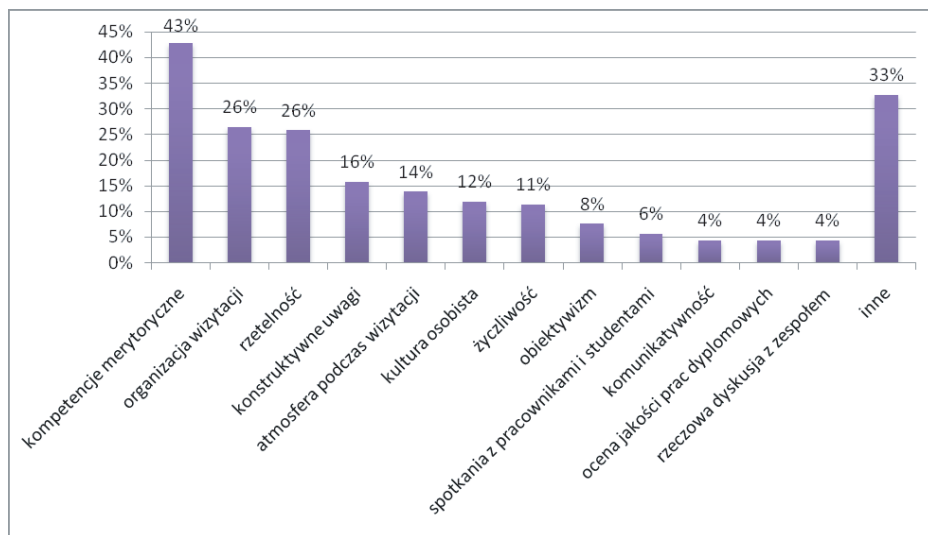
Autor: mgr inż. Maciej Markowski

Stosunkowo najłatwiej przebiegła analiza odpowiedzi udzielonych na pytanie o dostrzeżone pozytywne aspekty pracy zespołu wizytującego (jakie aspekty zespołu oceniającego oceniacie Państwo najwyżej?). Pomimo dość szerokiego wachlarza udzielonych odpowiedzi, były one możliwe do zagregowania w kilku kategoriach, co umożliwiło ich analizę ilościową, której wyniki przedstawia wykres nr 3. Warty podkreślenia jest również fakt, iż niemal wszystkie (ok. 98%) kwestionariusze ankietowe zawierały odpowiedź na to pytanie.

W przypadku pozostałych pytań, odpowiedzi poruszały równie szerokie spektrum zagadnień, aczkolwiek były to zazwyczaj odpowiedzi udzielane w pojedynczych kwestionariuszach, jako że w przypadku pozostałych pytań odsetek udzielonych na nie odpowiedzi był istotnie mniejszy i wahał się w granicach 30%. Zdecydowana większość kwestionariuszy ankietowych nie zawierała odpowiedzi na pozostałe pytania otwarte, w związku z czym dokonano ich analizy jakościowej. Wyjątkiem w tym przypadku było pytanie o obszary pracy zespołu, którym należy poświęcić więcej czasu w trakcie wizytacji. Na to pytanie udzielono odpowiedzi w ok. 60% ankiet.

Bardzo istotnym aspektem wyników analizy odpowiedzi na pytania otwarte jest fakt, iż bardzo często poruszane są w nich kwestie zarówno merytorycznego przebiegu pracy zespołu wizytującego, jak również sprawy organizacyjne oraz, co jest szczególnie istotne, relacje interpersonalne, kształtowane pomiędzy członkami zespołów wizytujących a pracownikami wizytowanej uczelni oraz studentami.

Wykres 5. Odpowiedzi na pytanie nr 1.

Źródło: opracowanie własne.

Ankietowani w odpowiedzi na pytanie o pozytywne aspekty pracy zespołu wizytującego, zdecydowanie wskazują na kompetencje merytoryczne członków zespołu wizytującego. Odpowiedź taka została udzielona w ponad 40% otrzymanych ankiet. Jednakże zwrócić należy uwagę również na fakt, że bardzo często pojawiają się tzw. miękkie aspekty wizytacji: organizacja wizytacji oraz rzetelność pracy wykonywanej przez członków zespołu (po ok. 26%), a także atmosfera podczas wizytacji (ok. 14%), kultura osobista członków zespołu (ok. 12%). W kontekście odpowiedzi na dalsze pytania, warto zwrócić uwagę na fakt, iż spora część ankietowanych, jako pozytywny aspekt pracy zespołu, wskazała konstruktywne uwagi formułowane przez jego członków, spotkania z pracownikami i studentami oraz rzeczową dyskusję z zespołem wizytującym. Wskazuje to bowiem na fakt, iż wizytacja zespołu oceniającego Państwowej Komisji Akredytacyjnej, traktowana jest również jako sposobność do uzyskania wskazówek na temat kierunków dalszego rozwoju oraz jego mocnych i słabych stron, w szczególności w kontekście rozwiązań stosowanych w innych ośrodkach akademickich.

Praca zespołów oceniających, w pojedynczych kwestionariuszach, była również doceniona w innych jej aspektach jak np.: analiza jakości prac dyplomowych, dokonywane przez zespół hospitacje zajęć czy analiza planów studiów i programów nauczania.

Odpowiedzi udzielone na pytanie o dostrzegane aspekty pracy zespołów oceniających, które w opinii ankietowanych wymagają zmiany, dostarczają wielu ciekawych, aczkolwiek czasami sprzecznych informacji.

Postulatem wskazywanym najczęściej jest dostrzegana potrzeba wydłużenia czasu trwania wizytacji, zazwyczaj do 3 dni. W opinii ankietowa-

nych, pozwoliłoby to na lepsze zapoznanie się np. z infrastrukturą dydaktyczną wizytowanej jednostki czy też jej dokonaniem naukowymi. Należy jednak zwrócić uwagę, iż w chwili obecnej zespół wizytujący składa się z osób aktywnych zawodowo i naukowo, przez co organizacja dłuższych wyjazdów byłaby niezwykle utrudniona.

Kwestią szczególnie wartą rozważenia, a poruszaną w wielu ankietach oraz w odpowiedziach na różne pytania otwarte, jest problem formy raportu samooceny. Spora część ankietowanych zwraca uwagę, iż raporty samooceny, a w szczególności załączniki do nich, powinny być dostarczane w formie elektronicznej z uwagi na ich objętość.

Relatywnie często ankietowani artykułowali również potrzebę dostosowania składu, pracy zespołu wizytującego oraz stosowanych przez niego kryteriów oceny, do specyfiki wizytowanej uczelni, regionu w którym funkcjonuje bądź specjalności które prowadzi. Zgłaszane przez uczelnie wątpliwości w kwestii niedostatecznego ich zdaniem dostosowania kompetencji i kwalifikacji naukowych członków zespołu wizytującego do ocenianego przez nich kierunku bądź specjalności budzą potrzebę głębszej analizy tego zagadnienia wewnątrz poszczególnych Zespołów Kierunków Studiów. Jednocześnie zauważyć należy, iż odpowiedzi o potrzebę uwzględnienia specyfiki uczelni czy regionu w stosowanych kryteriach są dość lakoniczne, w związku z czym niezwykle ciężko jest się do nich odnieść.

W kilku przypadkach ankietowani zgłosili wątpliwość co do celowości udziału przedstawicieli studentów w zespołach oceniających, formułując niekiedy zarzuty w kwestii braku obiektywizmu w dokonywaniu przez nich oceny. Z wątpliwościami co do zasadności partycypacji studentów w procesie oceny jakości kształcenia trudno się jednak zgodzić, z uwagi choćby na fakt, iż uwagi przez nich formułowane dostarczają cennego spojrzenia na proces kształcenia oraz ogólnego funkcjonowania uczelni z perspektywy osoby korzystającej z usług świadczonych przez uczelnie. Należy jednak zwrócić uwagę, iż każdy sygnał o braku przestrzegania norm etycznych obowiązujących każdego członka zespołu wizytującego, powinien być i jest szczegółowo analizowany.

Dość chętnie ankietowani wskazywali również obszar oceny, którym zespół wizytujący powinien poświęcić więcej czasu w trakcie wizytacji (jakim zagadnieniom należałoby Państwa zdaniem poświęcić więcej czasu w trakcie wizytacji?). Szczególnie wartym zastanowienia wydaje się być postulat dotyczący zwiększenia liczby hospitacji zajęć dydaktycznych oraz przekazywania informacji zwrotnych na temat dokonanych w ich trakcie spostrzeżeń, prowadzącym je nauczycielom akademickim. Ankietowani zwracali również uwagę na potrzebę szerszej dyskusji na temat problemów zaobserwowanych przez ekspertów studenckich, jako iż obecnie nie zawsze istnieje taka możliwość, z uwagi na bardzo napięty harmonogram wizytacji.

Ankietowani zgłaszali również potrzebę poświęcenia większej uwagi wizytacji infrastruktury dydaktycznej, jakości prowadzonych w uczelni badań naukowych oraz bieżącej dyskusji z zespołem wizytującym na temat dostrzeganych przez niego problemów.

Przedstawiona wyżej analiza wyników ankietyzacji wskazuje, iż dotychczasowa praca Państwowej Komisji Akredytacyjnej generalnie oceniana jest pozytywnie, mimo formułowania uwag krytycznych, które podobnie jak zgłaszane wnioski i propozycje są wnikliwie rozważane i wykorzystywane w doskonaleniu pracy Komisji.

Rozdział IV.

Działalność innych stałych zespołów Państwowej Komisji Akredytacyjnej.

1. Zespół ds. Kryteriów Oceny Jakości Kształcenia.

Autorzy: prof. dr hab. Danuta Strahl, mgr Karolina Martyniak

W 2010 r. skład Zespołu ds. Kryteriów Oceny Jakości Kształcenia uległ zmianie – ks. dr hab. Jerzego Kułaczkowskiego zastąpił prof. dr hab. Bohdan Krzysztof Bogacki, członek Zespołu Kierunków Studiów Humanistycznych.

Praca Zespołu, który spotkał się w tym roku 3 razy, skupiła się przede wszystkim na:

- 1) Modyfikacji raportu powizytacyjnego, mającej na celu dostosowanie jego treści do wymagań wynikających z przepisów o ochronie danych osobowych oraz umożliwienie jego publikacji na stronach internetowych PKA, i tym samym spełnienie wymogów ENQA w tym zakresie. Zespół po przeprowadzeniu wnikliwych analiz i dyskusji przedłożył nowy wzór raportu powizytacyjnego, który został przyjęty przez Prezydium PKA Uchwałą Nr 137/2010 z dnia 25 lutego 2010 r. Wejście w życie tej Uchwały z dniem 1 marca 2010 r. umożliwiło publikację pierwszych raportów powizytacyjnych na stronie internetowej w czerwcu tego roku (<http://www.pka.edu.pl/index.php?page=raporty>), co sprzyja przejrzystości prowadzonej przez Komisję oceny jakości kształcenia.
- 2) Doskonaleniu systemu oceny jakości kształcenia. W wyniku prowadzonych prac nad doskonaleniem systemu oceny jakości kształcenia, Zespół – po przeprowadzeniu niezbędnych konsultacji z członkami PKA – zaproponował kryteria oceny zasad rekrutacji wspomagające ocenę jakości kształcenia zwłaszcza na studiach drugiego stopnia, bowiem zawierają szereg pytań ukierunkowujących prawidłową ocenę warunków i trybu rekrutacji. Kryteria te zostały zatwierdzone Uchwałą Nr 454/2010 Prezydium PKA z dnia 13 maja 2010 r. w sprawie kryteriów oceny warunków i trybu rekrutacji na studia.

Zespół omawiał też uszczegółowienie kryteriów oceny efektów kształcenia przez wprowadzenie kryterium cząstkowego, dotyczącego efektów w zakresie nauczania języków obcych. Podniesiono problem uwzględnienia w ocenie bazy dydaktycznej uczelni dostępu do Wirtualnej Biblioteki Nauki, a także rozpoczęto dyskusję nad kryteriami oceny jakości kształcenia z wykorzystaniem technik kształcenia na odległość.

Ponadto Zespół śledził wszelkie zmiany legislacyjne Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz wprowadzał odpowiednie modyfikacje do zasad i procedur związanych z oceną jakości kształcenia w celu zapewnienia zgodności przepisów wewnętrznych Komisji z powszechnie obowiązującymi. W efekcie tych prac zmodyfikowano kryteria doty-

czące minimum kadrowego w części dotyczącej wliczania do tego minimum cudzoziemców. Zmiany te zatwierdziło Prezydium PKA Uchwałą Nr 240/2010 z dnia 11 marca 2010 r. zmieniającą Uchwałę Nr 828/2008 Prezydium PKA z dnia 27 listopada 2008 r. w sprawie kryteriów oceny spełnienia wymagań w zakresie minimum kadrowego.

3) Przygotowaniu PKA do akredytacji instytucjonalnej oraz programowej w warunkach wprowadzenia Krajowych Ram Kwalifikacji. Zespół pracował nad standardami oceny jakości kształcenia dla akredytacji instytucjonalnej i programowej w świetle przygotowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego projektu zmiany ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Zespół zaakceptował propozycje wypracowane przez Vice-Przewodniczącą oraz Sekretarza PKA wprowadzając jedynie drobne korekty. Uznano, że propozycje te powinny zostać poddane szerokiej konsultacji środowiskowej.

2. Zespół ds. Polityki Informacyjnej i Relacji z Otoczeniem.

Autorzy: prof. dr hab. Danuta Strahl, mgr Karolina Martyniak

Zespół ds. Polityki Informacyjnej i Relacji z Otoczeniem w składzie niezmienionym od czasu powołania przez Przewodniczącego PKA odbył jedno spotkanie, na którym:

- 1) Podjęto dyskusję nad projektem opracowania publikacji prezentującej wewnętrzne systemy zapewnienia jakości funkcjonujące w wizytowanych uczelniach, mogącej służyć zarówno jako przewodnik dla uczelni, jak i materiał szkoleniowy dla członków PKA. Wytypowano kilka uczelni, które mają znaczące doświadczenie w zakresie budowy i doskonalenia kultury jakości kształcenia. Uznano, iż należy wprowadzić dobre praktyki w zakresie wewnętrznych systemów zapewnienia jakości. Celowi temu ma służyć m.in. opracowanie szczegółowej struktury raportu podsumowującego działalność Zespołów Kierunków Studiów dotyczącą oceny wewnętrznych systemów zapewnienia jakości kształcenia.
- 2) Zaproponowano kilka zmian do publikowanych corocznie sprawozdań z działalności PKA, dotyczących wprowadzenia i omówienia w następnych latach kwestii: reakredytacji (dokonywanych po uzyskaniu przez uczelnię oceny pozytywnej wydanej na krótszy okres i po ocenie warunkowej), pogłębionej analizy przyczyn wydania ocen negatywnych. Zasugerowano też, aby w każdym sprawozdaniu został szczegółowo omówiony jeden profil uczelni.

3. Zespół ds. Etyki Państwowej Komisji Akredytacyjnej.

Autor: mgr Grzegorz Laskowski

W 2010 r. Zespół ds. Etyki spotkał się dwukrotnie.

Wydano dwa orzeczenia. Jedno dotyczyło sprawy, która wpłynęła jeszcze w 2009 r., drugie postępowanie rozpoczęło się i zakończyło w 2010 r.

W grudniu do rozpatrzenia przekazano kolejną sprawę, która zostanie poddana analizie w 2011 r.

W pierwszym przypadku Zespół ustalił, że działania podejmowane przez Członka Komisji naruszały standardy postępowania ustalone § 5 ust. 1 oraz § 7 ust. 1 i 3 Kodeksu Etyki PKA, przez co w środowisku szkolnictwa wyższego mogły podważać zaufanie do Państwowej Komisji Akredytacyjnej, jej organów i członków. Ze względu na powyższe Zespół ds. Etyki na podstawie § 10 ust. 2 pkt. 1 Kodeksu Etyki Państwowej Komisji Akredytacyjnej postanowił: nałożyć karę upomnienia, a także powiadomić, iż w przypadku dalszego postępowania niegodnego członka PKA zostanie zastosowana kara przewidziana § 10 ust. 2 pkt. 2 Kodeksu; przekazać Sekretarzowi PKA postanowienie z wnioskiem o nie powoływanie Członka Komisji, który był stroną w sprawie, w skład zespołów oceniających jakość kształcenia do końca kadencji.

W drugim przypadku Zespół miał za zadanie wyjaśnić sprawę zgodności postępowania innego z Członków PKA z § 5 ust. 1, ust. 3 pkt. 1 i 3 oraz § 7 ust. 1–3 Kodeksu Etyki. Po zapoznaniu się z dokumentacją przekazaną Zespołowi wraz z wnioskiem Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej oraz z wyjaśnieniami złożonymi przez stronę, Zespół ds. Etyki Państwowej Komisji Akredytacyjnej jednogłośnie uznał, iż nie doszło do naruszenia standardów postępowania obowiązujących członków PKA, określonych w przywołanych przepisach, i postanowił umorzyć postępowanie.

Biorąc pod uwagę wykonywane zadania należy uznać, że w 2010 r. Zespół ds. Etyki, zgodnie ze swymi celami, stał na straży wartości, reguł i norm etycznych obowiązujących w środowisku naukowym oraz standardów postępowania, których powinni przestrzegać członkowie Państwowej Komisji Akredytacyjnej, a także eksperci i pracownicy Biura Państwowej Komisji Akredytacyjnej, w celu pogłębiania zaufania środowiska szkolnictwa wyższego do działalności Państwowej Komisji Akredytacyjnej i jej organów.

4. Zespół ds. Współpracy ze Środowiskiem Pracodawców.

Autor: mgr inż. Maciej Markowski

Rok 2010 był czasem szczególnie intensywnej współpracy Państwowej Komisji Akredytacyjnej ze środowiskiem pracodawców, która zaowocowała kilkoma dość znaczącymi sukcesami. W odpowiedzi na wzajemnie określone potrzeby współpracy, pomiędzy przedstawicielami środowiska pracodawców a Państwową Komisją Akredytacyjną, wyrażone w trakcie IV Forum Jakości w 2009 r., Przewodniczący PKA wystosował do ogólnopolskich organizacji pracodawców, uczestniczących w pracach trójstronnej Komisji ds. dialogu społecznego, zaproszenie do włączenia się w prace nowo tworzonego Zespołu PKA ds. Współpracy ze Środowiskiem Pracodawców. Na zaproszenie odpowiedziały następujące organizacje: Business Centre Club, Związek Rzemiosła Polskiego oraz Pracodawcy RP. Do prac zespołu Przewodniczący PKA zaprosił również przedstawicieli Konferencji Rektorów Zawodowych Szkół Polskich, Konferencji Rekto-

rów Polskich Uczelni Technicznych, Konfederacji Rektorów Publicznych Szkół Zawodowych oraz członków i ekspertów PKA.

Powstały w ten sposób dziesięcioosobowy zespół przyjął za główny cel swojego działania, przygotowanie ram organizacyjnych dla włączenia przedstawicieli środowiska pracodawców do zespołów oceniających jakość kształcenia oraz opracowanie propozycji odpowiednich kryteriów, kształcenia które stanowiłyby punkt odniesienia dla ich pracy.

Pierwszym efektem pracy zespołu było przygotowanie projektu uchwały Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej w sprawie kryteriów oceny spełnienia wymagań w zakresie dostosowania procesu kształcenia do potrzeb otoczenia społeczno-gospodarczego. Projekt ten, po zaakceptowaniu przez Zespół PKA ds. Kryteriów Oceny Jakości Kształcenia, został przyjęty Uchwałą Nr 459/2010 z dnia 13 maja 2010 r. przez Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej.

Dzięki przyjęciu odpowiednich kryteriów oceny, możliwe stało się podjęcie dalszych działań, w celu realizacji drugiego z zadań zespołu. Przewodniczący Państwowej Komisji Akredytacyjnej zwrócił się do poszczególnych organizacji pracodawców o przedstawienie kandydatów na ekspertów PKA.

Przedstawione kandydatury poddane zostały analizie przez Zespół PKA ds. Współpracy ze Środowiskiem Pracodawców, w której głównym kryterium było doświadczenie zawodowe kandydatów.

Do dalszych etapów postępowania nie zakwalifikowano ok. 40% zgłoszonych kandydatów, którzy nie spełniali przyjętych przez Zespół kryteriów. Pozostali kandydaci, reprezentujący głównie dziedziny związane z naukami technicznymi, ścisłymi, ekonomicznymi i społecznymi, zostali zaproszeni na zaplanowane na styczeń 2011 roku szkolenie, po odbyciu którego będą mogli uczestniczyć w pracach zespołów oceniających PKA.

5. Rada Konsultacyjna.

*Autorzy: mgr Izabela Kwiatkowska-Sujka,
mgr Wojciech Wrona*

Rada Konsultacyjna Państwowej Komisji Akredytacyjnej stanowi ciało o charakterze opiniodawczo – doradczym, wyrażające opinie dotyczące w szczególności strategicznych celów i obszarów działania Komisji, kierunków jej rozwoju oraz stosowanych przez nią standardów i kryteriów. Rada Konsultacyjna została powołana w 2009 r. decyzją Przewodniczącego Państwowej Komisji Akredytacyjnej w następującym składzie:

- dr hab. Zbigniew Marciniak – Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Przewodniczący Rady,
- dr Henryka Bochniarz – Prezydent Polskiej Konfederacji Pracodawców Prywatnych „Lewiatan”,
- prof. dr hab. Katarzyna Chałasińska-Macukow, Przewodnicząca Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich,

- dr Karl Dittrich, Przewodniczący Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO),
- dr Nick Harris, niezależny międzynarodowy ekspert ds. zapewniania jakości kształcenia,
- Tove Blytt Holmen – Zastępca Dyrektora Generalnego Nasjonalt Organ for Kvalitet i Utdanninga (NOKUT),
- prof. dr hab. Andrzej Jamiołkowski – Przewodniczący Państwowej Komisji Akredytacyjnej I kadencji,
- dr Andrzej Malinowski – Prezydent Konfederacji Pracodawców Polskich,
- Zbigniew Niemczycki, Prezes Polskiej Rady Biznesu,
- prof. dr hab. Waldemar Tłokiński – Przewodniczący Konferencji Rektorów Zawodowych Szkół Polskich.

Pierwsze posiedzenie Rady Konsultacyjnej, które odbyło się w dniu 27 listopada 2010 r., poświęcone było przede wszystkim dyskusji nad projektem nowelizacji przepisów ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Uczestnicy zgłosili zastrzeżenia dotyczące zarówno sposobu prowadzenia prac nad nowelizacją, tj. pominięcia w ich toku konsultacji z osobami posiadającymi wiedzę o funkcjonowaniu organizacji akredytacyjnych, jak i zastrzeżenia dotyczące redakcji nowelizowanych przepisów.

Członkowie Rady wskazywali przede wszystkim, że projekt ustawy stawia pod znakiem zapytania niezależność Komisji, a tym samym godzi w jej krajowy oraz międzynarodowy status i w konsekwencji prowadzi do zaprzepaszczenia dotychczasowego dorobku międzynarodowego, w tym utraty członkostwa w organizacjach międzynarodowych skupiających agencje akredytacyjne. W toku dyskusji zgodzono się, że niezależność, rozumiana jako stan równowagi pomiędzy uprawnieniami instytucji, a odpowiedzialnością za podejmowane przez nią działania ma zasadnicze znaczenie dla ustalenia wiarygodności agencji. Podkreślono, że uchwalenie nowelizacji ustawy w kształcie zaproponowanym przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego uniemożliwiłoby Państwowej Komisji Akredytacyjnej uzyskanie pozytywnej oceny zgodności funkcjonowania Komisji z European Standards and Guidelines for Quality Assurance in European Higher Education Area (Państwowa Komisja Akredytacyjna poddała się takiemu przeglądowi z pozytywnym skutkiem w 2008 r. i na tej podstawie jest m.in. zarejestrowana w European Quality Assurance Register (EQAR)).

Podnoszono także, że zmiany w prawodawstwie powinny zmierzać do zwiększenia elastyczności systemu akredytacji i jego zdolności do dynamicznego reagowania na zmiany w szkolnictwie wyższym oraz umożliwiać zaangażowanie w proces tworzenia kultury jakości. Wskazywano ponadto, że proponowane w nowelizacji ustawy rozwiązania bywają niejasne lub wzajemnie się wykluczają.

Członkowie Rady Konsultacyjnej prezentowali zbliżone opinie oraz argumenty dotyczące zarówno nowelizacji ustawy, jak i kierunku pożądanых zmian, wobec czego szybko zarysowało się wspólne stanowisko,

które następnie Przewodniczący Rady poddał pod głosowanie:

- wniosek o usunięcie delegacji ustawowej nakazującej ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego zdefiniowanie ogólnych kryteriów oceny programowej i instytucjonalnej został przegłosowany jednomyślnie;
- wniosek o zastąpienie w art. 48a ust. 1 słów „instytucja działająca niezależnie” słowami „niezależna instytucja” został przegłosowany przy jednym głosie wstrzymującym.

W dalszej części dyskusji członkowie Rady analizowali zagadnienia towarzyszące budowaniu długofalowej strategii PKA oraz wyzwania stojące przed PKA w obliczu reformy systemu akredytacji. Podkreślono, że wprowadzając zmiany należy dążyć do zachowania równowagi pomiędzy otwartością na dialog, a nastawieniem na realizację celu, należy również stale obserwować relację pomiędzy uprawnieniami agencji, a pozostawieniem uczelniom możliwości swobodnego rozwoju.

STANOWISKO NR 1

z dnia 27 listopada 2010 r.

RADY KONSULTACYJNEJ

organu opiniodawczo – doradczego Państwowej Komisji Akredytacyjnej
§ 1

Rada Konsultacyjna Państwowej Komisji Akredytacyjnej po rozpatrzeniu projektu zmian do ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, działając na podstawie par. 3 ust. 1 regulaminu Rady wnioskuje o:

1. usunięcie art. 9 ust. 3 pkt. 3 projektu ustawy o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym w brzmieniu:

„*Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego określi, w drodze rozporządzenia:*

1. (...)

2. (...)

3. *Ogólne kryteria oceny programowej i oceny instytucjonalnej, o której mowa w art. 49 ust. 1 pkt 2 i 4, uwzględniając w szczególności;*

a. spełnianie warunków na określonym kierunku, poziomie i profilu kształcenia,

b. funkcjonowanie i doskonalenie systemów zapewniania jakości kształcenia,

c. akredytacje lub certyfikaty instytucji międzynarodowych – mając na uwadze zapewnienie właściwej jakości kształcenia”

4. (...)

Wniosek został przegłosowany jednomyślnie.

2. zastąpienie art. 48a ust. 1 w brzmieniu:

„Komisja jest *instytucją działającą niezależnie na rzecz doskonalenia jakości kształcenia*” słowami:

„Komisja jest *niezależną instytucją działającą na rzecz doskonalenia jakości kształcenia*” Rada Konsultacyjna przegłosowała wniosek przy jednym głosie wstrzymującym się.

§ 2

Stanowisko Rady Konsultacyjnej uzasadnione jest troską o zapewnienie rozwiązań prawnych zgodnych z wymaganiami Procesu Bolońskiego oraz międzynarodowych organizacji zrzeszających agencje akredytacyjne działające w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego.

Rozdział V.

Opiniowanie aktów prawnych.

Współpraca krajowa Państwowej Komisji Akredytacyjnej.

Autor: mgr Łukasz Łukomski

1. Opiniowanie aktów prawnych.

W 2010 roku Państwowa Komisja Akredytacyjna szczególną uwagę przywiązywała do udziału w pracach nad nowelizacją ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. W Uchwale Nr 376/2010 Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia 29 kwietnia 2010 r. Komisja sformułowała swoje stanowisko odnośnie zmian systemowych oraz uwagi szczegółowe dotyczące projektowanych zmian ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Niektóre z proponowanych przepisów Komisja oceniła zdecydowanie negatywnie, bowiem sprzeczne były z rozwiązaniami obowiązującymi w innych państwach europejskich i akceptowanymi przez międzynarodowe organizacje i stowarzyszenia funkcjonujące w obszarze akredytacji i oceny jakości kształcenia. Dlatego też na posiedzenie Prezydium PKA w dniu 7 października 2010 r. zaproszono dr inż. Andrzeja Smirnowa Przewodniczącego Sejmowej Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży oraz dr Krystynę Łybacką Przewodniczącą Podkomisji Stałej do spraw Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Przewodniczący PKA zapoznał zaproszonych gości z wynikami działalności PKA, rolą jaką odgrywa Komisja w sferze polskiego szkolnictwa wyższego oraz pozycją, jaką zajmuje w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego i w tym kontekście odniósł się do proponowanych zmian ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Stwierdził, iż w ustawie powinny znaleźć się zapisy akcentujące atrybuty Komisji pozwalające na utrzymanie jej wysokiej pozycji w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego, a projektowane zmiany zmierzają w odwrotnym kierunku. PKA, podobnie jak inne komisje europejskie działała dotychczas jako niezależne gremium eksperckie, natomiast zapisy nowej ustawy zamiast wzmocnić jej status, zmierzają do deprecjacji pozycji Komisji tak w obszarze polskiego szkolnictwa wyższego, jak i na arenie międzynarodowej. Dowodem na to jest przede wszystkim zapis świadczący o utracie pełnej niezależności Komisji – dotychczas jednego z jej głównych atrybutów. Podniesiona również została kwestia trudności finansowych, z którymi Komisja boryka się od lat. Sytuacja ta spowodowana jest brakiem właściwej korelacji pomiędzy skalą zadań stawianych przed Komisją i oczekiwań Ministra a wysokością środków finansowych przeznaczanych corocznie na jej działalność. Zadania Komisji związane z oceną jakości kształcenia corocznie wzrastają wraz z uruchamianiem nowych kierunków studiów przez kolejne jednostki i roz-

szerzaniem uprawnień już funkcjonujących. Ponadto wzrost wydatków związany jest również z rosnącym poziomem zobowiązań wynikających ze współpracy międzynarodowej, związanych m.in. z aktywnym udziałem przedstawicieli Komisji w realizacji wspólnych programów, projektów, konferencji, itp. Przewodniczący podkreślił, iż wydatki Komisji będą rosły jeszcze w większym stopniu, gdyż uczelnie otwierają swoje jednostki za granicą. Do dyskusji włączyli się także Sekretarz i Wiceprzewodnicząca Komisji oraz zaproszeni goście, którzy ze zrozumieniem odnieśli się do przedstawionych problemów.

Przewodniczący i Sekretarz Komisji uczestniczyli w otwartym publicznym czytaniu projektu ustawy zmieniającej m.in. ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym, które odbyło się w dniu 9 listopada 2010 r. w Sali Kolumnowej Sejmu, a także w posiedzeniach – Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży oraz Podkomisji Stałej ds. Nauki i Szkolnictwa Wyższego. W wyniku prac komisji sejmowych wprowadzono kilka istotnych, oczekiwanych i proponowanych przez Państwową Komisję Akredytacyjną zmian.

W 2010 roku Państwowa Komisja Akredytacyjna zaopiniowała łącznie 17 projektów aktów prawnych, w tym 13 rozporządzeń i 4 ustaw (tabela nr 1), a także projekt *Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Gabinetem Ministrów Ukrainy w sprawie powołania Polsko-Ukraińskiego Uniwersytetu Europejskiego* oraz dokument pn. „*Plan działań dotyczących nauczania dzieci i młodzieży oraz funkcjonowania szkoły w społeczeństwie informacyjnym. Nowe technologie w edukacji*”, przedłożony przez Ministra Edukacji Narodowej.

Tabela nr 1.

	Projekt		
	ustawa	rozporządzenie	Razem
Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego	3	9	12
Ministerstwo Zdrowia	1	2	3
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów		1	1
Ministerstwo Edukacji Narodowej		1	1
Razem	4	13	17
	17		

2. Współpraca krajowa.

Przewodniczący Komisji dr hab. Marek Rocki, jej Sekretarz dr hab. Mieczysław W. Socha oraz Wiceprzewodnicząca Komisji prof. dr hab. Danuta Strahl uczestniczyli w spotkaniach z kierownictwem Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, posiedzeniach Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich, Konferencji Rektorów Publicznych Szkół Zawodowych, Konferencji Rektorów Zawodowych Szkół Polskich, Komisji Nauki, Edukacji i Sportu Senatu RP, organizacji studenckich oraz w szeregu konferencji naukowych.

Przewodniczący Komisji wziął udział w:

- XIII Zgromadzeniu Plenarnym Konferencji Rektorów Publicznych Szkół Zawodowych,
- w posiedzeniu Podkomisji Stałej ds. Nauki i Szkolnictwa Wyższego, podczas którego przedstawiono sprawozdanie na temat rządowego projektu ustawy o zasadach finansowania nauki oraz ustawy o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju,
- posiedzeniu Komisji Kultury i Środków Przekazu oraz Edukacji, Nauki i Młodzieży, poświęconym pierwszemu czytaniu poselskiego projektu ustawy o utworzeniu Akademii Sztuki w Szczecinie,
- posiedzeniu Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży, w trakcie którego rozpatrywano informację o sytuacji studentów Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi w związku z prowadzeniem przez tę uczelnię działalności w sposób sprzeczny z obowiązującymi przepisami prawa i negatywnymi ocenami, oferowanego przez tę uczelnię kształcenia na dwóch kierunkach studiów, sformułowanymi przez Państwową Komisję Akredytacyjną,
- IV posiedzeniu plenarnym Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów w kadencji 2007–2010, oraz
- posiedzeniu Konferencji Rektorów Polskich Uczelni Technicznych (19–21 maja 2010 r.).

Dr hab. M. Rocki razem z prof. dr hab. D. Strahl uczestniczyli w II Studenckim Forum Jakości (22–24 października 2010 r., Poznań).

Sekretarz Komisji brał udział m. in. w spotkaniach panelowych w ramach projektu systemowego pt.: „Panele ekspertów” realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 4.1, Poddziałanie 4.1.3. Tematem spotkań była „Ocena sytuacji w szkolnictwie wyższym w Polsce w zakresie obowiązujących programów kształcenia w stosunku do potrzeb rynku pracy, w tym szczególnie programów PWSZ”. Jako członek Grupy Roboczej ds. Krajowej Struktury Kwalifikacji przy Ministrze Nauki i Szkolnictwa Wyższego brał udział w przygotowaniu raportu „Założenia Krajowych Ram Kwalifikacji dla polskiego szkolnictwa wyższego”, oraz w Ogólnopolskiej Konferencji Prorektorów ds. nauczania pt. „Krajowe Ramy Kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego – nowe narzędzie organizacji kształcenia”, na którym wystąpił z referatem „Akredytacja a Krajowe Ramy Kwalifikacji (1 czerwca 2010 r., Warszawa). Uczestniczył również w posiedzeniach Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego, w tym m.in. III posiedzeniu plenarnym Rady, VIII Zgromadzeniu Plenarnym Konferencji Rektorów Zawodowych Szkół Polskich wygłaszając referat pt. „*Jakość kształcenia w uczelniach niepublicznych w 2009 r.*” (15–16 kwietnia 2010 r.), konferencji Ekspertów Bolońskich (16 lutego 2010 r., Warszawa), konferencji Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji (15–16 marca 2010 r., Warszawa), pracach Zespołu ds. kosztochłonności studiów przy Ministrze Nauki i Szkolnictwa Wyższego, oraz w spotkaniach roboczych z przedstawicielami uczelni. Sekretarz PKA wziął także udział w konferencji dyrektorów Instytutów Socjologii „*Proces boloński*”:

wyzwania i praktyka” (24 listopada 2010 r.). Ponadto dr hab. M. W. Socha wspólnie z prof. dr hab. D. Strahl, uczestniczyli w Zgromadzeniu Plenarnym Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich (4–5 listopada 2010 r. w Szczecinie), podczas którego wręczyli – po raz pierwszy – rektorem 16 uczelni Certyfikaty jakości kształcenia. Warunkiem uzyskania Certyfikatu było otrzymanie, w bieżącej kadencji Komisji, wyróżniającej oceny jakości kształcenia na prowadzonym / prowadzonych w danej uczelni kierunkach studiów.

Natomiast prof. dr hab. D. Strahl na XIX Ogólnopolskiej Konferencji Dydaktycznej „Nauczanie przedmiotów ilościowych a potrzeby rynku pracy” zaprezentowała referat powstały we współpracy z Sekretarzem Komisji, „*Nowa akredytacja w nowych ramach. Akredytacja programowa w świetle KRK*”, oraz – z ramienia Komisji – odpowiedzialna była za współpracę z przedstawicielami i koordynatorami zespołów utworzonych w celu opracowania deskryptorów w 8 dziedzinowo określonych obszarach kształcenia.

Na forum krajowym Państwową Komisję Akredytacyjną reprezentowali również dwaj członkowie Zespołu Kierunków Studiów Ekonomicznych.

Dr hab. Józef Rogowski, jako przedstawiciel PKA, uczestniczył w konferencji na temat „*Studenckie praktyki i staże w instytucjach finansowych. Współpraca biznesu z uczelniami*”, której celem była ocena praktyk i staży odbywających się w instytucjach finansowych, na podstawie badań przeprowadzonych na zlecenie Związku Banków Polskich i Polskiej Izby Ubezpieczeń oraz przedstawienie propozycji zmian w tym zakresie. Dr hab. J. Rogowski wziął również udział w XVI Krajowej Konferencji Tematycznej Parlamentu Studentów RP, poświęconej wyzwaniom sektora szkolnictwa wyższego i oczekiwaniom studentów w kontekście propozycji zmian w finansowaniu uczelni. Natomiast prof. dr hab. Marek Lisiński uczestniczył w spotkaniu panelowym projektu systemowego pt.: „Panel eksperatów” realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 4.1, Poddziałanie 4.1.3. Tematem spotkania była „Ocena sytuacji w szkolnictwie wyższym w Polsce w zakresie opracowywania efektów kształcenia związanych z wprowadzeniem Krajowej Struktury Kwalifikacji (Krajowych Ram Kwalifikacji)”.

Zapraszanie przedstawicieli Państwowej Komisji Akredytacyjnej, a zwłaszcza jej kierownictwa, do udziału w tak wielu spotkaniach, w czasie których dyskutowano zarówno o obecnych uwarunkowaniach funkcjonowania szkolnictwa wyższego jak i projektowanych zmianach, świadczy o coraz większym docenianiu przez środowisko akademickie roli jaką pełni Komisja w systemie szkolnictwa wyższego.

Rozdział VI.

Międzynarodowa działalność Państwowej Komisji Akredytacyjnej.

*Autorzy: mgr Izabela Kwiatkowska-Sujka,
mgr Wojciech Wrona*

Podobnie jak w latach ubiegłych, w 2010 r. działalność międzynarodowa Państwowej Komisji Akredytacyjnej zogniskowana była z jednej strony wokół dotychczas realizowanych projektów (m.in. TEAM² – Transparent European Accreditation decisions & Mutual recognition agreements II) będących konsekwencją jej członkostwa w European Consortium for Accreditation (ECA), a z drugiej strony wokół niżej opisanych przedsięwzięć mających na celu doskonalenie mechanizmów oceny jakości kształcenia oraz stałe gromadzenie nowych doświadczeń i informacji o funkcjonowaniu procesu akredytacji i oceny jakości w innych państwach europejskich. Ponadto formalne utworzenie w 2010 r. przez ministrów właściwych do spraw szkolnictwa wyższego Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego oraz wskazanie w tej sferze priorytetów na następne dziesięciolecie determinowały w tym okresie decyzje o udziale Komisji w inicjatywach wpisujących się w założenia tego procesu (tj. projekt JO-QAR oraz E-TRAIN).¹

TEAM²

Głównym celem zainicjowanego w 2009 r. projektu TEAM² było zniesienie dla „joint programmes” barier związanych z zapewnieniem jakości, akredytacją i uznawalnością kwalifikacji. Przyjęto założenie, iż realizacji tego celu służyć będą następujące działania, tj.:

- 1) opracowanie i wprowadzenie wspólnej procedury zapewnienia jakości i akredytacji, która zastąpiłaby narodowe procedury właściwe dla krajów, z których pochodzą uczelnie partnerskie zaangażowane w prowadzenie „joint programu”;

---

¹ Komunikat ministrów szkolnictwa wyższego z *Leuven/ Louvain-la-Neuve* (2009) podsumowuje dotychczasowe osiągnięcia w ramach Procesu Bolońskiego oraz wskazuje priorytety dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego na następne dziesięciolecie, którymi są:

- wymiar społeczny szkolnictwa wyższego – równy dostęp i możliwość ukończenia studiów,
- uczenie się przez całe życie w tym wdrożenie krajowych ram kwalifikacji,
- zatrudnialność i współpraca uczelni z rynkiem pracy,
- kształcenie ukierunkowane na studenta,
- powiązanie edukacji, badań i innowacji,
- umiędzynarodowienie studiów,
- wzrost mobilności poprzez tworzenie tzw. „okienek mobilności” oraz wspólne kształcenie,
- potrzeba zbierania danych dla monitorowania postępu w zakresie mobilności, wymiaru społecznego i zatrudnialności,
- opracowanie mechanizmów ułatwiających identyfikowanie i porównywanie instytucji szkolnictwa wyższego w Europie (klasyfikacje i rankingi szkół wyższych),
- zwrócenie uwagi na finansowanie szkolnictwa wyższego.

- 2) analiza dotychczasowych praktyk związanych z uznawalnością kwalifikacji uzyskanych w ramach kształcenia transgranicznego,
- 3) rozwój bazy Qrossroads² jako narzędzia publikacji przejrzystych informacji nt. efektów kształcenia i oceny jakości kształcenia prowadzonego w ramach „joint programmes”.

Państwowa Komisja Akredytacyjna uczestniczy w projekcie obok:

- Magyar Felsőoktatási Bizottság Akkreditációs (HAC), Węgry
- Österreichischer Akkreditierungsrat (ÖAR), Austria
- Commission des Titres d' Ingenieur (CTI), Francja
- Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad Acreditación y (ANECA), Hiszpania
- Germany für Akkreditierungsagentur Studiengänge im Bereich Gesundheit und Soziales (AHPGS), Niemcy
- Denmark Evalueringsinstitut Danmarks (EVA), Dania
- Fachhochschulrat (FHR), Austria
- Germany Zentrale und Hannover Akkreditierungsagentur (ZEVA), Niemcy
- ENIC / NARIC, Polska

PKA od początku aktywnie włączyła się we wszystkie działania w ramach TEAM² – przedstawiciele Komisji brali udział w pracach Steering Group oraz spotkaniach grup roboczych pośrednio zaangażowanych w realizację projektu (tj. Qrossroads), a w 2010 r. Państwowa Komisja Akredytacyjna wraz z Departamentem Spraw Międzynarodowych i Uznawalności Wykształcenia Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego zorganizowała w Warszawie seminarium dla przedstawicieli ENIC/NARIC. Spotkanie poświęcone było prezentacji wyników, przeprowadzonego w ramach projektu, badania nt. uznawalności kwalifikacji przyznanych w ramach „joint-programmes”. Po zakończeniu projektu wyniki badania zostały opublikowane na stronie internetowej ECA <http://www.ecaconsortium.net/main/projects/team-ii->.

Ukoronowaniem projektu było podpisanie przez Komisję w grudniu 2010 r. wielostronnej umowy o uznawalności wyników akredytacji odnoszących się do „joint programmes”. Podpisując umowę Komisja zgodziła się stosować zasady ECA dla procedur akredytacyjnych stosowanych w przypadku oceny kształcenia prowadzonego w ramach „joint programmes”. Poza tym Komisja zobowiązała się do akceptowania wyników akredytacji przeprowadzonych przez agencje, które podpisały umowę; regularnej wymiany informacji o systemie akredytacji; udostępnienia wszystkich dokumentów związanych z uznawalnością wyników akredytacji „joint programmes”. Umowa została zawarta na okres 3 lat z możliwością jej przedłużenia.

---

² Qrossroads jest nazwą projektu zmierzającego do skupienia w jednej witrynie internetowej wszelkich informacji dotyczących oceny jakości kształcenia i akredytacji szkolnictwa wyższego.

E-TRAIN

Za podstawę rozpoczętego 1 października 2010 r. projektu E-TRAIN³ (European Training of Quality Assurance Experts⁴) uznaje się zalecenie sformułowane w European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG), zgodnie z którym eksperci dokonujący zewnętrznych ocen jakości kształcenia powinni mieć wysokie umiejętności, a agencje akredytacyjne powinny zadbać o zapewnienie im odpowiednich szkoleń.

Projekt E-TRAIN realizowany jest w ramach ECA i koordynowany przez holenderską agencję akredytacyjną Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO). Celem ogólnym projektu jest stworzenie agencjom akredytacyjnym z różnych krajów możliwości szerokiego dostępu do odpowiednio wyszkolonych i doświadczonych ekspertów międzynarodowych, co wpłynie na wzbogacenie procesu oceny jakości kształcenia realizowanego na poziomie krajowym, a także pośrednio przełoży się na wzmocnienia europejskiego wymiaru procesu zapewniania jakości w szkolnictwie wyższym. Partnerami w projekcie są Österreichischer Akkreditierungsrat (ÖAR), Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación (ANECA), Zentrale Evaluations- und Akkreditierungsagentur (ZEVA) oraz Państwowa Komisja Akredytacyjna (PKA). Podobnie jak wyżej opisana inicjatywa TEAM² projekt E-TRAIN finansowany jest ze środków europejskich w ramach programu ERASMUS.

Cele szczegółowe projektu obejmują:

- 1) opracowanie międzynarodowego programu szkoleń dla ekspertów biorących udział w wizytacjach,
- 2) opracowanie założeń oraz wdrożenie programu wymiany ekspertów pomiędzy europejskimi agencjami akredytacyjnymi.

Państwowa Komisja Akredytacyjna odpowiedzialna jest za opracowanie bazy wiedzy nt. oceny jakości kształcenia oraz przedstawienie propozycji materiałów szkoleniowych stanowiących jej treść.

JOQAR

Uczestnicy projektu traktują JOQAR (Joint programmes: Quality Assurance and Recognition of degrees awarded) jako bezpośrednią odpowiedź na raport Komisji Europejskiej dotyczący rozwoju procesu oceny jakości w szkolnictwie wyższym (2009 r.⁵), w którym stwierdzono, że narodowe agencje akredytacyjne powinny być zachęcane do współpracy z zagranicznymi partnerami i zawierania umów o wzajemnej uznawalności decyzji akredytacyjnych. W raporcie podkreślono, że takie działania będą miały szczególnie istotne znaczenie dla kierunków prowadzonych wspólnie przez uczelnie z różnych krajów⁶.

---

³ Zakończenie projektu zaplanowano na 30.09.2012 r.

⁴ <http://www.eacaconsortium.net/main/projects/e-train>

⁵ http://ec.europa.eu/education/higher-education/doc/report09_en.pdf

⁶ Należy wspomnieć, że Komisja Europejska jako dobre praktyki wymieniła działania ECA, które doprowadziły do podpisania dwustronnych porozumień o uznawalności decyzji akredytacyjnych oraz wyraziła wsparcie dla bazy Crossroads. W obu tych przedsięwzięciach PKA aktywnie uczestniczyła i uczestniczy.

Głównym celem rozpoczętego 1 października 2010 r. projektu jest wypracowanie elastycznej metodologii oceny takich programów oraz stworzenia bazy wiedzy zawierającej doświadczenia ekspertów i materiały poświęcone temu zagadnieniu.

Pomimo, iż Państwowa Komisja Akredytacyjna nie jest formalnym partnerem projektu to przedstawiciele Komisji wzięli udział (na prawach obserwatora) w pilotażowych wizytacjach kierunków prowadzonych wspólnie.

POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ

Państwowa Komisja Akredytacyjna aktywnie uczestniczyła w konferencjach i posiedzeniach roboczych poświęconym jakości kształcenia w szkolnictwie wyższym organizowanych m.in. przez European Consortium for Accreditation (ECA); przedstawiciele PKA uczestniczą w pracach trzech grup roboczych, a także w pracach Steering i Management Groups); European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA) oraz Central and Eastern European Network of Quality Assurance Agencies in Higher Education (CEENetwork). Przedstawiciele Komisji uczestniczyli również w dwu- i wielostronnych spotkaniach dotyczących szkolnictwa wyższego. Kalendarium wszystkich spotkań przedstawione zostało w tabeli poniżej:

Data i miejsce spotkania	Rodzaj spotkania
Styczeń 2010	<ul style="list-style-type: none"> – posiedzenie Working Group 4 ECA w Paryżu; – posiedzenie Working Group 3 ECA w Hadze; – wizyta studyjna członków PKA w NVAO w Hadze.
Luty 2010	<ul style="list-style-type: none"> – posiedzenie Steering Group TEAM² w Kopenhadze; – spotkanie z przedstawicielami South Korea Telecom w Warszawie; – współpraca z ormiańskim National Center for Professional Education – Quality Assurance Foundation (ANQA) w zakresie uruchomienia programu DIUSAS.
Marzec 2010	<ul style="list-style-type: none"> – posiedzenie Management Group ECA w Paryżu; – współorganizacja z Departamentem Spraw Międzynarodowych i Uznawalności Wykształcenia Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego spotkania roboczego poświęconego uznawalności wykształcenia uzyskanego na kierunkach prowadzonych wspólnie przez uczelnie z różnych krajów; – spotkanie z przedstawicielami chorwackiego ENIC / NARIC.
Kwiecień 2010	<ul style="list-style-type: none"> – posiedzenie Working Group 2 ECA w Amsterdamie; – udział w seminarium ANECA organizowanym w ramach hiszpańskiej prezydencji pt. „Quality Assurance in Higher Education. Interaction between stakeholders within the ALC-UE Higher Education Common Area”; – konferencja rektorów Francji, Niemiec i Polski „Bolonia 2020” w Gen-szagen, Niemcy.

Maj 2010	<ul style="list-style-type: none"> – udział w 3rd University – Business Forum, “University-Business Cooperation for smart, sustainable and inclusive growth” w Brukseli; – posiedzenie Steering Group TEAM² w Madrycie; – udział w spotkaniu roboczym przedstawicieli uczelni, ekspertów zaangażowanych w pilotaż oraz reprezentantów agencji akredytacyjnych ECA poświęconemu pilotażowej ocenie kierunków prowadzonych wspólnie przez uczelnie z różnych krajów w Madrycie; – Zgromadzenie Ogólne CEENetwork w Sofii i Plovdiv.
Czerwiec 2010	<ul style="list-style-type: none"> – posiedzenie Steering Group TEAM² w Grazu; – posiedzenie robocze ECA w Grazu, „Joint Programmes: Too many co-oks in the kitchen?”.
Wrzesień 2010	<ul style="list-style-type: none"> – posiedzenie Steering Group ECA w Wiedniu; – udział w pilotażowej ocenie umiędzynarodowienia programu International Business Administration prowadzonego przez Rotterdam Management School, Erasmus University; – Zgromadzenie Ogólne ENQA, Helsinki.
Październik 2010	<ul style="list-style-type: none"> – posiedzenie Working Group 2 ECA w Amsterdamie; – posiedzenie Management Group ECA w Amsterdamie; – posiedzenie Working Group 4 ECA w Warszawie.
Listopad 2010	<ul style="list-style-type: none"> – udział w IVth European Quality Assurance Forum, „Creativity and Diversity: Challenges for Quality Assurance beyond 2010” w Lyonie, podczas którego prezentowano m.in. rekomendacje i zalecenia dotyczące efektów kształcenia wypracowane w ramach Working Group 4 ECA (współautorem opracowania był Sekretarz PKA).
Grudzień 2010	<ul style="list-style-type: none"> – posiedzenie E-Train Steering Group w Amsterdamie; – seminarium ECA „Assessing internationalisation” w Hadze; – podpisanie wielostronnej umowy o wzajemnej uznawalności decyzji akredytacyjnych; – prolongata umów dwustronnych z Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) oraz Österreichischer Akkreditierungsrat (ÖAR).

Ponadto, w ramach współpracy agencji członkowskich CEEN eksperci Państwowej Komisji Akredytacyjnej uczestniczyli w ocenach jakości kształcenia prowadzonych na Litwie przez Centrum Oceny Jakości w Szkolnictwie Wyższym (SKVC).

Podsumowanie

Niezwykłe dynamiczny, rozpoczęty w 1990 r. rozwój szkolnictwa niepublicznego, wprowadzenie przez uczelnie publiczne oferty płatnych studiów, zwiększenie autonomii szkół wyższych, także poprzez stworzenie uczelniom dysponującym odpowiednim potencjałem kadrowym możliwości samodzielnego kształtowania oferty edukacyjnej, zdecydowane zwrócenie się w kierunku kształcenia pro jakościowego poprzez nałożenie na szkoły wyższe obowiązku tworzenia wewnętrznych systemów zapewnienia jakości kształcenia oraz poddawania się cyklicznym badaniom tej jakości przez powołaną ustawą z 2001 r. Państwową Komisję Akredytacyjną, to najistotniejsze zmiany, które zaszły w tym obszarze od 1990 r.

Kolejny ich etap ma prowadzić do dalszego wzrostu samodzielności uczelni związanego ze zniesieniem ram wyznaczonych określonymi odgórnie kierunkami studiów i standardami kształcenia, prowadzącego do zwiększenia elastyczności kształcenia umożliwiającej uczelniom szybkie i skuteczne reagowanie na zapotrzebowanie rynku pracy. Procesowi temu powinno towarzyszyć zainteresowanie najważniejszych grup interesariuszy uczestniczących w procesie kształcenia lub mających do czynienia z jego efektami – studentów, pracodawców i samorządów lokalnych. Niestety, jak wynika z opisanych w niniejszym opracowaniu doświadczeń Komisji, poziom aktywności tych środowisk w omawianym zakresie jest dalece niewystarczający. Studenci, zwłaszcza studiów niestacjonarnych, nie uczestniczą w procesie budowania w uczelniach skutecznych systemów zapewnienia jakości kształcenia i nie są w wystarczającym stopniu zainteresowani egzekwowaniem kształcenia wysokiej jakości. Z pewnością ma to związek z brakiem sprzężenia zwrotnego między pracodawcami a uczelniami – istnienie którego, przejawiające się powszechnym i efektywnym wpływem pracodawców na proces kształcenia (poprzez m.in. współudział w ustalaniu i realizacji koncepcji kształcenia, ocenie jego efektów), oraz wyraźnym zainteresowaniem jego jakością, byłoby skorelowane wprost z popytem na absolwentów na rynku pracy. Wynika to również z obserwowanego nadal w wielu uczelniach tworzenia systemu zapewnienia jakości kształcenia jedynie w celu zaspokojenia wymogów formalnych, którego pozytywnych efektów działania studenci nie widzą. Doprowadzenie do szerokiej i skutecznej współpracy uczelni ze wspomnianymi grupami odbiorców ich oferty, w tym przede wszystkim z pracodawcami, należy do priorytetowych zadań polityki edukacyjnej przyszłych lat. Z pewnością bardziej przedsiębiorczy w aktywizowaniu środowiska studenckiego do egzekwowania kształcenia właściwej jakości, zwłaszcza w uczelniach, w których dominuje forma studiów niestacjonarnych, powinien być również Parlament Studentów RP.

Należy przy tym wyraźnie zaznaczyć, iż dokonanie tak istotnych zmian w rozległym obszarze o dużej autonomii, jest zadaniem niełatwym i wy-

magającym tym więcej czasu im bardziej od dotychczasowej praktyki odbiegają wprowadzane rozwiązania. Państwowa Komisja Akredytacyjna obserwuje dokonującą się dość wolno, ale w sposób ciągły, ewolucję w podejściu środowiska akademickiego do zagadnienia budowy i funkcjonowania wewnętrznych systemów zapewnienia jakości kształcenia. Dlatego też są dziś zarówno uczelnie z kompletnym i efektywnym systemem, który na bieżąco diagnozuje czynniki mogące obniżyć jakość kształcenia, i z pewnością te będą mogły oczekiwać pozytywnych wyników wprowadzanej przez nowelizację ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, akredytacji instytucjonalnej, ale są też i takie, które poprzestają jedynie na stosowaniu niektórych tylko elementów tego systemu. Optymistyczne są jednak wyniki badania przez Komisję jakości kształcenia prowadzonego w szkołach wyższych, bowiem świadczą o traktowaniu, w coraz szerszej skali, jakości tego procesu jako priorytetu. Podobnie rzecz się ma w zakresie współpracy z otoczeniem społecznym i gospodarczym – pracodawcami i samorządem lokalnym. Część uczelni od dawna prowadzi taką współpracę, inne będą musiały dopiero podjąć działania w tym zakresie.

Proces ustalania kolejnych priorytetów ewolucji szkolnictwa wyższego jest zgodny ze strategią rozwoju przyjętą dla tego obszaru, zakładającą, iż do 2020 r. nadrzędnym celem będzie znaczący wzrost jakości kształcenia, badań naukowych i relacji uczelni z otoczeniem społecznym i gospodarczym. Przebiega równoległe ze zmianami w tym obszarze wynikającymi z uwarunkowań demograficznych i dążeniami uczelni do proponowania najbardziej konkurencyjnej oferty kształcenia, w tym także dla potencjalnych studentów zza granicy. W porównaniu z poprzednimi latami uczelnie intensywniej poszukiwały nowych obszarów kształcenia – w 2010 r. PKA rozpatrzyła 447 wniosków o nadanie uprawnień, podczas gdy w 2009 i 2008 r. odpowiednio 390 i 367 – i dążyły wyraźnie do rozszerzenia propozycji kierowanych do absolwentów studiów pierwszego stopnia (wzrost liczby wniosków o nadanie uprawnień do prowadzenia studiów drugiego stopnia), poszukiwały również możliwości pozyskania studentów z ośrodków, w których dotychczas nie prowadziły działalności (wzrosła liczba wniosków o nadanie uprawnień jednostkom zamiejscowym), w tym także za granicą, albo podejmowały próby modyfikacji oferty – rezygnacji z kształcenia na jednych kierunkach towarzyszyły wnioski o uprawnienia na innych. W 2010 r. utrzymała się tendencja spadkowa w przypadku takich kierunków, jak: „edukacja techniczno-informatyczna”, „ekonomia”, „logistyka”, „zarządzanie i inżynieria produkcji”, natomiast nadal rosło zainteresowanie kierunkami: „administracja”, „bezpieczeństwo wewnętrzne”, „kosmetologia”, „pedagogika”, „stosunki międzynarodowe”, „zarządzanie” i „zdrowie publiczne”, a także – w mniejszym stopniu – „grafika”, „inżynieria środowiska”, „mechanika i budowa maszyn”, „ochrona środowiska”, „transport”, „wzornictwo”. Nadal na dość wysokim poziomie pozostawało zainteresowanie: „informatyką”, „filologią”, „finansami i rachunkowością”, „fizjoterapią”, „pielęgniarstwem”, „pracą socjalną”, „socjologią” oraz „turystyką i rekreacją”. Zaniechano

starai o uruchomienie ksztalcenia na kierunkach: „rolnictwo”, „nauki o rodzinie”, „techniki dentystyczne”, „inzynieria materialowa”, „gornictwo i geologia”, „informacja naukowa i bibliotekoznawstwo” oraz „poloznictwo”, o uruchomienie ktorych wystepowano w latach 2008–2009, natomiast pojawily sie propozycje uruchomienia ksztalcenia na kierunkach, o ktore w tamtym okresie nie ubiegano sie: „aktorstwo”, „chemia”, „energetyka”, „instrumentalistyka”, „inzynieria biomedyczna”, „teologia”, „towaroznawstwo”, czy „weterynaria”. W 2010 roku wplynelo takze wiecej niz w latach ubieglych wnioskow dotyczacych utworzenia przez polskie uczelnie jednostek organizacyjnych za granica – 12 (w 2009 r. – 9, a w 2008 r. – 4). Uczelnie medyczne tradycyjnie prowadziły starania o pozyskanie na „kierunek lekarski” studentów ze Stanów Zjednoczonych Ameryki – wysilkom tym towarzyszył proces ubiegania się tych uczelni o akredytację National Committee on Foreign Medical Education and Accreditation U.S. Department of Education. Na prośbę Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego Państwowa Komisja Akredytacyjna przygotowała obszerny raport zawierający informacje wymagane przez NCFMEA dla wydania orzeczenia o porównywalności, przedstawiając jednocześnie wyczerpujące informacje na temat polskiego systemu szkolnictwa wyższego i systemu zapewnienia jakości kształcenia.

PKA, jako gremium wymagające od uczelni dbania o jakość kształcenia, dokonujące oceny tej jakości, w wyniku której minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego identyfikował i podejmował stosowne decyzje dotyczące jednostek kształcących na zbyt niskim poziomie a nagradzał te, w których jakość nauczania była wyróżniająca, a także wskazujące jednostki, które ubiegając się o prawo do prowadzenia studiów wyższych nie zapewniały do tego właściwych warunków, w pierwszych latach swego istnienia doświadczyło niechęci niemałej części środowiska akademickiego. Z satysfakcją należy stwierdzić, iż od rozpoczęcia pracy Komisji w 2002 r. zmienił się dość radykalnie pogląd tego środowiska na potrzebę istnienia zewnętrznego gremium czuwającego nad jakością kształcenia, składającego się przede wszystkim z przedstawicieli nauczycieli akademickich wybranych przez senaty uczelni (a w przyszłości również reprezentantów pracodawców). Jak wynika z ankiet oceniających jakość pracy zespołów wizytujących PKA, wzrósł poziom akceptacji działalności Komisji, uczelnie chętniej nawiązują dialog z Komisją formułując uwagi dotyczące obszarów jej działania. Niestety nadal zdarzają się także skrajnie odmienne przypadki – w 2010 r. kilka szkół wyższych potraktowało Komisję jak zagrożenie, usiłując nie dopuścić do przeprowadzenia obowiązkowej przecież oceny jakości kształcenia. Są to jednak przypadki odosobnione, świadczące o istnieniu patologii także w sferze szkolnictwa wyższego. Trzeba przyznać, iż Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego podjął w tej sprawie zdecydowane działania (w stosunku do jednej ze wspomnianych szkół wyższych nawet wszczął postępowanie likwidacyjne).

Biorąc pod uwagę zaprezentowane w niniejszym opracowaniu wyniki daje się zaobserwować znaczący postęp w podejściu do zagadnienia jakości

kształcenia – udział ocen wyróżniających i pozytywnych w ogóle ocen wydanych przez Komisję w 2010 r. wzrósł o 4,9% w stosunku do roku ubiegłego, a o tyleż zmalał udział ocen warunkowych i negatywnych (odpowiednio 3,6% i 1,3%). Należy mieć zatem nadzieję, iż kolejny etap ewolucji szkolnictwa wyższego zapisany w ustawie zmieniającej ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym, przebiegając równoległe z procesem permanentnego doskonalenia jakości kształcenia, uruchomi mechanizmy niezbędne do ścisłego powiązania oferty kształcenia z potrzebami rynku pracy. Z dotychczasowych doświadczeń Komisji wynika bowiem, że znaczna część uczelni nie proponuje kształcenia specyficznego, skorelowanego z ich misją i potrzebami społecznymi lub gospodarczymi, nie wykazuje tym samym ochoty do zaproponowania kształcenia odbiegającego od określonych przepisami standardów, nie jest zorientowana na efekty kształcenia, nie umożliwia studentom indywidualizacji ścieżki kształcenia powiązanej z uzyskaniem kwalifikacji poszukiwanych na rynku pracy.

Zmianie tej sytuacji, w założeniach ustawodawcy, ma pomóc nowelizacja obowiązujących przepisów prawa. Komisja, wraz z Dyrektorem Biura PKA, aktywnie włączyła się do dyskusji nad założeniami do reformy szkolnictwa wyższego, a następnie kilkakrotnie, na różnych etapach prac legislacyjnych, zgłaszała obszernie i zawsze uzasadniane uwagi do projektowanych zmian, często proponując konkretne zapisy. Uwagi i propozycje Komisji wynikały z wieloletnich doświadczeń związanych z przeprowadzaniem oceny jakości kształcenia, a także ze współpracą z gremiami akredytacyjnymi wielu krajów europejskich i członkostwem w ENQA, ECA i EQAR. Proces legislacyjny trwa, ale nie można oprzeć się porównaniu współpracy z ustawodawcą w tym procesie, do dwóch linii, które będąc równoległymi, nie mają punktów stycznych. Z zalem trzeba stwierdzić, iż w przypadku tak ważnej ustawy zrezygnowano z istotnego etapu dyskusji nad proponowanymi w niej rozwiązaniami, jakim jest konferencja uzgodnieniowa, podczas której możliwe byłoby bezpośrednie zapoznanie się i przeprowadzenie dyskusji z argumentami uzasadniającymi odrzucenie uwag zgłaszanych przez różnych interesariuszy.

Przy okazji licznych dyskusji w sprawie projektu ustawy, odbywających się na różnych forach, w tym prasowych, okazało się niestety, jak powierzchowna jest wiedza na temat istoty funkcjonowania Komisji w polskim i Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego, i to mimo obszernych informacji na ten temat znajdujących się m.in. w publikacjach na stronie internetowej PKA. Działania informacyjno-promocyjne powinny zatem w przyszłości zostać znacznie zintensyfikowane. Problemem jest jednak ich koszt – wprost proporcjonalny do zakresu tych działań, a więc i do ich skuteczności. Pojawił się więc wątek towarzyszący istnieniu Komisji od wielu lat – wysokość środków finansowych przeznaczanych przez Państwo na funkcjonowanie Komisji oraz Biura obsługującego jej działalność. Niezmiennie jak co roku wysokości tych środków nie jest ustalana z uwzględnieniem zadań nakładanych na Komisję – w jej wydatkach są składowe: wiadoma (liczba ocen jakości kształcenia, które muszą zostać

przeprowadzone w związku z upływem okresu na jaki wydana została poprzednia ocena), niewiadoma (liczba wniosków kierowanych do Komisji przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego), a także trzecia będąca wypadkową dwóch poprzednich – liczba ocen, które – jeśli fundusze pozwolą, mogą zostać przeprowadzone na kierunkach, na których wypromowano pierwszych absolwentów. Możliwość realizacji najważniejszego zadania Komisji – oceny jakości kształcenia, również w roku 2010 była uzależniona od dodatkowych środków, o które jak co roku, z połowicznym sukcesem, wystąpił jej Przewodniczący. Należy przyznać, iż Minister, co roku – w miarę posiadanych środków, zasila budżet Komisji umożliwiając kontynuowanie jej prac.

Nie napawa optymizmem fakt, że w wyniku nowelizacji ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, jeśli będzie przyjęta w projektowanym kształcie, na Komisję zostaną nałożone dodatkowe zadania, jej skład zostanie zwiększony, ale jak wynika z uzasadnienia do ustawy – nie przewiduje się wzrostu środków finansowych na funkcjonowanie Komisji i jej Biura.

Nasuwa się refleksja – skoro priorytetem jest wysoka jakość kształcenia na poziomie studiów wyższych, jako podstawa budowania gospodarki innowacyjnej, nowoczesnej, na wydatki służące jego realizacji powinny być zapewnione niezbędne środki.

Pomimo wspomnianych wyżej problemów, dzięki maksymalnej racjonalizacji prac Komisja z pełnym zaangażowaniem prowadzi aktywne działania w obszarach pozostających w jej kompetencjach, przede wszystkim oceniając jakość kształcenia prowadzonego w polskich szkołach wyższych oraz opiniując wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia, i pracować tak będzie z pewnością w latach następnych.

mgr inż. Barbara Bryzek
Zastępca Dyrektora Biura PKA